

ernik M
likołaj

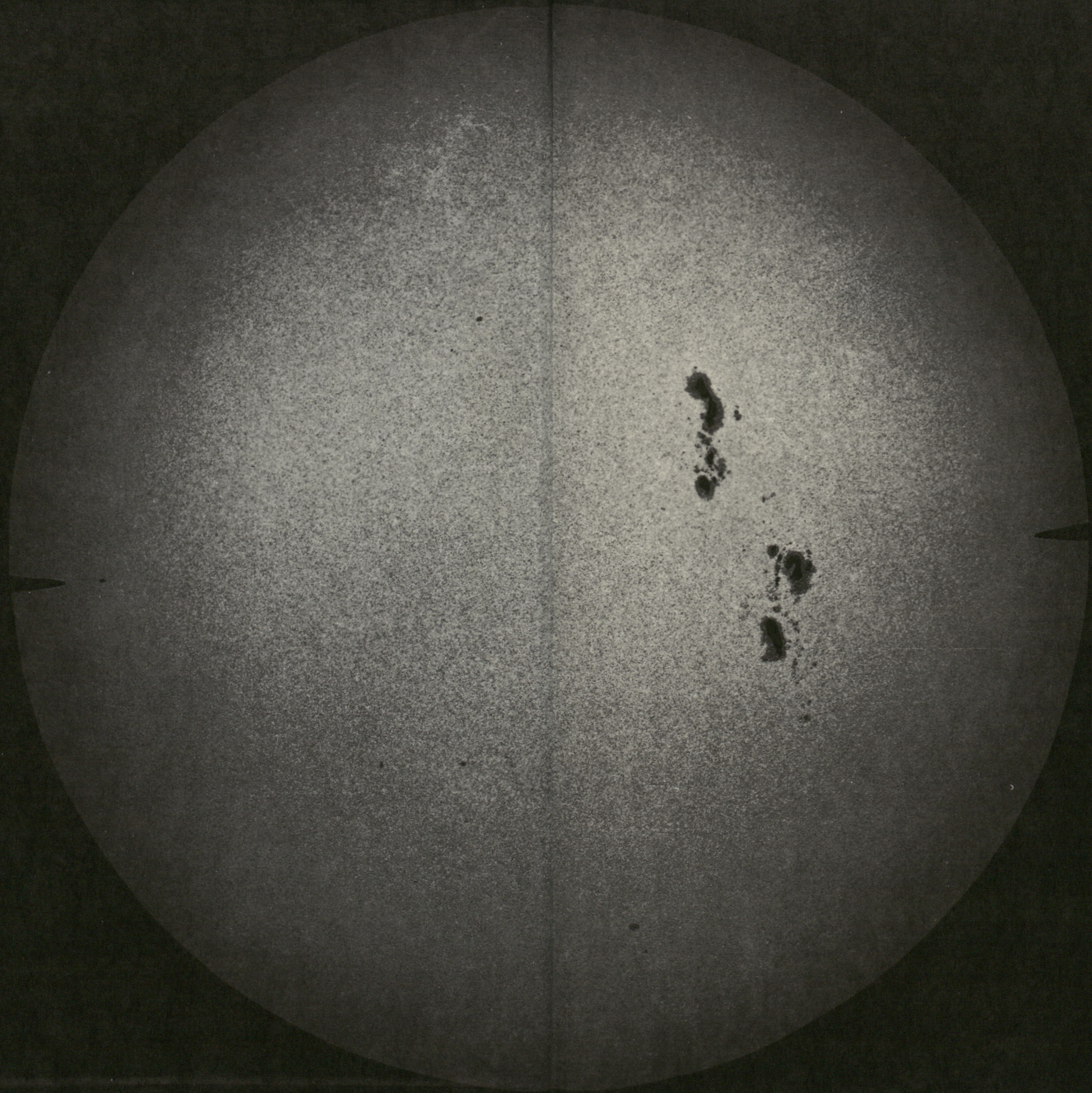
Mat

MIKOŁAJ
KOPERNIK

działa wszystkie

AI.Fcb|Kope
Kopernik, M
Ręk t.4
1992

REKOPISY
PISM POMNIEJSZYCH
MIKOŁAJA KOPIERNIKA
FACSIMILIS
WSTYKI

VI

WYDAWNICTWO GŁÓWNE PAN W WARSZAWIE

POLSKA AKADEMIA NAUK

MIKOŁAJ
KOPERNIK
DZIEŁA
WSZYSTKIE

IV

WYDAWNICTWO NAUKOWE PWN

482247 (4)

REKOPISY
PISM POMNIEJSZYCH
MIKOŁAJA KOPERNIKA
FACSIMILE ŹRÓDEŁ

TOM IV

REKOPISY PISM POMNIEJSZYCH
MIKOŁAJA KOPERNIKA
FACSIMILE ŹRÓDEŁ

Redaktor nauk: Zygmunt Hübner

Tytuł oryginalny: Mikroskopische Handschriften

Redaktor naczelny: Janusz Szymanski

WARSZAWA — KRAKÓW MCMXCII

Wydawnictwo: Państwowe Wydawnictwo Naukowe

(4) 178239

POLSKA AKADEMIA
REKOPISY
PISM POMNIEJSZYCH
MIKOŁAJA KOPERNIKA
KINBERG
FACSIMILE KROBEJ
DZIEŁA
WSZYSTKIE

IV

WARSZAWA WYDAWNIWSTWO

415802

sejf. st.

E. 511 / 93

PRZYGOTOWANO W ZAKŁADZIE

BADAŃ KOPERNIKAŃSKICH

INSTYTUTU HISTORII NAUKI

OŚWIATY I TECHNIKI

POLSKIEJ AKADEMII NAUK

TOM IV

RĘKOPISY PISM POMNIEJSZYCH

MIKOŁAJA KOPERNIKA

FACSIMILE ŹRÓDEŁ

Redaktor tomu Paweł Czartoryski

*Tablice zebrała Małgorzata Golińska-Gierych,
a do druku przygotował Jacek Soszyński*

Technikę facsimile opracował Władysław Trojanowski

PRZYGOTOWANO W ZAKŁADZIE

BADAŃ KOPERNIKANSTICZNYCH

INSTYTUTU HISTORII NAUKI

OSWIATY I TECHNIKI

POLSKIEJ AKADEMII NAUK

TOM IV

REPERTYJUM PISM KOPERNIKANSTICZNYCH

MICHAŁA KOPERNIKA

WACŁAWA ŻRÓDELA

Wydawnictwo Naukowe PWN

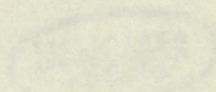
Warszawa 1992

ISBN 83-01-10564-X

Wydawnictwo Naukowe PWN

Copyright: © by Wydawnictwo Naukowe PWN Sp. z o.o.
Warszawa 1992

ISBN 83-01-10564-X

SPIS TREŚCI

<i>Paweł Czartoryski</i> , WSTĘP	9
SPIS TABLIC	15
BIBLIOTEKI I ARCHIWA, W KTÓRYCH ZNAJDUJĄ SIĘ ŹRÓDŁA REPRODUKOWANE W OBECNYM TOMIE	23
WYKONAWCY ZDJĘĆ	23
TABLICE I-LXVIII	25

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45
46
47
48
49
50
51
52
53
54
55
56
57
58
59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100

.....

.....

.....

WSTĘP

Czwarty i ostatni tom *Dzieł wszystkich* Mikołaja Kopernika zawiera reprodukcje materiałów źródłowych, które stanowią podstawę wydania jego pism pomniejszych w tomie trzecim. Układ taki odpowiada stosunkowi pomiędzy facsimile autografu dzieła *O obrotach*, zamieszczonym w tomie pierwszym, a publikacją tekstu tego dzieła w tomie drugim edycji.

Pierwotny projekt całości obejmował tylko trzy tomy. Myśl udostępnienia rękopisów drobnych pism Kopernika w postaci reprodukcji zrodziła się dopiero w trakcie prac nad ich publikacją. Decyzja wyjścia poza pierwotne założenia podyktowana była zarówno rangą naukową autora, jak i tym, że w wyniku wieloletnich poszukiwań zebrano w Zakładzie Badań Kopernikańskich Instytutu Historii Nauki, Oświaty i Techniki Polskiej Akademii Nauk jedyną w swoim rodzaju dokumentację fotograficzną, obejmującą przekazy pochodzące z dwudziestu bibliotek i archiwów w ośmiu krajach Europy. Udostępnienie tych materiałów, powstałych w ciągu przeszło czterdziestu lat twórczości Kopernika, zamyka pewien etap badań źródłowych, dostarczając jednocześnie warsztatu do dalszych prac nad jego osobą i dziełem w szerszym kontekście dziejów kultury umysłowej. Likwiduje też raz na zawsze omyłki i nieporozumienia wynikające z braku dostępu do źródeł.

W przeciwieństwie do chronologiczno-rzeczowego układu tomu trzeciego, tom czwarty przedstawia w pierwszej kolejności autografy Kopernika, następnie rękopiśmienne kopie jego pism monetarnych i astronomicznych, dając na koniec reprodukcje dwóch prac, które ukazały się drukiem za jego życia.

Tablica pierwsza zawiera powiększenie sygnetowej pieczęci z Apollinem, którą Kopernik opatrywał swoje osobiste listy, podczas gdy reprodukcja pieczęci przedstawiającej Madonnę z Dzieciątkiem (tabl. XX), której używał w pisanej własnoręcznie urzędowej korespondencji kapituły warmińskiej, rozpoczyna zestaw facsimiliów tej korespondencji.

Po reprodukcji pieczęci z Apollinem umieszczono przerysy i fotokopie trzech znaków wodnych papieru używanego w autografach Kopernika; zostały one oznaczone literami G, H, I (tabl. II–IV), ponieważ uzupełniają filigrany oznaczone literami C–F zamieszczone w tomie pierwszym. Dodać należy, że przerys znaku wodnego, przedstawiającego głowę wołu, z *Raptularzyka uppsalskiego* (tabl. XXXIV), znajduje się w dziele L. A. Birkenmajera, *Mikołaj Kopernik*, Kraków 1900, s. 155.

Znak wodny G przedstawia dłoń w rękawie z zawiniętym mankietem i listkiem koniczyny na pręcie nad środkowym palcem. Znak ten widoczny jest na papierze czterech listów kapituły warmińskiej pisanych przez Kopernika w 1520 roku (tabl. XXIII–XXVI), jak również w inwentarzu skarbcza olsztyńskiego, sporządzonym w tym samym roku (tabl. XXXIX). W katalogu C. M. Briqueta, *Les filigranes*, Paris–Genève 1907, najbardziej podobny znak to nr 11465, znany z Maestricht z 1516 r.

Znak wodny H ma kształt podwójnego krzyża pod koroną. Występuje on na dwóch kartach rozliczenia przychodów i rozchodów dóbr kapituły warmińskiej, z których k. 6 (tabl. XL, 124/125), zapisana przez Kopernika, ma rok 1531, a k. 8, której tu nie reprodukowujemy, opatrzona datą 30 IV 1532, została zapisana przez Tiedemanna Giesego. Znak najbardziej podobny do znaku H to nr 1805, znany z Kowna z 1532 r., reprodukowany w katalogu E. Lauceviciusa, *Popierius lietuwoje*, Vilnius 1967, oraz znak nr 138 (dokument z 1527 r., Gdańsk, Archiwum Państwowe, 300, 53, teczka II),

reprodukowany u J. Siniarskiej-Czaplickiej, *Filigranry papierni położonych na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej od początku XVI do połowy XVIII wieku*, Wrocław 1969. Według tej ostatniej, jest to papier z Czerwonego Prądnika koło Krakowa z godłem zakonu Duchaków, właścicieli gruntu, na którym uruchomiono w 1493 r. pierwszy pod Krakowem młyn papierniczy, który od 1506 r. posługiwał się niezmiennie znakiem wodnym z podwójnym krzyżem. Pani Anna Wolińska z Oddziału Rękopisów Biblioteki Narodowej w Warszawie wydatnie pomogła w identyfikacji znaku H, za co składam jej serdeczne podziękowanie.

Wreszcie znak wodny oznaczony literą I przedstawia dzbanek z bukietem kwiatów i literami RP w środkowej, rozszerzonej części. Występuje tylko raz, mianowicie w liście Kopernika do księcia pruskiego Albrechta z 21 VI 1541 (tabl. XIV). W dużej grupie filigranów z dzbankiem opisanych przez Briqueta, nr 12701–12814, nie znaleziono znaków wodnych, w których występowałyby wszystkie elementy zawarte w znaku I.

Po reprodukcjach znaków wodnych zamieszczono autografy Kopernika, a zatem jego listy osobiste (tabl. V–XVI), pisane przez niego własnoręcznie urzędowe listy kapituły warmińskiej (tabl. XXI–XXXI), dwa podpisy na książkach po grecku i po łacinie (tabl. XXXII, XXXIII, 58), tablice astronomiczne i trygonometryczne pochodzące przeważnie z czasów studiów krakowskich (tabl. XXXIII, XXXIV), recepty zapisane w książkach medycznych (tabl. XXXV, XXXVI) oraz własnoręcznie sporządzone pisma i dokumenty, a mianowicie: pełnomocnictwo do objęcia scholasterii we Wrocławiu (tabl. XXXVII), *Lokacje łąnów opuszczonych* (tabl. XXXVIII, 93–106), *Inwentarz pism i dokumentów w skarbcu na zamku w Olsztynie roku Pańskiego 1520* (tabl. XXXIX), rachunki kapituły warmińskiej (tabl. XL) oraz *Zasady wypieku chleba* (tabl. XLIII, 129).

W wymienionych materiałach znajduje się również jedna strona *Lokacji* sporządzona przez Tiedemanna Giesego (tabl. XXXVIII, 107) oraz jedna karta *Zasad wypieku chleba* napisana przez Feliksa Reicha (tabl. XLIII, 130), bliskich przyjaciół i współpracowników Kopernika. Korespondencję uzupełniono dwiema późniejszymi kopiami nie zachowanych listów osobistych Kopernika (tabl. XVII, XVIII), a wśród dokumentów zamieszczono pozwolenie na sprzedaż czynszu wystawione przez niego, lecz sporządzone przez kancelistę (tabl. XLI).

Spośród wymienionych poprzednio autografów Kopernika pełnomocnictwo do objęcia scholasterii znajduje się w archiwum notarialnym w Padwie. Archiwum Diecezji Olsztyńskiej posiada trzy listy kapituły warmińskiej do biskupa Maurycego Ferbera, koncept listu kapituły do Pawła Płotowskiego, zachowaną kartę *Lokacji łąnów opuszczonych* oraz *Inwentarz z 1520 roku*. W Bibliotece Czartoryskich w Krakowie znajduje się sześć listów osobistych Kopernika do biskupa Jana Dantyszka oraz pisane przez niego: cztery listy kapituły i list Henryka Peryka, dowódcy w Olsztynie, do biskupa Fabiana Luzjańskiego, oraz list kapituły do Dantyszka. W Fundacji Kultury Pruskiej w Berlinie zachowały się pochodzące ze zbiorów królewieckich dwa niemieckie listy Kopernika do księcia pruskiego Albrechta, list kapituły do króla Zygmunta I oraz rachunki kapituły, a w Bibliotece Państwowej w Berlinie jeden list do Dantyszka. I wreszcie Biblioteka Uniwersytecka w Uppsali posiada wykorzystane w obecnym tomie książki z zapiskami Kopernika, po jednym liście do biskupów Ferbera i Dantyszka oraz *Zasady wypieku chleba*.

Do reprodukcji zachowanych autografów dołączono reprodukcje jednego przerysu i paru dawnych zdjęć tekstów zaginionych, pisanych własnoręcznie przez Kopernika. Jeden z nie istniejących już dziś jego listów zachował się w przerysie wydanym w

Edynburgu w 1821 r. (tabl. XIX). Fotokopia innego listu, który zaginął w okresie międzywojennym, znajduje się w Archiwum Diecezji Warmińskiej w Olsztynie (tabl. V). Część *Lokacji łąnów opuszczonych* oraz list do Feliksa Reicha zachowały się w postaci zdjęć sprzed 1945 r. w zbiorze Hansa Schmaucha w Monachium (tabl. XXXVIII, 93–104, XLII). Ich jakość pozostawia nieco do życzenia, mają one jednak unikalną wartość dokumentarną.

Dalsze reprodukcje przedstawiają kopie rękopiśmienne rozpraw Kopernika dotyczących reformy pieniądza oraz zagadnień astronomicznych, których oryginały nigdy nie były znane.

Pierwszy jego traktat o monecie, zatytułowany *Rozważania* i opatrzony datą 15 VIII 1517, znany jest w trzech odpisach. W archiwum miejskim w Gdańsku znajdowała się kopia tego tekstu sporządzona po 15 IV 1521, która zaginęła podczas ostatniej wojny. Podstawą jej reprodukcji jest fotografia pochodząca ze zbiorów Hansa Schmaucha (tabl. XLIV). Zachowały się natomiast dwa niemal identyczne odpisy współczesne — jeden znany od dawna, znajdujący się w *Tekach Górskiego* w Bibliotece Ossolineum we Wrocławiu (tabl. XLVI), drugi — odnaleziony w 1984 r. przez Mariana Biskupa w *Libri legationum* w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie (tabl. XLV). Do tych przekazów z epoki dołączono reprodukcję pierwszej strony kopii z połowy XVIII w., zachowanej w archiwum państwowym w Gdańsku (tabl. XLVII).

Niemiecki przekład traktatu *Rozważania*, sporządzony w 1519 r., zawarty jest w gdańskiej kopii z 1522 r. (tabl. XLVIII). Tekst ten był publikowany w *Historii Prus* Caspara Schütza (tabl. XLIX, pierwsze wydanie z 1592 r.). W Archiwum Państwowym w Toruniu znajduje się natomiast jedyny egzemplarz łacińskiego streszczenia wspomnianego niemieckiego przekładu, które powstało pod koniec XVI w. (tabl. L).

Podstawowy traktat Kopernika o pieniądzu: *Zasady bicia monety* (1525–1526) zachował się w trzech odpisach współczesnych, mianowicie w kopii sporządzonej przez Feliksa Reicha, z którym Kopernik współpracował w sprawach reformy monetarnej (tabl. LI), w egzemplarzu Fryderyka Fischera, kanclerza księcia pruskiego Albrechta (tabl. LII, oba odpisy znajdują się obecnie w Fundacji Kultury Pruskiej w Berlinie), oraz w tzw. kopii lidzbarskiej sporządzonej dla biskupa Maurycego Ferbera, przechowywanej w Bibliotece Czartoryskich w Krakowie (tabl. LIII).

Zarys nowej astronomii (Commentariolus) — pierwszy szkic teorii heliocentrycznej powstały przed 1514 r. — zachował się w trzech odpisach. Kopia sporządzona w 1585 r. przez szkockiego uczonego Duncana Liddela znajduje się w Bibliotece Uniwersyteckiej w Aberdeen (tabl. LIV); kopia z okresu po 1589 r., należąca do duńskiego astronoma Christiana Sørensen Longberga (Longomontanus), ucznia Tychona Brahego, przechowywana jest w Bibliotece Narodowej w Wiedniu (tabl. LVI) i wreszcie kopia współoprawna z egzemplarzem drugiego wydania dzieła *O obrotach*, który należał do gdańskiego astronoma Jana Heweliusza, zachowała się w Bibliotece Królewskiej Akademii Nauk w Sztokholmie (tabl. LV).

List do Bernarda Wapowskiego z 1524 r. zawiera polemikę z astronomem norwiderskim Johannem Wernerem na temat ósmej sfery (*Epistula contra Wernerum*). Fragment tego listu został opublikowany w dziele *Tychonis Brahe Dani de mundi aetherei recentioribus phaenomenis*, wydanym w 1588 r. (tabl. LVII). Trzy odpisy pełnego tekstu znajdują się w Bibliotece Bodlejańskiej w Oksfordzie (tabl. LVIII–LX). Są to kopie sporządzone przez tamtejszych profesorów Henry'ego Savile'a w 1578 r., Thomasa Smitha w XVII w. i Stephena Rigaud na początku XIX w. Kopia niemieckiego astronoma Johanna Praetoriusa, przechowywana w archiwum miejskim w Schwein-

furcie, pochodzi z 1569 r. (tabl. LXII). Kopia wiedeńska (tabl. LXI) opatrzona jest datą dzienną 30 III 1575; kopię berlińską (tabl. LXIII) wykonano zapewne po 1571 r., natomiast w kopii przechowywanej w zbiorach obserwatorium astronomicznego w Uppsali (tabl. LXIV) brakuje zarówno daty, jak i proveniencji.

Dramatyczne dzieje miała najstarsza kopia tego tekstu, sporządzona w Pradze w 1531 r. i zniszczona w czasie wojny francusko-pruskiej w 1870 r. w pożarze biblioteki miejskiej w Strasburgu. Tekst jej przetrwał jednak dzięki odpisowi, który sporządził Antoni Makowski w 1839 r. Odpis ten nie jest dziś znany, istnieją wszakże dwa wtórne odpisy, z których jeden został wykonany przez Leonarda Niedźwiedzkiego przed 1875 r. i znajduje się w Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie, w materiałach po Ludwiku Antonim Birkenmajerze (tabl. LXV), drugi zaś, przygotowany w 1899 r. na polecenie Polskiej Akademii Umiejętności, przekazany został w darze bibliotece miejskiej w Strasburgu w miejsce egzemplarza spalonego w 1870 r. (tab. LXVI).

Tomu dopełniają reprodukcje dwóch druków, które ukazały się za życia Kopernika. Są to tłumaczone przez niego z greki na łacinę *Listy obyczajowe, sielskie i miłosne* Teofilakta Symokaty wydane w Krakowie 1509 r. (tabl. LXVII, już raz poprzednio reprodukowane, Wrocław 1953), oraz tablica sinusów, która ukazała się jako załącznik do dziełka Kopernika *O bokach i kątach trójkątów* wydanego w Wittenberdze w 1542 r. (tabl. LXVIII). Tablica ta nie była dotąd nigdy powtórnie wydana, nie występuje ona również w wersji angielskiej tomu trzeciego *Dzieł wszystkich*, zamieszczono ją natomiast w wersji polskiej i łacińskiej tego tomu.

Spśród wymienionych poprzednio źródeł wersja angielska pomija także korespondencję urzędową kapituły warmińskiej pisaną przez Kopernika (tabl. XXI–XXXI), tablice i noty astronomiczne i trygonometryczne (tabl. XXXIII, XXXIV), oraz recepty zapisane w dziele *Consilia* Bartłomieja Montagnany (tabl. XXXVI, 88–91).

Dokumenty wchodzące w skład tomu czwartego *Dzieł wszystkich* zostały swego czasu wszechstronnie zbadane przeze mnie w bibliotekach i archiwach, w których są przechowywane. Szczegółowe opisy sporządzone w wyniku tych badań stanowiły istotną pomoc w przygotowaniu edycji. Większość dokumentów należało przy reprodukcji nieco pomniejszyć, by dostosować je do formatu książki, podczas gdy reprodukcje dokumentów o mniejszych rozmiarach odpowiadają wielkości oryginałów. Mieszczą się one na tablicach XXI, XXVIII, XXXIII, XXXIV, XLI, LVI, LVIII–LXII, LXV. W spisie tablic podano wymiary dokumentów z dokładnością do 0,5 cm.

Facsimilia wykonano w Drukarni Narodowej w Krakowie, przy użyciu nowoczesnej techniki skanerowej. Podstawę reprodukcji stanowiły czarno-białe fotografie oryginalnych dokumentów, przy czym barwy zostały tak dobrane, aby ich tonacja była jak najbardziej zbliżona do pierwowzorów. We fragmentach *in rubro* występujących w tablicach *Raptularzyka uppsalskiego* (tabl. XXXIII, 59 i XXXIV) nie było technicznych możliwości użycia barwy czerwonej. W całym przedsięwzięciu wydawniczym zabiegano o zachowanie jak największej wierności oryginałowi, nie szczędząc troski o estetykę, harmonię i przejrzystość końcowego efektu.

Prace nad tomem czwartym *Dzieł wszystkich* trwały wiele lat i objęły wiele osób, które w rozmaitych okresach angażowały w nie swe siły i ambicje. Podziękować najpierw wypada dyrekcjom i pracownikom bibliotek i archiwów w kraju i za granicą, które udostępniły swoje zbiory i wyraziły zgodę na reprodukcję posiadanych materiałów kopernikowskich. Wśród nich wspomnieć należy zwłaszcza prof. dr. Heriberta Nobisa z Monachium, który udostępnił oryginalne zdjęcia ze zbioru Hansa Schmaucha. Dalej, podziękować należy licznym fotografikom, którzy przygotowali fotogramy na takim

WSTĘP

poziomie, iż mogły one służyć jako bezpośrednia podstawa do wykonania facsimiliów. Ich nazwiska podano na końcu części wstępnej tomu, po wykazie bibliotek i archiwów, które udostępniły swe zbiory.

Szczególne podziękowania należą się pracownikom Zakładu Badań Kopernikańskich Instytutu Historii Nauki, Oświaty i Techniki PAN: Małgorzacie Golińskiej-Gierych, która czuwała nad dziełem od chwili podjęcia prac do 1986 r.; Jackowi Soszyńskiemu za kontynuowanie tych prac i doprowadzenie ich do końca i Markowi Troszyńskiemu za przygotowanie maszynopisów części wstępnej. Podziękowania należą się również pracownikom Wydawnictwa Naukowego PWN i Drukarni Narodowej w Krakowie: inż. Władysławowi Trojanowskiemu za opracowanie skanerowej techniki reprodukcji; pani Barbarze Baran za wykonanie retuszu zdjęć, pani Marii Kaniowej z krakowskiego oddziału PWN za udział w retuszu i prace redakcyjne, a pani Maryli Czekaj z Warszawy za korektę facsimile; wreszcie pani Marii Bujnowskiej, kierownikowi Redakcji Publikacji Zleconych PWN w Warszawie oraz panu Władysławowi Negreyowi, dyrektorowi krakowskiego oddziału PWN za niestrudzone czuwanie nad procesem wydawniczym dzieła.

Paweł Czartoryski

SPIS TABLIC

Tablica I.1. Pieczęć sygnetowa Mikołaja Kopernika z Apollinem, znacznie powiększona.
List Mikołaja Kopernika do biskupa Jana Dantyszka. Frombork, 11 III 1539.
Zob. tablica XII.

Znaki wodne

Tablica II. 2-3. Znak wodny G, przerys i zdjęcie.
List kapituły warmińskiej do króla Zygmunta I. Olsztyn, 16 XI 1520. Zob. tablica XXV.

Tablica III. 4-5. Znak wodny H, przerys i zdjęcie.
Rachunek pieniędzy z dóbr odkupionych w okręgu Tolkmicko. Zob. tablica XL, 124/125, k. 6, datowana 1531.

Tablica IV. 6-7. Znak wodny I, przerys i zdjęcie.
List Mikołaja Kopernika do księcia pruskiego Albrechta. Frombork, 21 VI 1541.
Zob. tablica XIV.

Listy osobiste Mikołaja Kopernika opatrzone jego podpisem

Tablica V. 8. List 1. Mikołaj Kopernik do kapituły warmińskiej. Pieniężno (*Melsac*), 22 X 1518. Oryginał zaginiony ok. 1930 r., fotokopia strony recto.
Olsztyn, Archiwum Diecezji Warmińskiej, Dok. Kap. L 97.

Tablica VI. 9-10. List 2. Mikołaj Kopernik do Maurycego Ferbera, biskupa warmińskiego. Frombork, 29 II 1524.
Uppsala, Universitetsbiblioteket, H. 157.
27,5 × 21 cm.

Tablica VII. 11-12. List 7. Mikołaj Kopernik do Jana Dantyszka, biskupa chełmińskiego. Frombork, 8 VI 1536.
Kraków, Biblioteka Czartoryskich, rkp. 2713, s. 1-2.
27,5 × 18,5 cm.

Tablica VIII. 13-14. List 8. Mikołaj Kopernik do Jana Dantyszka, biskupa chełmińskiego. Frombork, 9 VIII 1537.
Kraków, Biblioteka Czartoryskich, rkp. 2713, s. 7-8.
28 × 19,5 cm.

Tablica IX. 15-16. List 9. Mikołaj Kopernik do Jana Dantyszka, biskupa warmińskiego. Frombork, 25 IV 1538.
Uppsala, Universitetsbiblioteket, H. 154, k. 163-163v.
29 × 20 cm.

Tablica X. 17-18. List 10. Mikołaj Kopernik do biskupa Jana Dantyszka. Frombork, 2 XII 1538.
Kraków, Biblioteka Czartoryskich, rkp. 1596, s. 519-520.
28 × 20 cm.

Tablica XI. 19–20. List 12. Mikołaj Kopernik do biskupa Jana Dantyszka. Frombork, 3 III 1539.

Kraków, Biblioteka Czartoryskich, rkp. 307, s. 123–124.

27 × 19 cm.

Tablica XII. 21–22. List 13. Mikołaj Kopernik do biskupa Jana Dantyszka. Frombork, 11 III 1539.

Kraków, Biblioteka Czartoryskich, rkp. 1596, s. 557–558.

28,5 × 19,5 cm.

Tablica XIII. 23–24. List 14. Mikołaj Kopernik do księcia pruskiego Albrechta. Frombork, 15 VI 1541 (w języku niemieckim).

Berlin, Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz, XX. HA StA Königsberg, HBA, C 1a, Kasten 497.

30 × 21 cm.

Tablica XIV. 25–26. List 15. Mikołaj Kopernik do księcia pruskiego Albrechta. Frombork, 21 VI 1541 (w języku niemieckim).

Berlin, Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz XX. HA StA Königsberg, HBA, C 1a, Kasten 497.

30 × 21 cm.

Tablica XV. 27–28. List 16. Mikołaj Kopernik do biskupa Jana Dantyszka. Frombork, 27 VI 1541.

Berlin, Staatsbibliothek, Preussischer Kulturbesitz, Sammlung Darmstädter, J 1530(1).

29 × 19,5 cm.

Tablica XVI. 29–30. List 17. Mikołaj Kopernik do biskupa Jana Dantyszka. Frombork, 28 IX 1541.

Kraków, Biblioteka Czartoryskich, rkp. 1619, s. 99–100.

29 × 19,5 cm.

Kopie nie zachowanych listów osobistych Mikołaja Kopernika

Tablica XVII. 31. List 5. Mikołaj Kopernik do biskupa Maurycego Ferbera. Frombork, 27 VII 1531 (kopia z XVIII w.).

Kraków, Biblioteka Czartoryskich, rkp. 284, s. 169.

34,5 × 20 cm.

Tablica XVIII. 32. List 11. Mikołaj Kopernik do biskupa Jana Dantyszka. Frombork, 11 I 1539. Kopia Jana Brożka z XVII w. na karcie ochronnej jego egzemplarza *De revolutionibus*, Amstelodami 1617.

Kraków, Biblioteka Jagiellońska, St. Dr. 311204–311205.

22 × 17 cm.

Tablica XIX. 33. List 6. Mikołaj Kopernik do Jana Dantyszka, biskupa-elekta chełmińskiego. Frombork, 11 IV 1533. Przerys oryginału w: *Notice respecting Copernicus*, „Edinburgh Philosophical Journal”, 1821(5), tabl. III.

London, British Library.

Listy kapituły warmińskiej pisane przez Mikołaja Kopernika

Tablica XX. 34. Pieczęć kapituły warmińskiej przedstawiająca Madonnę z Dzieciątkiem, powiększona około dwukrotnie. List kapituły warmińskiej do rady miasta Gdańska. Frombork, 24 VI 1524.

Gdańsk, Archiwum Państwowe, 300 D. 42, nr 304.

SPIS TABLIC

- Tablica XXI. 35–36. List 18. Kapituła warmińska do Fabiana Luzjańskiego, biskupa warmińskiego. Olsztyn, 7 III 1520.
Kraków, Biblioteka Czartoryskich, rkp. 1594, s. 585–586.
23 × 19 cm.
- Tablica XXII. 37–38. List 19. Kapituła warmińska do biskupa Fabiana Luzjańskiego. Olsztyn, 29 IV 1520.
Kraków, Biblioteka Czartoryskich, rkp. 1594, s. 593–594.
28 × 21 cm.
- Tablica XXIII. 39–40. List 20. Kapituła warmińska do biskupa Fabiana Luzjańskiego. Olsztyn, 14 VI 1520.
Kraków, Biblioteka Czartoryskich, rkp. 1594, s. 605–606.
21 × 20,5 cm.
- Tablica XXIV. 41–42. List 21. Kapituła warmińska do biskupa Fabiana Luzjańskiego. Olsztyn, 11 IX 1520.
Kraków, Biblioteka Czartoryskich, rkp. 1594, s. 639–640.
29 × 21 cm.
- Tablica XXV. 43–44. List 22. Kapituła warmińska do króla Zygmunta I. Olsztyn, 16 XI 1520.
Berlin, Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz, XX. HA StA Königsberg, OBA 24345.
28,5 × 21 cm.
- Tablica XXVI. 45–46. List 23. Henryk Peryk, dowódca w Olsztynie, do biskupa Fabiana Luzjańskiego. Olsztyn, 22 XII 1520.
Kraków, Biblioteka Czartoryskich, rkp. 1594, s. 725–726.
14 × 20 cm.
- Tablica XXVII. 47–48. List 24. Kapituła warmińska do Pawła Płotowskiego, prepozyta warmińskiego, koncept. Frombork, po 8 XI 1523.
Olsztyn, Archiwum Diecezji Warmińskiej, t. D. 122, k. 1–1v.
28 × 19 cm.
- Tablica XXVIII. 49–50. List 25. Kapituła warmińska do biskupa Maurycego Ferbera. Frombork, 23 III 1524.
Olsztyn, Archiwum Diecezji Warmińskiej, t. D. 122, k. 7–7v.
25 × 18,5 cm.
- Tablica XXIX. 51–52. List 26. Kapituła warmińska do biskupa Maurycego Ferbera. Frombork, 14 V 1524.
Olsztyn, Archiwum Diecezji Warmińskiej, t. D. 122, k. 8–8v.
27,5 × 18,5 cm.
- Tablica XXX. 53–54. List 27. Kapituła warmińska do biskupa Maurycego Ferbera. Frombork, 6 VI 1524.
Olsztyn, Archiwum Diecezji Warmińskiej, t. D. 66, k. 80–80v.
28 × 20,5 cm.
- Tablica XXXI. 55–56. List 28. Kapituła warmińska do biskupa Jana Dantyszka. Frombork, 17 III 1539.
Kraków, Biblioteka Czartoryskich, rkp. 1595, s. 997–998.
28,5 × 20 cm.

Tablice astronomiczne i recepty pisane na książkach przez Mikołaja Kopernika

Tablica XXXII. 57. Johannes Crastonus, *Dictionarium Graecum cum interpretatione*

Latina, Modenae 1499–1500. Karta ochronna α , z podpisem Mikołaja Kopernika alfabetem greckim.

Uppsala, Universitetsbiblioteket, Copernicana 5.
31,5 × 21 cm.

Tablica XXXIII. Tablice astronomiczne i noty w: Alfonsus X, *Tabulae astronomicae*, Venetiis 1492; Johannes Regiomontanus, *Tabulae directionum et projectionum*, Augsburgii 1490, współprawne z szesnastokartkową składką rękopiśmienną zwaną *Raptularzykiem uppsalskim*.

Uppsala, Universitetsbiblioteket, Copernicana 4.
22 × 16,5 cm.

58. Karta tytułowa z podpisem Kopernika, k. 1.

59. Słońce i Księżyc. Tablica różnicy aspektów dla 51 stopni, k. 113v.

60. Tablica funkcji sinus dla $R = 60$, k. 136.

61. Nota przy tablicy deklinacji Regiomontana, k. 142v.

62. Tablica funkcji secans wpisana w tablicę funkcji tangens Regiomontana, k. 143.

63. Nota odnosząca się do tablicy Regiomontana, k. 155v.

Tablica XXXIV. *Raptularzyk uppsalski*.

64. Tablica ruchu Księżyca, k. 270.

65. Strona przygotowana do wpisania tablicy, k. 270v.

66. Tablica średniej koniunkcji i opozycji Słońca i Księżyca. Tabela obrotów, k. 271.

67. Dwie tablice dotyczące ruchu Księżyca, k. 271v.

68. Fragment tablicy apogeum Słońca Peurbacha, k. 272.

69. Tablica ekwacji Słońca, k. 275v.

70. Dalszy ciąg tablicy ekwacji Słońca, k. 276.

Tablice szerokości pięciu planet wraz z kanonem

71. Saturn, k. 276v.

72. Jowisz, k. 277.

73. Mars, k. 277v.

74. Wenus, k. 278.

75. Merkury, k. 278v.

76. Tablice dewiacji i deklinacji dla Wenus i Merkurego, k. 279.

77. Tablica minut proporcjonalnych dla pięciu planet, k. 279v.

78. Tablica minut proporcjonalnych dla refleksji Merkurego, k. 280.

79–80. Kanon dotyczący tablic szerokości Wenus i Merkurego, k. 280v–281.

81. Strona niezapisana, k. 281v.

82. Apogea czterech planet, k. 284.

83. Nota dotycząca teorii układu słonecznego, k. 284v.

84. Tablica dotycząca zaćmień oraz pomocnicza tabelka mnożenia, k. 285.

85. Notatki astronomiczne, k. 285v.

Tablica XXXV. 86. Pochwała „pigulek cesarskich” przypisywanych Arnoldowi de Villa Noua. Matthaeus Silvaticus, *Liber pandectarum medicinae*, Venetiis 1498, k. 182v.

Uppsala, Universitetsbiblioteket, Copernicana 14.
30,5 × 21 cm.

Tablica XXXVI. Recepty Mikołaja Kopernika.

87. Recepta na pigułki na żołądek 24 II 1532, pisana obcą ręką. Mesue, *Opus medicinale cum expositione Mondini super canones universales*, Venetiis 1502, przednia wyklejka.

Uppsala, Universitetsbiblioteket, Copernicana 23.
29,5 × 21,5 cm.

88–91. Recepty pisane przez Mikołaja Kopernika. Bartholomaeus Montagnana, *Consilia* etc., Venetiis 1514, noty na k. 345v, 346, 349 i 406.

Uppsala, Universitetsbiblioteket, 42:52 (Obr.)
31 × 22 cm.

Dokumenty działalności administracyjnej

Tablica XXXVII. 92. Pełnomocnictwo do objęcia scholasterii przy kościele św. Krzyża we Wrocławiu, Padwa, 10 I 1503. Koncept Mikołaja Kopernika z dopiskami notariusza.

Padova, Archivio di Stato, Archivio Notarile, Libro I instr. notaio Stefano Venturato, k. 175.
29 × 22 cm.

Tablica XXXVIII. Lokacje łąnów opuszczonych, pomniejszone o ok. 1/5.

93–104. Lokacje komornictwa olsztyńskiego 1516–1519 oraz pierwsza strona lokacji komornictwa piłęńskiego (melzackiego) z roku 1517, autograf Mikołaja Kopernika. Oryginał zaginiony, do 1945 r. w: Diözesanarchiv Frauenburg, Schbl. II. 55.

München, Deutsche Copernicus-Forschungsstelle, fot. ze zbioru Hansa Schmaucha.

105–106. Ciąg dalszy lokacji komornictwa piłęńskiego 1517–1519, autograf Mikołaja Kopernika.

Olsztyn, Archiwum Diecezji Warmińskiej, Dok. Kap. II, 55, k. 42–42v.
32 × 10,5 cm.

107. Lokacje komornictwa olsztyńskiego dokonane przez Mikołaja Kopernika, a zapisane własnoręcznie przez Tiedemanna Giesego w 1521 r.

Olsztyn, Archiwum Diecezji Warmińskiej, Dok. Kap. L 92, s. 1.
32 × 11 cm.

Tablica XXXIX. 108–118. *Inwentarz pism i dokumentów w skarbcu na zamku w Olsztynie roku Pańskiego 1520*, autograf Mikołaja Kopernika.

Olsztyn, Archiwum Diecezji Warmińskiej, Dok. Kap. Y 9, k. 1–7.
29,5 × 11 cm.

Tablica XL. 119–125. Rachunek pieniędzy z dóbr odkupionych w okręgu Tolkmicko, 1531 r. Część druga, autograf Mikołaja Kopernika pomniejszony o ok. 1/5; dolne marginesy kart 3v–6 zostały przy fotografowaniu obcięte o ok. 1–2 cm.

Berlin, Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz, XX. HA StA Königsberg, Etatsministerium, 31q, 1, k. 3v–6v.
35 × 11 cm.

Tablica XLI. 126. Potwierdzenie transakcji finansowej. Olsztyn, 15 III 1518. Pisane przez kancelistę.

Olsztyn, Archiwum Diecezji Warmińskiej, Z. 2(1).
16,5 × 24,5 cm.

Tablica XLII. 127–128. List Mikołaja Kopernika do Feliksa Reicha (List 4). Frombork, 19 IV 1528 wg M. Biskupa; 28 IV 1527 wg E. Rosena. Autograf

Mikołaja Kopernika. Oryginał zaginiony, przed 1945 r. w: Staatsarchiv Königsberg, Schrank 5, Fach 22, nr 28.

München, Deutsche Copernicus-Forschungsstelle, fot. ze zbioru Hansa Schmaucha.

Tablica XLIII. *Zasady wypieku chleba*, 1531 r.

129. *Olsztyńskie zasady chlebowe według cen zbóż pszenicy i żyta*, autograf Mikołaja Kopernika, k. 62v (s. 2).

Uppsala, Universitetsbibliotek, H.156.

28 × 19,5 cm.

130. *O ustaleniu zasad dotyczących zwykłego przedniego chleba pytlowego*, autograf Feliksa Reicha, k. 66 (s. 9).

Uppsala, Universitetsbiblioteket, H. 156.

28 × 17,5 cm.

Kopie pism monetarnych Mikołaja Kopernika

Rozważania, 15 VIII 1517 r.

Tablica XLIV. 131–132. Kopia zaginiona, spisana po 5 IV 1521. Przed 1945 r. w Staatsarchiv Danzig, 300, 25, Nr. 20.

München, Deutsche Copernicus-Forschungsstelle, fot. ze zbioru Hansa Schmaucha.

Tablica XLV. 133–139. Kopia współczesna.

Warszawa, Archiwum Główne Akt Dawnych, *Libri legationum* 5, k. 170v–173v.

29,5 × 19 cm.

Tablica XLVI. 140–145. Kopia współczesna.

Wrocław, Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Teki Górskiego, rkp. 199, s. 264–269.

30,5 × 20,5 cm.

Tablica XLVII. 146. Pierwsza strona kopii z połowy XVIII w.

Gdańsk, Archiwum Państwowe, 300 R/D6, s. 179.

33,5 × 21 cm.

Niemiecki przekład traktatu *Rozważania*, 1519 r.

Tablica XLVIII. 147–155. Kopia z 1522 r. z „uzupełnieniem” z 1522 r. (k. 546–546v).

Gdańsk, Archiwum Państwowe, 300, 29/6, k. 542v–546v.

29,5 × 22 cm.

Tablica XLIX. 156–160. Pierwsze wydanie: Caspar Schütz, *Historia rerum prussicarum*, Zerbst 1592, k. 517–519.

Kraków, Biblioteka Czartoryskich, 6 III Cim.

31,5 × 20,5 cm.

Tablica L. 161–163. Łaciński skrót niemieckiego przekładu traktatu *Rzważania* z końca XVI w.

Toruń, Archiwum Państwowe, Kat. II–VII 4, s. 334–336.

32,5 × 20 cm.

Zasady bicia monety (1525–1526) wraz z niemieckim tekstem uchwały malborskiej z 6 XI 1418 r. i z notatką *In libro actorum antiquo*

Tablica LI. 164–175. Własnoręczna kopia Feliksa Reicha (k. 1v—notatka *In libro actorum antiquo*, k. 6v — uchwała malborska).

SPIS TABLIC

Berlin, Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz, XX. HA StA Königsberg, HBA, H, Kasten 752, k. 1-6v.

32 × 22 cm.

Tablica LII. 176-194. Kopia ze zbioru Fryderyka Fischera, kanclerza księcia pruskiego Albrechta (k. 48-49 — uchwała malborska, k. 49v-50 — notatka *In libro actorum antiquo*).

Berlin, Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz, XX. HA StA Königsberg, Ostpreussische Folianten, Nr 12868, k. 41-50 (wg nowej numeracji k. 38-47).

28,5 × 21,5 cm.

Tablica LIII. 195-207. Kopia lidzbarska sporządzona dla biskupa Maurycego Ferbera (k. 91-91v — uchwała malborska).

Kraków, Biblioteka Czartoryskich, rkp. 259, k. 85v-91v.

30 × 20,5 cm.

Kopie drobnych pism astronomicznych Mikołaja Kopernika

Zarys nowej astronomii (Commentariolus), przed 1514 r.

Tablica LIV. 208-217. Kopia Duncana Liddela nosząca datę 2 XI 1585, pisana na sześciu kartach wklejonych pomiędzy karty egzemplarza *De revolutionibus*, Basileae 1566.

Aberdeen, University Library, King's College, 521 Cop. 2², karty: Hr-v, 85bis r-v, 100 bis r, 148bis r-v, 160bis v, 168ter r-v.

30 × 20 cm.

Tablica LV. 218-233. Kopia współprawna z egzemplarzem *De revolutionibus*, Basileae 1566, który należał do Jana Heweliusza.

Stockholm, Kunglige Svenska Vetenskapsakademiens Biblioteket, s. 1-16 (bez sygnatury).

29 × 19,5 cm.

Tablica LVI. 234-252. Kopia Christiana Sørensen Longberga (Longomontanus), sporządzona po 1589 r.

Wien, Österreichische Nationalbibliothek, Handschriften- und Inkunabelsammlung, Cod. 10530, k. 34-43.

22 × 16 cm.

List Mikołaja Kopernika do Bernarda Wapowskiego, Frombork 3 VI 1524 r.

Tablica LVII. 253-254. Druk fragmentu w: *Tychonis Brahe Dani de mundi aetherei recentioribus phaenomenis*. Uraniburgi 1588, s. 362-363.

Warszawa, Biblioteka Narodowa, XVI QU 5020 adl.

23 × 17 cm.

Tablica LVIII. 255-264. Kopia Henry Savile'a z 1578 r.

Oxford, Bodleian Library, rkp. Savile 47, k. 28-32v.

22 × 16 cm (k. 28), 18,5 × 14,5 cm (k. 29-31), 19,5 × 14,5 cm (k. 32).

Tablica LIX. 265-266. Odpis Thomasa Smitha z XVII w.

Oxford, Bodleian Library, rkp. Smith 93, k. 173 i 180v.

21 × 15 cm.

Tablica LX. 267-268. Odpis Stephena Rigaud z listopada 1823 r.

Oxford, Bodleian Library, rkp. Rigaud 43, k. 59 i 73.

22,5 × 14 cm.

Tablica LXI. 269–286. Kopia datowana 30 III 1575.

Wien, Österreichische Nationalbibliothek, Handschriften- und Inkunabelsammlung, Cod. 973726, k. 1–9v.
20 × 16 cm.

Tablica LXII. 287–296. Kopia Johanna Praetoriusa z 1569 r.

Schweinfurt, Stadtarchiv, rkp. 1 Ha 14, k. 9–13v.
21 × 17 cm.

Tablica LXIII. 297–301. Kopia sporządzona po 1571 r.

Berlin, Staatsbibliothek, Preussischer Kulturbesitz, Cod. Lat. Fol. 83, k. 8–10.
29,5 × 20 cm.

Tablica LXIV. 302–307. Kopia spisana na przedniej (303/304) i tylnej (305/306) karcie ochronnej, oraz na tylnej wyklejce (307) tomu zawierającego egzemplarz *De revolutionibus* Kopernika, Basileae 1566, współoprany z *Epitome* Regiomontana, Norimbergae 1550 (302 — przednia wyklejka tego tomu).

Uppsala, Astronomiska Observatoriet, Coll. Hjärther, H. III. 34.
30 × 21 cm.

Tablica LXV. 308. Odpis kopii strasburskiej, sporządzonej w Pradze w styczniu 1531 r., zniszczonej w pożarze biblioteki miejskiej w Strasburgu w czasie wojny francusko-pruskiej 1870 r. Odpis ten został wykonany przez Leonarda Niedźwiedzkiego przed 1875 r. na podstawie wcześniejszego odpisu Antoniego Makowskiego z 1839 r. Niedźwiedzki wpisał polski przekład między wierszami tekstu łacińskiego.

Kraków, Biblioteka Jagiellońska, rkp. 482/73, pierwsza strona.
20,5 × 13,5 cm.

Tablica LXVI. 309–321. Tekst kopii strasburskiej. Odpis z odpisu Antoniego Makowskiego wykonany w 1899 r. na polecenie Akademii Umiejętności w Krakowie i przekazany w darze bibliotece miejskiej w Strasburgu.

Strasbourg, Bibliothèque Municipale, rkp. 1045, k. 2–8.

Prace przekładowe i matematyczne wydane drukiem za życia Mikołaja Kopernika

Tablica LXVII. *Theophilacti scolastici Simocati epistole morales, rurales et amatorie interpretatione Latina*, Cracouie 1509.

Kraków, Biblioteka Jagiellońska, Cim. 4092.
20 × 14,5 cm.

322. Karta tytułowa.

323–326. Pieśń Wawrzyńca Korwina.

327. List dedykacyjny Mikołaja Kopernika do biskupa Łukasza.

328–361. Teofilakta scholastyka Symokaty *Listy obyczajowe, sielskie i miłosne w tłumaczeniu łacińskim*.

Tablica LXVIII. *De lateribus et angulis triangulorum... libellus... scriptus a clarissimo et doctissimo uiro D. Nicolao Copernico Toronensi*, Vittembergae 1542.

Kraków, Biblioteka Jagiellońska, Cim. 5443.
21 × 16 cm.

362. Karta tytułowa.

363. Epigram przypisywany Janowi Dantyszkowi lub Jerzemu Joachimowi Retykowi.

364–399. Aneks w postaci tablicy sinusów: *Additus est canon semissium subtensarum rectorum linearum in circulo*.

BIBLIOTEKI I ARCHIWA, W KTÓRYCH ZNAJDUJĄ SIĘ ŹRÓDŁA REPRODUKOWANE W OBECNYM TOMIE

Bibliotekom i archiwom wymienionym poniżej należą się serdeczne podziękowania za wyrażenie zgody na publikację reprodukcji dokumentów znajdujących się w ich zbiorach:

- Aberdeen, University Library, King's College — LIV.
Berlin, Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz — II-IV, XIII, XIV, XXV, XL, LI, LII.
Berlin, Staatsbibliothek — XV, LXIII.
Gdańsk, Archiwum Państwowe — XX, XLVII, XLVIII.
Kraków, Biblioteka Czartoryskich — I, VII, VIII, X-XII, XVI, XVII, XXI-XXIV, XXVI, XXXI, XLIX, LIII.
Kraków, Uniwersytet Jagielloński, Biblioteka Jagiellońska — XVIII, LXV, LXVII, LXVIII.
London, British Library — XIX.
München, Deutsche Copernicus-Forschungsstelle — XXXVIII, 93-104, XLII, XLIV.
Olsztyn, Archiwum Diecezji Warmińskiej — V, XXVII-XXX, XXXVIII, 105-107, XXXIX, XLI.
Oxford, Bodleian Library — LVIII-LX.
Padova, Archivio di Stato, Archivio Notarile — XXXVII.
Schweinfurt, Stadtarchiv — LXII.
Stockholm, Kunglige Svenska Vetenskapsakademiens Biblioteket Centrum för Vetenskapshistoria — LV.
Strasbourg, Bibliothèque Municipale — LXVI.
Toruń, Archiwum Państwowe — L.
Uppsala, Astronomiska Observatoriet — LXIV.
Uppsala, Universitetsbiblioteket — VI, IX, XXXII-XXXVI, XLIII.
Warszawa, Archiwum Główne Akt Dawnych — XLV.
Warszawa, Biblioteka Narodowa — LVII.
Wien, Österreichische Nationalbibliothek — LVI, LXI.
Wrocław, Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich — XLVI.

WYKONAWCY ZDJĘĆ

Biblioteki, które dostarczyły gotowe zdjęcia do reprodukcji:

- Berlin, Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz — III, IV.
Berlin, Staatsbibliothek — XV.
Oxford, Bodleian Library — LVIII, LX.
Strasbourg, Bibliothèque Municipale — LXVI.
Uppsala, Universitetsbiblioteket — XXXVI, 88-91.
Warszawa, Archiwum Główne Akt Dawnych — XLV.
Warszawa, Biblioteka Narodowa — LVII.
Wien, Österreichische Nationalbibliothek — LVI.

BIBLIOTEKI I ARCHIWA

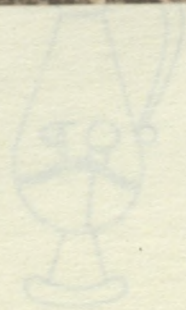
Fotograficy, którzy wykonali zdjęcia bezpośrednio z oryginałów:

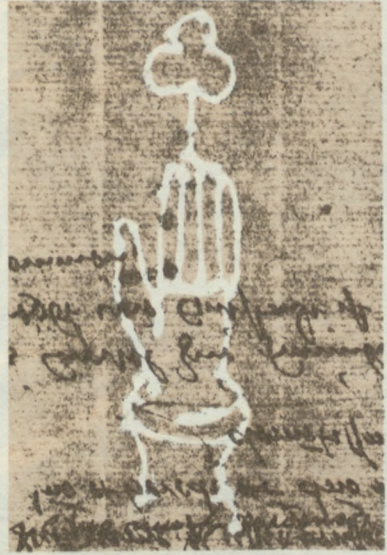
- Janina Gardzielewska i Janusz Korpala, Toruń — XXXII-XXXVI, 87, XLVIII.
Owen Gingerich, Cambridge, Mass. — XXXVII.
Ryszard Kubiczek, Kraków — VII, VIII, X-XII, XVI, XVII, XXI-XXIV, XXVI,
XLIX, LIII.
Alojzy Kuraczyk, Olsztyn — V, XXVII-XXX, XXXVIII, 105-107, XXXIX, XLI.
Stanisław Łopatka, Kraków — I, XXXI.
Marian Murman, Gdańsk — XX, XLVII.
Krystyna Porębska, Toruń — L.
Jan Sajdera, Kraków — XVIII, LXV, LXVII, LXVIII.

Fotograficy, którzy wykonali powiększenia z negatywów dostarczonych przez poszczególne biblioteki i archiwa:

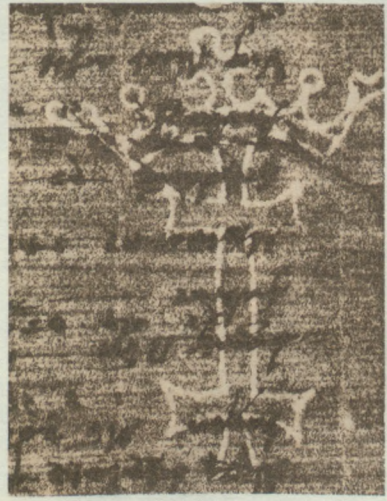
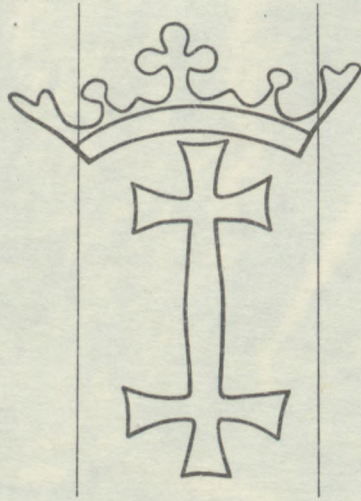
- Jerzy Langda, Pracownia Fotograficzna Instytutu Sztuki PAN, Warszawa — II,
LIX, LXII.
Krzysztof Majchert, Warszawa — XIX, XXV, XLVI, LXI.
Zbigniew Żukowski, Warszawa — VI, IX, XIII, XIV, XVIII, XXXVIII, 93-104,
XL, XLII-XLIV, LI, LII, LIV, LV, LXIII, LXIV.

TABLICE I-LXVIII

II. 2-3

III. 4-5

IV. 6-7

*R^{mo} in X^{ro} pri. et damo
Dno Maurico d. & Epo
Varmey dno suo plurimu
observando atque g^oso*

In Christo pater et dominus dñe grafe Cum olim tpe belli V d hincius
 Snellenberg a dño Renoldo Voelstet de pecunijs mihi debitis m^r centis
 recepisset et nō longe post factū soluisse et nō m^r x remansit
 mihi in m^r x obligatus quas ad frequente repetitione hactenus
 consequi nō possum sed remittens me semp ad proxima promissa
 distributione solvere promisit Cum igitur transisset aliquot mensibus
 contigisset ut me pater V d administrator quendam pecunie parte admitteret
 illi requisivi cum l^r ex ea mihi tunc foret solutio scdm promissa
 offerens me quitaturum illum manū propria Tunc iterum nona expectione
 me fraudavit coegitq; ut prius chirographum eius a Rinaldo Volt
 pte recuperarem Nunt adveniens pater V d administrator et corpa pater
 distributione requisivi illum cum chirographo suo nec sic profecti dicit
 illo q; plane vult habere pecunia suam ad dño administratori et si quid
 mihi debeat hoc p viam iuris et iudicis affirmari petere postqua
 ergo video aliter fieri nō posse utq; p^r detectione odii pro gratificatione
 Ludbica retribuam coactus sequi consilium eius quo me distrabere rogabat
 vel defraudare si possit recurro ad R d iuram & rogo & supplico -
 Dignetur mihi decernere arreptum fraudum sui beneficii donec
 mihi satis fiat vel quomolibet aliter providere sua benignitate
 ut quod meum est consequi possim Servitia mea cu omni promptitudine
 R d v^ra deuote quam divina clementia largiri conferunt
 in omni prosperitate & felici gubernatione Ex p^ruemburg
 R d post oculi Anno dñi M D xx iiii

& R d v

Nunc Oppidum

*Re me
Re in Gto pri d
ano Dno Janu Ego
Columby ano suo elemtyff.*

IX Junij

Z BIBLIOTEKI PŁAWSKIEJ
W CZARTOBSKICH.

7.
R^{mo} in Xro pri et dno
Domno Joannij dei gra Epo
Culmeny ac Pomesanoy
ca^s administratoy dno suo
2 clementiss^{imo}

H August

Ab 35. 822

*R^{mo} in Christo p^{ri} & dno
Dno Joannⁱ d^e gra Ep^o
Varm^{ie} dno mo clem^{ti}ss^{imo}
ac plurimum observando*

1747 April

P^{re}sentis in Christo et Ave Domini clementiss. In negotio illo com-
 munitati: quod mihi commisit R d vna (accepto et communito consilio
 cum R d Culmen) visum est non satis maturum esse: ut ad Capty
 referatur nisi prius causa Cantuarii que superuenit decidatur, quo
 facto ad illam proponendam dabitur melior occasio: nisi interim aliud
 deliberaverit R d vna Cui seruitia omnia supia ipse commendata
 Ex Seneburgo quinta pasche 1538 -

E R d vna

Devotissimus

[Signature]
 Capty

[Faint, mostly illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

*Exa in Christo p[er] et d[omi]no
Domino Joanni dei gratia
Epo Vannes[is] d[omi]no suo
clementissimo*

iii scribit

R^{me} in Christo pr et domini Dⁿⁱ clementissimae inhiq; i omibus
 observade. Adhortatione R d v^{re} penam satis et pluriq; paternam
 agnosco: qua etia intimo corde suscepi. Et quamvis proxiis illius qua
 R d v^{re} p^{re} et in genere habuit v^{re} oblitus fuisse voleba quod
 monebat, quia tunc no erat facile familia necessaria ac probam
 prestans iuvare. propositum erat in h^{oc} dominus v^{re} festa postea illi
 rei sine dare. Jam vero, ut R d v^{re} oparetur me p^{re}ndinationis
 affectum p^{re}xtas, vestim^{is} terminum ad v^{re} m^{is}sum hoc est usque
 ad festa natalia, neq; em brevior esse potuit, ut R d v^{re} p^{re}ndere
 potest. Cupo enim pro posse cavere, ut sine offendendo bonis v^{re}
 quate minus R d v^{re}. Que meruit ut a me reverentur honoretur et
 plurimum ametur. Qui me cum quibus facultatibus meis deponere.
 Ex Gynopolⁱ fida Decembis M D xxxvij —

E R d v^{re}

obedientissim^{us} Nicolans
Cepius

124.

mo
In m. dno p. dno
Dno Joanni de g. g. g.
Venerabili dno m. d. d.

inj. Mary

*R^{mo} in Christo patri et
Dno Dno Joanni degra
Epo Vannony dno suo
2 Clementissimo*

Johannes Marry

In Xpo pater et domine clementissime. Hodie amens
 et contentente pater a vobis obtinui a Capto possessione Canonatus et
 p[ro]bende vacantem p[ro] obitum beati me filius pro dno Raphael a
 Canopat pro quo ago gratias pater d[omi]no, Neq[ue] dubito qui ipse Raphael
 recognoscat hanc ~~bona~~ benivolentiam pater d[omi]no v[est]ra cum dno palatio
 potestate pro suo. vii par est Cupro et ego me commendatum offe
 rendo pater d[omi]no v[est]ra, cui p[ro]p[ri]a mea deuoco. Ex frankfurto xj
 Martij 1539

E p[ro] d[omi]no

obsequium N[ost]r[um] Cognit

Jam Inoglauffy vnde
hochgeboznd von gots ge-
naden Albrecht Margraue
zu brandenburg In preussen
vnd wendisch Jarzog burg-
grofen zu Noriberg vnd
furst zu Rugen meynen
guedigst Jern

15 Junii 1544.

1125

Durchlauffte und hochgeborene fürst genedige Herr. mein
vlesige und gutwillige dienst von E. f. o. alle zeit bevor E.
f. o. auff ein brief und schriftlich von E. f. o. und zuvorkome
Nach dem ich am 14. Junij 1541 zu polen Doctor Joanni Bydulo
geschick habe, meine bestij recht nach zu erkundigen, von
dem Breuerey und gestreyung bey Georgio von Künffin
E. f. o. am 14. Junij in jener Gegend meiste geschehen werden
Zeit mich verhofft es solde mit dem selbigen briefe baten antwort
geschick sein. So hab ich bis her vom obgenandten Doctor kein
brief vorkome. Das mich wundert. Habe ich E. f. o. der sachen
halby meiste eingeutliche wissen zu geschick. Eyn nach der
halby gesint mit zuvorkome bestij dem selbigen Doctor
widderumbt zu geschick in der selbigen sachen, als dan was
ich von im erfrey werde. Weil ich an waszeit zu stilly
E. f. o. der ich meine vlesige und vordrossen dienst
zu demnach geschick. Datz Frankfurt. xv Junij 1541

E f o

Stetige dienst
Nicolaj Copernic

[Faint, mostly illegible handwritten text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.]

Dem Durchlauchtigen
Herzog von
Sachsen-Altenburg Margra-
ven zu Brandenburg
Preussen und Herzog
burggraf zu Nürnberg und
Fürsten zu Rußland
Gott

Jahr Christi 1705
Pactum
15 71

Zil

1. 25

Die flantinge bygeboorne sijnst gendiger hie. Jij heb geseen
efft som konig Mat zu pelen dorelog jarmij beride to ein brief und auff
mitin sijnlich von roger de vromesth Gesehij den sijn hauptman zu
Lugan in antwort vberken. Die wort aber am dat mits von andij
befandij adder vromij sargen berijg vint. heb uf & f. d. den sijnlich haupt
brief zu gestalt. als vromij & f. d. des sijnlich dorelog vater und dinkij vint
vromesth. recht uf d. vromij vromesth zu vromesth. do mit d. d.
guthij sijn & f. d. amptman. behelstij sijn zu sijn vromesth vromesth
sich mit hem arbeit. mit vromesth & f. d. vromesth d. d. d. d.
mit vromesth vromesth vromesth sijn daty vromesth am 11
Junij den 11 d. 1022

E f d

1022

vromesth d. d. d. d. d.

[Faint, illegible handwriting at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.]

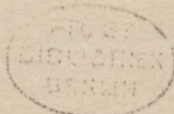
*Q^{mo} in Christo p^{ri} et dno
Dno Joannⁱ dei gra Ep^o
Varm^{en} dno meo cl^{er}ic^o p^{ro}cur^o*

*24 Junij / 1530
Ep^o*

Ann. 3 1530 (1)

R^{me} in Christo pater et domine Domine clementissime, accepi has r. d. v. humanissimas
 et admodum familiares, quibus r. etia non dedignata est mittere ad lectorem librorum
 meorum epigramma elegans sane et ad rem, non meis meritis, sed r. d. v. benevolentia
 singulari, qua studiosos prosequi solet. Ipse ydium r. d. v. titulum operi meo in fastigio
 ppona, si modo dignum sit opus, quod a r. d. v. exornari tantopere mereatur, quod tam
 delectant me doctores esse aliqd, quibus obsequi debeat. Ego vero singulari benevolentia
 et affectu erga me p. r. m. quo me prosequi non cesset r. d. v. quatenus in me est
 promereri, eiq. in omnibus q. bus possum r. d. v. deo sperare et obsequi cupio —
 Ex frankburg 27. Junij 1591

E r d v

obsequi

Nicolaus Copernicus

49

Re^{mo} in Christo p^{ri}
et domo D^{omi}ni Joannⁱ
dei gra Ep^o Varm^{ie}
dno suo clementiss^{imo}.

per unum & p^{ri}ncip^{al}e

R^{me} in Christo pater et dominus Dⁿⁱ clementissimus. Petijt mihi ex me
 R d v^{ra}: ut epitaphium q^o Lucie epi antecessoris R d v^{ra} amicum mihi
 quod olim a se factum mihi miserat remittere R d v^{ra}. Nullo igitur
 eius exemplum quoniam de manu propria R d v^{ra} apud me non extat
 Doleo equidem quod ad usum destinatum non pervenit: cum ea antea
 aliud quoddam sepulchro fuisse in scriptis parum habes odoris saporisq^{ue}
 minus. Sed quod paraveratur sic erat et paratur illi adhuc in humanis
 volenti. Cupio et pro R d v^{ra} longinqua voluntate ad inveni-
 endum ratu sui et facerem consolationem Cui servitia mea
 deinceps Ex Gynopoli xxvij Septembris Olymp Dlxix anno primo

L r d v

~~Epitaphium~~ clementissimus N^{us}
 Copinicus

1531 27 Julij
1531
Reverendissimo in Christo Patri et Domine, Domine Senesce
Post debitam observantiam et reverentiam exhibitionem, recepi
litteras R. D. V. quas Venus manu propria ad me scribere
re dignata est, primum admonitionem continentes, super quibus
rogo humillime R. D. V. non latere, quod mulier illa
De qua R. D. V. scribit ad me, nullo meo consilio, vel facto in-
petui data est, sed cum ita evenisset, attente quod illa quon-
dam apud me fideliter servisset, ego omni studio et conatu
inducere illos nitabar, uti tanquam honesti conjugii invicem
manerent. De quo assiduum testari Deum, atque illi si inquirerent:
ter utriusq. faterentur, sed cum illa maritum impotentem la-
mentaretur, quod et ille in iudicio, et extra falsus est, frustra
laborabam, nam coram Domino Quano, bono memoris, Negro:
te R. D. V. deinde coram v. d. custode, causam agebant, an
igitur hic vel illa, vel mutuo consensu receperint, non ha-
beo dicere, sed quod ad rem pertinet fatebor D. V. quod ruper
a mundinis Königsbergens. hac transiens cum hospita sua
ex Ebing. mansit in Domo mea in alterum diem, sed cum
intelligam malam exinde de me opinionem, ita rem meam
ordinabo, ne quis justam habeat occasionem, qua deinceps
malum de me suspiceretur, praesertim admonente, et ad-
hortante R. D. V. cui libenter in omnibus optemperare
vobis, et Deo, cupiens servitia mea semper esse commen-
data. ex Traumburg XXVII Julij 1531.

J. R. D. V.

Venerabili Nicolai Copernicus

Reverendissimo in Christo Patri Domino
Mauritio Dei Gratia Episcopo Warmiensi
Domino suo gratioso et plurimum colendo.

In Collegio Braunsbergensi, civitate legi Bibliotheca reper. cum
 plur. Operum Norbergensis adhibens, namque ab Georgio Doone
 et Canonico Warmiensi a Rhetico, cum insignibus tunc
 Reverendo Domino Georgio Dondor Canonico
 Warmiensi amico suo Joachimus Rheticus D.

Dondorum nominat Germanicus idiomate cum quatuor libri
 in forma Tidemannus Dondorum vocat. In eo exemplari
 tota praefatio ad lectorem de Hypothesibus operis cancellata est:

Similiter cancellatum reperit in exemplari Heilsbergensi Biblio
 thecae Reverendissimi D Warmienses. Atque hoc exemplar fuit a Rhetico
 missum R^{mo} Tidemannus

Reverendus Dominus Andreas Zagary Canonice Warmiensi cum
 evolvent poemata Joannis Dantis, Eustachii a Kriebelberg
 et Andree Crui que habentur Heilsbergensi reperit epistolam
 manu ipsius Copernici scriptam: que sic se habet.

Reverendissimo in Christo patri et Dno Dno Joanni
 Dei gratia Eps Warmiensi Domino suo clementissimo

R^{mo} in Christo patri et dno Dno clementissimo. fuit enim quod nullo
 amittere debui vel potui in quo spero mentis R D V a me satis esse
 factum. Ceterum quod sum ex me potui, quante tempore vixit
 Reverendissimi quondam Lucas a Wajelrodt R D v^{ro} praedecessor
 auctoritate meae: vixit annos lxxij menses v. In episcopatu anno
 xxij obiit penultima Martii anno Christi MDxij. In quo Ma
 gno finem accepit, cum insignia in antiquis monumentis et nullis
 per nos extant Toruasi. Comendo in benevolentiam meam R D
 Ex favore. lang xi Januarii anno MD xxv ix

E R D et obsequatissime. Nicolaus Copernicus

R^{me} in Christo p^r et d^{ne} P^rocipi h^{is} r^e dⁿⁱ . e quibus h^{is} am^{is}
 gratiam et favore ego me r^e dⁿⁱ satis intelligo, qui cum apud ap^{os}
 obtinui, etiam apud alios quoscumq^{ue} bonos viros eadem mihi propagari
 noⁿ dedignatur. Quid r^e dⁿⁱ noⁿ meis meritis, sed cognatis r^e dⁿⁱ boni-
 tati puto tribuendum. Utina mihi posset aliquid contrahere: quib^{us}
 h^{is} possem gratiam. Gaudere certe plura dⁿⁱ potest: me tate dominus
 et futuram iurisse. Et aut potest r^e dⁿⁱ ut ad se se h^{is}
 minus me conferre, quod et p^r libentissimi fieri: noⁿ h^{is}
 causam habens tantum am^{is} et p^rocipi existandi. Id tamen
 mihi incidit infortunum. Ut eo ip^se dⁿⁱ fuerit et me rogaria q^{ue} dⁿⁱ
 de cause missione nos cogant in loco manere. Itaq^{ue} uti r^e dⁿⁱ
 boni consulat absentia tunc omnia rogo. Sicut alioq^{ue} ead^{em} r^e dⁿⁱ
 ut per est paratissimus, et cum plurima alia debet fieri quod placuit.
 Modo id r^e dⁿⁱ alio tempore mihi infirmavit. Cui iam non
 in p^rocipi gratiam: sed magis missa cupisset me debere fieri.
 Ex francoburg parviseu p^rocipi Anno 1533

E r^e dⁿⁱ

Demosthenes Nicolaus Copernicus

Publicatio in Archivio di Stato di Roma

XIX. 33

PLATE III.

Ediz. Nat. Archiv. di Stato di Roma

*R^{mo} in X^{ro} p^{ri} & domino
D^{no} fabiano dei gra Ep^o
Varmey d^{no} n^{ro} p^{ri}ssimo*

R^m dⁿⁱ & Duc^{is} gro^{ss}iffime Sollertavit apud nos Caspar toppce opidanus
 vir cum socijs suis quor^{um} bona sunt olim in preuss^{en}si^m d^{omi}n^o dicta & ipse
 ad representandum se pro d^{omi}n^o litare obligat^{us} et apud R^{ed} v^{ic}iam l^{ib}ris
 v^{ic}is benivolentia ipse impetravimus quib^{us} facti R^{ed} v^{ic}is consilio sua v^{ic}iam q^{ue}
 suarum libertati consisti possint. Quare rogamus in ipse d^{omi}n^o v^{ic}iam ut si que
 novit modum quo v^{ic}is componi fieri possint illis sup^{er} hoc consilio dignetur
 Ceterum quod scripsit R^{ed} v^{ic}ia in l^{ib}ris quos admodum tarde recipimus aliquos
 factores esse in hoc opido n^{ost}ro et quosdam habere comitibus in regionem
 p^{re}sentat^{us} sumus id delogentur nec habemus adhuc id exploratum, nec intelligit
 quepiam in bonisburg fuisse vel illinc aliquos apud nos a tempore quo bellum
 hoc est institutum et exhibent se nobis adhuc satis obediens. Est autem
 v^{ic}issim apud nos fama quod subditi R^{ed} v^{ic}is affatim se miscent cum subditis
 ordinis in barkenstein p^{re}sentem transibunt in matrimonijs & revertentes quod
 tamen nobis p^{er}suadere noⁿ possumus, esset alioq^{ue} noⁿ ignotum id R^{ed} v^{ic}is qua
 deus nobis conservet sanam & incolumem Ex Arc^hiep^{iscop}o Allenst^{er}ij
 Martij 1519 M^o Dⁿⁱ

G^{ra}ti^{as} actus V^{ic}ar^{um}
 In Allenst^{er}ij

De obsidione Neudenberg & Orkelsberg & Osterod:
 nihil propter papimus amplius noⁿ fuit admiratio

*R^{mo} in Christo p^{ri} et d^{no}
D^{no} fabiano E^po Vamm^{en}
D^{no} m^o colendissimo et obsequio*

P^{mo} in Chrō fr et dñe Dñe observande. Receptas has et exempla hanc
 a r d vna relegimus nō sine merore. Addidit nobis nō minore turbatione
 metuētibns seu verius ignorantibus que nam d vnam sup contra Captm
 sui indignatio inesserit que pridem ceteris suis sponse suscepta tutela omni
 in nos demis eius cura penitus levatos reiecit, rogamus imprimis a d vna
 ut si quā indignatione in Captm sui vel singularis psonas offensa aliqua
 habeat, cedat pro longanimitate sua in oportuniore ipa differre in pp hoc
 vpprob. negligatur. Imo vero meliore spem atq fiduciam in r d vna habentes
 priusq ab cetera nulla adhuc defensione munita alius alio ~~diffi~~ ~~referimus~~
 plumbum iacula bombardas sulfur salis ptre atq alia necessaria quātm
 repentina illa turbatio et angustia temporis permittebat comparavimus
 in quibus omni pistorie nre pecunia cum alia iam nō suppetret erogari
 sperabamusq tandem a r d vna memoris promissor nos recepturos
 reliquimus nra sibi aliquot last fructor allera sal et alia quidam
 virtualia eisdem pecunijs nris comparata quibus ipi vultavimus. Quod
 si plane decreverit d vna nō alit firmandū q ut ita ipi contribuantur
 aliquid. Rogamus obnix a d vnam velit saltē ratione habere trientis
 nri iam a nobis xpositi et reliquas duas partes supplere. Novit d vna
 quod in facultate nra nō sit amplior contributio qui usq ad huc vnicuique
 destructum qui nos tantos nutrire debet amissimus omnia. Ceterum
 q ab alijs dñis contribus nris deliberata sunt nos vnam quoq sententia
 inhezemus. Ut a d vna mittat ad M Caput salius em id arbitramur
 quod maiore adhibet auctoritate et in imperandis audientia faciliore
 q ut nos mittamus vincto capite membra, atq alia faciat q idē contrib
 nri abunde scripserunt quorū has remisimus a d vna, neq nominis aliud
 addidimus nisi quod adhortamur a d vnam humiliter rogantes ut ita frater
 dignetur neq longius cum periculo differat. Commendamus nos a d vna
 qua felicissimē cupimus valere. Ex Alensting iij Id Maij 1520

e r d vna

obsequitissimi servitor
Cansing in Alensting

R^m in Christo p^{re} et d^{omi}
D^{omi}no fabiano dei gra E^po
comitib^{us} Domini n^{ost}ri p^{re}
Abseruando

R^m in Chrō p^r et dⁿⁱ Dⁿⁱ grōse. Cum pridem rumor ad nos pervenisset
 de profectioe rē dⁿⁱ ad S^c rē Ma^{ri} hō statim videbamus, donec id p^r n^{ost}rum
 accepissimus retro, sperabamus em̄ rē dⁿⁱ in tactis totiusq^{ue} patris
 negocijs, prius tiam de rebus n^{ost}ris communibus deliberatione et tractatione
 aliqua nobiscum habere voluisse, quod cum factum nō sit merito retestamus
 nec aliter q^{am} affectione paterna filij destituti, nisi forsas ad substantiam
 vacatam oportuerit dⁿⁱ rē dⁿⁱ propevante pervenire, ut deliberandi tempus
 n^{ost}rum suppeteret. Verum utrumq^{ue} se substat. hoc potissimum admonendam
 putamus rē dⁿⁱ. Ut omnia opam adhibeat, quomodo pax recta optinere
 possimus et pacis securitate. Accipimus em̄ n^{ost}rum ex regis morte
 secretum ab amico rē dⁿⁱ nō vulgari q^{ue} n^{ost}rum admonere volebat. rē dⁿⁱ
 n^{ost}rum in tractanda pace h^{ab}et sigillis et promissis rē dⁿⁱ em̄ q^{ue} totis sefellit
 fid^{em} potius ut pro dⁿⁱis certet. Natis opudu aliquod atq^{ue} bona curat
 et p^rsentem que olim ad certam dⁿⁱ dⁿⁱ remissis, brandenburg^{ensis} regnum
 in millia n^{ost}rum solvere lancearijs pedibus, habemus n^{ost}rum rē dⁿⁱ et indubitate
 Margachem p^rsentem defendimus esse. Alia n^{ost}rum nō habemus nisi ut dⁿⁱ rē dⁿⁱ
 pro nobis sollicitudine p^rsentem et erga n^{ost}rum omnis benivolentia p^rsentem
 velit et condit. em̄ totius n^{ost}rum publicis et certis pro poss^{ess}ioe sue facere
 meliore p^rsentem rē dⁿⁱ factura cui nos commendatos
 esse plurimum desideramus. Ex Alenstey xiiii Junij M Dxx

Car^{us} certu^s Varmen
 in Alenstey

R^{mo} in Christo p^{ri} & domo
Dno fabiano di gra L^{ro}
Venerabili dno mo g^{ro} s^{ssimo}

Venerabilis
vir et
Magister

Venerabilis

R^m in Christo fr & dno Domini professoris Varam in catha vna Varam
 curaria & Curia q obitum .q. hincij bernman, rogati pro parte domini
 Joachim diaconi eiusde catha ut sibi de eade curaria provideremus an-
 nimus tunc libenter, attentis multiplicibus miserijs, quibus hoc p^{er}sonam
 hoc gravissimam circa vnam ipam diligenter intendebat & ramus ob hoc
 p^{er}sonam illius ^{affert} benignitatem singulari, promissisq. & officio
 nro de illa sibi curaria providere Jamq. nihil aliud expectabamus q
 ut ille mandatum alium mitteret qui nro eius promissioni & relatione
 vram hinc acceptaret, nec alio credebamus q quod vero bono, digno et
 benemerito beneficia offerimus catastropha collatum, sed prope nos fidelissim
 Judatus enim respectu omnia lupus apparet, et quod prius causa dei
 causas videbatur petere, nro causa diaboli & eius instinctu appetit
 quemadmodum exempla vray. Ad baltuzari Storfis missary de re ligio
 aduertit. Cum igitur nra no sit intentio, ut privilegio & indignis
 vel ei qui gram dei rapina arbitratus est, beneficia tui conferre velim
 alteri quidebimus & nichil, Varam ne drem ille malivolentia sua
 manu extendit & verba comprobato factis, d. testabili quidda in catha
 molitur, amonendum ipam de loco q prius arbitramur, et nos vates
 committendas alteri. Id ante officium & hoc tempore servius fut
 se sententia & auctoritas R d vna accedat. Scribendum d Capis
 in francoburg videtur & forsitan alijs tna in quibus ille confidit
 ut amoto eo veniant in locum eius & eade humanitate tractent
 & tueantur. Illi qui cum vob R d vna ad suam catha ad hoc deputatos
 veniunt, quibus proculdubio maiore fidem & auctoritate q nostris
 adhibebunt. Sup quibus omnibus dignetur nobis consilia sua impartire
 R d vna cui nos plurimu commendatos. ff. cupimus. Ex Alkenstem
 7j Septembris Om MDXX

E R D vna

Secretarios

(Copt) Varam

Nr 30a

Serenissimo principi et dno
Domino Sigismundo dei gra
Regi polonie Magneducij
Lithuanie Russie prussieq;
mo et heredi et dno mo
clementissimo

Jac Capitel für Franckburg
fürst von Anstade et unge,
nominat,

Nr. 30a

Serenissime princeps et dñe Dño Clementissimè humillima servitia nra
S. M. v're accepta esse cupimus. Hesterno vesp̄i hostes v're R. Mat̄ interre-
perunt opidum Gutsstadt: quāvis nō parvam militum, meribus: sed p̄sidio
militibus nimis sufficienter, de quo merito turbamur, qui et ip̄i nō satis
adversus tantū impetū promisi sumus, timemusq; nos etiā ab hostibus iā vicinis
in hora obsessum iri. Est nobiscum Grieser d. Paulus Dolustij cum centum
dimittat militibus socijs, qui nro mōitu scripserat ante paucos dies
in for. heilsberg ad Mag. dñm Jacobū Sezouustij v're R. Mat̄ Campiductore
ut plura ad nos p̄sidia mitteret, fecerūt sinitr qui in Gutsstadt, nihil obtinim̄
Respondit em̄ nō sufficere sibi ut plures vros mitteret, intelligimus autē
etiā circa heilsberg esse periculum, ac p̄inde circa totū sp̄atium Varmien
Quapp S. M. vram suppliciter rogamus, nobis q̄ primū subvenire dignetur
et potenter succurrere. Volumus em̄ facere, quod vros bonos et honestos dicit
et Mat̄ v're devotissimos, etiā si oportuerit nos extrema pati, Sub cuius p̄sidio
confugentes omnia nra cum corporibus nris committimus et commendamus
Ex Altenstein xxiij Novēbris Anno dñi M. D. xx.

E. S. R. Mat̄

Devotissimi servitores
Canonij et Capit̄i cōta
Varmien

R^{mo} in Christo p^{ri} & d^{no} d^{no}
fabiano dei gra Ep^o Vercen^{si}
d^{no} suo p^{ri} & obseruando

72 hanc ad nos
venit

In Christo pater et dominus dominus plurimum observandi cum commendatione salutem
 hac nocte pater Sigrundus Supterhij Capitulum copis suis hinc eger offus
 verus quistat causa exercitii militans / Sigrundus cum suo exercitu circa
 Caberain offendit, et circa exubias res quibusda linomay militibus
 quique captivos hinc reduxit, quibus exploratum habemus quique nullum
 esse magis exercitum, recurrens aliquibus ex vorandis cum tormentis et machinis
 7 quos hac nocte expectantur, quo diuicist mesidur / Dns Supterhij
 hac nocte expectans insidiabatur transire illius R d vna interam
 exactissima diligentia adhibeat custodi suarum munitionum, De quo
 R d vray admonitum esse volui. Dasey et Allenstey die 5 febr 1520

In Caberain sunt equites et in
 Mansherberg pedes

Hinciens perist de Jmoroy
 equos aurati et Caput in
 Allenstey

Vobis dñe Salutem et charitate fraternam Quoties d vna que i comodū
 sunt et necessitate repub. catholice Warmoni apud S. Reg. Ma. nō
 negligit rem fari laude dignā et vno bono maxime honestam
 Et si d vram mandum preperimus insigni aliqua et premio dignā
 hinc velle vultate prestasse speramus tamē cum tempore et
 oportunitate meliorū id presertim Quod autē ad fructus pcurat
 et mellis promentū attinet nō potius potuimus hactenus respondere
 pp absentia aliquorū dñorum quos in ea causa desiderabamus
 Nunc igitur habita plena deliberatione nō invenimus quomodo
 desiderio vro obsequi possimus. Nam ut d vra plenius intelligat
 Statutum habemus iniolabiter observatū. Et qui ex Cupto nostro
 cum apud catholam, resideret in legatione mittitur illi dimittat oēs
 fructus sue pbcende debentur attento q nō sponte sed coacte repub.
 causa abest, mansurus alioq in sua residentia atq. eo intuitu her
 conceduntur et nō mercedis alicuius. Qui vero alia ob causam
 vel quomodolibet vltro abest, caret ea prerogativa et nō solum cō
 tentum esse cum oportet qe que generatim absentibus concedunt
 quāvis infirmitas optetur catholice utilitates. videtur emi tunc sibi
 facere officium cui se iureiurando obstringit, ut pro vrbis sua id
 faciat pfructū. hoc tam stude observatū, ut neq. qui curiam
 sequerentur opē epātem accipent ea que pcuribus solum conceduntur
 cum ad eo parum differre viderentur a residentibus nisi q. statuto
 sic cāntum sit neq. persuademus nobis qd d vra nō consulere
 vult ut distedamus a statutis vris quē sicut et nos singuli
 iuravit iniolabiter observare statuta et consuetudines huius
 catholice que sine periculo infringi non possunt scilicet et de mille
 quod d vra primatū petit ita se habet in quo tanto maior
 vtra difficultas est q. p. pcuriam psonali certis diebus iuxta
 forma statutorum deferri solent et ipis pcuribus totū distribui
 Cum igitur sit ino singulorum et primatū psonam nō possumus
 inter nos convenire ut aliam iusto parte suā detrahentes vobis
 adiciamus quod nō credimus d vram desiderare. De pcurat
 fructibus sicut d vra statuarū omnium et pcuratū bona
 apud nos non esse determinata Cum autē plus q. dimidium

rec. in me

Itanto sum discrimine
 Statutum hoc abstinere
 habet rationē quāvis
 incept ut aliquis
 ad sum acat officium
 et nō q. ut nō

ARCHIWUM
 Diecezji Warmińskiej
 w Olsztynie

unige p[ro]p[ri]o

bonorum amissionibus non possimus dea singulis supra dimidium resti-
 dere ita et alij quoque prelati rogantur nobiscum in semisse habere
 patientia porro d[omi]no Augusti ne obolum quidem papae sue prelaturo
 ex mensa opali fructus decedant contra que deus non exaret a-
 nisi quod exatus sui maxima parte amiserit Cum autem vobis b
 fuerint restituta ex tunc etiam d[omi]no v[est]ro s[ecundum] pristina consuetudine
 detoto plene respondendum et tanto magis dea ipa nobiscum curare d[omi]no
 quod nobis divina clementia amere dignetur quo d[omi]no v[est]ro et nobis
 omnibus fuerit consultum quod nobis divina clementia p[ro]p[ri]o
 dignetur

Ad quem h[ab]et Capitulum

Capitulum
 (Copia h[ab]et) ad B[ea]t[um] War

Agno in Christo per et duo
Dno Mauritio dei gra
Epo Varmicy duo mo
plurim^o observando et grafo

R^{me} in Christo pr et dno dno grose. Rescripsit nobis
 R^d Sambury sup infestationibus d patri d doney
 de quibus sup scripsimus et referre comissimus latius
 (R^d vic) p v d p^{ty} Mthimus ergo exemplum h^{er}um rogavit
 R^d v^{ra} dequatur nobis impartire consilia sua quod
 v^{er}ius nobis faciendum expediat vel videatur Cypius
 R^d v^{ra} magis vobis Cui nos et obsequia nra
 omni promptitudine commendamus Ex p^{re}sentibus
 R^a iij post palmas Anno dⁿⁱ M^o D^o 14° 15°
 f R^d v^{ra}

Capt^{us} Varmberg

R^{mo} in Cr^o pri et dno
Dno Massimo dei gra
Epo Varam^o dno mo
grofo et sp^o observando

R^m in Grotto et dicitur nos prope debita obedientia et observantia
 exhibitione. Mittimus et dicitur exempla verum nostrum ad d' Gambury
 atq' illius responso, et e quibus et dicitur videre potest, quid nobis pro
 his agris aditus est qui factis omnia pagant. Rogamus iterum
 et dicitur summi in his nobis consilium impartiri dignetur, quod nobis
 deinceps fuerit faciendum. Cupimus et dicitur nos et servitia vestra
 plurimum esse commendata. Ex francoburg. Sabbato pentecostes 1524

ERD vti o

Capitulum Varrum

K 805

R^{mo} in G^{ro} p^{ar}ti et
domo D^{no} Manirio
da G^{ra} Apo Varming
dno nro G^{ro} et semp
deformando

R^m in christo pater et dñe Dominice grōse. post d. b. v. obediēte & reverēte exhibitis
 Misericordibus ad dñm Samburū atq; alios regentes cum hīs eo modo, quo eorum
 exemplum mittimus R. d. v. r. Cum autē responsum Alorū p̄ aliquot dies nos
 moraretur, venit ad nos h. r. baro de Heiderck innot cum legatione et responso
 cuius effectus erat, quod dñm regentes informati essent a dño de doloz villas
 et illa bona de quibus nobis est ingorū in braunsberg et eius dispendia portione
 atq; idcirco nos rogarent quatenus in ea causa pacifice sup̄sistere velimus. v. r.
 redarum dñm Magnū, quod in eius absentia causa huius non facile discurrere possit
 tunc vero quod equū et iustū esset nobis facturū videretur. Deinde quod ad
 v. r. advocatum p̄tinet Dixit quod omninoq; obsequitaurit iustitiam et opedit
 contemplantis invidia et fossata et mora faciendo in portis atq; ex hīs sumpta
 suspitione atq; legitima p̄sumptione q̄ qualitate ip̄is tamq̄ proditoris et p̄m
 inuasit. Et tunc nulli nostrorū atq; nobis p̄hibita esse facultate v. r. p̄ braunsberg
 et negotia primata agendi addidit etiā advocatum v. r. v. r. fuisse liberatum
 qd̄ nō possit esse sine multa suspitione ip̄e inducatur. Quod ad hanc rationem
 legatione aliud respondit d. b. v. r. quā quod hīs nō fuisse responsum
 p̄sertim ad primū articulum quātū sententia in summa reperimus ostendens
 sup̄ quo nobis fuerat respondendum. Ad Alorū vero respondimus ostendens esse
 incredibile de quo illius culpā ostendens ad quid a nobis eo die missus erat.
 nō tā obscura res esset que multis ibi bonis hominibus probari nō possit quid op̄it
 aut vbi interim et apud quos fuerit armatus nec ne. Siquē legatio illa respecta
 est nobis vero descendens v. d. ar. p̄tigit nō v. r. ut legatione illa in scriptis
 nobis daret, respondit illi id sibi commissum nō esse, quoniam si hīs nobis respondit
 fuisset frustra ip̄m fuisse missum. Hoc enim ita fuit infirmus quomodo tunc
 hic subsistere et nos sustentare poterimus, quando p̄t alia incomoda nōq; p̄bala
 habebimus q̄ equis et inimicis nō ac paucis subdij nō. Itaq; rogavimus
 dignetur R. d. v. r. de modo aliquo, loco et tpe. quo cum v. r. nōq; convenire
 et plenius deliberare possimus. Quā vero consolatione ex conversatione Alorū
 burgū recipimus intelligit ex hīs confatū morū quas illa mittimus
 eidem R. d. v. r. Cui nos plurimū commendamus. Ex Francoemburg
 v. j. Junij 1524

E R d v r o

Capitulum V. r. m.

^{mo}
R^o in Christo p^{ri} & do^{mo}
D^{no} Joanni de^o gra Ep^o
Varm^o d^{no} n^{ro} clementiss^o

+ 17 Martij

In nomine domini Amen
 In Christo pr et dno Domo Clementiffi Sap edicto et mandato
 publicando deliberatione qua R d o a nobis requirit, hodie propter
 nimiam paucitatem et absentiam aliorum duorum habere non potuimus
 redditum illorum in hora expectantes, quibus adiutoribus curabimus
 R d o niam sententiam significare. Idcirco rogamus et monita Sar
 boni consulere dignetur R d o Cui nos plurimum commendamus Ep
 frauenburg xij Martij Anno M D xxxviii

plate Canonij et
 Capitij ecclesie Narreny

Liberum unum
procedit p. p. p. p.
plene unum

1.

Mag. Coppiet

copiatus a ad b p. p. p. p.
et. 4. 47 ad rom. 44
9

Liber Bibliothecae Varmianae

**Tabule Astronomicæ
Alfonsi * Regis.**

Vener. 1492

TABVLA DIVERSITATIS ASPCT AD MI

♄	♃	♂	♆	♅	♄	♃	♂	♆	♅	♄	♃	♂	♆	♅	♄	♃	♂	♆	♅
8 12 26	7 0 36	6 0 27	5 0 18	4 0 9	3 0 0	2 0 0	1 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0
7 0 28	6 0 30	5 0 21	4 0 12	3 0 3	2 0 0	1 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0
6 0 30	5 0 32	4 0 23	3 0 14	2 0 5	1 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0
4 0 29	4 0 34	3 0 25	2 0 16	1 0 7	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0
2 0 26	2 0 32	1 0 23	0 0 14	0 0 5	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0
3 0 22	3 0 28	2 0 19	1 0 10	0 0 1	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0
2 0 16	2 0 21	1 0 12	0 0 3	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0
1 0 8	1 0 12	0 0 3	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0
♄ 0 0 22	♃ 4 22	♂ 12 30	♆ 16 31	♅ 18 20	♄ 10 26														
1 0 8	1 0 2	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0
2 0 16	2 0 9	1 0 2	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0
3 0 22	3 0 14	2 0 6	1 0 8	1 0 9	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0
2 0 6	2 0 18	3 0 11	2 0 1	2 0 0	1 0 1	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0
4 0 29	4 0 20	2 0 11	3 0 6	3 0 6	2 0 4	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0
6 0 30	6 0 21	4 0 18	2 0 12	2 0 11	2 0 10	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0
7 0 28	7 0 20	6 0 18	4 0 11	4 0 11	4 0 10	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0
8 12 26	7 29 31	6 19 17	5 17 29	4 16 29	3 16 29	2 16 29	1 16 29	0 16 29	0 16 29	0 16 29	0 16 29	0 16 29	0 16 29	0 16 29	0 16 29	0 16 29	0 16 29	0 16 29	0 16 29
♄	♃	♂	♆	♅	♄	♃	♂	♆	♅	♄	♃	♂	♆	♅	♄	♃	♂	♆	♅
3 27 21	2 10 13	4 16 28	6 0 17	6 49 17	7 29 26	24 18													
3 0 22	2 0 17	4 0 14	1 0 14	6 0 18	7 0 28	23 20													
2 0 16	3 0 10	2 0 11	2 0 12	4 0 18	6 0 30	21 21													
1 0 8	2 0 4	3 0 6	3 0 6	2 0 11	4 0 29	38 20													
0 0 0	1 0 1	2 0 0	2 0 1	3 0 11	2 0 26	34 15													
0 0 0	0 0 0	1 0 9	1 0 8	2 0 6	3 0 23	32 11													
0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	1 0 2	2 0 16	30 0													
0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	27 2													
♄ 0 49	♃ 10 26	♂ 18 20	♆ 16 31	♅ 12 30	♄ 0 22														
0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	1 0 12	23													
0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	0 0 0	2 0 21	24													
0 0 0	0 0 0	1 0 24	1 0 24	2 0 27	3 0 28	24													
0 0 0	1 0 19	2 0 31	2 0 30	3 0 34	2 0 32	24													
1 0 8	2 0 24	3 0 36	3 0 34	2 0 20	4 0 34	27													
2 0 16	3 0 30	2 0 20	2 0 21	4 0 23	6 0 36	29													
3 0 22	2 0 32	4 0 22	4 0 22	6 0 21	7 0 36	32													
3 27 21	2 10 13	4 16 28	6 0 17	6 49 17	7 29 26	24 18													

A				B				C						
1	1	2	40	31	30	42	8	61	42	28	38			
2	2	4	40	32	31	27	23	62	42	48	37			
3	3	8	37	33	32	20	22	63	43	27	37			
4	4	11	24	34	33	33	4	64	43	44	20			
5	4	14	7	34	32	22	42	64	42	22	22			
6	6	16	26	36	34	16	2	66	42	28	46			
7	7	18	20	37	36	6	32	67	44	12	29			
8	8	21	22	38	36	46	23	68	44	37	42			
9	9	23	1	39	37	24	33	69	46	0	43			
10	10	24	10	40	38	32	2	70	46	22	43			
11	11	26	8	41	39	21	29	71	46	23	42			
12	12	28	29	42	40	8	41	72	47	3	28			
13	13	29	29	43	40	44	12	73	47	22	21			
14	14	30	44	44	41	20	26	74	47	20	31			
15	14	31	22	44	42	34	34	74	47	29	2	47	20	
16	16	32	18	46	43	9	37	76	47	47	20			
17	17	32	32	47	43	42	42	77	48	13	2			
18	18	32	28	48	42	34	19	78	48	27	22			
19	19	32	2	49	42	16	37	79	48	21	20			
20	20	31	16	40	44	47	26	80	49	4	18	48	43	41
21	21	30	7	41	46	37	23	81	49	14	20			
22	22	28	34	42	47	16	40	82	49	22	48			
23	22	26	38	43	47	44	4	83	49	33	10			
24	22	22	14	44	48	32	28	84	49	20	16			
25	24	21	24	44	49	8	47	84	49	26	18			
26	26	18	8	46	49	22	31	86	49	41	12			
27	27	12	22	47	40	19	13	87	49	44	2			
28	28	10	6	48	40	42	48	88	49	47	29			
29	29	4	19	49	41	24	28	89	49	49	37			
30	30	0	0	60	41	47	22	90	60	0	0			

21

Tabula declinationū generalis.

V		Numer ^o mul. 8 m		Numer ^o mul. II		Numer ^o mul. I	
Arcus tiplicand ^o		Arcus tiplicand ^o		Arcus tiplicand ^o		Arcus tiplicand ^o	
S	S m	S	S m	S	S m	S	S
0	0 0	91707	12 16	93848	20 38	97991	30
1	0 26	91710	12 37	93977	20 40	98112	29
2	0 52	91718	12 58	94108	21 0	98232	28
3	1 18	91730	13 19	94242	21 11	98347	27
4	1 44	91747	13 40	94378	21 21	98460	26
5	2 10	91770	14 0	94516	21 31	98570	25
6	2 36	91798	14 20	94655	21 40	98676	24
7	3 2	91831	14 40	94795	21 49	98778	23
8	3 28	91869	14 59	94936	21 58	98878	22
9	3 53	91912	15 18	95077	22 6	98973	21
10	4 19	91960	15 37	95219	22 14	99066	20
11	4 45	92014	15 55	95362	22 21	99153	19
12	5 10	92073	16 13	95505	22 28	99237	18
13	5 35	92138	16 31	95649	22 35	99317	17
14	6 0	92209	16 48	95794	22 41	99393	16
15	6 25	92283	17 5	95940	22 47	99465	15
16	6 50	92361	17 22	96085	22 52	99532	14
17	7 15	92443	17 38	96230	22 57	99595	13
18	7 39	92528	17 54	96374	23 2	99654	12
19	8 3	92617	18 10	96517	23 7	99708	11
20	8 27	92710	18 25	96659	23 11	99758	10
21	8 51	92808	18 40	96800	23 15	99803	9
22	9 15	92910	18 55	96940	23 18	99844	8
23	9 39	93017	19 9	97080	23 21	99881	7
24	10 2	93127	19 23	97217	23 23	99913	6
25	10 25	93239	19 36	97351	23 25	99940	5
26	10 48	93355	19 49	97482	23 27	99962	4
27	11 10	93474	20 2	97612	23 28	99978	3
28	11 32	93596	20 14	97741	23 29	99990	2
29	11 54	93721	20 26	97867	23 30	99997	1
30	12 16	93848	20 38	97991	23 30	10000	0
X		X		X		X	

p. 5 multiplicandis ... declinationis equatoris

Tabula Secunda

Numerus		Numerus		Numerus				
Β	καβητῶν ποτε	Β	καβητῶν ποτ	Β	καβητῶν	υποτιθηδον		
0	00000	10000	31	60086	11 666	61	180402	2 0627
1	1745	10002	32	62486	11 792	62	188075	2 1300
2	3492	10008	33	64940	11 924	63	196263	2 2027
3	5240	10014	34	67452	12 063	64	205034	2 2812
4	6992	10024	35	70022	12 208	65	214450	2 3662
5	8748	10038	36	72654	12 361	66	224607	2 4586
6	10511	10055	37	75356	12 520	67	235583	2 5593
7	12278	10075	38	78129	12 694	68	247513	2 6695
8	14053	10098	39	80978	12 886	69	260511	2 7905
9	15838	10124	40	83909	13 094	70	274753	2 9232
10	17633	10154	41	86929	13 260	71	290422	3 0716
11	19439	10187	42	90040	13 466	72	307767	3 2361
12	21256	10223	43	93254	13 673	73	327088	3 4199
13	23087	10263	44	96571	13 901	74	348748	3 6279
14	24932	10306	45	100000	14 142	75	373211	3 8637
15	26794	10353	46	103551	14 396	76	401089	4 1336
16	28674	10403	47	107236	14 663	77	433148	4 4454
17	30573	10457	48	111062	14 944	78	470453	4 8097
18	32492	10515	49	115037	15 249	79	514438	5 2408
19	34433	10577	50	119177	15 577	80	567118	5 7588
20	36396	10642	51	123491	15 928	81	631377	6 3925
21	38387	10711	52	127994	16 243	82	711569	7 1853
22	40402	10785	53	132704	16 616	83	814456	8 2055
23	42448	10864	54	137639	17 013	84	951387	9 5068
24	44522	10947	55	142813	17 434	85	1143131	11 4738
25	46631	11034	56	148253	17 882	86	1430203	14 3355
26	48772	11126	57	153987	18 361	87	1908217	19 1073
27	50952	11222	58	160035	18 871	88	2863563	28 6332
28	53170	11326	59	166429	19 416	89	5729796	57 3774
29	55432	11434	60	173207	20000	90	Infinitū	Αυτοπλασιος
30	57734	11547						

18

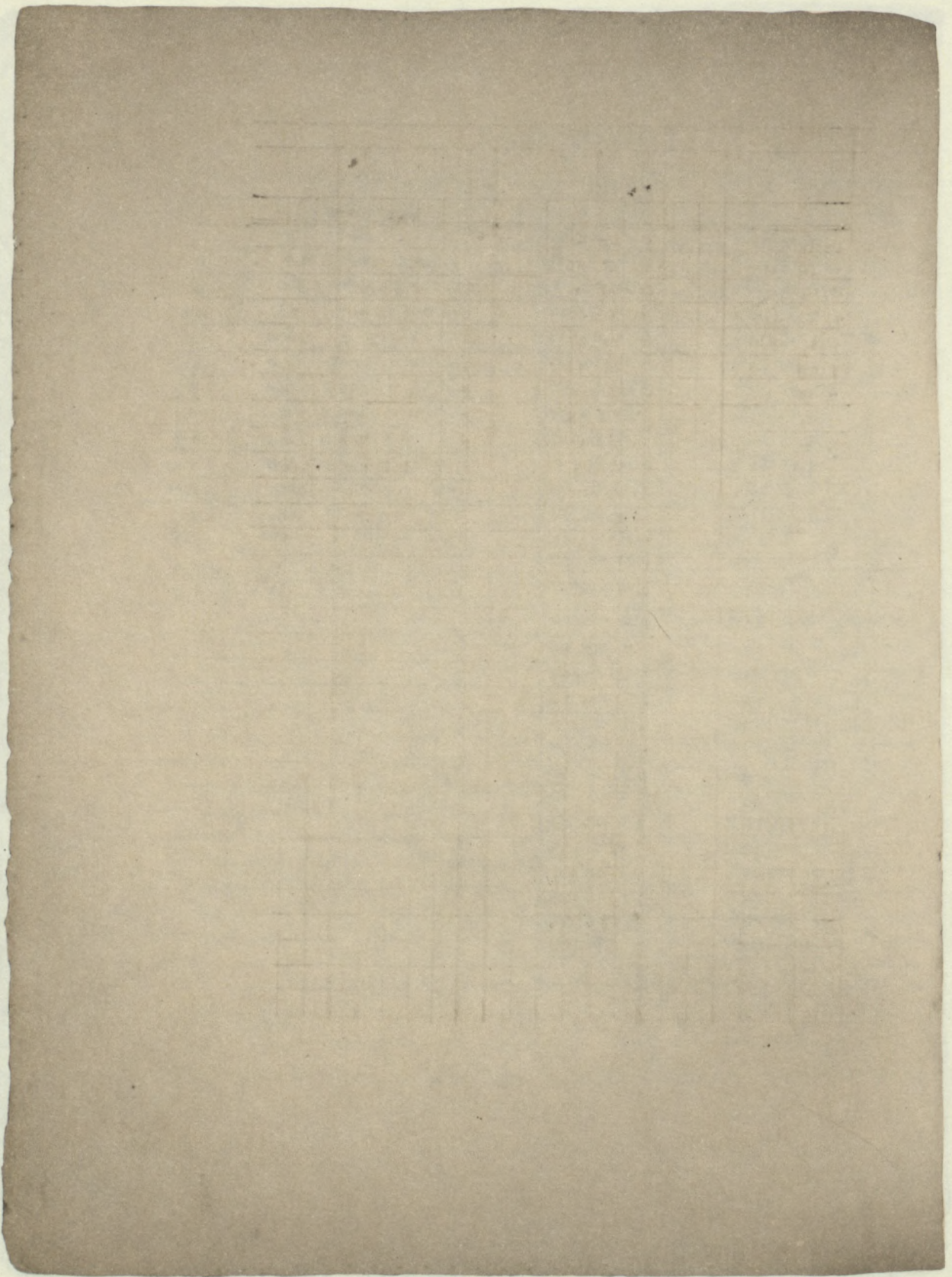
Tabula generalis

V		S		II		
Radix Numer ^o mul. ascēſionū tiplicand ^o		Radix Numer ^o mul. ascēſionū tiplicand ^o		Radix Numer ^o mul. ascēſionū tiplicand ^o		
S	S m	S m	S m	S m	S m	
0	0 0	26089	33 11	22077	62 6	12209
1	1 6	26084	33 14	21822	63 3	11823
2	2 11	26069	34 16	21560	64 0	11434
3	3 16	26046	35 18	21292	64 57	11044
4	4 22	26013	36 20	21017	65 54	10652
5	5 27	25971	37 22	20734	66 51	10258
6	6 32	25919	38 23	20447	67 47	9863
7	7 38	25857	39 25	20155	68 44	9465
8	8 43	25787	40 26	19858	69 40	9065
9	9 48	25708	41 27	19554	70 36	8664
10	10 52	25619	42 28	19245	71 33	8260
11	11 58	25522	43 28	18931	72 29	7854
12	13 3	25415	44 28	18613	73 25	7446
13	14 8	25299	45 29	18291	74 21	7037
14	15 13	25174	46 29	17964	75 17	6627
15	16 17	25041	47 29	17631	76 12	6217
16	17 22	24898	47 29	17294	77 8	5808
17	18 27	24748	49 28	16955	78 3	5398
18	19 31	24590	50 27	16612	78 58	4987
19	20 35	24423	51 26	16264	79 54	4575
20	21 39	24248	52 25	15911	80 49	4162
21	22 43	24065	53 24	15554	81 44	3748
22	23 47	23873	54 23	15194	82 40	3333
23	24 51	23674	55 21	14832	83 35	2918
24	25 54	23468	56 19	14467	84 30	2503
25	26 57	23255	57 18	14098	75 25	2087
26	28 0	23035	58 16	13726	86 20	1670
27	29 3	22807	59 14	13351	87 15	1253
28	30 6	22571	60 12	12973	88 10	836
29	31 9	22327	61 9	12593	89 5	418
30	32 11	22077	62 0	12209	90 0	0

hæc unũ multiplicandũ est p̄ residuũ angulũ de quadrante qui fit
 ex concordantia arcuũ hæc et angulũ is ex hæc formula scriptũ

				dieb		vzuz aus)	
01 6 259	5 22 90						
0 6 260	6 5 52	1	0 16 40				2
0 19 261	6 19 1	2	0 33 76				8
1 2 262	7 2 12	3	0 49 20				18
1 15 263	7 14 27	4	1 4 50				30
1 28 264	7 28 37	5	1 18 20				44
2 12 265	8 11 98	6	1 28 30				54
2 25 266	8 22 52	7	1 34 40				59
3 8 267	9 8 6	8	1 39 20				59
3 21 268	9 21 15	9	1 45 30				52
4 5 269	10 4 27	10	1 57 30				40
4 18 270	10 17 32	11	2 11 30				27
5 1 271	11 0 27	12	2 27 20				15
5 12 272	11 13 59	13	2 43 30				5
6 0 273	11 27 8	14	3 1 70				0
02 0 10 274	0 10 20						
0 10 275	0 23 29						
1 23 276	1 6 90						
1 36 277	1 19 52						
2 30 278	2 3 1						
2 18 279	2 16 12						
3 0 280	2 29 22						
3 13 281	3 12 33						
3 26 282	3 25 43						
4 9 283	4 8 52						
4 22 284	4 22 5						
5 6 285	5 5 15						
5 19 286	5 18 26						
6 0 287	6 3 32						

99

TABVLA MEDIAE O- & OO-O IN ANNIS EXPASIS

Tempo	Medius mo		Medium		Argumentum	
	mf O 4)	Armo)	mf O 4)	Armo)	mf O 4)	Armo)
	D H M z	S G M z	D H M z	S G M z	D H M z	S G M z
1	0 0 0 0	11 19 16 10	10 9 48 6	0 8 2 41		
2	31 6 22 47	11 8 33 41	8 19 36 14	0 16 4 30		
3	2 8 40 7	11 26 46 44	7 24 13 22	1 24 28 29		
4	14 0 1 31	11 16 13 44	6 4 1 29	2 2 41 14		
5	24 14 12 44	11 4 30 36	4 4 29 36	2 10 42 0		
6	4 1 40 14	11 23 43 40	3 20 26 43	3 19 36 49		
7	16 8 41 38	11 13 10 41	2 0 14 40	3 27 39 44		
8	28 0 3 1	11 2 27 31	0 10 2 47	4 42 29		
9	9 2 30 21	11 20 40 21	11 14 40 4	14 24 28		
10	19 17 41 24	11 10 7 36	9 24 28 12	22 29 13		
11	0 20 9 4	11 28 30 40	9 1 4 19	1 11 12		
12	12 11 20 29	11 17 47 41	7 10 43 26	9 13 48		
13	23 2 31 42	11 7 4 31	4 20 41 33	17 16 43		
14	4 4 49 12	11 24 27 46	4 26 18 41	24 48 42		
15	14 20 10 36	11 12 44 36	3 6 6 28	4 2 27		
16	26 11 21 49	11 4 1 26	1 11 44 14	12 4 12		
17	7 13 49 20	11 22 24 41	0 21 32 2	20 48 11		
18	18 4 0 43	11 11 41 31	11 1 20 9	28 40 47		
19	28 20 12 6	11 0 48 21	9 11 8 16	6 43 42		
20	10 22 39 27	11 19 21 36	8 16 44 24	14 36 44		
21						
22						
23						
24						

TABELLA REVOLVIONVM

	D H M z	S G M z	S G M z	S G M z
26	12 18 22 2	0 14 33 12	6 12 44 30	6 14 20 7
27	29 12 44 3	0 29 6 22	0 24 40 1	1 0 40 14
28	42 7 6 4	1 13 39 36	7 8 47 31	7 16 0 21
29	49 1 28 6	1 28 12 48	1 21 38 1	2 1 20 28
3	73 19 40 8	2 12 46 1	8 4 32 31	8 16 40 34
	88 12 12 9	2 27 19 13	2 17 27 2	3 2 0 41

2415

	D	H	M	Z	S	G	M	Z	S	G	M	Z	S	G	M	Z
Januar	1	11	14	44	0	29	6	24	0	24	29	1	1	0	40	14
Febru	29	11	14	47	0	29	6	24	0	21	29	1	1	0	40	14
Martius	1	9	27	41	2	27	19	13	2	17	27	2	3	2	0	41
Aprilis	1	21	3	48	3	26	24	37	3	13	16	2	4	2	40	44
Maius	3	8	19	44	4	24	32	1	4	9	1	3	4	3	21	9
Iunius	3	19	34	41	4	24	38	24	4	4	14	3	6	4	1	23
Iulius	4	6	41	39	6	23	42	49	6	0	43	4	7	4	41	36
Augustus	6	18	7	36	6	22	41	14	6	26	32	4	8	4	21	40
Septemb	7	4	23	33	8	21	47	32	7	22	21	4	9	6	2	4
Octob	8	16	39	30	8	21	4	8	8	18	10	6	10	6	42	18
Novemb	9	3	44	26	19	20	10	26	9	13	49	6	11	7	22	31
Decemb	10	14	11	23	10	19	16	40	10	9	48	7	0	8	2	44

Januari	1	11	14	47	0	29	6	24	0	24	29	1	1	0	40	14
Februa	0	22	31	44	1	28	12	48	1	21	38	1	2	1	20	28
Martius	2	9	27	41	2	27	19	13	2	17	27	2	3	2	0	41
Aprilis	2	21	3	48	3	26	24	37	3	13	16	2	4	2	40	44
Maius	4	8	19	44	4	24	32	1	4	9	1	3	4	3	21	9
Iunius	4	19	34	42	4	24	38	24	4	4	14	3	6	4	1	23
Iulius	6	6	41	39	6	23	42	49	6	0	43	4	7	4	41	36
August	7	18	7	36	7	22	41	14	6	26	32	4	8	4	21	40
Septem	8	4	23	33	8	21	47	32	7	22	21	4	9	6	2	4
October	9	16	39	30	9	21	4	8	8	18	10	6	10	6	42	18
Novemb	10	3	44	26	10	20	10	26	9	13	49	6	11	7	22	31
Decemb	11	14	11	23	11	19	16	40	10	19	48	7	0	8	2	44

Tabula Angis Solaris

	3	Motus Tano	3	Motus Tano	3	Motus Tano	3	Motus Tano
1440	0	43 26 34	1610	9	9 41 30	1770	3	24 36
441	0	46 38	1614	12	12 27	74	3	27 47
460	0	49 9	20 12 12 48	1780	3	29 47	40	2 32 0
464	0	41 19	24 2 17 28	84	3	32 7	1944	2 34 40
470	0	42 48	1630	2	19 47	90	3	32 16
74	0	47 37	34 2 22 24	94	3	36 22	44	2 39 27
80	1	0 24 37	40 2 22 43 29	1800	3	38 31 24	1960	2 41 14
1484	1	3 13	1624	2	27 20	84	3	40 38
90	1	6 0	40 2 29 47	10	3	42 44	70	2 42 47
94	1	8 47	44 2 32 13	1814	3	42 41	1974	2 46 33
1400	1	11 33	1660	2	32 39	20	3	46 46
04	1	12 18	64 2 37 2	24	3	49 1	84	2 40 3
10	1	17 3	70 2 39 29	30	3	41 4	1990	2 44 47
14	1	19 47	1674	2	41 44	1834	3	43 9
1420	1	22 31 32	80 2 44 18 28	40	3	44 12 24	2000	2 44 12
24	1	24 14	84 2 46 41	44	3	47 12	44	2 46 44
30	1	27 47	1690	2	49 3	1840	3	49 16
34	1	30 39	94 2 42 24	44	4	1 17	2014	4 0 16
1420	1	33 20	1700	2	43 46	60	4	3 17
24	1	36 1	04 2 46 6	1864	4	4 17	24	4 3 36
40	1	38 21	20 2 48 26	70	4	7 16	30	4 4 14
44	1	41 20	1714	3	0 24	74	4	9 14
1460	1	43 48 31	20 3 3 3 27	1880	4	11 13 23	40	4 2 31
64	1	46 36	24 3 4 21	84	4	13 11	44	4 12 8
70	1	49 13	1730	3	7 38	90	4	14 8
74	1	41 40	34 3 9 44	94	4	17 4	2044	4 12 21
1480	1	42 26	40 3 12 11	1900	4	18 49	60	4 14 47
84	1	47 2	1744	3	12 27	04	4	20 42
90	1	49 38	40 3 16 42	10	4	23 48	70	4 16 32
94	2	2 13	44 3 18 47	1914	4	24 22	74	4 18 41
1600	2	4 48 30	60 3 21 11 26	20	4	26 34 22	80	4 20 14
1604	2	7 22	1764	3	23 22	1924	4	28 27
							2084	4 22 28

1750

TABVLA EQVACIONVM SOLIS

	O A			I A			Σ		
	6	11	z	6	11	z	6	11	z
1	0 2 11	z 14	1	4 29	1 42	52	8 41 2	1 47 29	9 4 29
2	0 2 22	z 11	2	6 22	1 45	33	1 42 22	1 47 28	7 7 28
3	0 6 37	z 8	3	8 32	1 42	34	1 47 27	1 47 27	4 1 27 47
4	0 8 42	z 8	4	10 26	1 42	35	1 42 26	1 47 26	5 5 26 40
5	0 10 47	z 8	5	12 17	1 41	36	1 44 41	1 47 24	5 0 24
6	0 13 6	z 19	7	12 7	1 40	37	1 46 41	1 47 22	0 0 22
7	0 14 16	z 10	8 7	14 26	1 27	38	1 47 26	1 47 23	0 48 23
8	0 17 26	z 10	8	17 25	1 25	39	1 48 25	1 48 22	0 46 22
9	0 19 36	z 10	14	19 28	1 23	40	1 49 39	1 49 21	0 42 21
10	0 21 46	z 9	10	21 11	1 22	41	2 0 31	2 0 20	0 40 20
11	0 23 44	z 9	12	22 43	1 21	41	2 1 21	2 1 19	0 40 19
12	0 26 2	z 8	13	22 32	1 21	42	2 2 9	2 2 18	0 28 18
13	0 28 12	z 8	14	26 12	1 20	43	2 2 49	2 2 17	0 27 17
14	0 30 20	z 7	14	27 42	1 36	44	2 3 37	2 3 16	0 23 16
15	0 32 27	z 7	16	29 29	1 37	45	2 4 17	2 4 14	0 20 14
16	0 34 34	z 6	16	31 2	1 35	46	2 4 55	2 4 12	0 38 12
17	0 36 40	z 6	18	32 38	1 32	46	2 5 31	2 5 13	0 36 13
18	0 39 26	z 5	18	32 11	1 33	47	2 6 4	2 6 12	0 32 12
19	0 42 41	z 5	20	35 42	1 31	48	2 6 37	2 6 11	0 32 11
20	0 42 56	z 4	20	37 11	1 29	49	2 7 6	2 7 10	0 29 10
21	0 45 0	z 3	22	38 38	1 27	49	2 7 33	2 7 9	0 27 9
22	0 47 3	z 2	24 7	40 2	1 26	50	2 7 48	2 7 8	0 24 8
23	0 49 5	z 1	24 7	41 28	1 22	51	2 8 21	2 8 7	0 23 7
24	0 51 6	z 0	24 7	42 40	1 20	51	2 8 42	2 8 6	0 21 6
25	0 43 6	z 1	24 7	44 10	1 19	52	2 9 0	2 9 4	0 18 4
26	0 44 4	z 1	24 7	44 29	1 17	53	2 9 16	2 9 2	0 16 2
27	0 47 2	z 1	24 7	46 46	1 15	53	2 9 29	2 9 3	0 13 3
28	0 49 2	z 1	24 7	48 1	1 12	54	2 9 40	2 9 2	0 11 2
29	1 0 49	z 1	24 7	49 14	1 11	55	2 9 48	2 9 1	0 8 1
30	1 2 44	z 1	24 7	40 26	1 11	55	2 9 44	2 9 0	0 6 0

II S IO S 9 S

Abc

RESIDVVM TABVLE EQVACIONV O

	3	A	2	M	5	M
1	2948	0460	14596	1693	1410	213029
2	2949	0460	14236	1952	137	273928
3	2949	0460	14123	1151	13	22827
4	2946	0460	1402	11351	04848	242720
5	2940	0460	14027	11550	04652	262654
6	2942	0460	14730	11750	04492	282554
7	2932	0460	14012	11949	05234	292423
8	2919	0460	14251	12240	05026	2102352
9	294	0460	14327	12648	04816	2112221
10	2897	0460	1421	12847	0464	2122120
11	2828	0460	14033	12947	04343	2132019
12	286	0460	1393	13446	04120	2141918
13	2744	0460	13733	13444	03926	2141817
14	2714	0460	13449	13844	03711	2141716
15	2644	0460	13424	13443	03455	2161615
16	2612	0460	13247	13742	03229	2161514
17	2438	0460	1318	13941	03022	2171413
18	241	0460	12927	14141	0284	2181312
19	2422	0460	12745	14240	02446	2181211
20	2344	0460	1261	14239	02327	2191110
21	2248	0460	12414	14639	0217	220109
22	2212	0460	12227	14838	01897	22098
23	2124	0460	12038	14937	01621	22077
24	2033	0460	11847	14136	0147	22066
25	14990	0460	11644	14236	01149	22155 26
26	14804	0460	1141	14435	0938	22144 25
27	14798	0460	1136	14734	072	22133
28	14698	0460	1119	14833	0493	2222
29	14446	0460	1911	2032	0221	2211
30	14442	0460	1711	2131	000	2210

8

7 A

6 A

2760

H

TABVLA LATI·SEPTEM

TABVLA LA·MERIDIANE

min	LATI·SEPTEM						LA·MERIDIANE																		
	0	I	2	3	4	5	0	I	2	3	4	5													
	G	M		G	M		G	M		G	M														
1	2	2	8	2	16	2	30	2	24	2	57	2	1	2	6	2	14	2	30	2	24	2	48	29	
2	2	2	8	2	16	2	31	2	24	2	57	2	1	2	6	2	16	2	31	2	26	2	48	28	
3	2	2	9	2	17	2	32	2	26	2	58	2	1	2	6	2	16	2	31	2	26	2	49	27	
4	2	3	9	2	17	2	32	2	26	2	58	2	2	2	6	2	17	2	32	2	27	2	49	26	
5	2	3	9	2	17	2	33	2	26	2	58	2	2	2	6	2	17	2	32	2	27	2	49	24	
6	2	3	10	2	18	2	34	2	27	2	59	2	2	2	7	2	18	2	33	2	28	2	50	24	
7	2	3	10	2	18	2	34	2	27	2	59	2	2	2	7	2	18	2	33	2	28	2	50	24	
8	2	3	10	2	19	2	34	2	28	2	59	2	2	2	7	2	19	2	34	2	29	2	50	22	
9	2	3	10	2	19	2	35	2	28	2	59	2	2	2	7	2	19	2	34	2	29	2	50	21	
10	2	4	10	2	20	2	35	2	29	2	59	2	2	2	7	2	20	2	34	2	30	2	50	20	
11	2	4	10	2	20	2	35	2	29	2	59	2	2	2	7	2	20	2	34	2	30	2	50	19	
12	2	4	11	2	21	2	36	2	30	2	0	2	3	8	2	21	2	36	2	31	2	41	2	51	18
13	2	4	11	2	21	2	36	2	30	2	0	2	3	8	2	21	2	36	2	31	2	41	2	51	17
14	2	4	11	2	22	2	37	2	31	2	0	2	3	8	2	22	2	37	2	32	2	42	2	51	16
15	2	4	11	2	22	2	37	2	31	2	0	2	3	9	2	22	2	37	2	32	2	42	2	51	14
16	2	4	11	2	23	2	38	2	32	2	0	2	3	9	2	23	2	38	2	33	2	43	2	51	14
17	2	4	11	2	23	2	38	2	32	2	0	2	3	9	2	23	2	38	2	33	2	43	2	51	13
18	2	6	12	2	24	2	39	2	33	2	1	2	4	10	2	24	2	39	2	34	2	44	2	52	12
19	2	6	12	2	24	2	39	2	33	2	1	2	4	10	2	24	2	39	2	34	2	44	2	52	11
20	2	6	12	2	24	2	40	2	33	2	1	2	4	11	2	24	2	40	2	34	2	44	2	52	10
21	2	6	13	2	24	2	40	2	33	2	1	2	4	11	2	24	2	40	2	34	2	44	2	52	9
22	2	6	13	2	26	2	41	2	34	2	1	2	4	12	2	26	2	41	2	35	2	44	2	52	8
23	2	6	13	2	26	2	41	2	34	2	1	2	4	12	2	26	2	41	2	35	2	44	2	52	7
24	2	7	14	2	27	2	42	2	34	2	2	2	4	13	2	27	2	42	2	36	2	45	2	53	6
25	2	7	14	2	27	2	42	2	34	2	2	2	4	13	2	27	2	42	2	36	2	45	2	53	4
26	2	7	14	2	28	2	43	2	35	2	2	2	4	13	2	28	2	43	2	37	2	46	2	53	4
27	2	7	15	2	28	2	43	2	35	2	2	2	4	14	2	28	2	43	2	37	2	46	2	53	3
28	2	7	15	2	29	2	44	2	36	2	2	2	4	14	2	29	2	44	2	38	2	47	2	53	2
29	2	7	15	2	29	2	44	2	36	2	2	2	4	14	2	29	2	44	2	38	2	47	2	53	1
30	2	8	16	2	30	2	45	2	37	2	2	2	4	15	2	30	2	45	2	39	2	48	2	53	0
	II	40	9	8	7	6							II	10	9	8	7	6							

ZF

Lmca mm Comit	LA SEPTENTRIONALIS						IA LA MERIDIANAE						
	0	1	2	3	2	1	0	1	2	3	2	1	
1	6	10	16	30	24	18	42	8	16	30	24	20	29
2	6	10	16	31	26	19	42	8	16	31	26	21	28
3	6	10	17	31	26	19	42	8	17	31	26	21	27
4	7	10	17	32	27	19	41	9	17	32	27	22	26
5	7	11	17	32	27	20	41	9	17	32	27	22	24
6	7	11	18	33	28	20	41	9	18	33	28	3	22
7	7	11	18	33	28	0	41	9	18	33	28	3	23
8	7	11	19	32	28	1	41	9	19	32	28	4	22
9	7	11	19	34	29	1	41	9	19	32	29	4	21
10	8	11	20	34	29	1	46	10	20	34	29	4	20
11	8	12	20	36	29	2	46	10	20	34	29	4	19
12	8	12	21	36	30	2	46	10	21	36	30	4	18
13	8	12	21	37	30	2	46	10	21	36	30	4	17
14	8	12	22	37	30	2	46	10	22	37	30	4	16
15	8	12	22	38	31	2	46	10	22	37	31	4	14
16	8	12	23	38	31	3	46	11	23	38	31	6	14
17	8	13	23	39	31	3	46	11	23	38	31	6	13
18	8	13	24	39	32	3	47	11	24	39	32	6	12
19	9	13	24	40	32	3	47	12	24	39	32	6	11
20	9	13	24	40	33	3	47	12	24	40	33	6	10
21	9	13	24	41	33	3	47	12	24	40	33	6	9
22	9	13	26	41	34	4	47	13	26	41	34	6	8
23	9	14	26	42	34	4	47	13	26	41	34	6	7
24	9	14	27	42	34	4	47	13	27	42	34	6	6
25	9	14	27	43	34	4	47	14	27	42	34	27	4
26	9	14	28	43	34	4	47	14	28	43	34	27	4
27	10	14	28	44	36	24	48	14	28	43	36	27	3
28	10	14	29	44	37	24	48	14	29	44	37	28	2
29	10	14	29	44	37	24	48	14	29	44	37	28	1
30	10	16	30	44	38	24	48	16	30	44	38	28	0
	11	10	9	8	7	6	11	10	9	8	7	6	

2740

0-4

Numeri	LATITUDO SEPTEM					LA. MERIDIONALIS								
	0	1	2	3	4	0	1	2	3	4				
	G M		G M		G M	G M		G M		G M				
1	04	012	028	043	130	218	02	08	022	040	139	329	29	
2	04	014	028	042	136	32	02	08	023	041	141	331	28	
3	06	014	029	044	138	34	02	08	023	042	142	332	27	
4	06	014	029	046	140	39	03	09	022	043	146	338	26	
5	07	016	30	047	142	12	03	09	022	044	148	344	24	
6	7	16	31	049	144	16	3	9	24	46	141	42	22	
7	7	16	32	10	47	19	03	9	26	047	144	9	23	
8	8	16	32	1	49	23	04	10	26	049	147	16	22	
9	8	17	33	2	51	36	4	10	27	10	20	23	21	
10	9	17	32	3	42	30	4	10	28	12	23	31	20	
11	9	17	34	4	46	32	4	11	28	3	6	39	19	
12	9	18	34	6	48	38	4	11	29	4	10	47	18	
13	10	18	36	7	1	42	04	12	30	6	13	44	17	
14	10	18	36	8	2	44	04	12	31	7	17	43	16	
15	10	19	37	10	2	48	4	13	32	9	21	11	14	
16	11	19	38	11	7	343	4	13	33	10	24	19	14	
17	11	20	39	12	10	346	4	14	34	12	29	27	13	
18	11	20	40	12	13	40	04	14	34	13	33	34	12	
19	11	21	41	14	16	3	06	14	36	14	37	43	11	
20	12	21	41	17	2	19	6	06	14	37	16	41	10	
21	12	22	42	18	2	23	8	6	16	38	18	46	9	
22	12	22	43	20	2	24	10	06	17	39	20	29	9	8
23	12	23	44	21	28	12	07	17	40	22	243	18	7	
24	13	23	44	23	31	12	7	18	41	22	246	37	6	
25	13	24	46	24	32	16	7	18	42	26	2	1	36	4
26	13	24	47	26	37	17	7	19	43	28	3	6	42	4
27	013	024	048	128	290	418	8	020	44	130	3	126	47	3
28	014	026	049	130	293	419	8	020	44	132	3	18	642	2
29	014	026	040	132	297	420	8	021	46	132	3	24	747	1
30	014	027	041	132	241	421	8	022	47	137	3	29	72	0
	11	10	9	8	7	6	11	10	9	8	7	6		

208 9

Numeri	PRIMA DE TABVLE					ALTERA PARS					Numeri		
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9			
	deci.	deci.	deci.	deci.	deci.	deci.	deci.	deci.	deci.	deci.	deci.		
1	130	1057	041	035	121	01	158	12	225	310	221	29	
2	130	2056	042	032	123	02	159	15	226	317	220	28	
3	130	3056	042	033	122	02	20	17	226	322	218	27	
4	120	4056	044	032	125	06	21	19	227	331	216	26	
5	120	5055	047	030	127	08	22	11	227	378	212	25	
6	120	6055	48	29	28	10	3	13	28	342	212	22	
7	120	18	52	29	28	29	11	2	16	28	351	210	23
8	120	19	52	51	27	31	13	5	19	29	358	27	22
9	120	12	53	52	26	32	15	6	22	29	4	22	21
10	110	12	52	53	25	33	16	7	25	29	4	12	20
11	110	14	52	55	22	32	18	8	29	30	19	1	19
12	110	17	51	56	23	35	20	9	33	30	26	1	18
13	110	16	51	57	22	37	22	10	37	30	37	1	17
14	110	20	50	58	21	38	22	11	21	30	21	1	16
15	110	28	29	10	20	39	26	12	25	30	29	1	15
16	100	20	28	11	19	20	28	13	29	30	2	17	12
17	100	22	27	3	18	21	30	12	1	32	30	5	13
18	100	22	26	4	17	23	32	15	1	39	30	13	12
19	100	22	26	5	16	22	32	16	2	3	30	22	11
20	100	28	25	6	15	25	36	17	2	7	29	32	10
21	00	29	22	8	12	27	38	18	11	29	22	1	9
22	049	38	27	9	13	28	40	19	15	29	5	52	8
23	049	39	22	11	12	29	22	20	19	28	6	2	7
24	049	34	21	12	10	50	25	20	23	28	6	12	6
25	049	32	21	13	8	51	27	21	29	27	6	22	5
26	048	32	020	12	07	1	52	029	22	235	226	6	32
27	048	34	039	16	02	1	53	052	223	222	225	6	22
28	048	037	038	17	07	1	52	052	222	229	222	6	16
29	047	039	037	18	02	1	55	056	225	226	223	7	10
30	047	040	036	20	00	1	57	059	225	223	222	7	00
Linea	11	10	9	8	7	6					Linea		

2480

TABELLA LATITVDINIS MERCVRII ☿

		Superior pars circuli			Inferior pars circuli																						
		0	2	4	2	4	5																				
1	1	26	0	1	1	35	0	57	0	58	1	45	0	2	2	21	1	24	2	28	7	11	1	22	20		
2	1	26	0	3	1	34	0	59	0	56	1	27	0	5	2	22	1	31	2	28	7	12	1	29	28		
3	1	25	0	5	1	33	0	0	55	1	28	0	7	2	23	1	34	2	28	7	17	1	36	27			
4	1	24	0	7	1	32	1	2	0	53	1	29	0	10	2	24	1	37	2	27	3	20	1	32	26		
5	1		0	9	1	31	1	4	0	51	1	30	0	12	2	25		41	2	27	3	23	1	32	25		
6	1			11		30	1	6		49	1	32		15	2	25		45	2	26		26	1	29	24		
7				13		29	1	7		48	1	33		17	2	26		49	2	26		29	1	26	23		
8				12		28	1	9		46	1	34		19	2	26		53	2	25		32	1	23	22		
9	24	16		27	1	11		42	1	36		22		27	1	27		57	2	24		35	1	20	21		
10	24	18		26	1	13		42	1	37		25		27	2	0		23		38	1	17		20			
11				20		25	1	15		40	1	38		28		27	2	3		22		20	1	12	19		
12				22		23	1	17		38	2	0		31		28		6		21		22	1	10	18		
13				23		22	1	19		36	2	1		33		28		10		20		24	1	7	17		
14				25		20	1	20		34	2	3		36		28		13		19		26	1	2	16		
15	24	27		19	1	22		32	2	4		39		28		17		17		17		28	1	0	15		
16	23	29		17	1	23		30	2	5		42		29		20		15		15		40	0	56	14		
17	23	31		16	1	25		28	2	6		45		29		22		13		13		52	0	52	13		
18	23	33		15	1	26		26	2	7		48		27		26		11		11		54	0	48	12		
19	21	35		14	1	27		24	2	8		51		27		30		10		10		56	0	44	11		
20	22	36		13	1	29		22	2	9		54		27		33		8		8		58	0	40	10		
21	22	38		12	1	30		20	2	11	0	57		27		37		6	3	59	0	36	9				
22	21	40		11	1	32		19	2	12	1	0		30		41		4	4	0	0	32	8				
23	21	42		10	1	33		17	2	13	1	3		30		44		2	4	1	0	28	7				
24	20	44		8	1	35		16	2	14	1	6		30		47	2	0	4	2	0	24	6				
25	20	46	1	7	1	36	0	14	2	15	1	9	2	30		51	1	58	4	2	0	20	5				
26	19	0	48	1	5	1	38	0	12	2	16	1	12	2	30	2	54	1	56	2	7	0	16	4			
27	1	19	0	29	1	3	1	39	0	9	2	17	1	15	2	30	2	57	1	54	4	7	0	12	3		
28	1	32	0	31	1	2	1	41	0	6	2	18	1	18	2	29	3	1	1	51	4	7	0	8	2		
29	1	37	0	33	1	0	1	43	0	3	2	19	1	21	2	29	3	4	1	48	4	2	0	4	1		
30	1	36	0	35	0	59	1	44	0	0	2	20	1	25	2	29	3	7	1	45	4	2	0	0	0		

11 10 9 8 7 6

Numeri ↓	♀ DEVIACIO BOREALIS			♁ DEVIACIO AVSTRALIS			♀ ♁ ♃ MINUTA AD DECLINACOM			Numeri ↑
	0	1	2	0	1	2	0	1	2	
0	10 0 8	20 5 90		25 0 39	0 22 30		0 0 30	0 52 0	30	
1	9 59	32 9 51		22 57 38	31 21 28		1 2 30	52 52 26	29	
2	9 59	28 9 42		22 52 38	6 21 6		2 8 31	49 52 28	28	
3	9 58	22 9 37		22 51 37	39 20 22		3 12 32	36 57 18	27	
4	9 57	16 9 22		22 48 37	12 19 22		4 16 33	28 57 9	26	
5	9 56	10 9 12		22 45 36	45 19 0		5 20 32	20 52 6	25	
6	9 56	8 9 2		22 42 36	18 18 18		6 22 35	12 52 36	24	
7	9 55	7 58 8 52		22 35 35	28 17 33		7 36 38	5 0 23		
8	9 54	52 7 42		22 27 35	18 16 28		8 36 48	5 22 22		
9	9 51	25 32		22 20 32	48 16 3		9 37 35	5 48 21		
10	9 49	38 22		22 12 32	18 15 18		10 39 22	16 12 20		
11	9 47	31 12		22 5 37	28 12 33		11 39 12	16 76 19		
12	9 46	24 7 2		22 52 37	18 13 28		12 40 0	57 0 18		
13	9 42	17 2 52		22 45 32	45 13 3		13 40 42	16 17		
14	9 42	10 42		22 37 32	12 12 18		14 41 28	72 16		
15	9 39	7 32		22 21 31	39 11 33		15 42 12	57 28 15		
16	9 36	6 55 22		22 9 31	6 10 28		16 42 56	58 2 12		
17	9 37	28 12		22 57 30	37 10 3		17 43 20	20 13		
18	9 30	20 2 4		22 45 30	0 9 18		18 42 22	76 12		
19	9 26	33 1 52		22 27 29	29 8 37		19 45 2	20 11		
20	9 22	22 92		22 9 28	28 7 28		20 45 22	58 50 10		
21	9 18	16 32		22 5 28	12 7 3		21 46 22	59 6 9		
22	9 12	8 22		22 57 27	36 6 18		22 47 2	16 8		
23	9 10	6 0 14		22 15 27	0 5 33		23 47 22	26 7		
24	9 6	5 52 1 2		22 57 26	22 2 28		24 47 22	23 76 6		
25	9 2	28 0 52		22 38 25	25 2 0		25 20 29	0 20 5		
26	8 58	36 0 23		22 18 25	6 3 12		26 16 29	76 22 2		
27	8 53	27 0 32		22 9 24	27 2 22		27 12 50	12 28 3		
28	8 49	18 0 22		22 39 23	28 1 76		28 8 50	28 52 2		
29	8 45	9 0 11		22 20 23	9 0 28		29 2 51	22 59 16 1		
30	8 44	0 0 0		22 0 22	30 0 0		30 0 52	0 60 0 0		
	5 2 3			5 2 3			11 10 9			
	11 10 9			11 10 9			5 2 3			

Tabella M. p. r. n. a. b. i. m. s. p. t. a. z.

		Superior p. r. n. a. b. i. m. s. p. t. a. z.			Sept. Mezi	
		0	I	II		
		0	7	8		
		M 2	M 2	M 2		
57	56	1	49 46	51 22	29 2	29
	48	2	42	50 28	28 8	28
	40	3	38	50 12	27 12	27
	32	4	34	29 36	26 6	26
	24	5	30	29 0	24 20	24
	16	6	26	28 22	23 22	23
	8	7	22	27 42	22	22
	0	8	18	27 2	21	21
58	56	9	14	26 22	20	20
	48	10	10	25 22	19	19
	40	11	6	25 2	18	18
	32	12	2	22 22	17	17
	24	13	0	22 0	16	16
58	4	14	0	22 46	15	15
57	48	14	0	22 12	14	14
	32	16	0	21 28	13	13
	16	17	0	20 22	12	12
57	0	18	0	20 0	11	11
		19	0	19 12	10	10
		20	0	18 22	9	9
		21	0	17 36	8	8
		22	0	16 28	7	7
		23	0	16 0	6	6
		24	0	15 12	5	5
		24	0	14 20	4	4
		26	0	13 28	3	3
		27	0	12 36	2	2
		28	0	11 44	1	1
		29	0	10 42	0	0
		30	0	9 0	0	0
		5	0	8		
		11	0	7		

A zone 20 8 M
S H 10 5 100

Inferior Meridionalis

TA. M. P. AD REFLECTOM

Prima pars

Altera pars

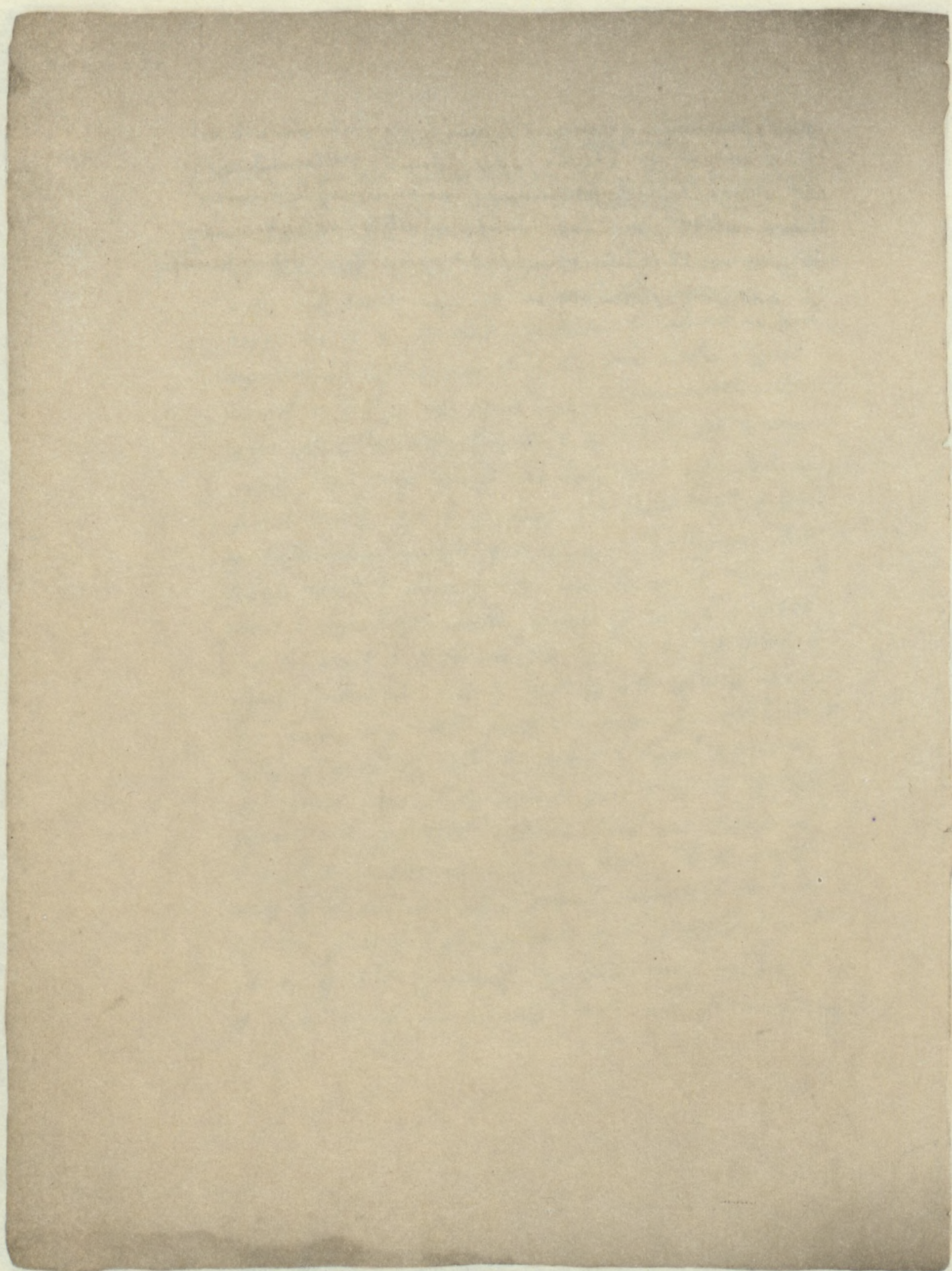
0 1 2 3 4 5

0	52	0	46	20	27	0	0	0	32	0	57	12	30
1	53	56	26	16	26	8	1	10	33	58	57	21	29
2		53	25	22	25	18	2	20	32	55	58	10	28
3		22	25	12	22	28	3	30	35	53	58	39	27
4		25	22	39	23	38	4	41	36	51	59	7	26
5		21	22	1	22	28	5	51	37	26	59	36	25
6		38	23	22	21	56	6	3	38	23	60	2	24
7		29	22	58	24	2	8	8	39	33	60	31	23
8		20	22	22	20	10	8	12	20	29	60	58	22
9		11	21	26	19	16	9	20	21	22	61	22	21
10	53	2	21	10	18	23	10	26	22	15	61	50	20
11	52	33	20	32	17	28	11	33	23	8	62	16	19
12		22	39	58	16	32	12	38	24	0	62	22	18
13		29	39	18	15	20	13	42	22	29	63	0	17
14		12	38	39	12	26	14	50	25	38		18	16
15	52	0	37	59	13	52	15	56	26	26		36	15
16	51	26	37	20	12	52	16	2	27	12	63	53	14
17		32	36	22	12	2	17	8	28	2	62	11	13
18	51	18	36	6	11	10	18	12	28	50		28	12
19	50	52	35	16	10	16	20	20	29	32		39	11
20		36	32	32	9	22	20	26	50	18	62	50	10
21	50	12	33	47	8	28	21	33	51	2	61	1	9
22	29	52	33	7	7	32	22	38	51	26		12	8
23		30	32	22	6	20	23	22	52	30		23	7
24	29	8	31	21	5	26	24	50	53	12		32	6
25	28	25	30	52	4	29	25	52	53	52		39	5
26	28	22	30	7	3	52	26	52	52	33		22	2
27	27	19	29	20	2	52	28	55	55	13		28	3
28		34	28	33	1	56	28	57	55	53		52	2
29	27	12	27	26	0	58	29	58	56	33		56	1
30	26	28	27	0	0	0	32	0	57	12	66	0	0
		11	10	9			8		7		6		

Latitudinē q̄ & q̄ invenire

Cum argumēto equato int̄ ta declinatōe & reflectōe
 eꝝ latitudo q̄re aut̄ i angulo q̄i declinatōe & reflectōe
 & foris scribe dem̄ cū centro vero minuta p̄or̄
 ad declinatōe accipe / et ex tabella quāh in p̄orcedēdo
 cum eod̄ centō recipi N. ad reflectōe dūm hoc dūm
 taxat in q̄ in q̄ aut̄ ad statim ta. ad ad hoc
 deputatōem unūquodq̄ sub suo ḡue scribe signū
 equat̄ p̄ p̄e p̄. vbi opus fuerit cum aut̄ eod̄
 vero aut̄ declinatōe q̄ quid̄ i q̄ t̄e i in q̄ vero
 neze h̄is itaq̄ notē multiplicā m̄ta declinatōe
 p̄ declinatōe eꝝ q̄ p̄uenit cū p̄ma latitudo q̄ p̄ue
 eꝝ declinatōem eꝝ p̄ue quā p̄ua Si igitur decli
 fuerit recipi i p̄ma p̄e ta aut̄ si arḡ equatōem
 fuerit i superior̄ p̄e cū centō q̄ m̄ḡ o s̄ eꝝ p̄t̄
 aut̄ si arḡ i inferior̄ p̄e cū centō & centō plus o
 signū habuerit erit h̄ latitudo q̄ t̄e q̄ aut̄ neze
 Si vero argumētu fuerit i inferior̄ p̄e cū centō
 m̄ḡ o s̄. quāte aut̄ in arḡ i superior̄ p̄e eꝝ
 et centō plus o s̄ fuerit erit h̄ q̄ N. & Sla
 sic p̄e eꝝ q̄ quod̄. Dūc t̄it̄ in reflectōis
 i reflectōe & p̄uenit reflectōe cūta. Q̄ si arḡ
 m̄ḡ o s̄ fuerit i superior̄ medietate cūli ad
 h̄ az plus o s̄ fuerit erit et i inferior̄ medietate
 erit h̄ q̄ t̄e q̄ neze Si aut̄ arḡ m̄ḡ o s̄
 et centō i inferior̄ partem cūli aut̄ si argumētu

plus semetulo ac centz i supior pte tibi fuerit et
 h q m et x tle la har demu 38 latitudines
 sil collige si eiqd pte fuerint aut minus & maiori
 demu collige pnt latitudibus q eiqd erat denotat
 & puenet t eluquctur latio vera qsti illig denotat
 a quo fuit subtractio

Saturij apogeu 240 21
 Jouis apogeu 159 0
 Martis 119 40
 Venus 40 30

Anno 1527 m 7
 Anno 1529 II 27
 Anno 1523 d 27
 An 1532 II 16

Eccentricitas Martis 5483

Epioti primus 1492

Epi 27494

Jovis cap 1917 Epi a 777 b 259

Saturij cap 1083 Epi a 852 b 284

376

Mercurij cap 2256 Epi a m 5.10 6.1 / 100

diversitas diametri 1151 49 19

proportio orbium relatum ad
eccentricitate 25 partium

Martis semidiametri orbis 38 fere Epi a 5m 34i
Epi b m 51

Jovis fe. 130 M 25. epi a 10¹⁰ b 3¹¹/₃₀

Saturij Semi. 2305 epi a 19⁴¹/₃₀ b 5¹²/₃₀

Veneris fe. 18. epi a. 3³/₄ b 7⁷/₄

~~ψ orbis .9.24. Epi a .1.44³/₄ b .1.42³/₄ 680 34⁷/₄~~

Epi a .1.41⁷/₄ / b .0.33³/₄ rtt .1. 7¹/₂ / Diversitas diametri 0.29

Semid orbis Lunae ad epi a $\frac{10}{18}$ epi a ad b $\frac{17}{7}$

$\frac{10}{18}$

$\frac{17}{7}$

	S	G	M	Z			
11 30	1	12	29	30			
11 20	1	12	25	20			
11 50	1	12	21	50			
12 0	1	12	18	0			
12 10	1	12	12	10			
12 20	1	12	10	20			
12 30	1	12	6	30	1	0	23
12 40	1	12	2	40	2	0	46
12 50	1	11	58	50	3	1	9
13 0	1	11	55	0	4	1	32
13 10	1	11	51	10	5	1	55
13 20	1	11	47	20	6	2	18
13 30	1	11	43	30	7	2	42
13 40	1	11	39	40	8	3	4
13 50	1	11	35	50	9	3	24
14 0	1	11	32	0	10	3	50
14 10	1	11	28	10			
14 20	1	11	22	20			
14 30	1	11	20	30			
14 40	1	11	16	40			
14 50	1	11	12	50			
15 0	1	11	9	0			
15 10	1	11	5	10			
15 20	1	11	1	20			
15 30	1	10	56	30			
20	1						
50	1						

Alfonfus rex fuit. & quo dicit Egidius. q̄ ille
 fuit liberaliffimus regum dedit em̄ p̄ duobus
 septuag. p̄ d' tabularū astroicāz curictorū
 dedit em̄ 100000

1500 Anno ḡlto
 4 3 2 1
 2 32 11 11
 8 5 2 2
 19 41 30 11 9 8
 10 56 43 8 7 *
 1 16 20 8 20 11 9 7 1 1
 19 44 44
 11 1 13 17 8 7 *
 2 31 1 2 1

1500
 die nona Januarij hora noctis fere scda fuit o 25 in 15.42 d
 hoc modo D bonome

Quarta Martij hora fere prima noctis fuit o 24 in 18.28 d
 fuit q̄ v̄m̄ 3 in altitudine visa. 35 et alia visa * fuit
 est in ore V 21 7 D bonome

Mars super matrem plus q̄ 9 ij
 Saturnus super matrem a mō 8 1 2

Pille imperiales Arnoldi & vulla noua que put
 lacry omi tpe sine pparatione pcedenti dicta vel
 custodia mans et sero in cibum est post absq
 syrupo p que cumq; hominem sanu vel infirmu
 Valent in omni materia digerenda et quacumq;
 egritudine educentes sine lesione quicq; suffluu
 inueniunt et confortant membra principalia et
 debilia leticia adducentes retardant curas qui
 et corruptis humoribus pderunt Consolidant qd
 dilaceratum est mordacitatis falsis humoribus
 virtute vna sup oia pcurat Stomachum ppunt
 et conseruat catary compescunt tussim sedant
 anginas et oia faucium et oris vicia tollunt
 fronsitate Stomachy educunt Scrotoma repellunt
 intellectum auget nervos roborat et vegetat
 dentes a putredine custodit Valat contra
 epidimia contra scabic artetita et podagra
 dormire facit corpa lapsa ne egritudines inuadat
 pseruat vtraq; colera cum flectate trahunt
 lunt purgat Qui domu vult pnegari p has
 pillas sumat prima die vna scda duas tercia
 die tres eto usq; ad septem vel quinq; recipient
 videbit eppedire Quare composito ita se habet

ff. anoni
 amse.
 Cardamo.
 33
 Cinamo.
 Zoluar.
 Mast
 Nuc. amygd
 garoff
 Croc
 Cubeb.
 lig. aloes
 Turbith boni
 Mame
 agaru
 sem
 Quinq; quinq; miscolat

venbar. ad pondus omi
 pdrtoz aloes sunt
 ad pondus totius sup date
 oia coficiatur in syrupo
 violar. et ros et pferat
 in massa vna et omi
 vti volueris fac
 pillas ad forma corp
 vel s. p. f.

~
 31

Constitutio contra multum sanguinis et eius
gelationem in vesica p. Albertum Joannem
Matthei de gradi mediolarum

Quarta sunt

Vomitus. Item p. Cassie nouiter extracte
3 ij pulpare sibiij 3 ij misce et fiat bolus

Adequatio humoru

p. Syz rosaceu 3 i s. fumi terra 3 s. aquae
decoloris se malaru alioz ordi exortuati
alkalozij an 3 ij fiat syrupus. Itē p.
Syz rosati cum aqua decoloris hysopi

Confortata renus et opate

p. ppar diuina albi 3 i s. fruy de ppar
cum se antose 3 i se malaru albi an 3 i
Zur albi in aq. albi dissoluti fiat cofit
p. lach ouly 3 v. ad huc topij. Zur
primu cordi 3 s. misce p. banli red
chstri expulsi prius sufflantibus
Itē trifida ferata ex arte pbenens est
confutua

Itē pro opate

p. floz camomill rosace absenti formati
3 ij 1 sandall cum ppar spur an 3 i
catuanti presso modo et fiat sacculus

p. renibus

p. droz ros rosace absentij an 3 s
ore modum et actij partu mimum 3 i
fiat bolus

pro sanguine reglato

p. camomill parietarie senarij an 3 ij
floz amty an 5 coquina et fiat ex sid
fumentibus cum spongia circa partu
vesice p. droz amty amary liboz
alboz. Scrogus an 9 fiat in mudo ibid
qd p. no suffant imitatu p. spongiu
p. roquily lipoz 3 i. dly sroz 9. p. pro
umbidij sup. ped. pectore. Itē roquily lipoz 3 i
aq. camomill rosace an 3 i s

Itē albi lanuon volat 7 ij capis
fatu p. ruz an 1 iijij 3 s. om. tē p
obi lanu. 3 ij coquina

Syz rosace mudo sanguis p. planaginis
et se eius. se postula miltroz extruad
roy an 3 ij. Suro huz de anse. fronaly an 3 ij
Se papauze albi lach an 3 i s
Coquina in tē an ad confutua mduca
Cuz tē. Zur albi fiat syrupus da 3 i
cum puluere p. spongia 3 i s. bol. or. Corabe non
follan

Frater Nicolaus Copernicus canonicus Vratislaviensis
 ecclesie S. Martini Vratislaviensis. Cum in Constitutio
 spectabilis eiusdem Archiepiscopi Coloniensis Cancellarii et capituli
 Vratislaviensis et Michaelis Jode canonicus
 ecclesie Vratislaviensis ad accipiendum dicta possessione hinc
 solentibus mihi impellere et quocumque alia non cum preter
 sit presentandis presentibus et duo Leonardo Redinger
 patamensis dno et Nicolaus Monstherberg. Vladislavien dno
 testibus

^{receptum}
 accipiendum & Corporalem ^{receptum} salute post presentibus sibi presentibus
 read presentibus

1403 die mensis Junii in curia episcopali in p. 87.
 1407

Quesching

Jan accepavit manfos in a quibus
veliq fugit Afman habitit vaxan
vna a quarta parte satorum habitus
libertatem census proximi dabitq; pmi
An MDXXVIIJ fidem fuit q; ad vxiim
Boufuen Andros et hofel ibid
Adp accepit hinc Jamasij An MDXXVIJ
pnt d Capellano et Heronijmo pnt

Godkendorf

Jan de vinda accepavit manfos
vna a quibus effit Nobi Cleban
Dextera manu ruitibus sine claudis
Adm pmtua Janasij 1517
pntibus Andros Sculte et Heronijmo

Berting tentoria

Loring de maugardshoffen accepavit
manfos quatuor ab heredibus Aldepage
Defunctij t Adp sup quibus fuerit vna
vstruaha confueta Adp xxij februarij

Alaung Andros sculte vendita pmtua
Bar topf accepavit manfos q; de quib;
fugit matz vna vstruaha apm vna et vna
vna rapras in pmtua vna habitus
libertate annis q; daturis confu pmtua
Anno MDXXI Adp in pmtua pmtua
Ray Capellano et Alberto famulo thro

Samboth

Nobel her pppelle accepavit manfos in
quos vendidit ei Jan Roman Adp 20 febr
pnt Gaulte ibid et Martyn boga fidei
pro bmslomon in pmtua ad vxiim q; f; illis
pmtua
Adp accepavit manfos in a
quibus fugit a quib; Jacob vaxan
vabi census proximi Adp 20 februarij
pnt vna q; fidei pro eo zapan vaxan
pmtua

~~Adp accepavit manfos in a
quibus vendidit ei Martin Adp 20 februarij
quibus fugit a quib; pmtua
Adp 20 februarij pmtua
pmtua~~

Nagleden

Martyn voyleg accepavit manfos in a
quibus eidem cessit Jorch vaxan Adp 20 februarij
pro quo fidei Jan fr illius ad annos inij
actus pmtua post Litare

Leijnau

Dagale faber das ghorrevolt accepavit
vndus manfos in dicitur per pmtua pmtua
de quibus dabit de manfos vna confu pmtua
vna de vna vna manfos daturis Capm pmtua
ad vna pmtua pmtua vna q; defuncti
vndus ad dnm totus census Actus pmtua
pmtua 2 post Litare MDXXIIJ pmtua
Alberto famulo vna et Heronijmo

Lycosfen

Jacob de Lemmerdorp accepit manfos ij quos
vendit a Marcus kyral de regibus de
m. a. h. actus f. v. i. q. ort. ab. f. i.

Johann rickia

Petrus pater i. Thomae dorf accepit
manfos ij variatis profugio hanc
tulu v. a. d. ij p. v. r. e. q. n. v. m. q.
habbingham Mandit i. n. q. p. f. i. t.
hanc sibi p. v. r. e. v. m. q. v. m. q. v. m. q.
agris apud i. d. v. l. o. n. s. d. a. b. i. n. g. v. m. q.
p. r. i. m. o. a. n. n. o. M. d. x. i. j. f. i. d. e. m. i. s. s. i. t. p. r. o.
e. s. t. i. t. u. t. i. b. d. y. S. a. l. m. o. n. e. t. a. n. q. a. d.
a. n. n. o. v. j. A. u. g. s. t. i. p. r. o. c. e. p. t. i. s.

Ibidem

Salmon habens manfos ij accepit ab
manfos v. m. de quo illi Jacob rickia de
m. a. h. actus f. v. i. q. ort. ab. f. i.

Vordendorf

Jacob de Scabot minor accepit manfos
liberis. i. b. d. e. l. o. v. i. a. v. d. p. p. t. i. a. n. n. o.
p. r. i. m. o. h. a. b. e. n. s. h. i. c. m. a. n. f. o. s. i. j. v. e. n. d. i. d. i. t.
eos leveng f. i. e. n. t. e. m. a. d. m. i. t. t. e. n. s. A. u. g.
x. j. l. i. j.

Scabot

Jacob v. m. q. accepit manfos ij
Timo p. v. r. e. q. b. a. l. t. e. n. a. s. v. e. n. d. i. d. i. t. a. c. c. e. p. t. i. t.
manfos v. m. de quo illi Caspar Caspha
quincit. d. e. f. e. n. s. i. t. p. r. o. m. i. n. a. b. o. r. i. s. h. i. l. b. e. n. a. n. g.
e. t. a. b. h. u. d. e. n. s. i. l. l. u. p. e. t. e. n. d. e. n. s. q. p. h. o. r.
d. i. s. t. i. n. t. i. a. d. e. d. h. i. c. a. c. c. e. p. t. i. t. i. q. u. o. t. e. v. m. q. u. o. t. e.
f. a. m. i. l. i. a. f. o. r. m. i. t. t. e. n. s. i. t. p. r. o. m. i. n. a. b. o. r. i. s. i. t. o. s.
l. i. b. e. r. t. a. t. e. f. i. d. e. m. i. s. s. i. t. p. r. o. e. i. n. p. e. t. i. t. u. s. M. i. c. h. e. l.
w. a. y. n. e. r. v. m. q. u. o. t. e. i. l. l. i. n. s. A. u. g. i. j. A. u. g. u. s. t. i.

Locatio mansoy p. m. Theolan Capm
Anno d. n. M. D. x. i. j.

Berting tentonite

Doyle habens i. m. manfos ij accepit
ab h. manfos ij d. n. d. e. f. e. r. t. e. s. p. r. o. f. u. g. i. o. e. t. i. m.
S. r. e. n. g. e. l. v. a. s. i. D. a. b. i. n. g. v. m. q. u. o. t. e. p. r. o. m. i. n. a. b. o. r. i. s.
e. t. d. e. m. i. s. s. i. t. d. e. d. i. v. i. d. e. m. f. i. l. i. o. s. h. i. c. i. n. t. e. i. j.
p. r. i. m. o. n. i. b. i. l. C. o. m. m. i. s. s. i. t. a. n. n. o. v. j. A. u. g. u. s. t. i. p. r. o. c. e. p. t. i. s.
a. f. e. u. i. t. i. s. v. a. s. i. f. u. g. i. o. a. d. d. e. m. i. s. s. i. t. a. n. n. o. v. j. A. u. g. u. s. t. i. p. r. o. c. e. p. t. i. s.
a. n. n. o. v. j. A. u. g. u. s. t. i. p. r. o. c. e. p. t. i. s. d. i. g. M. a. r. t. i. n. i. p. r. o. c. e. p. t. i. s.
f. o. r. m. i. t. t. e. n. s. i. t. p. r. o. m. i. n. a. b. o. r. i. s. i. t. o. s. M. a. r. t. i. n. i. p. r. o. c. e. p. t. i. s.
e. t. S. a. t. h. e.

Calendort amique

Luveng ompta tabona in Branfwald
m. a. m. e. n. t. e. v. e. n. d. i. d. i. t. manfos i. i. j. quos
accepit Merken i. quibus fuerit
v. s. i. t. a. f. i. d. e. m. i. s. s. i. t. p. r. o. e. i. n. p. e. t. i. t. u. s. f. i. c. i. n. t. e.
a. d. a. n. n. o. v. j. A. u. g. u. s. t. i. p. r. o. c. e. p. t. i. s. J. u. d. e. a.

Jombendorf

Voben hillebrau levis manfos i. i. j. in
m. a. n. d. e. n. d. o. r. f. i. j. a. c. c. e. p. t. a. v. i. t. h. i. c. m. a. n. f. o. s.
i. j. a. q. u. o. b. u. s. f. u. g. i. t. B. a. r. t. h. o. l. t. v. i. z. t. u. l. i. s.
e. q. u. i. t. i. v. a. c. t. u. s. i. v. a. c. t. u. s. i. p. o. r. t. a. j. o. n. g.
p. r. o. m. i. t. t. i. s. i. j. e. t. q. u. a. r. t. a. p. a. r. t. i. f. a. t. o. r. i. i. b. d. y.
h. a. b. e. n. s. l. i. b. e. r. t. a. t. e. v. m. q. u. o. t. e. a. n. n. o. v. j. A. u. g. u. s. t. i.
M. a. r. t. i. n. i. p. r. o. c. e. p. t. i. s. d. a. b. i. n. g. v. m. q. u. o. t. e. p. r. o. m. i. n. a. b. o. r. i. s.
f. o. r. m. i. t. t. e. n. s. i. t. p. r. o. m. i. n. a. b. o. r. i. s. i. t. o. s. A. u. g. u. s. t. i. p. r. o. c. e. p. t. i. s.
a. n. n. o. v. j. M. a. r. t. i. n. i.

Montthen

Matz Samthe accepit manfos ij f. i. d. e. m. i. s. s. i. t.
quos ei reliquit p. f. o. t. u. s. v. o. l. u. n. t. a. s. u. a. l. i. b. e. r. t. a. t. e.
p. r. o. q. u. o. f. i. z. t. u. r. v. s. i. p. o. m. t. a. n. d. o. r. f. e. t.
p. r. o. m. i. t. t. e. n. s. i. t. p. r. o. m. i. n. a. b. o. r. i. s. i. t. o. s. M. a. r. t. i. n. i. p. r. o. c. e. p. t. i. s.
i. p. a. p. t. e. q. u. o. t. e. f. i. g. u. r. A. u. g. u. s. t. i. p. r. o. c. e. p. t. i. s.
M. a. r. t. i. n. i.

Anno dñi MDCXXIII Loricio mansus
p me nro Cappellano administratore
Jacob Byrnshoalt
p vestro ante dñe qui fidemissit p illor
annos quinq promittens illi officio
ut defuit ipse Acty die 5. Cente pñp
8. mchis hñ

pusdecim
pater d' coldicoren acceptavit mansos ij
dimissos p tabernatorum sine libertate
fñ p p. illo dñy pñp. tabernator
ad annos 20. Acty ij Januarij

Natterm
Docter acceptavit mansos ij quos ei reddidit
jan. fidemissit pro eo Martin scultus
et marlyn deapuz et jan venditor
Acty die pñp p. heremik

Mica
trofge habens ibi mansos ij acceptavit
adhuc vno que illi concessit Simon scult
itru mia hñ Acty vtra february

Scarbot a
May stauder acceptavit mansos ij a qbus
fugit marger brig debet reusa futu
Acty vtra february ut. opt. in manso

Cleberg a
Stenzel zuplij acceptavit mansos ij quos
ei reddidit mia hñ may stauder pñp
acty vtra february

Dorich

Ditterhoffwalt
vrbau ginter acceptavit mansos ij
di quibus fugit Jacob vage accepit
quos ij pñp ij vras ij anene
mod ex ordij mod ij se hñ mod ij
et raldar vno. plantex et aratury
fidemissit pro eo paul ginter. pñp
Acty ij Aprilis

Grefling a
pavel acceptavit mansos ij dimissos
p vras p obtinij broflij broij
sine libertate pñp. tute equi
vra ij pñp ij et fata modioz pñp
v. et grich mod ij plantex. vras
fatu. fona aquaria ij fidemissit
p eo paul scute. Jan et Simon celand
Acty ij Aprilis

Deroiten
Cmij essent hñ mansi desertij pñp xij
ab olim et ran pñp. vno d' Augustinus
plebanus suscepit ex ijs ij in cura sua
et infra annos 20. vij coloni in eis
pñp. car satisfactum dno p reusa
et servitio Acty vtra Indira

Hans scultus acceptavit mansos ij de
supradicty di quibus habebat libertate
quique male Ita ut anno MDCXXIII in
reputat fures omnia reusita Acty
pñp ij ante palmus

Montkendorff

Bartolmis acceptavit manus in quoslibet
dimisit me. consentiente Jorge nullo rochib
curtis cepit ille in ma fidemset pro
illo tabernator in brunsuvalt q non
aufugit in ppetui Aty R^o ante pul

Schonebrugh

Benedict acceptavit manus in quos deseruit
Martyn profugus pro illo fidemset
Mag in Degen. Et hanc in Schonebrugh
ad annos vij. aly R^o ante palmas

Vinditor Caseler

Alex acceptavit manus in dimissos p suth
in vadang sine libertate pro quo fidemset
pdy suth Jacob roalust. Michel hanc in et
May vltim in ibm ad annos vij quod
no fugit Aty vltim May

Cleeburg

Michel acceptavit manus in quos omni vltim
et andes quib d mo hanc

Hogembroalt

Oringel pastor me consentit d in manus
cessit quos acceptavit Gugor sine libe
tate promisit pro eo Nidas ad annos vij
Aly 2ij mo hanc

Vinditor

Profusa acceptavit manus in quos deseruit
p fugie sinanis cepit quos in vltim
pouillos in et vltim ro phos y sath
vltim vltim pmy anno fath 25 29
p que fidemset Angly in plingh
ad annos vij

Rosengarte

Cappan de Melfar accepit mansos in a long
koppel sub regni imperio dno de quibus
p me et sua pua pua pua pua pua
quibus dno long regis liber. Pua cont
Cappan pua pua long ad tenent
An. xlvij octob.

Melfar

Anno dñi Mdxvii lotatio manso:
deseror p me Nicolau coppme
an me et administratore

Vusen

Paul ebort accepit mansos in quos
vendidit ei Andros bouerman Actum
vñ samarii

Coman

haus moluer accepit mansos in quos
vendidit ei Jorge haubers acty 2 february

Steenboch

Melchre tolkesdoef accepit mansos in
quos vendidit ei verban tike dnt xi february

Schombroche

haus smith accepit mansos in de quib
cessit Cosuan sine libertate Acty 2 Martij
pate Albre u pua pua

Libental

Gorge strowbyr accepit mansu omni
dñi desertum regis libertate annoz
Itaq dabit regis pua Anno Mdxvij
dnt cñz filioz uod in

Mullenberg

thous maffung accepit mansos in dy dimissos
p srongel bouerman Acty in die xi milt regis
pua suth a burgrabio pua melfar

Anno dñi Mdxvii lotatio manso:
deseror p me thos copp pua

Sonnenwald

Margel hies accepit mansos in d quibus cum
benim accep obyt regis pua pua quos in
vendidit ei bouer in d alia quibus supplicat in
vfram habet libertate in regis Dabing
pua Anno Mdxvij Acty xiij Octobz

Laiße

pua vum accepit mansos in a quo
habent obyt mansos in regis ad quos
vum mansos accepit pua a quo regis
d. ma herna milt hies sup dnt
Acty xiij octobz Anno Mdxvij

Libenau

pua tute transfirant de meo consensu in
Zager mansos in dimissos accepit Andros
vadan in ora pua regis omz pua
infra in anno bouer pua regis filioz pua
Acty xiij octobz

Anno dñi Mdxvii

Marte

Zutterfelt

Martoy s-Bolge accepit mansos in
de quibus andros regis in vultis Acty
cessit fuit ora consensu Acty regis
bruxij

Stegemäsdorf

M

Voppen

fructus octimister molitor ibidem acceptat
manfos in anno a quibus ante annum
fugit meritor hammar p sup quibus
acceptat equos in vacua j bonis in paros
in habet libertate in anno a rusa
et finito deupta venatione dubitoy
primu rufony Anno 1523 ad
xix Martij

Ibidem Ibidem

benefic dce in seculo habet ibi manfos in
acceptat hic manfos in ut inq tpe coloni ipse
p dicit in ddi libertate a rusa et finito usq
ad annu 1521 intray ad xix martij

Kynappel molendini

Cum supioribus diebus quia ex accidenti
mich of manfos cum molendini obij p d
libertatem velle nich of locum resignasset
et eunde manfos velle velle accipere
vallet illi rogantib se manfos dedit

Kynappel molendini

Cum olim manfos vni ad hoc molendini
deserta pimentu cotas velle Newhof ante
acceptasset pro annuo rufu in j p feludo
et proxi vnsatis diebus ipm manfos
desertus dno resignasset tam p filenciosa
pro tali rufu. Ex tunc cotas in Clefeld
emede ipse asseribi postulabant. Illi contra
penitentia daly multitudine pibus expo
terunt eundem. Ego igitur Nrolans
Coppin administrator habito sup hoc. N.C
confilio pivi et assensu ex raris moribus
causis manfos ipm cotas Newhof
p dicit vntem illud de novo asserpsi
et deinceps quotannis sup xro ex code
in vno Martij soluat quendam molen
dini fuerit desertum. Alioqui si quando
contingat ipm instrumaj, debet manfos
tpe molendie vnde Acty da salbarij an
Ymoravit q fuit ad aliq instrumaj
pore obligari

et p dicit ipse velle p dicit ipse velle p dicit ipse velle

Anno dno MDXXI post aduersas belli
die x Aprilis suscipio, dimissis omib p dicit
armatoru in hoc deserto 2 annos desertoy
manfos infra ipse factu fuit, p dicit
dno Nrolans Coppin administrator

Lurosa

Similiter Czabozumsky accepit manfos
in venatione p dicit archob lufu factu h
bortat, velle obtinuit in manfos p dicit
Acty xix May

Jomendoy

quod manfos p dicit Lurosa in lura accepit
manfos in raris p dicit lura p dicit
ob multitudine p dicit, velle obtinuit
manfos p dicit Acty xix May

Dyrosa

Molitor accepit manfos in dimissis p dicit
supioribus velle p dicit manfos p dicit
et factu p dicit p dicit Acty xix May
id velle ad manfos

Ibidem et Radecanis

petrus dimissis manfos in in radecanis in lura
vntem hunc p dicit ab hereditate velle rabi pro
morum, et p dicit q dicit hunc p dicit de
colono in radecanis, p dicit vntem hereditate
vntem vntem. Crispus Smiloy in transfuato et
p dicit hunc vntem in lura Acty xix May

Cleberg novior

petrus Smiloy quibus de panotati manfos p dicit
p dicit Smiloy p dicit p dicit manfos in
vntem vntem p dicit thome poloy, factu vntem
ex vntem vntem vntem, vntem vntem sub vntem
dione p dicit vntem vntem, vntem p dicit ad
filij ad vntem p dicit vntem, vntem p dicit qua
vntem p dicit p dicit Acty p dicit p dicit

Ibidem

Novoy quibus filioy p dicit hunc manfos in p dicit
vntem de panotati vntem p dicit de lura vntem
ad hunc manfos in vntem vntem, qui accepit
vntem manfos in p dicit illi dimissis vntem vntem
vntem vntem et vntem filioy et vntem vntem Acty
fura et p dicit

Jomendoy

Stipite vntem in lura manfos in p dicit
manfos vntem hunc manfos in ab hereditate p dicit
Acty vntem Acty

Y.9.

Imperatoris Maximilianus et Imperatoris in Christo
Castri allenstein anno dñi MDXX^o

ANNO 1522
COSTI WINDICHI
IN CASTRO

A

- Bulle ij Smo. vij sup limitib terrarum pruss
- Bulle ij auree Caroli iij sup limitacionem terrarum prussie et confirmacionem privilegiorum earum Varmien
- Lre eiusdem Caroli sup inuacionem prouinciarum eorum Varmien
- Lre Anselmi primi Epi Varmien fundacionem eorum et diocesim dunsionem

B

- Limitatio diocesis Varmien et Sambien sigillis iij
- Concordia inter eorum Varmien et iij sup confirmacione latina sigillis viij
- Alia concordia vulgaris sigillis viij
- Bulle Gregorij xi commissio ad archiepiscopum pragensem in causa limitum
- Lre Archiepiscopi pragensis ad plebem i elbingi ad recuperandum testes
- promissio arbitrorum
- Copia dunsionem limitum in forma libri
- Lre missive Magistri generalis sup limitibus cum districtu ostrode
- Lre binc exise sup eodem
- ~~Lre Regis francie donacionem huiusmodi~~

C

- Lre donacionem ville Santoppin et fabricam ecclesie Varmien
- Jura fabricae eiusdem
- Bulle iij indulgentiarum et eadem ecclesia
- Lre translationis Capitis s Georgij et heilsberg ad ecclesiam Varmien
- Lre observatio chori in eadem ecclesia
- Lre Regis francie donacionem huiusmodi

D

- Donatio Tolkenit cum suo districtu pro ecclesia Varmien et cum piscatoriis
- Donatio Tolkenit Capite et Episcopi fabricam privilegiorum honorum eorum Schwarzenstein Neberg et motedini hasclan
- Recognitio d G de bairsen sup solutionem eorum bonorum
- Lre confusio d Sijf regis excepionem ville Antveden
- Confusio excepionem districtus Tolkenit
- Lre adfensio et antea aptra villa Crebisdorf et Carsan postea ppetua applicum monasterio s brigitte in adano
- Interceptio Conradfrank in
- Inuicioratio Schonbunde
- Conf. excep. Conradfrank Sionii vaterwerk
- Conf. excep. Conradfrank d Episcopo Luce
- Conf. excep. villa Mayberg

E

- Lre d Sigismundi regis pol. consensu
exemptionis Sturni villae
- Justitiam sup quibusda villis i confirmat
aperta indubie notatis
- Justitiam exemptionis ante ante casum
allensium et duorum horreorum
- Justitiam exemptionis rursus taberne a Sauts
in nova Culhendorf
- Emptionis curie quodlibet
- Lre Capta sup pte puaru rorantur vofignu
privilegiu ville Alauden
- privilegium ville Gabelen
- privilegium ville pilgrimsdorf
- privilegium curie bebis
- privilegium molendii bornien
- Sna sup piraiva ibm in lam molit
- Sna sup sima birchpusth con vumien
- Emptionis curie Caliburg
- Lre exemptionis curie pte i villa
baifen
- Jura et copia pofortem
- Impetratio census retardati in molit
Caldenplis
- Lre vna vraginitoru in alensium sup .d.
- Lre dissolutionis eiusdem molit ad Capth

F

- Lre exemptionis curie pte i villa
baifen pro affino horaz d mte
- Donatio ville padelarchen
- Confirmatio eiusdem et concessio basiliensium
- Copia in Sna sup villa padelarchen
- Lre exemptionis mansu rini in bonis
penthuen dyvidatis allensium
- privilegium ville roitsdorf
- Lre exemptionis eiusdem et alia simul
- Copia privilegii Sandecaim
- Lre venditionis mansu rini vusey p horre. d.

G

- privilegia ville russen
- Copia exemptionis mansu rini ibm
- Sna contra fabiam occasione rep ibm
- Justitiam Sna contra eundem sup molit.
- Impignoratio mansu rini p fa tollit
- privilegium ville scambot
- Lre solutionem eiusdem
- Lre exemptionis curie scambot
- Lre solutionem eiusdem
- Copia venditionis mansu engelwardi
pro q Christophoro capian
- Contractus bonorum in darcken
- Lre venditionis mansu et molendinij
in schoupsburo
- Liber amministratorum
- Testamta diversa

H

- Confirmatio beneficij pp quosda pntuoz
- Commissio pp Epo Warmen d custodiat
et alijs distributione pia corpora pby
- Item confirmatio d custod distributione
- Deposito testy d distributione que in
causa sacre vel Capti absque dantur
- Lre dny fab. Epi d quony Kolhamik
distributione
- bulla corrupta sup ^{de ppo pp d de ny} ^{studia cano?}
De curia can^o sine Epali apud certam
Warmen recordia Epi d Capti
- Concordia Epi d Capti de dictione
cano⁷ et alijs rebns
- Copia Landi inter Epi d Capti
- De prima voce d ppi

I

- Evectio archidiaconal
- Confirmatio innocentij xij dictione
quod Lur Epi
- Copia resignatione epatus eide facty
- Lre Regis Sigismundi recordia
sup electione ipoz
- Arturuli inuaty d dictione d fab. Epi
- Acta circa electione eiusdem
- Lre Capti ad pp et cetera Card de dictione
q Arnaldi Venet Venrade
- Lre Eporum Rigen Warmen
Sambicy et pennzamy sup rod

K

- Lre regis polonie testimonialis p Epi
- Lre testimonialis Magniducy Lituanie
- Lre d regis polonie quib^o d suscipit
catham Warmen in suam p^olet
- Copia de pace inter Vladislavum
regem polonie et d
- Copia Concordie inter magnam ge
merate et d N Epi War.
- Lre acceptatione p^oletur pario
p Epum Warmen
- factulus tract^o Mathie regis
ungarie et N Epi War
- Copia lre administratione certu
Warmen p Vincentio kelbas
- Secudula petitionis Epi ad regem pol
- Copia mandati ad submitteudum
catham p^oletionem Casimiri et p^o

L

- Instrum sup argento p quondam
huncum qm retulo
- Instrum d argento ratur ad usum
Epi p Capty m̄ cccij
- Copia lramy Elbing sup mutuo
p Capty facto
- De argento in luonia apurozato
- Lre sup mutuo p paulu Ep̄m
cur om̄y facto
- Rescriptum sup iij contra de
m̄y iura et possessibz certis
- Itē rescriptu iuno cccij i siml̄ m̄
- Rescriptum contra sandoz d̄ r̄p̄m
- Lre benedicti commissarij sup iudicij
imp. con + d̄ r̄p̄m ablatoz
- Instrum de bonis Epi p + in Elbing
confessione
- Copia sine arbitrarie p siḡis
m̄dum sup pro huncum Ep̄o
v̄ m̄y
- Mandatū eiusde Epi repetitio
possessiois certis sine et r̄p̄m
ablatoz iuxta suam p̄missio
- Rano p̄p̄toz p b̄ liberruallē
ab Ep̄o Curon̄y

M

- processus con Georgi d Schlinen
et complures suos
- Concordia cū gutronis et detentoribz
Castri Seeburg
- Lre regalis ad brandenburg d̄ r̄p̄m
impignationē
- Mandatū p̄m̄li Ep̄i pro subsidio
sup redemptionē castri Seeburg
- Lre eiusde ad quosda p̄b̄anos d̄ r̄p̄m
- Copia lramy ad commendatoz
brandenburg d̄ r̄p̄m bonis cur̄oz
- Lre p̄p̄i gutronis quorundā
bonoz Capto var p̄p̄m r̄p̄m

N

- bulla pij ij absoluty a r̄p̄m h̄ge
- De iudicijs h̄ge observandis
- Lre missive in causa h̄ge
- Lre absolutioy quorundā cur̄ p̄
francisc̄ Ep̄m r̄p̄m
- Mandatū absolutioy p̄ bute Sombot
- Copia missive francisc̄ Ep̄i ad iudicem
quorundā d̄ r̄p̄m
- Copia q̄dam pauli r̄p̄m + ad Ep̄m
sup r̄p̄m
- Lre promissioy ratur p̄p̄m r̄p̄m + op̄m
- promissio arbitry m̄l̄ ratur et +

- O
- lre concordie inter Caplry & Barchard
 - Alie lre concordie in simili materia
 - Itm alia lre in simili causa
 - lre in causa Grewsing
 - Quittanij de solvendis expensis p Capto
 - lre sine arbitrio inter pntf polen et
 - andream melior cuncta in Monasterij
 - Ex amho testy domo C de delon
 - In causa philippi greussing
 - In causa Michael bogner
 - In causa in frum de plantij indicator
 - In causa Tynappel

- P
- processus con ^{rob} am ^{rob} iudicij pben pben
 - Martini pp v supposito iudicij & minaz
 - pben dany cetera var.
 - Consensus Epi & Capl sup vng q
 - otomis de russen
 - Copia fundacion q vng in ca^a var
 - sup d. g. et d. vngarum
 - fundatio vng xj mill vngarum
 - lre universales amonij sup donation
 - lre fundacion in vng i certu var
 - lre venditionis amonij in Elden
 - Inpignozatio mans in vng p pro
 - vng q Martini iudicij
 - Confirmatio testy hincij pph sup
 - vng p pntre cetera var
 - Justitij quattre in R & rotare vng
 - in xthubij & Guroffdorf

- Q
- fundatio de rosone i certu var
 - Justitij domus p paupibus
 - Sup vngarum mans in vngarum
 - recognitio in vngarum
 - In causa aice p vng & vngarum
 - lre venditionis cetera var xj i Elden

- R
- fundatio vng in Malsin
 - Itm alia fundatio vng ibij
 - fundatio vng apd S Georgij ibij
 - Receptorum doto Monstij
 - Receptorum doto Santoppin

Ratio p[er]missa ex redemptis bonis
Bayren Codren reburg r[ati]o pro diversis
officijs collectat[ur] et ad emptionem V Cap[itu]l[um]
reposita[ur] & Tolkemanni g[ra]t[is] Custode
et Nudlan Capp[er]it Canonicos et consili
mens[ur]e deputatos tutores Anno d[omi]ni
1531. Et providit h[ec] tota ratio
ad l[ite]re moneta v[er]teis numer[us] iuxta
que h[ec] redemptio pro maiori parte
facta est

percepta

Anno d[omi]ni 1526 Cassar dambrovis
r[ati]o Elbingen r[ati]o Mag[ist]ri d[omi]ni Georgij
de bayren palatini M[un]steriburg[um]
redemptio bona. Codren reburg et
etrea in distr[ic]tu Tolkem[un]i ad em
ptio[n]em solvere debebat m[ar]c 2000
V[er]um p[re]ceptu[m] copensationis quorundam
deputatorum i[n] r[ati]o[n]e q[ui] tunc in vo-
luntate d[omi]ni no[n] erat indubite deditur
m[ar]c 100 soluit m[ar]c 1900

Sua m[ar]c 1900

Bayren

Anno 1528 Str[ati]mus d[omi]ni Arsatius
Zehme c[on]sensu d[omi]ni Georgij & bayren
palatini redemit bona bayren & quibus
ab ip[s]o olim empt[is] iuxta contractum
debebat m[ar]c 2000 et pro compensat[i]o[n]e
ab heredibus olim p[ro]p[ri]et[ar]ib[us] m[ar]c 300
sup[er] quibus soluit hoc anno m[ar]c 1300.
Anno aut[em] duobus immed[ia]te sequent[ibus]
soluit m[ar]c 1000 iuxta nom[en]
numer[us] q[ui] fact[us] in antiq[ua] m[ar]c 1333
m[ar]c 1333 β 20

Soluit p[re]terea m[ar]c 187 1/2 in restituc[i]o[n]e
empto[rum] ab heredibus Kayserym sed quia
h[ec] pecunia ex sup[er]dictis redemptis erat
exposita h[ec] de[m]o exposita ita computat[ur]

Sua p[er]cepto[rum] m[ar]c 4533 β 20

Ita est A. S. S. S.

Exposita

Et primo mutuo accepta p[er] V Cap[itu]l[um]
Anno 1526 V Cap[itu]l[um] empto a d[omi]no Georgio
de bayren molendino Haslan i[n] m[er]ito alia
bona tunc redempta restituit illi p[ro] v[er]o
m[ar]c 200 / quas ip[s]e Cap[itu]l[um] dedit
refundere officijs quibus m[er]ito omni
p[er]tinet[ur] ex conductio[n]e om[n]i[um] bonorum
Haslan obventur[is] deditur d[omi]no
sup[er]dicta summa m[ar]c 200 fuit soluta
& reposita m[ar]c 200

Anno 1527 Mutuo accepit Cap[itu]l[um] i[n] empti-
o[n]e bono[rum] Crumf[eld] m[ar]c 250 deditur
singulis annis ex ante Alkenst[ad]i vendi-
tate i[n] solutio[n]e & p[er]tinet[ur] h[ec] r[ati]o
usq[ue] ad m[er]ito sortis solutio[n]e m[ar]c 250

Anno 1531 V Cap[itu]l[um] r[ati]o mutuo accepit
in edificio diversor[um] in framerbor[um].
sortis nom[en] numer[us] m[ar]c 461 β 22
q[ui] fact[us] in antiq[ua] m[ar]c 515 β 8 1/2

Summa Mutuo p[er]cepti supradicti
p[er] Cap[itu]l[um] Summa m[ar]c 1065 β 9 1/2
Deditur it[em] hoc creditu[m] d[omi]no Legatis
Nudlan

Exposita quibusdam officijs in sup[er]p[er]u-
tione sortis ip[s]orum & p[er]tinet[ur] solutio[n]e

Ex legatis q[ui] Nudlan Ep[iscop]o
Anno 1529 Devoto V Cap[itu]l[um] deditur
p[er] cunctis bombardis v[er]tatis pl[ur]imo
& pulueribus & m[er]ito v[er]o m[ar]c 100
Addit[ur] sunt m[ar]c 2 β 53 1/2
et p[er]parant[ur] bombard[um] & pulueres m[ar]c 1

Anno 1531 pro defension[em] m[er]ito
rentilary contra Albingen m[ar]c 2 No
fat antiq[ua] m[ar]c 13 β 20 & p[ro] eq[ui] in
colu[m]bif[er]is m[ar]c 20

Sua - m[ar]c 33 β 20

2a Sua m[ar]c 197 β 13 1/2

Anno 1527 pro offi fabricae m^o 50

pro ambone sine
Nurava Custod. And. Clotz

Anno 1529 empti 4 mansi i v^omp^o
a Gregorio Heubel soluti sunt vide
in sumo m^o 182 f 26 d 4

Anno 1530 In solutione 4 quadrante
bonoz appellato ab Alexandro plastering
4 ems heridibus empti m^o 70

In solutione alterius quadrante
commodo bonoz a Gregorio Sarte
empti m^o 116

Anno 1531 Empti v^o Captus voluisset
pro hoc officio reddere censu in v^omp^o
ab officio Scolarum recepti sunt in
complementum h^om^o redemptioni
m^o 31 f 6 d 4

Ita pro emenda m^o i census pecu
narij sup domo lo v^omp^o i francibus
ex legato q Capparis grene p^ocuratoris
in complementum sume capitalis data
est m^o i

In pro parte salarij p^ocuratoris in
cath^o v^omp^o mutuat^o sunt
m^o 20 q restat^o d^ocent e promemb^o
h^om^o officij

Sua m^o 420 f 33 d 2

pro Communi Nuravoy
Anno 1530 die 30 Julij eide comitatu
volenti emere quosda premias heri
datarias i francibus tradite sunt
m^o 53 f 20

3a sua m^o 20 f xxij f luy d ij l.

Expositio sua commo

Anno 1529 Joann^o vort in negotio
redemptionis banfen th^orima m^offo
p^o exp^o m^o 4

pro sumptibus d^oij Argaty Gebert in
d^omp^oio facti m^o 2 f 37

In comutatione monte p^ohibiti facta
est iactura in montaria h^om^off^o
in m^o 1 f 28 d 8

4ta sua m^o 8 f 6 d 2

Sua^o om^o oppositoz m^o 1794 f 22 d 5
Ita est A Sult^o

Restant p^opta m^o 2738 f 57 d i
Ita est A Sult^o

Anno 1531 die 23 mensis Octobris
Remunerata q restabat in mensa
p^ocuria inuenta est ut sequitur

In solidis antiquis m^o 187 f 20 facti
antiqui m^o 249 f 48

In grossis simpli m^o 721 f 48 No
facti antiqui m^o 962 f 24

In grossis triplicibus m^o 19 1/2 facti
antiqui m^o 20

In gy duralibus + p^o d^o 15 m^o 7 f 20
facti antiqui m^o 9 f 46 d 4

In medijs polonis m^o 12 f 46 1/2 No
facti antiqui m^o 17 f 2

In denarijs antiquis m^o 8

In denarijs antiquis ac grossis p^ohibiti
mixti facti f 18 d 4

In Anno
In h^oppanis duplis 20 p m^o 5 1/2 facti
m^o 110

^{tabernis}
Dispositio ex ^{tabernis} ~~tabernis~~ ^{tabernis} ~~tabernis~~ collecta
ad Summam M^o 4490 s 34. 2. 5

Legatus M^o 1071 m^o 1969. 55. 2
quibus deducta sua ^{mutuata} p^o Cap^oty
p^onnis ut^o m^o 1065. 9. 21 ut
expensis ordinariis m^o 197. 13. 5
Restat in hoc off^o m^o 707. 30. 1

fabrice m^o 136. 8. 1 quibus p^ont
solutis ut^o m^o L. restat m^o 84. 8. 1

Mortu^o m^o 171. 31. 2 1/2

Bertholaim m^o 436. 35. 4 1/2

Ambonis m^o 462. 35. 0 1/2 deducty
m^o 420. 33. 2 Restat m^o 42. 1. 4 1/2

Vig^o marty^o ar^oty m^o 332. 38. 4 1/2

Vig^o 3° ar^oty m^o 135. 8. 1

Vig^o bapt^o m^o 220. 42. 5 1/2

Vig^o p^obr^o m^o 342. 37. 1

Com^o vig^o m^o 113. 29. 3 ^{1/2}
m^o 57. 20. restat m^o 60. 49. 3
horary m^o 170. 16. 3 1/2

Reductio huius p^obr^o p^onnis q^o
in mensa ad nom^o numerum. lo. mo

- + Legatus m^o 707. 30. 1 factum
in nom^o m^o 389. 37. 3 1/2
- + fabrice p^o m^o 84. 8. 1 fact^o m^o 83. 44. 0 1/2
- + Mortu^o m^o 126. 32. 3 1/2
- + Bertholaim m^o 327. 25. 5
- + Ambonis m^o 431. 31. 1 1/2
- + Vig^o ar^oty m^o 249. 29. 0 1/2
- + Vig^o 3° ar^oty m^o 101. 21. 0 1/2
- + Vig^o bapt^o m^o 171. 52. 1
- + Vig^o p^obr^o m^o 256. 57. 5 1/2
- + Com^o vig^o m^o 45. 7. 0 1/2
- + horary m^o 127. 41. 1

Sua m^o 2034. 19. 4 1/2

Vente Cap^oty p^obr^o h^oic r^onu^o
Alex^o S^ol^ony^o Com^o 15

In Noīe dñi Amoen

Omnes et singulis
p̄ntes h̄as impedimus Ego Nicolaus Koppering Can^{is} Ecclie Warmien^{is} Decretor^{is} Doctor. honoruq^{ue}
com^{is} V̄n^{is} Cap^{is} Warmien^{is} Administrator^{is} et Sigmund per p̄ntes 2os Verbon^{is} Sudec^{is} In Dittrechs
malt Scultet^{is}: h̄is quattuor mansos ibm Liberos in officio Sudec^{is}: petita ad hoc mea Licentia et
obtentā: L̄imo venditor titulo in h̄is partib^{us} consueto: in et super mansos quattuor quos ibm possidet
Liberos: de consensu uxoris sue et h̄erū pro quoz^{um} ratihabitione bona fide promisit: Nōn^{is} d^{is}: Nicolao
Victi Vicario Warmien^{is} et castri Allensteyn Cap^{is} no^{is} pro allodio quarto^o qd^o V̄n^{is} d^{is}: Baltasari
Stokfisch Cap^{is} Warmien^{is} possidet ementi: vendidit Marec^{is} dimidiam bone monete census annui
in festo s̄cti Michaelis quānis solued^{is} pro n̄re^{is} sex eiusdem bone monete sibi in pecunia m̄ata
plene persoluit^{is} Promittens super festo s̄cti Michaelis proxime futuro pro rata t̄pis census dimidie
tatem ut pote festo v̄ni: ac dem̄ singulis annis censu integru^o marce dimidie prefato d^{is}: Baltasari
aut si qui h̄is eiusdem allodij quarti possessor^{is} extiterit per se suos h̄edes ac dictoz^{um} mansoz^{um} posses
sores solvere: donec ipse sui h̄edes aut mansoz^{um} ipsoz^{um} possessor^{is} h̄mōi censum in toto vel in parte
ad se pro s̄cti quia empt^{is} et pecunia dixerit redime^{re} censu in retardato pro rata t̄pis integralit^{er}
p̄mo persoluit^{is} In quoz^{um} fidem et testimoniu^o p̄ntes l̄re om̄iū administrato^{is} Sigillo sui obsignate
act^{is} in castro Allensteyn die x^o mensis Marcij Anno M^o L^o xxviii. Presentib^{us} ibm Baltasari Losari
et Alberto Spibulsky familiarib^{us} Testibus ad p̄missa vocat^{is} Pariter et rogatis

in Zaumez

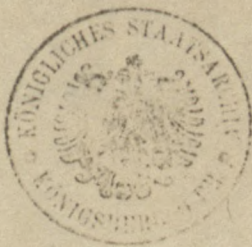
V. lib.
 Verum amice carissime Non est parum momenti hoc quod
 suapte natura obscura caligine premittitur lucem dare
 posse, cum etiam fieri possit, ut quis recte sentiat, quod autem
 sentit id eloqui non possit, tale quiddam et mihi interdum evenire
 veretur. Talis est autem de moneta prussiana ratiocinatio propter
 variam ipsius compositionem in duas confusionem, et ideo nihil
 miror si ea que scripsi non statim intelligantur ab omnibus.
 Tentabo igitur quod et queritur intellectum non fuisse reddere
 aptum. Invenimus nam quod libra dimidia argenti emebatur
 non ij et sex vij quando tribus partibus argenti puri quarta
 pars vis miscebatur et ex dimidia lb ipsius massa solidos
 Cxxj faciebant. Ex igitur moneta huius habuere debitas
 conditiones bonae monete scilicet valorem et estimationem, et in
 que sequuntur examinando declaratur hoc modo. Cum enim
 dimidus in solidis Cxxj lb et pendens tres quartas sine dodrante
 argenti puri fuisse fides proposita ratione admixtionis, sequitur
 quod in tertia parte huius sume (et sunt solidi xxxvij et tertia pars
 quarta pars lb j) ~~est~~ ^{est} una ex dictis quartis argenti puri sine
 et tertia parte solidi addas Cxxj ~~facit~~ ^{facit} summa solidorum Cxlviij et tertia
^{partem} solidi pendente libere unius bessem (na bes demonstrat duas ternas
 ab aliis totus sunt dodrante in quartas) sine pendente lbj et
 sexta unius quod idem est cum quod ij ternis. Hic autem inceptum
 sum bessem et sex xxxij partem tota libra ~~est~~ ^{est} haec una continet
 sex plvii et non habebant duodecim uncias vij, na alia est in usu
 libra mixta avonatariorum que partitur in uncias, minor ista
 in quadrate. Igitur in data solidorum summa Cxlviij et tertia unius
 completur dimidia lb argenti puri. Nam cum ipsa pendente
 duas ternas libere si quarta dempsit qua ratio admixti
 vis deposuit et equipollit sexi parti totius libere remanent
 lbj et habentur ergo valore monete huius libra dimidia
 argenti puri in solidis Cxlviij sed primus eius solidi Cxl. nempe
 ut dictum est in sex vij, adant ergo dignitatis seu estimationis
 solidi fere nonne, et in universum pars quintadecima proxime
 valoris, et sic puto id manifestum. Si putare aliud
 quiddam difficultatis conceperit operam meam pro posse offero
 modo quid boni offeri possit. Verum autem nisi aliter fuerit
 quisquam qui antea ad priora rem processura non cum cessabunt
 hoc modo videre moneta. Cum enim cessabunt qui ex ea libra

1 apud

Sanctum vero nullum oportant in quorundam euentibus
intelligi dno agatho referente, de contributione tractant
vnde accipio nihil hoc tempore futurum de moneta, neque enim
conuenit ut duplici grauamine onerentur subditi. Itaque
retribuemus quidem moneta ante casibus, imo non laebeat
sed faciemus adhuc periculum et debemus Regi dno nostro
grande pecuniam id est palcos grana ante vbi manebit.
Nescio si no pulcherris magnificentijs atq; regalibus fuisse dimissa
oper dnam etia multo utilius, ut dimissa quadam moneta
vnde exiisse, et si no satis id fuisse postea ad contributionem
processisse. Nam si no fallor, maiore profectum et fructum
reportasset hic res, aucto consu publico, nempe perpetuo illud
autem annu solo modo. Sed quid sit futurum mi curare possi
vni homine vni ingenium habentem, et no aduidentem
vel ignorantem que ab alijs percipiuntur utiliora
Cupio d tua opter felicitate vobis, et faciat me q d vno
seruicia mea commendata. Ex Varrina octava parte

N. Coppin
felix vobis

De moneta

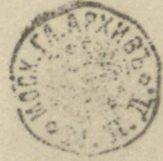
Ratio panaria Allenstey scdm praefructoz tritici & siligis
 Ex modis uno utriusq; fructu facta examinatione diligenti
 et metreta deducta proveniunt panis lb 57 fere. Cum vero
 solent frumenta ante postura a levis & 2 Ramiis purgari, quo
 panis exeat nitidior & purior, plerumq; adhuc una lb dimidia
 pro purgamentis hinc ut remaneat panis lb 56 ad minimum
 q; modis. Expense circa res sunt fl. 6. 8. q; 11. 1/2
 panis colatum primu fl. 4 q; veltura fl. 1 pro sale &
 ferbus fl. 1 pro vibratib; 2. 4. At quonia furfuris &
 purgantia expensas panificij compensare sufficunt. dimodo
 q; modis 5 furfures veniat imutabiliter fl. 5; residet
 idcirco eadem sup ratio prij fructu ad panis quantu
 ut verbi gra q; fructum tritici q; fl. 33 appendunt
 5 panis obolares lb 2 quado vero primu fuerit
 22 appendere debent 5 panis lb 3 & sic de ceteris
 prout in subiecto Canone impunit a 9 & aucto p. 3.

pccm fructu i modis Solidi	sex obolarum panis pond		pccm fructu i modis Solidi	sex obolarum panis pond	
	lb	sg		lb	sg
9	7	16	39	1	33 $\frac{2}{3}$
12	5	24	42	1	27 $\frac{3}{7}$
15	4	19 $\frac{1}{3}$	45	1	22 $\frac{2}{5}$
18	3	32	48	1	18
21	3	6 $\frac{1}{2}$	51	1	14 $\frac{2}{17}$
24	2	36	54	1	10 $\frac{2}{3}$
27	2	21 $\frac{1}{3}$	57	1	7 $\frac{11}{19}$
30	2	9 $\frac{1}{5}$	60	1	4 $\frac{4}{5}$
33	2	0	63	1	2 $\frac{2}{3}$
36	1	40	66	1	0

ruis nos a maioribus vestris fundatores sumus,
 pro regia vestra in ecclesiis, et ecclesiis ^{cas} personis beni-
 volentia, non adesse. In hoc facietis rem nobis
 placitam, vobis vero ipsis non incommodam.

Moneta est aurum vel argentum signatum, quae
 pretia emptibilium, vendibiliumque rerum numeratur.
 Secundum cuiusvis rei publice institutum, vel gover-
 nantis ipsam. Est igitur mensura quaedam estimationis
 oportet autem mensura firmum semper ac statum
 servare modum. Quod si necesse est confundi
 ordinationem rei, emittit quoque et vendit
 multum defraudari, quemadmodum si una mo-
 dia, pondus vel certam qualitatem non servet.
 hanc ergo mensuram estimationem pro se ipsis mo-

monete, que et si bonitate matris fundetur, oportet
tamen valorem ab estimacione discernere. potest enim
pluris estimari moneta, q̄ eius, quæ constat, matris,
et convexo. Causa vero transmutacionis monete ne:
cessaria est. Quamvis enim auri et argenti solo
pondere rerum commutatio fieri possit, ut quæ rō:
nium hominum consensu ~~moneta~~ et argentum obliqu
in precio habeatur, sed propter multam invidiam
affrendorum sine ponderum, q̄ non statim auri
et argenti sinceritas deprehenderetur ab hominibus
Institutum est publico sigillo monetam signari,
quo significetur in partem auri vel argenti partem
in esse, et fidei auctoritas adhibeatur. Insuper ad
et cura monete estimatio est, quando paululo mi:
nis auri vel argenti continet q̄ pro ipsa ematur
^{tantum}
ut pote, quantum pro expensis: monetariorum
oportuerit deduci. debet enim signum aliquod ma:
trix, addere dignitatem. Potest hoc tribus modis
depravari, vel propter defectum matris, solum
quæ sub eodem pondere monete plus q̄ oportet
est transmutetur argento, vel propter defectum pondi:
ris, quæ in partem habeat auri et argenti mixtionē
vel, quod penes: propter contrarium, potest etiam
propter invidiam multitudinem, moneta vile fieri
si tantum argenti in monetam redigitur, donec auri.

genti massa magis ab hominibus desideretur, pe-
rit nempe hoc modo dignitas monete quando per
ipsam tantum argenti emere michi non licet, quan-
tum ipsa pecunia continet, sentiamque tunc ma-
profectam aliquando argentum in monete destrudi-
one. Remedium est non amplius moneta redere,
donec se ipsam recuperaverit. Diligat etiam vltro
valor monete longe, vbi debet, propter quod sola
instaurari aut innovari debet. Cuius signum est,
si argentum in moneta aliquanto minus reperitur,
et pro ipsa emptum. Quocirca ergo nova fieri
debet, opere precium est antiquo usum in credere
omnino, et ut cum inferri in argentaria officina
recipiat novam, qua argenti quantitas, que in anti-
qua est admodum compensetur. Quod si neglectum
fuerit, inficit antiqua nove monete dignitatem.
Dolere ratione. Mixta enim reddet summam a iusto
pondere deficientem, et minimum forsitan multiplici-
tam dejectur, quod dicitur superius. Maximus vero
error est, et admodum intellexibilis, si dominus vel
apud quem est rei publice gubernatio, ex monete
restitutione lucrum querat, dum videlicet precessenti
monete materia vel pondere deficientem novam
inducit, sub precepto estimationis antiquae fallit
enim non solum, sed etiam scriptum. pnti

tantummodo gaudente Livio, et quidem modico, non
 dicitur quod parens seminator, qui mala semina mittit
 ut ferat bona, mittet etiam quae seminavit.
 Instat malum hoc estimationem monetae prae
 rubigo frumenta, quod postquam invaluerit fueritque
 iam sero deprehensum, non facile amovebit dms
 sine creditorum altero gravamine, neque honeste
 satis, ut pote cuius causam prosterit ipse.
 Exemplificatio nunc de monetae patris proffice.
 multis vicibus hactenus abnoxiata. Transit autem sub
 nominibus marcæ et scolarum, et sunt
 sub iisdem nominibus etiam pondera. Marcæ pon-
 deris est lib. j. et scot. iij. faciunt oncia. i.
 Marcæ autem numerus constat, solidis lxx. verum
 ne equivocatio obscuritatem pariat in hiis, quae in se-
 quentibus dicantur, obtingit marcæ dicitur numerum
 intelligi volo. pro pondere, octo libram nominabo
 quemadmodum marcæ iij. constituent ipsam. Pecunia
 igitur quae modo utimur, ex solidis grossis, et q. constat.
 Invenio autem ea numismata quae nunc grossi vocantur.
 aliquando solidos fuisse, et marcæ viij. habuisse. lb. j.
 purissimi argenti, quae etiam ex ipsorum compositione
 deprehenditur. Constat enim ex dimidio exis et argenti
 et coe marcæ viij. per lb. pendunt prope lb. ij. et hos
 vocabant novos solidos, et eos ad novam marcæ sine bonas

Erant enim et alii antiqui solidi, et eorum nunc antiqua
 sunt leuis, pondere quidem parces illis, valore autem ex
 dimidio. Erat enim in hiis quarta pars dimidiata ar-
 genti, et mare... xxiij. libra 1. argenti continebant
 pendentes quadruplum. Deinde mutato statu patrie
 cum Civitatibus esset evadendi mentem concessa fa-
 cultas, et ipse novum exequeretur privilegium, venit
 pecunia multitudinis non autem bonitate, cepit q. iij.
 partibus exis, quinta argenti miseri, donec pro mare
 xx. lb. argenti purissimi emeretur. Manente autem
 adhuc antiqua parte in moneta, novi illi solidi facti
 sunt scoti, et xx. lb. pro nunc levi computaretur.
 Erat enim tunc nunc 1. solidorum non multo melior q.
 illi xxiiij. postea vero q. transiret non illi so-
 lidi iam scoti facti, eo q. etiam per mareham et
 pomeraniam accepti essent. placuit eos grossorum
 estimatione evocari, hoc est sub s. iij. maximo ex-
 vore, et tanti procerum consilio proorsus indigno.
 quasi propriis malis gauderent, q. scilicet prorsus
 non possent esse sine illis, quamvis non esset melior
 q. xv. et ab eis hiis moneta erat plus q. sufficiens.
 diffidebant, eura grossi, cum solidis tribus, quinta vel
 vij. parte minus valentes, estimatione tamen fallari
 parces, detrahebant dignitate solidorum, bonitatem
 eorum sibi mentientes, et promissum pecunie estimationem

rum bonitate confundentes. Describat ergo indies
 magis ac magis estimatio pecunie. Placuit tamen
 a fabricatione monete plane non cessare, et cum
 impense non sufficeret, ut equivalens priori introducta
 facta est semper que estimationi continue laboranti
 vis satisficeret. Itaque posterior et prior semper priori
 induta, estimationem precedentis expressit et ex-
 trahit. donec estimatio solidorum et grossorum valor
 coequaretur. et mare xxiii Leves pro lb cedant ar-
 genti; nec dum cessatur usque in presentem. quoniam etiam post e-
 quatam iam fere estimationem cum grossis, novi id-
 eam grossi succedunt, pondere saltem deficientes
 Nam mare xxvj lb ij pendentes lb j argenti habet.
 quid restat, nisi ut proxime mare xxvj libra argenti
 ematur, nisi interim formam sum fuerit. tunc ergo
 vicinis laborat profficiam moneta, et per eam tota patria
 soli auctoris eius, exans fruentur, bonitatem metalli
 valentes. Colligunt enim ex promissa pecunia anti-
 quam, ex qua aliquantum argentum vendunt plus se-
 semper argenti cum moneta recipiunt ab imperato-
 re. et postquam antiqui illi solidi iam penitus evanuerit
 eliguntur proxime sequentes, tanquam ex aereis testibus.
 Utinam referrentur hoc dum tempus est ante xiiiiam
 maiorem, ut saltem ad xx mare lb argenti restat.
 retineatur, et retineatur in futurum per artem supradictam.

Obtiniam ergo chie. hunc redditionis exemplar. prim
 est. ut vno duntaxat loco. Cusom monetae de.
 potetur. ubi non Civitatis nomine. omnis. sed sub eius
 insigniis. sed bonis patrie. et quatenus sine optimatu
 terre ac Civitatum Decreto non fiat deinceps nova
 moneta. Decreto autem inviolabili. ne ultra xx mrs
 fiant ex argenti purissimi lb. hoc nempe modo pro
 solidis sumantur crs lb ij argenti puri lb j. minus
 oncia j. vel quantum necesse fuerit pro expensis
 duntaxat detrahend. conflatur massa. ex qua mrs
 exfiant. que in emptione valebunt argenti lb. j. fiat
 etiam scoti ex crs lb ij et unj xj. q. ij argenti
 pro xx mrs per xij. sed magis forsan conveniet
 si pro solidis semi solidi formaretur ad predicta rati
 onem. ut essent s. pro sss. et semi solidi pro iij. q.
 remanentibus remanentibus. Cum autem recepta
 fuerit hec moneta. interdicitur usus antique. et in
 moneta pro more xij antique reddantur. x.
 nove. sine solidorum sine grossorum. oportet enim
 hoc damnum semel pati. ut nulla inde bona sequatur
 et constans utilitas. et in xx. vel pluribus annis
 semel renovasse moneta satis sit. Et hoc de moneta
 sufficiat. que meliori iudicio examinanda relinquo.
 quemadmodum cum tempore novo super usus sss
 offerretur.

Iusta autem et equa monete estimatio est, quando paululo
minime est auri vel argenti continet. Et pro ipsa ematur, ut
pote quantum pro expensis dimittat monetariorum oportuerat
deduci. Debet enim signum aliquam materie addere dignitate

Potest hoc tribus modis deperari, vel propter defectum
materie solum, quando sub eodem pondere monete, plus quam oportet
est commiscetur argento, vel propter defectum ponderis, quamvis
mistam habeat exis et argenti mixtionem. Vel quod penitus,
propter cotinuum simul. Potest etiam propter immoderato
multitudinem monete, villescere, si tantum argenti in moneta
redugitur, donec argenti massa magis ab hominibus de-
sideretur, perit nempe hoc modo dignitas monete, quando
per ipsam tantum argenti emere magis non licet, quantum ipsa
pecunia continet, sentiamque tunc maiorem profectum aliquando
argentum in monete deperditione. Remedium est non amplius
monetam rudere, donec se ipsam cognoverit. Visum
etiam ultra callos monete longo uso detrite, propter quod
solum instaurari aut innovari debet, cuius signum est, si ar-
gentum in moneta aliquanto minime reperitur. Et pro ipsa
emptum. Quodens ergo nova fieri debet, opere precium est
antique usum interdixere omnino. Et cum inferentes in
argentariam affinam, recipiant novam. Quia argenti
quantitas, que in antiqua est admodum compensatur.
Quod si neglectum fuerit, infiriet antiqua nove monete digni-
tatem, duplici ratione. Mixta enim reddet sumam a iusto

ponderis deficientem, et nimium forsan multiplicatum, sequitur
 quod dixi superius. Maximus vero error est, et ad-
 modum intolerabilis, si dominus, vel quod quem est recipere
 gubernatio, ex monete ruffione locum puerat, dum eade-
 hinc pre-existenti monete materia vel pondere deficienti
 nouam inducit. sub precepto estimationis antiquae, fallit
 enim non subditos solum, sed etiam seipsos, pnti tantum
 gaudentes loco, et quidem modico, non aliter q̄ parcus
 seminator, qui mala semina mittit, et seruet bona, inelut
 itaq̄ hoc seminavit. Insuperat malum hoc estimationem
 monete, perinde ac xobigo fermenta, quod postq̄ inualuerit,
 fuerit q̄ iam sero deo rebusum, non facile amovet dms
 sine subditorum altero gramamine, neq̄ honeste satis, ut
 poterit, cuius causam presiterit ipse.

Exemplificatio nra de moneta patere profferre, multis oc-
 cisis habemus obnoxia. Transit autem sub nominibus
 maxarum et scotorum, etc. et sunt sub iisdem nominibus
 etiam pondera. Marca ponderis, est lb. j. et scoti ij
 faciunt oncia. i. Marca autem numerus constat solidis
 .lx. Verum ne (cymioratio) abscuritatem pariat in his
 q̄ in sequentibus dicam, ubi nraq̄ maxa dicitur numerus
 intelligi volo, pro pondere vero libram nominabo.
 quemadmodum maxa .ij. constitunt ipsam. Pecunia
 q̄ qua modo utimur, ex solidis, grossis, et d. constat.
 Novimo autem ea nimismata q̄c nra grosse vocatur.

aliquando ^{solidos} grossos fuisse, et marc' viij habuisse. lb i purissimi
 argenti, quod etiam ex ipsorum compositione deprehenditur,
 constant enim ex dimidio exis et argenti, et eorum marc' viij
 per lb pendunt prope lb ij, et hos vocabant novos solidos
 et eorum novae marc' sive bonas. Erant enim et alii antiqui
 solidi, et eorum marca antiqua sine levis. pondere quidem
 parca illis calore autem ex dimidio. erat in hiis quarta
 parte dimidiat argenti, et marc' xvij lb i argenti continebat
 pendentes quadruplum. Deinde mutato statu patrie, cum
 civitatibus esset eudendi monetae concessa potestas, et ipse
 novum exquirentur privilegium, venit pecunia, multitudine
 autem non bonitate, cepit qz in partibus exis. quatuor argenti
 miseri, donec pro marc' xx. lb argenti purissimi emeretur.
 Manente autem adhuc antiqua partim moneta, novi illi solidi
 facti sunt scoti, et xxiii pro marc' levi computarentur. erat
 enim tunc marc' i solidorum non multo melior qz illi xxiii
 postea vero qz evanescent illi novi solidi iam scoti facti.
 eo qz etiam per maregiam et pomerania acceptissimum,
 placuit eos grossorum estimatione revocare. hoc est sub
 b in maximo errore, et tanto procerum consilio presens
 indigno, quasi propriis malis gaudentium qz scilicet pressio
 non posset esse sine illis, quam non essent meliores
 qz xv. et absqz hiis moneta erat plus qz sufficiens.
 Dissidebant ergo grossi cum solidis in quinta vel sexta
 parte minus valentes, estimatione tamen fallaci pares

detrahebant dignitati solidorum, bonitatem eorum sibi men-
 rientes, et promissum pecunie estimationem cum bonitate
 confidentes. Decebat ergo iudicis magis ac magis
 estimatio pecunie. placuit tamen a fabricatione monete
 plane non cessare, et cum expensae non sufficerent, ut equi-
 valens priori videretur, facta est demum pro estimatione
 veteris labanti vix satisfacta. Itaque posterior et prior
 semper priori iudicia, estimationem precedentis expressit
 et exprobat, donec estimatio solidorum et grossorum valor
 requireretur, et tunc xxij libras pro lb redant argenti
 necdum cessatur usque in presentem. Quae post aliquam iam
 fore estimationem cum grossis, novis etiam ^{id} grossis ser-
 vedunt, pondere saltem deficientibus. nam marcus xxij lb. ij
 pendentes lb. q. argenti habet. Quid restat, nisi ut pro
 marcis xxij. libra argenti ematur, nisi interim fortis sum
 fuerit. Tantis ergo viris laborat prussiana moneta
 et per eam tota patria, soli amissis emis, ^{dracis} sumitur.
 bonitatem metalli rudentes, colligunt enim ex promissum
 pecunia antiquam, et proa cligvatum argentum vendunt
 plus semper argenti cum moneta recipientes ab imperato vulgo
 et postquam antiqui illi solidi iam penitus evanuerunt, eli-
 guntur prope sequentes tanquam et a venis trahuntur.
 Utinam reformarentur hoc, dum tempus est, ante rminam
 maiorem, ut saltem ad xx marcibus argenti restaret.

zetur. et retineatur in futurum per artem superadictam.
 Objectionem ergo etiam hinc reductionis exemplar.
 primum est. ut omnis duntaxat locus eiusdem monetae
 deputetur. ubi non civitatis nomine. omnis vel sub eius
 insignijs. sed terminis praecepti patris. et q̄to sine optimata
 litteris ac dicitur Civitatis decreto. non fiat deinceps nova
 moneta. decreto autem inviolabili. ne ultra ex. m̄
 fiant ex argenti purissimi lb. Hoc nempe modo sub
 solidis sumantur exis lb. iij. argenti puri lb. j. minus
 oncia j. vel quantum necesse fuerit pro expensis dum
 taxat detrahend. conflatur massa. ex qua unum ex
 fiant. quae in emptione valebunt argenti lb. j. fiat
 etiam sexti ex exis lb. j. et oncia xi. q̄. iij. argenti
 pro m̄. xx per xx iij. Sed magis forsan conveniet
 si pro solidis semisolidi for maxentur. ad reddita ratione
 et essent d. pro xj. et semisolidi pro iij. g. rema
 nentibus duntaxentur. Cum autem incepto fuerit hoc
 monetario. interdicitur usus antiquae. et in monetario
 pro m̄. xx iij. antiquae. reddantur x. novae. sine solidis
 sine grossis. oportet enim hoc damnum simul pati
 et multa inde bona servari. et constanti utilitate. et
 in x. vel pluribus annis simul renovasse moneta
 satis sit. Et haec de moneta sufficiat. quae meliorij
 iudicij examinanda relinquo. quoniam admodum tunc nova
 semper usus esse offerunt.

Moneta est aerum vel argentum figuratum qua potius emittitur in venditione rerum
 rum numerantur secundum cupis res recipi. constitutum vel gubernatis ipsa.
 Est igitur mensura quaedam affirmativa. Quodlibet autem mensuram pecuniam
 semper ad partem ferre ad modum, alioquin necesse est confundi denominationem
 recipi, eademque quae e' vendentes multipliciter deponant. ^{Secundum} modum
 si ultra, modum, ponder certam quantitatem non ferret. Hanc ^{est} mensuram
 affirmativam puto ipsius monete, qua est in bonitate materiae funditur,
 oportet tamen velorem ad affirmationem differere. Potest enim plura affirmari mo-
 neta quam quae qua constat materia et converso. Causa vero constitutionis monete
 haec necessaria est, quomodo enim aurum et argenti solo pondere aerum conmutatio
 fieri potest, ex quo tamen confusa aurum et argenti in partibus habeatur
 sed propter multam incommutabilitatem afferendum semper pondus, quod non fit
 hinc dicitur et argenti finem dicitur, ad hominibus institutum est
 publico sigillo monetae signum, quo significatur iustitiam auri vel ar-
 genti partem inesse, et fidei auctoritas adhibetur. Iusta autem ad aera moneta
 affirmatio est, quando paulo minus auri vel argenti continet, quia pro ipse ematur,
 ut ipse quantum pro expensis duntaxat monetae aerum producit ducit. Debet
 enim signum aliquam materiae addere dignitatem. Potest hoc tribi modo digne
 vari, vel propter defectum materiae solum, quando sub eodem pondere moneta
 plus quam oportet ad compositionem argenti, vel propter defectum pondus,
 quomodo iustitiam habeat auri et argenti mixturam, vel quod peius utitur
 simul. Potest etiam propter immensam multitudinem moneta inlescere plu-
 timum argenti in moneta redigitur, donec argenti massa magis ab hominibus
 deponatur. Potest etiam hoc modo dignitas monetae, quando per ipsam partem ar-
 genti tunc inibi noceat, quando ipse pecunia continet, satiamane
 sine nigrae perfectum aliquando argenti in moneta deponatur. Rem-
 dium est autem non amplius in moneta cadere, donec fuisse coequa
 verit. Vnde etiam ultra valor monetae longi esse debet, propter quod so-
 lum instaurari aut innovari debet, cuius signum est si argenti in
 moneta aliquando minus reperitur, quam ^{est} ipsa eadem, quod hic ergo
 nova fieri debet opere pecunia est, antiqua usum intrinsecum duntaxat
 et ut eam inferretur in argentariam operationem recipiant novam, qua
 argenti quantitas qua in antiqua est eodem modo coexistit. Quod si nota
 cum fuerit inficitur antiqua nova moneta dignitatem duplici ratione, mixta
 enim reddet summam a iusto pondere deficientem. Invenimus forsan multum
 eadem sequitur quod dixi superius. Maxime vero error est et admodum inble-
 vabilis si dominus vel opus quem est recipi. gubernatio ex moneta cupione lu-
 crum fuerit, dum usque excessibus monete materiae vel pondus deficientem aerum in-
 ducit, vel praeter affirmationem antiquam, fallit eandem non subditum solum sed etiam
 se ipsum, ^{prostat} praeter hunc modo quendam hunc e' quidem modis, non elicit quam potius
 servatorem, qui meta finem mittit et ut fere h' tunc, videtur ibidem que finem h' d' h'
 f' h' h' malum hoc affirmationem monetae perinde ac rubigo frumentum, quod propter

Das Innere des Berges wurde getrocknet sein. Fundus esse. Und
 ist in Bergbauarbeiten das Beste gewesen. Und!

Simus ac multe relictionis vir. Nicolaus Cope-
 rius. sequentem modum cadendi moneta ad pericu-
 lum Consiliario eum harum terrarum olim elabora-
 bat in proximo eius Comitiis tunc additione quadam
 facta absoluit. Verum ille quora. misit huc in locu,
 tandem Colophonem addiderit, ne et hoc malo terra pe-
 tena fuditus perderetur.

Moneta quod
 sit de materia.

Monete argentum generum, gezeugent gealt, adu Syden
 do myte die gealtunge der Conflationem adu der Conflationem
 dinge, verhalten wiederum, mit einführung einer die beigem
 gemyne adu der beigem Reper. Hier an ist der Vermerk
 das eine muß, ist die wiederum, ist von dem, das eine
 muß, allezeit habe einen festen und beständigen stand. Denn
 von das nicht gealt, sondern, ist die wiederum, ist von dem
 eines gemynem Nutzen, warent. Und die Conflationem
 der Conflationem, ist von dem, ist von dem, ist von dem.

Alia est valor
 monete alia
 est materia.

Die Conflationem, ist von dem, ist von dem, ist von dem.
 die Conflationem, ist von dem, ist von dem, ist von dem.
 die Conflationem, ist von dem, ist von dem, ist von dem.
 die Conflationem, ist von dem, ist von dem, ist von dem.

Quare is sym-
 tum institutum sit

Die Conflationem, ist von dem, ist von dem, ist von dem.
 die Conflationem, ist von dem, ist von dem, ist von dem.
 die Conflationem, ist von dem, ist von dem, ist von dem.
 die Conflationem, ist von dem, ist von dem, ist von dem.

auslämme, da münzgem, das goldt vnd Silber allenthalben
tenerebaue gemacht mit, Das dreyte es jammlich vnbeyneme ge
funden, die gewertht allewege bey jres. zingelen, vnd vns die
kautageit des silbers vnd guldts bime dem, Ist von den me

Quare monete
summi imperii
tit.

gerem vor das seite angelegem, vnd vffgefangt Das eyne
Münze mit einem gemeinem zuegenem zult gefascht vnd vns
aus westgem zuegenem lundert zult jamm, das die Münze verstu
fichte seye. vne gabe. des guldts adu. Silbers, vnd die stutt
gustartit des zuegenem den getraume sefeste. Ist ist

Qui sit iusta ac
debita extenuatio
eius signati

zinnsystem, das die vergriffelge vnd gewertht seye arthunge
der Münze. ist Wenn sie jace voneyt mynder gults adu.
Silbers vne gatt, dan mit darselbigem münze gekunfft voneyt
alze nemlich. In jule mynnyer. alze vor dem herten vnd
vom der Münze ist vone mitem vone abezunnenem, dann
das zuegenem zult der Materiem vone enzwar. vone zinnse.

Stimulus mo
netis testatur ac
cumpitur. I

weise arthunge der Münze may dreyer ley. vone vone
vone dem zinn system, In jraem. In allaym die Materie
sege gatt, als nemlich vone in jebmliche vone, die Münze
dem Silber die se. vone zinnse jacht ist. vone vone
In die gewertht sege gatt, vone vone die zinnse adu. jraem
vergriffelge ist, vone dem dreytem analogo die weise ist. In
die vone sege beyinander seymt. In dem vone die

Z
D

Vilectus et lerape
so monete vnde
münzgem trahet
ocipitum

Münze in vone arthunge vone, vone darselbigem vone
sege vone In jraem Silber vone vone vone, das. Das hoc.
Silber. von den kenten, möge dan gewertht beyate vone, dan
In dem vone alze die arthunge der Münze, vone vone mit da
selbigem. In die jraem Silber kann künften, als sie in jraem
sege gatt vone sefunde als denne einen gewertht mitz. In
vone die Münze jraem. vone vone. In die vone ist vone

Vilecti monete ex
causa pedatu qua
liber vocatur et hui

das man möge vone Münze sege vone In dem sege sege mit

Alia causa vi dea vnde des Silberes vaxplenge. Dmgt vndt des Mmngze
letatg mome - von de selbft vmmocett, zu fe auß Carzem gebremg - e ce -

Remedia con
tra hac vilitate

Das Breuchtem ist Dm in der Mmngze. epligee
muelz merflach vaxmngae selbe befunden vax vdt, dan vax
dieselinge gekonft vax vdt, dan dm vax vdt. Fall die
Mmngze - vaxmngett vmd vax vdt vax vdt. No
men in nenne Mmngze maxgem. vax. ist vax mite m'
ae do die selb gungst Bmme vax vdt vmd das mmm dm dm n
Mmngze mngst, vax die alte Mmngze mmi gobe dem die
fe gm eym vaxgem. Dnd das mngt vax vax vax vax
die alten Mmngze, sonder vax die vax vax des selbes
das m de befunden, vmd nu das mngt vax vax vax vax
die alte vax vax die vax vax vax vax vax vax vax vax

Ruas die
plex d'vax
antra

Nota

ey vax vax. Dann nu fe mnt da nenne vax mngst, vax
die vax vax gemngst, m da vax vax vax vax vax vax
vax vax vax. die Mmngze m da vax vax. dm vax vax vax vax
vax vax das vax gm ist vax vax, vax alle vax vax vax
die vax vax vax. vmd em vax vax vax vax vax vax vax vax
Landes vax. vax die vax vax da Lande. vax die vax vax
eym vax vax vax vax vax da Mmngze vax vax vax vax
vax da vax vax. vmd vax vax vax Mmngze vax vax vax
Mmngze vax vax, die dm vax vax vax m vax vax, vax vax
m m ist, vmd dm m da vax vax m da vax vax vax vax
vax vax vax. Dann vax vax vax vax vax vax vax vax vax
vax vax vax, vmd dm vax vax vax vax vax vax vax vax vax
vax vax vax mngt vax vax. Dann em vax vax vax vax vax
vax vax vax vax. Dm mnt er dem vax vax vax vax vax vax
vax vax mngt das er vax vax vax. Dm vax vax vax vax
die vax vax vax die Mmngze vax vax vax vax vax vax vax

Summende

unterschiedt, das getwade, Daraus zu verstantt mynt
vnd Druet vndt befunden mag es der haren mynt
adulterum sinsem adu alerum vndem, am cyme ande
re vnsamys, der vndergane Dms mynt am fern
vnsamys, dreyer a duffelinge gemisget, In

Declaratio p'dicta
eu et applicatio ad
monta terre myntze.

vndt Druet geben vnter vnsamysge Myntze
die vns ge. mynt fast syem gebelgese. It vns vndt baw
vndem, Duffelinge Myntze. It vnsge. vnder duffen
namen. also, Maer vndt Druet de vndt vnder den
selben name, vnderamge omg die vnsamys, cyme mag
tolye mag 7 lb. vndt in 1/2 margin 1 vnsge. Es
vns die maer am die Druet. vnter vnsamys, off be
In die Myntze Druet die vnsamysge Myntze ge
beuere in vnsamys, vns vndt hella, It vnsamys
firs abe. Das. die in vns vnsamys vnsamys. vnsamys
firs vnsamys vnsamys, vndt die vnsamys vnsamys
haben Druet vnsamys 1 lb firs Druet das firs Druet
mag vnsamys. vnsamys firs vnsamys. amf die vnsamys a
firsamys. Druet die vnsamys. It amf die vnsamys. Druet
vndt Druet, vndt die vnsamys, Druet amf Druet. m

Hinc origo bona
ta marcata que
vnter ad huc vnter
m. libris Cantary

der Druet. vnsamys firs vnsamys lb die firs vnsamys
gefirs vnsamys vnsamys firs vnsamys. firs vnsamys
vnsamys vnsamys adu vnsamys maer. Druet vnsamys firsamys
vnsamys adu ande adu firs, vndt die vnsamys adu.
maer adu vnsamys mag. die firs am die vnsamys
vnt den vnsamys vnsamys vnsamys firs vnsamys die
vnsamys vnsamys amf die vnsamys das vnsamys firs
vnsamys, Druet die vnsamys, It vnsamys vnsamys vnsamys
firsamys firsamys vnsamys die vnsamys die in 1/2 lb ge
vnsamys, haben Druet vnsamys 1 lb firs Druet
das firs vnsamys mag vnsamys, Druet vnsamys Druet,

verwandten des Landes dieser Lande. In dem Itte
Zingelern Muntz Zinfuere. und sie dem neuen prun
weg. folge tetern, gut das yelt Zinfuere. und der
pfecht, magt aber am der gütte dann die gutt neu. ange
fangen. dem fufftem teyle sech. iij teyle kuyge im
fuffte Dingebem, als du lunge. die must luyge. neu e
anz. und eym lo fym selbe wie ee nur yt gefest. und
dem, Natz dem aber neben der neuen Muntz ernt
die alle. eym teyle yt gefangen, gut fuffte apfeln
Das die fufftem neue p fent fuffte Lande. In das
ee iij off eym geunge magt fent fuffte, dann iij
die gemeynen neuen gemeynt p in der druck. ee.
yt magt fe beste gewesen. dann die ee iij. Das
magt aber. In die fufftem fuffte, magt vorfunden
das ernt das se. magt der arstunge. magt in yuuren.
vund in die munde. angenem. und fuffte vund
gut men das gut angefangen, fe vund ernt fuffte
Landt Zinfuere: magt eym fuffte. adu erfuffte
off eym geunge, das fent iij p. Natz em geuge
druckm gewesen, und magt fast vund. fuffte geunge
wuffte, dardt, magt abse fuffte eym
alles getem gefuffte, und vund magt gut me
gem fym am der yze, In die magt ee fe vund
dann ee gellat. vund am die. fuffte vund fuffte
Muntz in vund. Dann magt fuffte die yze
vund geunge, dem dardt p am der gütte im
v. Kade v. teyle. In fe aber. der druck fuffte
magt. magt vund gefuffte fe. Haben fe vund
die vund die fuffte. und die fuffte geunge
fuffte des vund geunge fuffte mit der gütte vund
vund gut von teyle im teyle die arstunge des yelt

nichte vnd nicht abgemessen / Vnd demnach gott mich von
 dem Minderen nicht von dem allestettern / Vnd zu der Reite
 nicht wolde anstrengen Das man eine ybung von drey Muntz
 mit der freyem, gute mygen staem, ist sie fuer vnd fuer ge-
 ringe vnderem, **Q.** Das sie amts die allestetende ar-
 tunge, nicht gemessen, Darvnt zu die Letzte Muntz. all
 wege der freyem in die gütte conueniess geuorden. Nur
 amts die Letzte stetters. die freyem lastunge Zerstere vnd
 außgadenungem, **Bis** zu Lunge. die arbtunge der β mit
 die gütte die sie sich gute vngelungen vnd das mit β mit
 geringe von eine mang luyes, vnd β mit β von β
 Diebes vnderem gegunden, Demnach ist leyen vffgecom,
 von wol sich die β mit den sie mit der arbtunge vngelungen,
 zu freyem mit mit β vnder sie die Zorn vngelunge am
 stetter sege habem dann die freyem β mit in die
 gewest β galen, β Diebes. Das ist mit vnder Zorn
 vnderem, dann. Das man in dreyem β Diebes. von β
 mang vnd die mang luyes. von β mit mang vnd mit
 geden, von β mit. von dreyem β mit β
 besterem gebuegen ist vnderem β mit die β Muntz.
 vnd die drey die guntze luyes, alle die die guntze
 vnder guntz. auß der Lande stude vnd abueue β mit sie
 die guntz der guntz. Zorn sich gebuegen. Dann auß dem
 guntz, vnderem sie die alte Muntz. das auß sie das
 Diebes stetter vnd vnderem, vnder sie vnderem
 vnder Muntz mit sieben von vnderem β mit β
 dann saltege alte β guntz vnderem β mit sie auß. die
 denen mang sie β mit β mit den mang β mit den die β
 β mit β mit die β mit. das die gebuege β mit β mit β mit

Im Zeyten. ego das cym quippe full yestigt. Das Zeyten
Zeynigstem, cym lo selberhoff. cym und die uer
langer off cym vunde gebuecht, und das lunge. des
dick gebaltent mit abmageder cym. An vunde
vone em exempel am dreyen vone selber referat vone yestigt
vunde. Zeynigstem. das mit cym secke. Im Munde
vunde angefangt, da die Munde. mit In name cym statt
adur off di gebuecht. zehndes des ganzen lundes vunde
yestigt. und das vunde. am gemeynen lunde vunde
Zeynig. lunde vunde. cym name Munde vunde auf
gebuecht. Das vunde In vone em lunde vunde vunde vunde
Das auf cym lo selberhoff. mit mit In cym
+ vunde yestigt, in lunde vunde. Im p In
men name In lo selber. vunde In selber cym
In vunde. adur In selber vone In selber die Munde
alloye abmageder. Das vunde men in cym selber, und
men yestigt die auf. ee selber In selber vunde
cym vunde, In selber. Das vunde In selber. Das
In vunde men selber In selber vone In selber
vunde In selber In selber. vone In selber In selber
vone die mit yestigt, vone mit selber vone In selber
In selber vunde, mit selber vunde vone In selber
In selber vunde. vunde cym vone In selber selber
vunde vunde. In aber die Munde selber angefangt
vunde mit die gebuecht die vunde Munde ganz vone vone
vunde mit selber vunde, und das men In Munde selber
vone In selber die vunde selber. In selber In selber
In selber In selber, In selber selber mit men cym mit selber

Du myte em gruffe fenne und bekundige mit dem vorse.
 Dind des Zed gemessam das die Munde. in
 adre mege dace m. syn mit varenent vord, Des sy
 vund von die Munde. In cyner beammige gefast.
 Wasz cyner idem. Das vaspundige m. In latet adre
 seffarem Zed andavuffem syem in mafen. syg vntz
 vnt- der Zucht vntz fect begeben

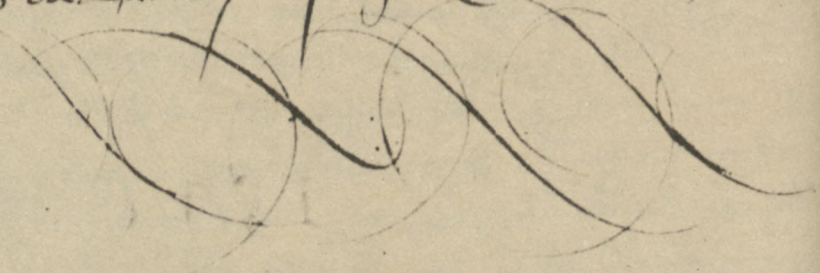
1519

Im Jure 1522 Im der Tagewett den Branden
 Memtayer vntz Remin fere gegaltem, st Im Ladifant
 vntz gemme vntz men der vntz Munde muge fect
 der Ditz gemme gem galestgem Munde muge gem

Dyz muge m felle vntz vntz gefogem Das gefant vntz
 fe vntz f fere vntz dpe am der gntz vntz der vntz
 fere vntz vntz ee vntz gem vntz Dyz muge
 men vntz muge vntz andre gefet. vntz dem die Ditz
 der vntz cyner vntz m in der vntz vntz vntz
 vntz dem, vntz felle vntz vntz vntz vntz
 vntz vntz in vntz vntz. Dind vntz vntz vntz
 vntz vntz gefet. Dind also vntz die vntz vntz vntz
 vntz vntz gefet in der vntz vntz vntz in mafen,

572^v

Die vngarische guldene, die eelrij gze in welen der
wepelt vordem, Die omg in preusen wogden gze
Das jens dinnis marg wynnige hof, Luff fultigen
frennen. murgie felleugt die wuyler gnnige der Moninge
frund omg der Lande preusen gewue warden,

Hohmeister noch mehr verringert worden / Vnd ward sonderlich erwogen die grosse thewring des silbers / vnd wo man eine neue Münze schlagen solte / wolte die noch erfordern zum ersten vnd im angriff eine treffliche summe von Silber zubestellen / darzu man also gefüglich nicht kommen kundte / darumb das die Fugger vnd andere Gesellschaften / die mit dem Könige zu Portugal im kauff der Würze übereinkommen / hetten allenthalb in allen örtern das Silber beschlagen / angesehen / das der selbe König alleine mit lauterem vnd barem silber / vnd sonst mit keiner andern Kauffmanschaft / wolte bezalet sein. Nun geschahen von beyder seits Herrn Rächten allerley vorschlege / so wol auff einen neuen Grad / als auff den alten zu münzen / mit vielen bewegnissen / welcher weg der nütze ste were / auch dahin gestalt / das man Königlichet Majestet Lande / als nemlich die ganze Gronen / das grosse Fürstenthumb zu Littawen / vnd diese Lande Preussen auff eine einrechtige Münze stellen kundte / Dennoch ist in allem diesem handel / durch viele Disputationen vnd verlauff der zeit für bismal nichts endlich beschloffen / alleine das man für einen Grund in diesem handel setzen müste / das im schlagen solcher Münze / so es anders diesem Lande zu wolhart vnd wachschumb gedeien solte / kein gewinst oberall gesucht werden müste.

By diesen ratenschlagen hat der Gesandte des Capittels von Ermland / Herr Nicolaus Copernicus einen aussatz gemacht / vnd den Herren Rächten vbergeben / Welchen / die weil daraus die gelegenheit der alten Preussischen Münze zuersehen / ist nicht vnnotig / allhier mit einzuziehen / vnd lautet von wort zu wort / als folget /

Copernicus
Aussatz
von der
Münze.

Münze wird genant gezeichnet Gold oder Silber / damit die geltung der kaufflichen oder verkaufflichen gezalet wird / nach einsetzung einer jeglichen Gemeine / oder desselben Regierer. Hieraus ist zu mercken / das eine mass ist der wardirung / Nun ist von nöten / das eine mass habe einen festen vnd beständigen stand / Dann wo das nicht gehalten wird / folget notwendig / das die Ordnung eines gemeinen nützes verrücket / auch die Keuffer vnd Verkeuffer mannichfaltig betrogen werden / als wo die Ele / der Scheffel / oder Gewichte nicht einen gewissen stand behielten / Dieser gestalt wird verstanden eine Mass der achtung vnd wardirung der Münze / Vnd wie wol dieselbe achtung der Münze sich gründet in die güte der Materien / das man nennet das Korn oder Gran / ist doch von nöten einen vnterscheid zu mercken der würde vnd der achtunge / Dann eine Münze mag grösser geachtet werden / dann die Materien / darinnen sie ist / vnd also widerumb.

Hierneben ist zu mercken die ursache der Münzen einsetzung / welche von nöten gewesen / Dann wie wol ein jeglich ding möchte getwechselt werden / an Gold vnd Silber / alleine nach der Gewichte / nach dem aus gemetner verwilligung der Menschen das Gold vnd Silber allenthalb thewrbare gerechnet / Doch die weil es ganz vnbequem gefunden / die Gewichte allewege bey sich zu haben / vnd dann auch die lauterheit des Silbers vnd Goldes zuersehen

zu erkennen / ist von den Menschen für das best angesehen vnd auffgesetzt / das eine Münze mit einem gemeinen zeichen solte geschlagen werden / aus welchem zeichen kändig solte sein / das die Münze recht fertige theile innen habe / des Goldes oder Silbers / vnd die stathafftigkeit des zeichens das vertragen befestige. Nun ist zu wissen / das die recht fertige vnd gleichmessige achtung der Münzen ist / wann sie gar wenig minder Goldes oder Silbers in sich hat / dann mit derselbigen möchte gekaufft werden / als nemlich so viel do weniger / als für den kosten vnd lohn der Münzen von nöten abezuziehen / dann das zeichen sol der Materien auch etwas würde zufügen. Diese achtung der Münzen mag dreierley weise verrückt werden / Zum ersten im Gran / so allein die Materie feil hat / als nemlich / wann in gebürtlicher wicht der Münze dem Silber zu viel Erz zugesetzt ist / Zum andern / so die Gewichte scheel hat / wiewol der zusatz oder gran recht fertigt ist. Zum dritten / welches das ergeste ist / so die beyden feil beyeinander sind.

Es kan auch die Münze in verachtung kommen / aus der selben vnmettlichen vielheit / wo zu viel Silbers vermünzet wird / das das rohe Silber von den Leuten mehr denn gewöhnlich begeret wird / dann dadurch nimpt abe die achtung der Münze / wann ich mit der selben nicht so viel Silbers kan kauffen / als sie in sich selbst hat / vnd besinde als dann einen grössern nutz / das ich die Münze schmelze vnd tilge. Hierentgegen ist noch / das man nicht mehr Münze schlage / bis so lange sie sich mit der würde des silbers vergleiche. Auch wird die Münze von ihr selbst vnwert / so sie aus langem gebrauch vernütet ist. Des zeichen ist / so in der Münze etlicher massen merklich weniger Silber befunden wird / dann für dieselbige gekaufft wird / Das zu wandeln / sol die Münze vermacht vnd vernewert werden. Wo man nun newe Münze machen wil / die alldo ganz zuuerbieten / vnd das man in dem Münzhause für die alte Münze newe gebe / denen die sie hinein bringen / vnd das nicht nach voriger achtung der alten Münze / sondern nach der Würde des Silbers / das in jr befunden / Vnd wo das nicht geschieht / wird die alte vergiffen die Aechtbarkeit der neuen Münzen / zweierley verursachen / Denn wo sie mit der neuen vermischet / wird der gebürtlichen Gewicht in der summen abgebrochen / vnd wo dann auch die Münze in der vielheit zu sehr zunimmet / wird folgen was zuuorhin ist gesagt. Vber alles erfindet sich der größte gebrech / vnd ein vnleidlicher Zerschumb / wo der Landesherr oder die Regenten der Lande / oder die Gemeinden einen gewin suchen aus der Münzung / als nemlich / wann sie der vorigen vnd gangbaren Münze / eine newe Münze zu geben / die im Gran oder im Schrot vnvollkommen ist / vnd doch in der achtung mit der vorigen verglichen wird. Dann solcher betreuget nicht allein die Vnterthanen / sondern auch sich selbst / in deme das er sich freuet eines zeitlichen nutz / der zumal gering vnd gar klein ist / nicht anders denn ein karger Ackerman / der bösen Samen setz / damit er den guten erspare / do wird des bösen widerumb mehr / dann das er ausgesetz hat. Dis aber verwüstet die würdigkeit der Münze gleich wie rate / oder ander vnkraut das Getreide / welches so es oberhand nimmet / vnd zu spate wird befunden / mag es der Herr nicht liederlichen büssen oder abwenden / ohn eine andere beschwerunge der Vnterthanen / auch nicht ohn seinen vnglumpff / dieweil er dasselbig geursachet. Nun wollen wir zu mehrerm verstandnis ein anzeigung vnd Exempel geben von vnser

unser Preussische Münze / die bishero mit fast vielen Gebrechen ist wandelbar worden / dieselbe Münze ist genge vnter diesen Namen / als Marke / Sköter / vnd vnter demselben namen wird auch die Gewicht gebraucht / Eine Marke lödigs macht ein halb Pfund / vnd drey Sköter machen eine Unze / Aber die Marke an der zahl wird gerechnet auff sechzig Schilling in der Münze / So wird die Preussische Münze gebraucht in Schillingen / Groschen vnd Hellern / Es erfindet sich aber / das / die nun Groschen genennet werden / vormals sind Schillinge gewesen / vnd der selben acht Marke haben inne gehabt ein Pfund fein silber / das sind zwo Marke lödigs / welchs sich auch aus ihrer Materie erfindet / Dann ihr Bran ist aus der helffte Silber vnd Kupffer / vnd dieselbigem acht Marke zu sechzig Schillingen in der zal / wegen viel nach zwoy Pfund / die sind geheissen worden neue Schilling / vnd ihre Marke sind genennet neue oder gute Marke / Dann daneben sind gewesen andere alte Schillinge / vnd derselben Marke / alte oder geringe Marke / diese sind an der wichte mit den neuen einrechtig gewesen / aber nach der güte vnterschieden auff die helffte / das ist halb so viel wert / dann ihr zusatz ist gewesen allein nach dem vierden theil Silber / vnd derer sechshen Marke / die vier Pfund gewogen haben inne gehalten ein Pfund fein silber / das sind zwo Marke lödiges.

Darnach in verwandelung des zustandes dieser Lande / als den Städten zugelassen Münze zuschlagen / vnd sie ihrem neuen Priuilegio folge theten / hat das Geld zugenommen an der vielheit / nicht aber an der güte / Dann do hat man angefangen / dem fünfften theile silber / vier theil Kupffer zusatz zugeben / bis so lange die Marke lödigs für zehen Marke / vnd ein Pfund fein silber für zwanzig Marke ist verkaufft worden. Nach dem aber neben der neuen Münze auch die alte eins theils ist gegangen / hat sichs erfolget / das die vorige neue Schillinge sind Sköter geworden / so / das vier vnd zwenzig auff eine geringe Marke sind gerechnet / dann eine Marke der gemeinen neuen gemünzeten Schillinge in der zal sechzig / ist nicht viel besser gewesen / dann die vier vnd zwenzig Sköter / Darnach aber do dieselben Sköter auch verschwunden / darumb das sie nach ihrer achtung auch in Pommern vnd in der Marke angenehme vnd gangbar waren / hat man für gut angesehen / sie widerumb ins Land zuziehen / durch eine sätzung vnd erhöhung auff einen Groschen / das sind drey Schillinge / welchs ein grosser irthumb gewesen / vnd nicht fast thämlich solch einens trefflichen Rahte / gleich ob sie sich ihres eigenen vbelts hetten gefreuet / vnd Preussen nicht hetten mügen sein ohne die Groschen / so sie doch nicht besser waren dann funffzehen Heller / vnd ohne dieselben sonst vberflüssig genug Münze in Preussen war. Demnach sind die Groschen vngleich gewesen den dreien Schillingen an der güte im fünfften oder sechsten teil / So sie aber der jetzigen sätzung nach / gleich wert geachtet sind / haben sie eruidert die würdigkeit der Schillinge / vnd die gebreuchliche achtung des vermischten Geldes mit der güte verworren. Derhalben hat von tage zu tage die achtung des Geldes mehr vñ mehr abgenommen / vnd dannoch hat man von dem münzen nicht wollen abstellen / vnd do es die vnkosten nicht wolte austragen / das man eine gleichwürdige Münze / mit der vorigen hette schlagen mügen / ist sie für vnd für geringert worden / also das sie
auch

auch der absteigenden achtung nicht genugsam. Darumb do die letzte Münze allerwege der vorigen an der güte vngemes geworden / hat auch die letzte stetlich die vorige achtung zustöret vnd ausgedrungen / bis so lange die achtung der Schillinge mit der güte der Groschen sich hat verglichenet / vnd das nu zwelff Marek geringe für eine Marek / vnd vier vnd zwanzig Marek für ein Pfund silbers werden gegolten / Dennoch ist kein auffhören / wiewol sich die Schillinge mit den Groschen nach der achtung vergleichen / so folgen nu noch newe Groschen / die zum wenigsten am Schrot fehl haben / denn derselbigen sechs vnd zwanzig Marek in der Gewicht zwey pfund / haben ein pfund silber / Was ist nun anders zugewarten / dann das man im kurzen ein pfund silber für sechs vnd zwanzig Marek / vnd die Marek lötigs für dreyzehen Marek wird müssen gelten / wo es nicht vorkommen wird / Also trefflichem gebrech ist vnterworfen die Preussische Münze / vñ dadurch das ganze Land / Allein die Goldschmiede nemen genies aus des Landes schaden vnd abbruch / so die güte des Geldes zu sich bringen. Denn aus dem hauffen verlesen sie die alte Münze / daraus sie das Silber scheiden vnd verkauffen / vnd nemen stets widerumb in anderer Münze mehr silbers vom vnuerstendigem Volcke / Sodann solche alte Schillinge ganz vntergangen / lesen sie aus die denen nehest sein / gleich wie den Weizen aus dem Drespen. Es erfordert die noch / das diese gebrechen reformiret werden / in zeiten / ehe dan ein grosser fall geschicht / das zum wenigsten ein pfund Silber auff zwanzig Marek / vnd die Marek lötigs auff zehen Marek gebracht / vnd dasselbige beständiglich gehalten würde / nach obangezeigter weise. Nu wollen wir ein Exempel anzeigen / wie solche Reformation geschehen möchte. Zum ersten / das nur eine stelle zu münzen werde angesetzt / do die Münze nicht im Namen einer Stad / oder auff ihr Gepräge / sondern des ganzen Landes würde geschlagen / vnd das weiter ohne gemeinen rath vnd zulas Land vnd Städte eine newe Münze würde auffgerichtet / das auch durch ein beständig Decret verwahret würde / das aus einem Pfunde feines silbers / nicht mehr dan zwanzig Marek würden geschlagen / in folgender weise / Zu den Schillingen sol man nemen drey pfund Kupffer / vnd ein pfund fein Silber / weniger eine halbe Unze / oder so viel es von nöten were / den kosten der Münzer alleine abzuziehen / Dis schmelze man in einen Klos / vnd man schrote daraus zwentzig Marek Schillinge / welche im kauffe werden einbringen ein pfund Silbers / das ist zwo Marek lötigs. Darzu möchte man auch schlagen Stöter von zwey pfund Kupffer / vnd ein pfund / weniger ein halbe Unze silbers / für zwentzig Marek / je vier vnd zwanzig für die Marek geschrotet. Auch möchten für die Schillinge halbe Schillinge gemünzet werden nach voriger Rechnung / derer fünfse für ein Schott giengen / vnd einer für drey der jetzigen Heller gewechselt würde. So aber der Münzschlag angefangen würde / müste der gebrauch der alten Münze ganz verboten vnd nidergelegt werden / vnd das man im Münzhaufe / für dreyzehen Marek des alten Geldes / zale zehen Marek der newen Schilling oder Stöter. Diesen schaden müste man einmal tragen / damit ein grosser frommen vnd beständiger nutz zumwüchse / vnd es solte gnugsam sein / das die Münze in fünf vnd zwanzig oder mehr Jahren einmal vernewert würde. Dis sey von der Münze zu einer berahmung gesaget / welches einent jeden bas vnderstendigen zutadeln oder zubessern sol vnterworfen sein.

Es ward auch in diesem Rathschlage fürgenommen vnd er-
 wogen/wie man möchte die Preussische Münze mit der itzge-
 nigen Polnische Münze vergleichen/welchs man erachtete in solcher weise geschehen künde/
 das geschlagen würden sechzig neue Schillinge für eine Marek/die an der güte
 vnd achtung gleichmässig weren zwanzig Polnischen Groschen/so möchte man
 auch machen andere Heller/bessere denn die itzigen/derer sechs einen neuen
 Schilling in der Wirde ausbrechten vnd gälten. Nach solcher rechnung wär-
 de ein Polnischer Grosche gelten drey Preussische Schilling/vnd ein halber
 Polnischer Grosche neun Preussische heller/vnd also weren die Preussischen vnd
 Polnischen Heller in der achtung gleich/vnd inmassen die Ungarischen Galden
 zu acht vnd dreissig Groschen in Polen verwechselt werden/so auch in Preussen
 nach ihren Groschen/das sind zwö Marek weniger sechs Schilling. Aus sol-
 chem fürnehmen möchte vielleicht der vergleichung der Münze/vnd auch den
 Landen Preussen gerahen werden. Aber dieser handel hat noch etliche Jahr her
 nach gewehret/ehe dann man zu solcher vergleichung hat komen können.

Von ver-
 gleichung
 der Preu-
 sischen vnd
 Polnischen
 Münze.

In diesem Jare ist die Stad Danzig nebenst andern mit vier
 wanten mit Christierno Könige zu Dennemarcken in öffentlichen Krieg vnd
 feindliche handlung gerahen/von welchen dingen desto gründlicher zu reden/
 vnd wie es sich ersten angesponnen/auch was für ein zustand damaln vnd etliche
 Jahr zuuorn allhier in der Nachbar schafft gewesen/ist es nötig/diese Geschich-
 ten etwas weitler abzuholen. Nachdem König Johannes/der viel Jar vnd
 bis an sein ende mit den Schweden Krieg/empörung vnd allerley widerwertig-
 keit gehabt/mit Tode abgangen/vnd sein Son Christiernus an seine stelle ge-
 wehlet/deme die Schweden nicht gehorsamen wollen/vnter stunde sich König
 Christiernus die widerspenstigen zum gehorsam zubringen/ Derwegen er sich
 verwichenen 1518. Jahres mit Heereskrafft zu Wasser vnd Lande gerüset/
 vnd an Volcke bey zwanzig taußent Man zuwege gebracht/damit er Schwe-
 denreich oberzogen/mit Raub/Brand vnd Schwert verheeret/den Rhumb zu
 Upsal geplündert/darnach Stad vnd Schloß Stockholm belagert/vnd dafür
 sechs Monat gelegen/Die Schweden thäten im gleichwol solchen widerstand/
 das er mit gewalt an der Befestigung nichts hat schaffen können/sondern viel mehr
 in solche gefahr beyde hungers vnd widerstandes gerhaten/das er sich endlich
 der vnterlage befahren musste/ Derwegen er sein Volck wider zu Schiff fürte/
 in willens von Dännien wegzuziehen/vnd besserer gelegenheit zuuertwarten/Aber
 der Wind/welcher damaln/wie man schreibet/ganzer vier Monat lang/aus
 einem orte wehete/war ihm so gar entgegen/das er nirgends hin kornen künde.

Krieg mit
 Denne-
 marcken.

Christiern
 zug auff
 Schweden

Vnter des war auch der Subernator in Schweden Steno Stuer aus
 Stockholm ausgefallen/vnd wehrete dem Könige/das er auch nicht wider
 auff's Land aus den Schiffen kornen künde/Als er nun solchen Kummer sa-
 he/vnd in den Schiffen grosser mangel an Victualien war/hat er sich auff den
 Schein güetlicher handlung geleet/vnd fürgeschlagen/wie er einen ewigen Frie-
 den zwischen Dennemarcken vnd Schweden/auch seiner Person vnd dem Su-
 bernatorn auffrechten wolte/also das die Reiche zu Schweden hinfürder bey
 ihrer Regierung ungeirret bleiben/vnd beständige zuuersicht zwischen ihnen be-
 stetiget werden sollte. Zu solcher abhandlung begerte er mit dem Subernatorn

Steno
 Stuer.

cti

Respondet Legato Petrus, non quare
 se quia invasione omni obsequio consuetudinis scilicet: Damno
 ut, q. facerent actus in curia, nec se nec maiorem
 hunc Caesarem fuisse. potuisse id ex parte civitatis si
 obsequendo a bello in pectus auctoritatis pontificis
 maxime motum gestisset: firmatam utique
 fuisse a maiore. suis patet, cum ut consuetudinis
 narys motis se facerent operam sedisse, nec ut
 provocatam iniurijs subterit ad bellum accessisset.
 media proposuisse, q. facta non sunt: si cano-
 nicam maxime proponere possit, ad Comitia pro,
 quia aperi debet, non retineat de in ista,
 q. cum publica manglorare canonicam in debentur.
 oblatione ad servitium parate accipere animus:
 de istis obsequijs Legatos magis sine eius scilicet
 canonicis non habuisse: id Reges quos non iniurijs
 esse: idem intelligendi de altero capite de
 libertate profugis, ut itaq. utrumq. ad duos
 relati, consuetudinis fuisse alii in pectus curiam,
 cum ad eas res consuetudinis. inest illi pectus
 passionem, nunc itaq. venio curiam se
 ut ob istas res convenientes agatur. utrumq. utrumq.
 pariter semper tenentur iudicium consuetudinis
 se debere: Nonij quos cum a consuetudinis est
 se remittere, ut inveni quiescit ab ista. ista possit.

Hic infectis est tractatus de
 Moneta Nicolaj Costenij.

Moneta est aurum vel argentum signatum
 quo rerum emptorum vel redemptorum
 solutio fit, secundum iudicium civitatis Regis
 aut eius gubernatoris. Moneta hinc ada
 est, quod in punitationibus nec libere
 semper in pectus erant, nec lapis probato,
 nis, quo bonitas aut argentum agnoscat.
 Hinc moneta estimatio est, quo paulo magis,
 nec sit ea quadrata, quo ea tunc possit,
 exceptis sumptibus in voluntarios impensis.

Vide pag. sequenti.

C. Hic Nicolaus Capring
 cus Canonici doctor,
 et T. demannus Gely
 Canonici Jacenit
 cum quosdam Nobil
 ab Ep. Jacenit
 missi sunt ad cano-
 nicam q. necesse
 de iniurijs a propo-
 sitione acceptis.
 Conqueruntur atq.
 de quolibet curant
 outare in inest o-
 quis, maxime pectus
 ineam subterit in
 volute cogant. Et
 in rebus de quolibet
 bona habentur subterit,
 grossos duos.

Nobilitas Conque,
 in causa Civitatis,
 quod nullas iniurias
 ab istis parantur, et
 quod Ep. demannus pectus
 in legum inspiratione,
 contra Nobilitatem
 et in Curiam
 procedat.

C. Legati Regi copiam
 de liberatione nobili-
 tati de minoribus Civita-
 tibus proponunt, et de
 istis consuetudinibus.

De multitudine causarum
 iudicandarum dicitur et, ut
 Consilium civitatis in palatium
 eiusdem facultatis causas
 audiant, et quo de pectus
 negentur, ad Commissionem
 illius Consilium referant.

C. Causa pectus a pectus esse
 dicitur quod Rex Regis, q.
 de acquirat, cum pectus
 negentur, nulla a ha moneta in
 oritur a pectus solus in pectus
 argenti a pectus hinc inest
 Conque.

Hæc nra opinio tribus modis corroboratur, aut elenioratur. ^{pri}
 mo si iudicium sit in materia, ut potest si plus deus argenteo auri. Unde quam
 apparet: Secundo si in mensuratione vel libratione aliqd digne deprehens
 datur. Tertio si utrimq; cavariat. Vnde et videtur inuenta ad
 eius Capam, ut potest si iudicium argenti ipsi erit possit. qd moneta valeat.
 itaq; tantu moneta citi facti est, quandiu valore argenti correspondet.
 Item si longo ipi detrahitur. Vbi itaq; novia dicitur, velis abscopanda
 est. Min effluvia monetaia, miranda, itq; secundu via locum adigendi
 q; in se suppressisse deprehenditur. alias antiqua moneta novia corroborat
 pit. In pmissa una marca initialis (Lithis) facit dimidiam libra.
 et ita per dtra scotia (Kogewitz) facit unciã. Marca autem
 continet in moneta 60 solidos. Olim qui erant solidi, nunc grossi
 dicuntur, eorumq; octo marcas complectebantur libra una argenti puri
 alias simpliter. hoc est duas marcas iniciales (quonia enim moneta
 eius est ex dimidia argentea et altera dimidia aurea). ^{Et pmissa}
 differetia. nra marcas antiquas et novias, atq; scilicet leues et bonas.
 Nam antiquas et leues novis pondere equales sunt: bonas autem
 ex dimidia saltem parte. ipsis respondebant. quarta enim saltem
 pars argentea fuit. At eiusmodi 16 marcas, quo quatuor libras par
 dabant, complectebantur una libram argenti puri, hoc est duas
 marcas iniciales. postea cum fatis pmissis miraretur, et ad Cuius
 rates quoq; ins monendi rediret, crevit potentia mitibus sine non
 bonitate. Tum et enim quia saltem moneta pars argentea esse coepit,
 ordinat dicit. utqueq; marca initialis pro decem marcis, et una
 libra argenti puri pro 20 marcis emi cepta est. Cum at una
 cum novia moneta, et antiqua ^{antonomas} in usi esset, forum est ut priores
 novis solidi in scotia evadent, ut ita eoru 24 marcam leuem
 considerent: cum marca communis novis usum solidorum
 minus 60, non multo melior esset. His 24. Equescentibus.
 ut scotia fuit, ei quod valore eoru etiam in pmissa et pra
 eptis probat esset, eo magis revocati sunt, ut quibus eoru quo
 tum hoc est res solidos valeat. cum bonitate no eliquarent
 quidem unimods. Ita grossi q; bonitate a q; guram vel sextam
 partem, ut his solidis deteriorer erant. postea ut ea res in ordinem
 referentur, solidi et leiores facti sunt, q; cum grossis convenirent
 Ita quod q; ob monerum et impunitas referentur bonitate
 moneta, id res redit, ut valore solidorum bonitate grossi q; quatuor
 et nunc 12 marcis leui quina marca initiali, et 24 marcis, una

1
Moneta euidende vacio

~~Moneta euidende vacio~~

De Moneta

Handwritten scribbles and illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

2
Monete curande ratio p. r. Nicola

Quamvis numerus postea sunt quibus regna, principatus et
respublice decessores solent, hoc tamen quatuor (novo videtur)
potissimum sunt, discordia, mortalitas, terra sterilitas et mo-
niti solent: Tria prima ad ea videtur sunt et non
ita esse nocentia sed quartum quod ad moneta attinet a paucis
et non nisi accuratissime consideratur: quia non solum impetu
simul, sed paulatim et occulte quaedam ratione respublicas emittit

Est autem moneta aurum vel argentum signatum, quae proinde
scriptura vendibilis rei numerariae forma cuiusvis rei
vel gubernantis ipsam instituitur: Est ergo moneta tamquam
mensura quaedam rei estimationis: Oportet autem id quod
mensura esse debet firmum semper ac statu servare modum
Atque inesse est, confundi ordinatum reipub, emittens quod
et vendentes multipliciter defraudari, quoadmodum si plura
modum, pondus vel hanc quantitatem non servat: Hanc
igitur mensuram, estimationem pure ipsius monetae, quae
esse in bonitate materiae funditur, oportet tamen valorem
ab estimatione differere: potest enim plures estimari monetae
quam eius quae consistit materia et compositio

¶ solo modo

Causa vero constitutio monetae necessaria est: quibus
emittantur et argenti verum quantitate fieri potest, ex quo
venit hanc mensuram aurum et argenti ubique in provincia
beatius sed propter multa iniquitate afferentem semper
ponderum, quod non solum aurum et argenti sinceritas deperditur
datur ab omnibus instituta, et publice sigillo monetae signatur
que signatur ipsam aurum vel argenti quantitate inesse
et fides adhibetur auctoritati

Solent enim monetae et maxime argenteae esse quibusdam propter
dura (et opus) transire, videtur quo magis expedita sit in
dico operantem et affertur ipsam quod futurum esset si et
signura argenti constaret: Singulae quoque massa argenti in
minimas partes et scrupulos numeris fracta retinetur non esse
admissa geometriae iniquitatem: oportet superaddere et hanc ut
silitur, quibus usum debita ratio porcat sed fulcramento
eis duntaxat pferret

Iusta autem et equa monetae estimatio est, si ipsa paulo minus
aurum vel argenti quanta sunt pro ipsa materia, corpore quantum
pro expensis duntaxat ministerii oportuerit deduci: Debet
enim signum ipsi materiae aliquam addere dignitatem

¶ Debet hoc et plura propter nimiam multitudinem, si tantum argenti
regere

hinc generis uniusmodi sunt Duria, Ulmij et Curadi, que inter
 dum reperuntur adhuc in Thesauris. Deinde post cladum
 prassii et bellum supradictum reperit de truncum reipublice videtur
 tenentis ac magistroparum; Nam hinc hinc solidi appertent quide
 similes supradicti, magis amplius reperuntur hinc quoniam tres
 quintas argenti; Erant etiam error hic dicitur septem est tribus
 partibus eris quarta argenti miseri, et iam magis argenti
 moneta, sed expressa rectius dicitur, pondus tamen retinebat
 solidorum Cij in solido; Cum autem nimis gravat moneta
 ac bene monetae introducere antiqua valore remanente, quibus
 hoc magis erratum est, valoreque nona reddidit introducere
 que magis solida miseri, sed ut ita dicitur expugnavit
 Cui erroris dum sub imperato Michaelis Rufford observare
 dicitur ac monetae in presentia miseri, statim redire
 videbantur mones solidas quos tunc grosses vocant, sed magis
 antiqua valore magis videtur fuisse natura ab alijs posse
 videri nonis insuper errore punierunt transibantque duo
 solidi magis pro uno monetae factumque tunc est quod duplex
 monetae pluri imperator monetae dicitur solidorum et
 antiquorum illorum monetae hinc magis sine bene horum vero
 antiqua sine tunc, solidorum strabus sexaginta. Obi vero
 in suo usu manebant illi, pro solido antiquo sex duplitas
 quatuordecim pro uno vero xij. Nam ab uno dicitur
 dicitur fuisse solidum fante gij potest. Cum tunc quidem
 unumque velis mandel dicitur illa in pluri germanicis
 vox illa schilling pro ducenarius numero dicitur
 Persisterant autem monetae solidorum appella^o usque ad memoriam
 nostram; quos dicitur grossi facti sunt inferius dicitur

Memoriam igitur solidorum marcke vij. per sexaginta libras una
 puri argenti quibus; quod est cor uniusmodi facti apparatus
 constant sine et dimidio eris et altera medietate argenti
 et cor miseri tunc. per lx. pondus prope libras duas
 tunc vero pondus et dicitur est paros illis valore et dimidio
 cum tunc quatuordecim solido partem argenti hinc, marcke
 xij. s libra argenti puri remanebant, pondus quadruplu
 Postea vero mutata statu patrie magis mutatus esse videtur
 moneta concessa potest esse non exigentur privilegia
 venit perne multitudinem magis autem dicitur Capiti quatuor
 partibus eris quarta argenti in solidis magis miseri dicitur
 marcke xx. argenti libra quatuordecim Sicut magis illi
 solidi magis iam miseri essent duplo solido rectius facti sunt
 facti et iam xxij. pro marcka tunc computarentur i perij

+ in univ

f univ

et vel

pl. q.

Si igitur saluberrime hactenus professio monete restauranda (habenda)
... restituerent plant, ...
... erit confisio et varietate diversarum officinarum in quibus
... Multasque cum uniformitate impedit
... negotij et plures officinas in officio retinendum
... qm unumq; suam. Duo igitur ad suum

Condiderit itaq; una et communis esse in tota provincia officina
... qua omnis generis moneta et suo lato
... sine insignis harrum professio sequitur ita ut
... supra corona superminctum habeat et ex hoc regni sine
... videretur recognoscatur Et altero vero latere dunt professio
... insigne pro se fecit Corona regni sibi munitur

Quod si revertente principe professio fieri non possit eo qd prope
... habet gloriatur Duo ad finem designatur tota
... in his regis una Alter in ditione principis in quo
... mandata que ex uno lato insignis regalibus et
... altero harrum professio sequitur in secunda aut officina
... uno lato insignis regis Et altero vero munitur
... sequitur hoc utaq; munita imperio regis
... subdit et sine munita mandato in usu tenet regni sibi et
... accepta sine res ad auct. consuetudinem et regenerationem
... munitur non parum ponderis et habitura

Principale
4. harrum
professio

Operum autem erit qd hoc duo monete unius sint gratia
... et optimatus et regni cura punitur regis. multa
... dunt munitur ppetuo pferent Et qd
... principis ostendit nihil horum in monete professio sentiant
... sed tantum duntq; ipsis addatur et ipsa optimatus videri
... et munitur natura servari possit et ostendit munitur
... adhibetur ostensa

~~... fieri debet~~

Et utiq; hunc rem in tempore confusum qua quinto munit
... antiqua peperit duntq; hunc munitur
... videtur et optata munitur veta aboleatur ac
... munitur et iuxta proportionem colorum suorum officinas
... munitur plurimiq; munitur erit remmunda munitur
... operatur et confusio posterius fortassis proer proer punitur
... duntq; munitur munitur dignitate; munitur equide redder
... a munitur defectum et munitur munitur sequitur
... duntq; superiq; munitur Cui si quis adhuc obediendum
... per hoc videtur et remmunda veta munitur
... munitur estimatur munitur munitur quatuor valor

5

deterior^{it} aut exilio^{it} Sed hoc sine magno errore fieri non
 poterit. Tanta enim est solida^{it} et grossa^{it} et solidior^{it} in
 sua demerunt multiplex diversitas et singula minutata
 infra mundum valens sui ipsorum et ab invicem differunt
 non possunt quod est et induta mente varietas confusio
 generantur inextricabilis ac invariabilis et contrariis et
 laboriosos meliores atque alia ingenia amplexat suam melius
 semp^{it} est rectore^{it} mente^{it} partem^{it} abesse in reparacione
 hinc^{it} partem^{it} abesse. Operabitur^{it} in tantum^{it} tam^{it} simul
 et equanimiter^{it} fit^{it} partem^{it} si modo^{it} tam^{it} diu^{it} possit^{it} videri^{it} obiter
 fundus et resitas^{it} magis^{it} rursus^{it} oportet^{it} nascitur^{it} ac
 hinc^{it} hinc^{it} inveniuntur^{it} sunt

Mentem vero profana in illa sua illa dignitate erige diffi-
 cillimum est et post tantum rursus forte impossibile. tunc
 hinc^{it} eius reparatio labor^{it} res sit magis parvi negotii
 pro hoc tam tempore^{it} rursus^{it} hoc^{it} ratione^{it} quod
 remanere^{it} posse^{it} videtur et solus^{it} ad^{it} res^{it} marchas^{it} libras
 argenti^{it} videntur^{it} hoc^{it} ratione^{it} pro^{it} solida^{it} fundus^{it} eius^{it} libras
 tres^{it} argenti^{it} vero^{it} puri^{it} libra^{it} una^{it} minus^{it} una^{it} medio
 vel^{it} quatuor^{it} pro^{it} expensis^{it} detrahendum^{it} sit. Constat^{it} massa
 ex^{it} qua^{it} misce^{it} ex^{it} fiant^{it} que^{it} in^{it} complexu^{it} valebit^{it} libras
 duas^{it} sed^{it} duas^{it} marchas^{it} argenti^{it}. Eadem^{it} ratione^{it} esse^{it} fieri
 possunt^{it} sed^{it} seu^{it} grossa^{it} et^{it} abesse^{it} que^{it} planerit^{it}. Atque
~~de admixtione vero quod est dicitur~~

¶ De argenti ad aurum comparatione

Aurumque Superius dicitur est aurum et argenti esse basim
 in qua videtur tantum inerte. Et que de materia argenti
 expressa sunt possunt etiam pro magis parte ad aurum
 referri. Reliquum est ut de transiitione^{it} aurum^{it} et argenti
 quantitate^{it} ratione^{it} operacione^{it} pro^{it} 7^{it} igitur^{it} investigare
 oportet que sit ratio^{it} differentie^{it} aurum^{it} aurum^{it} ad^{it} aurum^{it}
 in^{it} aurum^{it} sine^{it} pure^{it} ut^{it} de^{it} genere^{it} in^{it} pure^{it} et^{it} a^{it} simplicibus
 ad^{it} composita^{it} descendam^{it} parvo^{it} eade^{it} est^{it} ratio^{it} aurum^{it} et
 argenti^{it} inferius^{it} que^{it} signatur^{it} in^{it} eodem^{it} gradu^{it} ac
 versus^{it} eade^{it} ratio^{it} aurum^{it} signatur^{it} ad^{it} inferius^{it} que^{it} argenti
 signatur^{it} ad^{it} inferius^{it} sub^{it} eodem^{it} gradu^{it} mixtionis^{it} et^{it} pondere
 purissimi^{it} aut^{it} aurum^{it} quod^{it} apud^{it} nos^{it} signatur^{it} reperitur
 sunt^{it} flavum^{it} aurum^{it} hinc^{it} magis^{it} minus^{it} habet^{it} admixtionis

Epilogus Partitionis munit

Cura reparacionis et conseruationis munitio hic considerata videtur
proxi ani obsequi munitio proxi consilio et omnino de munitio munitio
trahitur

Secundum et vnde duntaxat boni officii munitio si fieri potest deponit
et vnde vniq munitio munitio sed tamen pro vniq officii insignis fuerit
huius finitio officio munitio polonice demonstrat que propter
hoc solam retinet officio munitio finitio in tanta parte amplitudine
Tamen et in publicis munitio munitio munitio et abolet tantum
Quantum et inuolabilis et inuolabilis propter obsequium et ex
munitio duntaxat et inuolabilis finitio et libra vniq munitio et
proxi; de munitio et ex pro obsequio officii duntaxat et inuolabilis
proxi munitio munitio munitio polonice et vniq munitio
proxi munitio et polonice munitio munitio munitio munitio
munitio et munitio et inuolabilis munitio munitio

Exemplum et in vniq munitio finitio et munitio munitio munitio
hic est et vniq munitio finitio, solidi, et oboli palus munitio

De admittunt vero quantum officii debent in munitio et solidi finitio
munitio munitio munitio munitio munitio munitio munitio munitio
munitio munitio munitio munitio munitio munitio munitio munitio
munitio munitio munitio munitio munitio munitio munitio munitio

De obolis quibus ratio habenda est, quia cum parum vniq munitio
ita est munitio munitio munitio munitio munitio munitio munitio
Postremo autem diffinitio munitio et munitio et obliqua
tunc autem et post munitio munitio finitio in quibus munitio
munitio oportet in munitio munitio munitio munitio munitio
munitio munitio munitio munitio munitio munitio munitio munitio
qui in altero latere huius finitio descripta sunt i

Dess: außgeschriben vranung des gantz landts of
dreygantz vray Marckburg am Sonntag nach aller
heilich tag Anno 1418.

Item alle vray Zinser mit gutte alte gulte getrafft sey vor iij. jar als
vor der satzung die vranung vrannt 22. tag nach Martini die sal mit
gutte neue gulte bezalt sey oder mit des gulte vrede
Item vray schulde gemacht sey mit gutte alte gulte nach der satzung der obgeschriben
ansatzung solly mit gutte neue gulte dar der vrede bezalt werden
Item vray schulde mit dreygantz geringe gulte gemacht sey solly mit vray bezalt werden
Item vray leyprenten sey xiiii. jar nach sant Martini tag getrafft hatten sol mit
100. g. 8. jar nach sant Martini tag mit 20. ff geringe gulte vor 1. jar
vray sein
Dergleichen vray leyprenten vor 20. jar getrafft hatten sey des 20. jar die vrede
sant Martini tag nach dem andern dem sal mit vray sein vor 1. jar geringe
gulte 1. jar und in 10. geringe gulte 1. jar geringe und
Item vray leyprenten nach dreygantz obgeschriben jar getrafft hat die sal mit vray sein 1
Item vray leyprenten mit gutte alte gulte getrafft sey sol mit mit gutte
neue gulte vray sein
Dess: außgeschriben satzung der leyprenten ist also vrannt das man solliche
vrede und gulte als der gelt dem vray do die leyprenten vray sein
trafft vrannt das auch in sollich vrede die Zinser desselbigen gulte außgeschriben
Dergleichen vray Zinser mit geringe gulte getrafft sein 100. jar 100. jar 100. jar
sol mit die vray sein vray sein mit 20. ff geringe gulte nach obgeschriben
Item vray Zinser 100. jar 100. jar 100. jar getrafft sein sol mit die vray sein mit geringe
gulte vray sein und ablosung mit 20. ff geringe gulte und in 10. geringe gulte
Item vray erbe ist mit gutte alte gulte getrafft sey sol mit mit gutte neue gulte
bezalen vray erbe sey 100. jar 100. jar 100. jar getrafft hatten der sol bezalt
vor 1. jar geringe gulte 100. ff geringe gulte vray erbe sey 100. jar
100. jar 100. jar erbe getrafft hat der sol bezalt vor 1. jar geringe gulte
1. jar und in 10. geringe gulte 1. jar doch das die tag der bezalung gulte trafts geschriben
Item vray erbe getrafft hat darauf alle Zins steht mit solliche gulte das er der
erbe so solliche Zins tag sol bey 20. ff geringe gulte 100. jar und die vray
vray der vray andelung der vray zu thun vray andelung ist sol sich der
schaffer der Zins vray andelung oder sol die tag trafts ist 100. ff geringe gulte
und vray gulte er vray der erbe gulte hat sol mit 100. jar vray andelung
Item vray Zinser vray sein mit geringe gulte die vray vor vray mit gutte
alte gulte getrafft sey vray 100. jar der solliche Zinser ist sol gutte vray sein
und sie ablosung vray mit geringe gulte dem der sie getrafft hat bey 20. ff
vray gulte der sol sie 100. jar mit andern gulte nach ablosung dem mit gutte
neue gulte ad mit 20. ff vray vray
10. dreygantz vorgeschriben artich und brife solly hinfurth alliching bey
100. jar vray vray und vray ist bezalt ist sol bezalt vray
Item vray of solliche vray oder vray getrafft hat vray da geringe
Land gulte ist 1. jar vray vray 1. jar vray 1. jar vray vray vray
ist vray dreygantz geringe gulte vray vray vray vray sol der
bezalt mit gutte neue gulte bezalt oder mit der vray bezalt
und vray bezalt ist sol bezalt vray

troung

Cumq[ue] innumera pes tes sunt . quibus Regna . Principatus & Regiones
 dicuntur solent . hoc tamen quattuor . meo iudicio . potissima . discordia
 mortalitas . terra sterilitas . & moneta . velut . terra prima adeo cum
 denia sunt . ut nemo ita esse possit . Sed quattuor . quod ad moneta
 attinet . a panis & non nisi cordatissimus consideratur . quia non uno
 impetu simul . sed paulatim . & occulta quada ratione Respu
 blicus curat

Moneta quid? Est autem moneta aurum vel argentum signatum, quia pro empti,
 hinc venditione rerum numerantur. sicut in cunctis Regibus . vel
 gubernatoris ipsam institutum . Est ergo moneta tantum mensura
 quam communis estimationem . oportet aut id quod mensura esse
 debet firmum semp. ac statim servare modum . Alioquin necesse est .
 confundi estimatione Regibus . fidentes quoque & vendentes multi,
 plures defendere . quoadmodum si alia modis pondusue . cum
 fidei non servat . hanc igitur mensura . estimationem prout ipsius monetae
 que et si in bonitate materia fundetur, oportet tamen valorum ab
 estimatione discrevit . potest enim pluribus estimari moneta, quae eius quae
 constat materia, & exanimo.

Moneta in bonitate
 materiae fundatur

Causa vero constituta monetae necessaria est . quae cum solo pondere
 auri & argenti . rerum commutatio fieri potuisset . ex quo cum
 hominum consensu . aurum & argentum utrumque in specie habeatur

sed tunc propter multam immobilitatem, afferendum semper ponderum,
quod non statim anni & argenti sinceritas dependet ab omni, nisi
tunc & publico sigillo moneta signari, quo significat instam anni vel
argenti integritate inesse, & fides adhibeatur aut locum

Argentae Moneta
Aes romisecij.

Solent etiam monetae & maxime argenteae esse romisecij. propter duas
(ut existimo) causas. Videlicet quia minus exposita sunt insidiis ex
latum, & conflantur ipsam, quod futurum esset si ex hinc argenti
constaret. Secunda, quod massa argenti in minutas partes & scrupulos
minuta facta, retinet cum esse admixto convenientem magnitudinem
per supradicti & tertia, ne scilicet rotundo usu detrita citius periret,
sed subitamento axis diuturnius perseveraret.

Iusta autem & aequa moneta estimatio est, quando paulo magis anni vel
argenti retinetur quam pro ipsa emat, ut patet. Quia pro expensis dimittatur
montationem oportuerit sedem. Debet. u. signum ipsi materiae aliquod
addere dignitatem.

Quare Veliscent
Moneta.

Veliscent hoc est plurimum propter miniam multitudinem, ut patet si tanta
argenti copia in moneta transfuerit, quod ad usum argenti massa. ab hominibus
magis. Quia moneta deficiat, potest utique hoc modo dignitas monetae
quod per ipsam tantum argenti non licet emere. Quia ipsa prima retinet,
semperque magis maior profertur aliquando argenti in moneta de
(nisi remedium sit, non amplius moneta cadere, donec scripta rogetur)
uerat, reddaturque sicut argento.

Valor Monetae
depreciatione.

W. H. H.
G. L. H.

Valor quoque multo magis depreciatur. Vel propter defectum materiae
solim, qui sic sub eodem pondere monetae plus est operatur aere commiscet
argento, vel propter defectum pondere, quatenus iusta habeat aere
cum argento admixtionem. Vel quod pessimum est, propter utramque
simul. Deficit etiam ultra valor ac longo usu detrahitur, propter
quod solim insufficienti ac immutato debet. Cuius signum est, si
argentum in moneta abigito minus reperitur, quod pro ipsa constat.
In quo merito penuria moneta intelligitur.

Premissis gratulor de moneta expressis peritiam ad prussiana
descendimus. ostendentes primum, quo in tantam laetitate perveniat
trahe. aut sub nominibus marcata. scilicet de. & sunt sub
eodem nomine etiam pondere, ita ut una marca pondere sit
libra media. At marca uno constat solidis sex. quod omnia
valde nota sunt. Verum ne opinio ratio inter & pondere
obscure faciat. Sumus demum marca nominibus. de uno
intelligatur. non vero libra pondus duat. marcata. pro
semilibra marca pondere accipere.

Marca
Libra.

Similiter etiam in antiquis scriptis ac tractat. monumentis. Cuius sub
Algeri. Comiti de Langone. hoc est. prope ante bellum Tanno.
lingua. combat. solibra. id est. marca argenti puri marca prussica
aut drach. & sic viij. quade. Vir. tubus plus argenti puri
qua. ps. aere admiscetur. & ex libra dimidia eius massa solidos
cxij. fuerat. quibus tria pl. adiecta est. & sunt plus

xxxvij. & terra p[ro] vni[us] sunt tota summa solidor[um] cxxvij. & terra p[ro]
dente l[ib]ra vni[us] l[ib]ram hor[um] p[ro]c[ur]at[ur] xxxij. que p[ro]babitur tres p[ro]c[ur]at[ur] &
sunt t[er]t[er]tia a[nt]iq[ua] p[ro]c[ur]at[ur] r[ati]o[n]e. Sed in d[ic]t[is] e[st] p[ri]m[us] e[ss]e fuisse
solidos cxxl in solidos. reliquum vero quod in ex solidos et terra
era. estimatio monete suppleuit hoc itaq[ue] eius estimatio. in valore
conueniente r[ati]onata.

Hinc g[en]t[er]e uariis n[on] sunt. Henrici. Ricardi. & Conradi. que interdu[m] ut
p[er]tinet ad huc in th[es]auris. Deinde post cladem p[er]issa & bellum sup[er]
d[ic]tum r[ati]o[n]e determinat[ur] Regib[us] indies mag[is] ac mag[is] in moneta app[er]uit
Nam Henrici solidi a p[ar]t[em] g[en]t[er]e p[er]it[ur] sup[er] d[ic]t[is] n[on] amplius reperit[ur]
hic q[ui] tres quintas argenti. C[on]fitebat[ur] q[ue] error hic. donec in u[er]o ord[ine]
recepta est t[er]t[er]tia p[ro]p[or]t[io]ne auri, quib[us] q[ui]nta argenti misce[n]t[ur] - ut iam in
argentea moneta p[er] supra d[ic]t[is] d[ic]t[ur] q[ue] pondus t[er]t[er]tia r[ati]o[n]e
solidos cxxij in solidos. Cui[us] a[nt]iq[ua] r[ati]o[n]e r[ati]o[n]e nona ac t[er]t[er]tia
moneta intraducere antiqua u[er]it[as] r[ati]o[n]e. q[ui]s hic mag[is] e[ss]e
est. ut h[ab]et nona moneta intraducendo q[ue] n[on] solum in f[er]re antiqua
p[er] ut ita d[ic]t[ur] expugnauit. Cui[us] error[is] d[ic]t[ur] sub Augustano M[ar]c[us]
Rufford obit[ur] uellent, ac moneta in p[ar]t[em] m[er]it[ur] ita r[ati]o[n]e
uidebat[ur] nona solidos quos m[er]it[ur] gallos uocant[ur]. sed cum antiqua
u[er]it[as] h[ab]et uideant[ur] f[er]re in d[ic]t[is] abole[n]t[ur] posse, una t[er]t[er]tia nona
in signis error[is] p[er]manet[ur] transibat[ur] duo solidi antiqui p[ro] u[er]o
nona factu[m] q[ue] t[er]t[er]tia est. quod duplex marca p[ro]p[ri]e in g[en]t[er]e
nona u[er]o solidorum & antiquo[rum] illor[um] marca nona. sine h[ab]et

Moneta Argentea

Novi solidi, seu
Grossi quando
p[ri]m[us] receperunt.

Marca nona sine
bono orig[ine].

horum vero auctu sine levis, solidum utroque sexaginta oboli
 vero in suo usu permanebat, ut et p. solido antiquo, sex dimidia
 remaneret, pro novo vero duodecim. Nam ab initio duodecim
 oboli fuisse solidum facile conijci potest, si enim quidem unum
 vulgo mundel vocamus ita plerisque germaniae partibus vox
 illa Schilling pro duo denario nostro dicitur, postquam tamen nonnulli
 solidos adpellare videntur ad memoriam nostram, cum demum ipsi
 facti sunt infimus denarius.

Mandel. 15.
 Schilling. 12.

Novi solidi -

Novus igitur solidus Mares viij & sexaginta, libra una puri argenti
 continebat, quod ex eorum compositione satis apparet. Constant enim
 ex dimidio auri & altera medietate argenti, & cost. marca octo
 per lb. pendet prope libras duas. Antiqui vero pondere (ut dictum est)
 pars illa, valore ex dimidio. Cum enim quarta solarii partem
 argenti haberet marca xvi e libra argenti puri veniebant
 pendentes quod implerent.

Postea vero mutato statu puri in civitatibus esset videndi moneta
 tota pars, ipsa non exequerentur quibusdam, remaneret
 multitudinem, non autem bonitate. Ceterum quatuor plus auri, quinta
 argenti in solidis antiquis miseri, dicitur marca xx argenti libra
 remaneret. Sed non illi solidi, cum iam meliores essent, plusquam
 duplo solide recentibus facti sunt sicut ut ea xxij & marca
 boni computarentur, penes ergo quinta pars moneta bonitate
 in marca, postea vero quae evanesceret novi solidi in facti sunt.

eo quod omnia quae maxima essent accepti. placuit eos grossiori estimatione. et
 notare hoc est sub solidis tabis. maxima errore. et tanto proreus resistio. pro
 indigno. Perinde ac si praessia sine illis esse non possit. Quis non esset
 meliores denarijs xv. tunc curvata moneta. ubi in multitudine etiam
 fractus estimatoz. ipius Dissidentant eigo grossi cum solidis. in quatuor
 parte pte. minus valore a resistito. & a fallari ac iniqua estimare
 detrahebatur dignitati solidorum. Oportebat fortassis Inimica se vindicare
 solidi grossis prius innotuerat. cogereque eos scotos fieri. Sed ut ubi
 quae sine prohibita interitu male administrate Republicae penitus
 legum estimationem simul & valore perimere passim emanantibus a fa-
 bricam in moneta plane cessata non est. & expensis non suppositis
 quibus equinales prius videlicet posteriores semper parvi paros sup-
 munda est, quae bonitate credentem oppressit & exclusit. quoad solidorum
 estimatio. in valore grossorum proportionaliter commutat. & Marcæ xxij
 leuis pro una libra redere argenti.

Debetas autem in tandem. saltem reliquiae tantillae dignitatis monetae
 prima esse. ex qua de eius infirmitate meditata non est. Sed quae
 tantisper inolevit consuetudo sine licentia adulterandi. expulandi.
 & infirmi moneta. cessare non potuit. nec in hunc diem cessat. Non
 quibus praeter praedictas. prout ac debet dicitur.

Vilitas Hodiorum
 Monetae.

In tanta. n. vilitate hodie collapsa est ut xxx Marcæ una libra
 argenti sine contineat. Quid autem restat si non succurrat. nisi ut
 dimigat praessia auro & argento vacua moneta more imperii

habeat. Vn peccata mea inuentione omnia negotiationes dicit
 sunt peccata. Cuius n. est etiam moraliter. moris suas membra in
 peccata committit vult. qm deniq nostratum in peccatis suis
 eade membra. ex aliis moris compocato poterit. hanc in mente
 Repub. peccata stude hi quosq interest contemptum dappunt
 & dntissima sibi putant, in post putate in deo, no in offiij placemur
 sed ex ipam vira debet, mites magis & magis supra nelegentia
 imptabiliter lati ac peccata firmi.

Cum ego tantis viris laborat peccata membra & p ea tota putata
 sibi auisitas & hi q bonitate metalli raltus eius emmis fuerunt.
 Collyunt n. ex mixta parua aurum ex qua dignata argentum
 vendunt. plus sony argenti cum moneta mixta ab impedito vulgo
 interpretos. At postq antiqui illi soliti in penitus euasimus. ch.
 gms² proximo meliores. vltimo perimant. acceno detentis. hinc illa
 vulgaris & ppetua qrimonia Aurum Argentum Annua familiae.
 moneta sopsim qpera & quozd in hincam vltimo solitum
 rrasfendoy p m; sed obstantes no expndimus. omz est dactate
 ex vltimo moneta pzonice. Cessant n. ac dactate omnia
 ad moneta rouditione. p sctum aurum & argentum, que ne
 ars vel cupro. sed auro & argento adpnamus. Ha. amon
 & argentum dirimis esse. tang bafin moneta, in mntas
 eius es imatis

Quare omnia iam
 rario ra sint.

Quare de bafin
 rario.

At solent fortasse aliquis, ex illa moneta usque humanis esse remanentem
 nempe subvertente paupertatem hominum, reddente levi quoque annua, & est
 vix mortalium necessaria facilius suppeditationem, per bona autem moneta
 omnia sacra reddi, colonos ac resu anno oneratas, plura salubri
 gratia: Laudabunt fortasse hanc sententiam. Ipe licet permittat
 quibus hactenus permissa est, videndi moneta facultas. nec fortasse
 mercatores & opifices, quibus nihil propterea periculi, ea improbandum
 quod quidem ad auri & argenti monetas & res suas vendunt, & que non
 nota est exhibitio, eo magis permittat, immo eas remittat. Quod
 si remota voluntate respiciat, negare utique non poterunt, praestantem
 moneta non modo Republicae. Secum etiam salubritatem, ac omnium ordinum
 salutem, exigentem vero permissa esse. Quod cum inter remittat
 satis appropinquat, cum ipse officina vix magis, vix et deperit

Meratores
& opifices.

Epi. Vueram, ratio. Videmus quippe eas terras pessimum florent q. bona moneta
 hinc decrescit aut deperit q. deteriora sunt. florent in
 & prussia sunt, quae una marca praesentibus duobus florent vngar
 bar. & quae ut permissa est. hinc marca praesentibus & vng. sic placet
 id est marca argenti hinc remittat. Inter vero videtur indicat
 magis ac magis moneta. decrescit, & parca non ~~est~~ hinc per se &
 alijs calamitatibus esse ad ultimam pene finem perducit est.
 Constat plura ipse loca, quae bona moneta videntur, auri & opificum
 egras, necesse & vicium afflictionem tollere, At contra ubi vilitas

Quod si remittente permixta pmissa fieri non possit, eo qd propria moneta
 tantum officina hinc rotundetur, duo ad summam designantur loca, scilicet
 in terris regni etc. alter in ditione principis, in prima indicantur
 moneta qd ex uno latere insignis regality, ex alio reverso pmissa
 signetur. In secunda autem officina ex uno latere insignis regis, et
 altero vero insignis principis signetur, ut utraq moneta imperio
 regio subdit, et sine etc mandato in usu totius Regni sit & accepta
 Cuius rei ad amoliti remissionem & ingentem committunt non
 parum pcedens est Sabitina.

Moneta in pemptoria
 unius grani &
 valoris.

Septem autem eius utiqz duae monetae, unius sine grani valoris illi
 estimationis, & viginti circa summi Regni, iuxta ordinatum nunc
 inscripta perpetuo pcedent, et qd Principes utriusqz hinc et
 monetae inscripta sentiat, sed tunc limitat, eis addat, & ipsa
 estimatio valoris excedat, & impediatur iactura facere possit.

minimae
 solidae

Et item hinc non temporis estimatio, qua corruptis novis monetae sui
 antiqua pcepta, demerit in mandatis, necessarium videtur, ut ex omni
 novis, vetus aboleatur, ac pmissa inscribitur, & iuxta proportionem valoris sui
 in officinis pro novis committat. Alioquin manet eius remissionem
 monetae opera, et inscripta sine potestate peiora pcedat. Inscribitur
 tunc demerit, autem novae monetae dignitate, iuxta eadem redderentur
 à misis pcedat definita, & minime multiplicata, sequatur qd dubia
 incommensurata. Cui si quis adhuc obviatum arbitretur, per hoc videtur, ut

Vetere moneta
 abolendam esse.
 alii minus
 ymbrosibus

Das die alte Münze
nicht sein können
sich.

remaneant vetera immixta tantum inter se, corruptione non
monete. quatuor esse valores detinetur. aut ex hoc. Sed hoc sine
magis exors fieri non poterat. tanta enim est inter se gressus
& plures in eam demeritis multiplex diversitas ut singulorum
immixta, inter se totum valore sui estimari & ab invicem
differere vix possit. Cuius fit ut indubia monete varietas
sufficiens generatim inexorabile, ac negotiorum & mercatoribus
labores, molestias, atque alia incommoda auget. Itaque melius
semper erit veteres monetas in expulsum recurrens. penitus aboleri,
opportet. n. tantillum damni semel egremitur fieri,
si non damni diu possit, unde veteres fundus & utilitas
magis constanti nascitur ac Respub. incertum fieri.

Moneta vero prussiana in prima illa dignitate exigens difficili,
non est, & pro tanto casum fore impossibile. simul quoniam
expedit, ut sit non parum negotij, pro hoc tam tempore redire
fomodo renouari posse videtur, ut saltem ad .xx. milia libras
argenti rediret. hoc non pro solida summa .xx. libras tunc
argenti vero puri libra una, minus una media vel quatuor
& expensis detrahendum sit. Costat massa ex .q. mure
et fiat, q. in impura valdebitur libra una. duas mure
argenti. eade enim non fieri possit (sicut per gressus & obitu pro
pluribus :

.1. die mure
argenti puri.

De argenti ad aurum compositione.

Superius dictum est, Aurum & argentum esse basin in qua reservec bonitas
monetae. Et quae de moneta argenti et posita sunt, possunt etiam pro
moneta pro auro reservec. Reliquum est ut ex transfuso auro &
argenti comitandj cum exponarum, primum videri ministeriare oportet
quod res approximationis inter auro ad argentum multum sunt. Et de
quo in p[ar]te, atq[ue] simpliciter ad compositionem desideramus. Porro eadem
est res auro & argenti informis, qui signatur in eodem gradu
at vniuerso eodem res auro signatur ad informis q[ue] argenti signatur ad
argentum informis sub eodem gradu mixtionis & ponderis. Praestant
aut auro quod apud nos signatur reservec, sunt flor Gungorij
hij namq[ue] minimu[m] huius admixtionis, & tunc forte q[ue] oportuerat pro
exponere debent in moneta. In res comitandj q[ue] inter auro sub
eodem gradu, dignitate p[ar]te suppleto debent flor Gungorij. Sequitur
ergo eandem esse rationem, argenti p[ar]te informis, ad auro p[ar]te informis
& omni argenti p[ar]te ad flor Gungorij ponderis reservec. At flor
Gungorij et nisi & equales ponderis q[ue] grana vni lxxij implet
libra vna. Libra p[ar]te mixtura, q[ue] continet marcas duas ponderis. Et
argenteo mixtura comitandj apud omnes libra vna auro p[ar]te tunc valent
quintum argenti p[ar]te libra vij. Imprimis tunc & vij libras auro
& vna auro, quia ob causa ab antiquis constituta esse videtur. Et
auro Gungorij reservec, apparet libra p[ar]te videranda. Et si sub res

Nimi auro
Gungorij.

scilicet, matura deliberatione, poterit hoc vel illud definire. prout
 admodum videtur Regibus. Quod si moneta ad fluxum linguarum
 rite se habuerit, & erratum non fuerit. facile etiam alij fluxum
 mixta retentione auri & argenti ad illos converterent taxabimur.
 Hoc de monete reparanda dicta sufficiat ut duntaxat intelligatur
 quibus modis reddere dignitas eius, & quo redire possit. quod
 et simpliciter proponimus esse spero.

In prolegibus traditis habet monetae.
 Cura reparandae & conservandae monetae, hoc consideranda videtur
 primum ut absque maturo prolixo consilio & unanimi consensu moneta
 non mutetur.
 Secundum ut unus duntaxat locus per se per se offerat monetae dicitur
 prout, ubi non unus civitatis minimae sed longi temporis cum usibus in
 regibus fuerit. hoc sine offerenda moneta polonae demonstrat quod propter
 hoc solum retinet offerendam suam in tota re publica amplius.
 Tertium ut in publicatione nova moneta interdicitur & aboleatur antiqua.
 Quartum ut inmutabilis & immutabilis perpetuo observetur, quod viginti
 marca duntaxat & non amplius fiat ex una libra puri argenti.
 dempto eo quod ex repetitis officij. seduti oportet. Ita namque prout
 in moneta, proportionaliter polonae. ut viginti quattuor prout
 simul ac polonae marca prout semper constat.

Quoniam ut censetur a quibusdam monete multitudinem
Sextum ut in omni loco sua simul p[ro]p[ri]a moneta. Ita et ut
sua sua p[ro]p[ri]a solidi. et oboli p[ro]p[ri]a redantur.

De Adm[is]sione vero q[ua]m esse debet. in g[ra]ssi & p[ro]bi f[ra]n[co]rum. an
t[ame]n denarij argenti. q[ui] fectore. vel m[er]ita m[er]ita. aut ita
m[er]ita v[er]itas. in p[ro]p[ri]a est. q[ui] m[er]ita m[er]ita. nisi ut
modus sit & ita d[er]iv[er]at. ut in p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a m[er]ita.

Obolo[rum] v[er]itas?

De obolo qu[od] r[ati]o habenda est. q[ui] omni p[ar]te v[er]itatis
ita ut m[er]ita m[er]ita. ut p[ro]p[ri]a v[er]itas g[ra]ssi arg[en]ti m[er]ita.

Post p[ri]ma d[er]iv[er]at[ur]e d[er]iv[er]at[ur]e ex r[ati]o[n]ib[us] & d[er]iv[er]at[ur]e
ante & post i[m]m[un]at[ur]e. m[er]ita. fact[ur]e in q[ui] m[er]ita m[er]ita
oportet. ut r[ati]o[n]ib[us] m[er]ita g[ra]ssi. C[on]t[ra]m[un]at[ur]e
p[ro]p[ri]a t[em]p[or]ib[us] fact[ur]e e[st] in p[ro]p[ri]a ex m[er]ita p[ro]p[ri]a.

Dies n[un]c g[ra]ssi b[er]g[en]s[is] d[er]iv[er]at[ur]e d[er]iv[er]at[ur]e
Lauder[is] est a[us]p[er]at[ur]e d[er]iv[er]at[ur]e M[er]ita b[er]g[en]s[is] d[er]iv[er]at[ur]e
Sontag n[un]c aller h[er]g[en]s[is] tag Anno 1418.

Im[un]at[ur]e v[er]itas d[er]iv[er]at[ur]e mit g[ra]ssi alten g[ra]ssi g[ra]ssi sein
vor r[ati]o[n]ib[us] d[er]iv[er]at[ur]e, als vor der d[er]iv[er]at[ur]e die d[er]iv[er]at[ur]e v[er]itas
er[ati]o[n]ib[us] M[er]ita. die p[ro]p[ri]a mit g[ra]ssi v[er]itas g[ra]ssi, ad
die v[er]itas b[er]g[en]s[is] v[er]itas.

Im[un]at[ur]e v[er]itas d[er]iv[er]at[ur]e sein mit g[ra]ssi alt g[ra]ssi, n[un]c d[er]iv[er]at[ur]e
Zu b[er]g[en]s[is] d[er]iv[er]at[ur]e d[er]iv[er]at[ur]e, p[ro]p[ri]a mit g[ra]ssi v[er]itas
g[ra]ssi, ad die v[er]itas b[er]g[en]s[is] v[er]itas.

Wers schulde mit disem geringen gelde gemacht sein, solln
mit grossen besalt werd.

Wers Leijprechte in ein jar vor Sants Martini's tag er
kauft haben, soll man in ein jar off Sants Martini's tag
mit 10 s geringen gelde, vor j un verjinsen.

Dergleichen vor Leijprechte vor dem ein jar gekauft sein
in des er jar, von dem S. Martini's tag off dem andern
dem sol man zinsen, vor ein un gere gelde, j un
ein s geringe

Wers Leijprechte, nach disem obgeschriben daren gekauft
hat, dem sol man zinsen, j gere un

Wers Leijprechte mit gutt altem gelde gekauft sein, soll
man mit guttem neuen verjinsen.

Dise obgeschriben saching der Leijprechte, ist also verordnet,
nach selbser wille und gutte, als dz gelt day war, do die
Leijprechte erbt gekauft wart, dz ein jar, selbser wille, die
zinsen der selbigen gelde auffgericht werd.

Dergleichen vor zinsen mit gewitttem gelde gekauft sein in ein
jar, ein sol man die un zins vor zinsen, mit 10 s geringen
gelde und ablösen.

Wers zins in ein jar in dem er gekauft sein, soll man die
un mit gering gelde verjinsen und ablösen, mit einem
und ein s geringen gelde.

Wers erbt mit guttem altem gelde gekauft sein, soll man mit

gult unseyn gelds befolen, was aber in ein Jar, das es, er
gekauft hat, der soll befolen, er j. un geringes geldes j. un
vund in j. geringes geldes, yedes d. die tag der befolung
gering kaufte gefalt word.

In wer er gekauft hat, darauß alter zins so sehet, mit selb
gelich, d. er d. er von selb zins frey, selb bei einer
angeflyten zeit vund d. von dem der verordnung der
Münze zinsun verhindert ist, soll sich der kaffer des
zinsveränderungs oder selb der kauf quit, soch vund
was geldes er off d. er gegeben hat, steman in vund
karen.

In wer sich zins vorkauft sein, mit gering geld, die
der vormals mit gut alten gelds gekauft sein, was
jemande der selb zins off sich sette setzen, vund
sich ablösen wolt, mit gering gelds der soll sich in
mit andern gelds mit ablösen, der mit gut unseyn
gelds, oder mit sünderswird.

In diesen vorgeschriben Artickeln vund Brieffe, sollen
zinsfürpacht allerley bey der markt pleyk vund was
gongt befolte ist, soll befolte pleyken.

In wer anff selb geding oder vorwart gekauft sette
was so gongt vund geboht, oder was vor j. un geset, od
was ein gewantliche minutte ist, was dyt geding yung sam
kan derwögter word, als dan soll der befoler mit gut unseyn
gelds, oder mit d. wirts befolen vund was befoler j.
soll befolte pleyken.

In libro ad huc antiquo scripto Martini regis qd anno 1441
in quada contractu solutionis aliquot libras argenti solent fuisse &
marcas in bona moneta secundu solibus que ibi latus

Ex Registro antiquo Castellae

Anno 1449 precepta sunt et testamentum flay regum xxx hys
& dnm Cantuar. qui fuerit in moneta sua xxij fl ij
computam flay 7 fl. m. s. y. pro annatibus emedis.

Anno 1508

Re he alte sbrvacione palle regum & Botgero de Salomon
in Botgero fin pbar.

Re alte gemme s. cur & pbar de Salomon & pbar
in fin pbar

Re alte Salto polonice de regum & pbar in 1 qm
Salton in fot gerudo 1 qm xxx par

Re alte Salto de regum in pbar 1 qm Salton
in Botgero de 1 qm xxx par forny

Ex pr. xxx antiquo gressi polonice Salto L
monos et 36 solidi valent 30 medietas pro
mediet gressi polonice

℞ ℥ Solidi montis Wymori m^g Estomi argenti puri
℞ +

℞ ++ antimon g^ossⁱ scilicet ℥^{ss} argenti puri ℞ ℥^{ss}

℞ ++ ℞^o noni habet arg^o puri ℞ ℥^{ss}

℞ ℥^{ss} noni solidi ponderat ℞ + ℥^{ss} argenti ℞ ℥^{ss}

Quibus compellitur ratio / hoc sacra Ma^{te} regia et magnificentia
dummodo satisfactorie moderare poterint

Postquam de antiqua moneta abroganda et nova iudenda
quibusvis in modis fieri debeat / ostensis utriusq; commodis
et incommodis, plus satis dictum sit / hinc inde tamen inique
in summa etiam omnium aerege Summa sacra Ma^{te} regis
et inclitissimis veteribus ordinis Senatoribus submisso
quorundam iudicio committitur que ego pro meo debito dno bene
ho fidei scriptis probare vel reprobare / nuperem ab alijs alia
et inchoata prestari quibus inesset tanta utilitas, et mea
consilia merito excluderent.

am restat ultimum nodum solvere Qui bella gerunt eius
rei hericum vocant pecunias Quis quocq; habet qui novam
vult ridere monetam, veterem rei (argentum) habeat ne-
cessa est. Quis sumus necessarium erit et habito iam conflictu
de moneta iudenda, sine quod ego scriptis aut alter quibus
dedit de argenti acquisitione recte consultat. Ne si hoc in-
cipiat alij ordinis, ab initio statim vel paulo post ab ope
non dantur et lenitate expendantur sit

Alto ego in ea re meam quocq; opinionem rari conceptam
de conclusum fuerit de iudenda moneta, et in his fieri
exhibere statim sum non geruntur In pecuniis quocq;
unus non est exhibendi animus de etiam de rebus Julij
nil concluderetur. Non video cui iudicanda meo alio geruntur
Qui cum viderent propter compellitur pecuniata deprecare
comoda Ad omnem iudicandam lapidem plus equo vici-
tari plent

Josephus Rudolphius dno manu propria scripsit

Sequitur Consilium primorum Prussie de restitutione monete

Pruthenice Autore Nucleo Capite

Quandam diuinitate pestes sunt, quibus regna, principatus
et ditiones decrescere solent hoc tamen quattuor (quos
iudicari) potissima sunt, discordia mercatorum, et e stabilitas
et monete utilitas. Terza prima vero quidam sunt
et nemo haec esse nesciat, sed quattuor quid ad monetam
attinet a paucis et non nisi cordatissimis consideratur.

quia non uno impetu simul, sed paulatim et occulte quia
dam ratione respiciuntur accipit

Et autem moneta aureum vel argentum signata quia pre-
cia emphylium vendibilium rerum misceantur secundum
cuiusvis Respublice vel gubernantis ipsam institutionem:
Est ergo moneta tanquam mensura quaedam communis est
materia: Oportet autem id quod mensura esse debet
semper semper ac statim scribere modum. Alioquin necesse
est confundi ordinationem Respublice. Eminentes quoque et
videntes multipliciter deprecantur, quomodo modo si sua/
modis pondisque certam quantitatem non seruet. Hanc
igitur mensuram, estimatorem, puto ipsius monete, que
est in bonitate materiae fundetur, oportet tamen valde
ad estimationem discerni: potest enim pluris estimari mo-
neta quam eius quia constat materia et eversa

Causa vero constitutionis monete necessaria est: Quamvis
eius solo pondere auri et argenti rerum commutatio fieri
potuisset, equo communi quomodo consensu auri et argenti
obis in pecunia habeatur, sed tamen propter multam in-
moderatam affecundam semper pondere, quod non statim
auri et argenti sinceritas deprehendat ab omnibus
infinitum est publico sigillo monetam signari quo sig-
nificatur ipsam auri vel argenti qualitatem, esse et
fides adhibetur auctoritati

Debet etiam monete et magis argentea et remissio prop-
ter duas (et optimas) causas videlicet quo minus expo-
sita sit infidijs expilationum et conflationum ipsam
hinc futurum esset si ex fuscis argento constaret. Verum
da quod massa argenti in minutas partes et serupulos
numeros fracta retineat cum ore admixto convenienti
magnitudinem: potest superaddi et terna. No saltem
continuo usu ditata civitas percat, sed filamento eius
distribuitur persenset

Iusta autem et equa monete estimatio est, quando paulo
superius auri vel argenti continet quam pro ipsa emat:
et quod quantum pro expensis dimittat monetariorum
oportuerit deducere: Debet enim signum ipsi materiae
aliquam addere dignitatem

Valebit hoc et plurimum propter nimiam multitudinem
quod si tanta argenti copia in monetam transierit

quodlibet argenti massae ab feminibus magis quam moneta de-
sideratur: Preterea neque hoc modo dignitas monetae, quando
per ipsam tantum argenti non licet quare quantum ipsa pecunia
continet feminibus, profectus eligenda argenti in mo-
netae distinctioem. Cuius remedium est non amplius mo-
netam videtur donec scriptam coequaverit reddaturque eorum
argento

Valor quoque multis modis deprimatur, vel propter defectum ma-
teriae solum, quando solius sub eodem pondere ingreditur plus quam
oportet eius consistitur argenti: Vel propter defectum ponderis
feminibus insani habeat eius cum argenti admixtionem: vel quod
defectum est propter utrumque simul: Deficit enim
valor ac longe esse debeat: Propter quod solum insanciri
ac immolari debet: Cuius signum est. Quod argentum in mo-
neta aliquanto minus reperitur quam pro ipsa sumptum:
In quo merito pecunia monetae intelligitur

Deinceps generaliter de moneta expositis, speciatim ad prin-
cipalem defendamus ostendentes primum quomodo in tan-
tam limitatam pervenerit. Transit autem sub nominibus
marcarum, satorum, etc. Et sunt sub eisdem nominibus eae
pondera: Nam marca ponderis est libra media. Et marca
minori constat solidis 40: quae ita vulgo nota sunt: De-
inceps in equitatis minoris et ponderis officinam pariat
utrumque. Deinceps marca nominalis. De utraque intelli-
gatur. Nomine vero librae, pondus duarum marcarum pro
libra vero marcam ponderis accipit

Insunt quoque in antiquis scripturis ac tractatibus mini-
mentis. Et sub Magistrali Colloquio de Jungingen hoc
est proprium ante bellum Trausubergerense emulatur solidi
est marca argenti puri marcus pretensis duabus
et parte viij, quando videlicet tribus partibus argenti puri
quarta parte eius admiscelatur et 12 libra dimidia eius
massae solidos 40 faciant quibus terra parte adiecta
est, et sunt solidi 40 et terra parte unius fiat tota
summa solidorum 40 et terram pendulam libras
denis besseny hoc est solidi 40 qui proinde tribus
partes (et sunt libra media argenti puri) continet
Sed iam dictum est pecuniam eius fuisse solidos 40 in
solidis Reliquum vero quod in 12 solidis et terra de-
bet estimatis monetae supplere. Et ita eius est
natio cum valore convenienter confirmata

in jor testi
2. massae

Quibus generis immixta sunt Veneri, Vlcis, et Comadi,
 que interdum reperuntur adhuc in thesauro. Deinde
 post eadem, Pencil et bellum superadictum cepit detrimere
 et publicis indies magis ac magis in moneta apparere:
 Nam generi solidi aspectu quidem similes superadictis non
 amplius habere reputantur habere, quam tres quintas ac
 genti: Crescebatq; error hic donec intereo ordine certum
 est tribus partibus eius quartam argenti miseri, et iam
 non argenti moneta, sed cuprea rectius diceretur, pondus
 tamen retinebat solidorum, Cui in solida Cui aut minus
 continebat venam, ac bonam monetam introducere, antiqua
 valore remanente, quanto hic magis exatum est vilis
 rem, venam monetam introducendo, que non solum infect
 antiquam, sed et ita diu, et pinguis. Cui ferore, dicitur
 sub Margaria Margaritis hestere obitum, vellet ac mo
 hestam in malitiam statim, redire. Cuiusmodi nois soli
 dos, quos nunc grossos vocamus: sed cum antiqua vilis
 res, non viderentur sine iactura aboleri posse, etiam
 nois insigni errore permanserunt. Transibantq; die
 solida antiqua pro uno nois, statim tunc est qd duplex
 marca, pluri superaret, nois enim, videlicet solidorum
 et antiquorum, duorum marca nois sine bona, horum
 vero antiqua fide leuis, solidorum, vtriusq; septuaginta Oboli
 vero in suo usu manebat. Ita et pro solido antiquo sex
 dimittat, dimittantur, pro nois vero sex. Nam ad
 nois duodecim obolorum, fuisse solidum facile conueni po
 test: Dicit enim quidam, in libro vulgo mandel, co
 rarius. Ita in pleriq; Germanis terris, vob illa schilling
 pro duodecim nois dicitur. Vnde hic privilegium Cuius inuitatis, que
 deservierant aut noisum solidorum appellatis, vob ad ma
 nberiam man: que denum grossi facti sunt inferius
 diuam

noisum igitur solidorum, marcae viij, per septuaginta, libra
 unam puri argenti continebant: quod hoc adu compo
 sitione satis apparet. Constant enim ex dimidio eius et
 altera medietate argenti, et eorum marcae viij per ho
 pendunt prore libras duas. Antiqui vero pondere et
 distans est, paros illis, valore ex dimidio. Cum enim quare
 tam solidum modo partem argenti haberent marcae fide
 impis, libra argenti puri veniebant, pendentes quidem
 pluri. Postea vero mutato statim patre cum inuitatis
 esset videndi monetam concessa, et seq, noisum ex se
 querentur privilegium, recit perimia, multitudine

C

4

non autem bonitate Capita quatuor partibus eius quinta
argenti in solidis antiquis miseri Denos maraga pro
genti libra comitarentur. Quia non illi solidi cum iam
meliores essent plusquam duplo solidis recentibus facti
sunt scoti. Et iam pro maraga leui computarentur.
Perijt ergo quinta pars bonitatis monete in maraga postea
vero quia euasisset non solidi iam scoti facti et est
etiam per Marchiam essent accepti. Relatunt hos proffor
estimatione reuocare. Hoc est sub solidis tribus, maximo
errore et tanto procerum consilio proffor indigno. Perinde
ac si Prussia sine illis esse non posset, quibus non essent
meliores. Dugrijs quidem tunc circuebat monete. Vbi
iam multitudo etiam premebat estimationem ipsius. Dis
sidentibus ergo proffor cum solidis in quinta vel sexta parte
a constanti et fallax hac iniqua estimatione detrahe
bant dignitati solidorum. Sportabat fortassis misericordiam
per vindicari quam solidi proffor hinc intulerant
consequantur eos scotos fieri. Sed ut tibi Prussia que tunc
proffor dolere interitus mali administrate respicillit. Penas
pendis. Ergo estimatione sumit et valore perimit, pas
sim euascentibus a fabricatione tamen monete plane
cessatum non est et expensis non suppetentibus quibus
equivalens proxi cinderetur, postea semper proxi
pior superinducta est, que bonitatem precedentis oppressit
et exiensit quoad soliditatem estimatione cum valore proff
scotum, proportionabiliter comitaret et maraga proff
leues pro una libra reddent, argenti

Deliberant autem tantandem saltem reliquis tantille dignitatis
monete permansisse, equis de eius instauracione mediatio
non est. Sed que tantifere moleuit consuetudo sine licentia
adulterandi, expilandi, et infundendi moneta cessare
non potuit. Nec in quibus deum cessat. Nam qualis postea
proderit, in quo statu minus fita, pudet ac dolet dicere.
In tantam enim utilitatem hodie collapsa est et pro. maraga
Tanquam libram argenti vix continentur. Quid autem restat si
non profforatiue nisi et deinceps Prussia aurea et argenteo
vacua moneta intere cupressum habeat. Vnde perfforina
cum intereum insectiois omnibus negociationes licet sint
peritibus. Quis enim extrinsecum mercatorum mercato sine
moneta cupressa comitare solet? Quis denique nostratibus
in peregrinis eius eadem moneta quatuor intere om
parare poterit? Hanc tam ingentem respicillit Prussia

us, cladem q̄ quocumq̄ interest contemptum, despiciunt et
 Diligissimam sibi patriam, cui post pietatem Deum, ne-
 dum offerunt plurimum, sed etiam ipsam vitam debent indeo
 magis ac magis sup̄ta negligentia miserabiliter labi
 ac perire sumunt

Sim ergo tantis viris laboret Persiana moneta et per
 eam tota patria, soli aurifices et q̄ qui bonitatem metalli
 callent, eius virtutis felicitate colligunt eum ex mixta
 pecunia antiquam, ex qua eliguntur, argentum vendunt
 plus semper argenti, cum moneta mixta ab imperito
 vulgo recipiunt: At postq̄m antiqui illi solidi, tam pe-
 nitus inquefiant, eliguntur proplus meliores, relicto
 pecuniarum acrius deteriori. Hinc illa vulgare et pe-
 petua querimonia, Aurum, argentum, annua fa-
 milie mercedem, opificum, operam, et quingid in q̄
 manus vsibus est solitum, transcendere potest. Sed oſi-
 tantes non excluduntur cum rectum, constanti ex vilita-
 te monete proſequere: Crescunt enim ac decrescunt ora
 ad monete conditionem: presertim aurum et argentum,
 que non ex vel rursus, sed auro et argento appreciamur.
Nam aurum et argentum, divinis esse tanq̄m basim
 monete in incubat eius estimatio

At contendet fortasse aliquis epilem moneta vsibus q̄
 manus comeditorum, esse: nempe subvenientem pauper-
 tati hominum, reddentem leui pretio sanna et cetera vite
 mortalium necessaria, facilius suppeditante. Per bona
 aut moneta omnia agantia reddi. Colores ac censu an-
 nuo oneratos, preter solitum gravari. Laudabunt
 forsitan hanc sententiam, spe licet privati, quibus hac
 tenus permessa est videndi moneta facultas, nec for-
 tasse mercatores et opifices quibus nihil propterea
 perit eam improbabunt, quia admodum ad auri valore
 merces et res suas vendunt et quo moneta est epilio
 eo maiori pecuniarum numero eas commutant. Verū
 si communem utilitatem respiciant, negare utiq̄ non
 poterunt prestantem moneta non modo Republice
 verum etiam sibi ac omni hominum ordini salutarem. Exiguū
 aut vero percipiosam esse. Quod cum multis rationibus
 satis perspicuum sit, etiam ipsa experientia rerū ma-
 gistra verum esse demonstrat. Videmus quippe eas
 civitates potissimum floresse que bonam moneta habent.
 Decrescere autem et perire que deteriores utuntur: floruit

nummum et Prussia tunc quando una marca Pruthen
calis diebus florum Ungaricis emebatur. Et quando
et primum est, die marca Pruthen et suis salibra "scilicet"
id est marca argenti pures emittabant. Interim vero
volente indies magis et magis moneta decessit et pa-
terea una atq. hac peste et alijs calamitatibus usq. ad fl-
timum part. finis. perditu. est.

Constat quare ipsa loca que bona moneta virtute artibus
et opificibus regibus Venon et rerum affluentia pollere
at contra ubi vilius moneta in usu est, ignorantia, desidia,
et resipitate ois tam bonam moneta quam ingentem
virtutem negligi, atq. cum etiam rerum abundantiam
interire. Nondum meliorem hominum esset fumentu
et amoniam, minoru pecuniaru numeru in Prussia empta
fuisse cum adhuc bona moneta uteretur. Nunc autem ea
volente ois rerum que ad victum et hincum usum
pertinent precium ascedere sperant. Et que prespi-
timum esse potest hincum monetau desidia, magis alere
qm paupertati hominum subire. Hoc magis pro
moneta exaltatis custodias gravare possent, qui si plus
salis suo dominio pendere viderent, finibus terree, pe-
toru et id genus rerum suaru regionu etiam parvis
sunt venditur. Reciprocu enim dandi accipiendiq.
suis similitudinem proportionata moneta inter se compen-
sabit.

In igitur calamitosam hactenus Pruthen moneta restau-
ratione tantandem aliquando restitueri placet. Cavenda
imprimis erit confusio ex varietate Imperatorum offi-
cinarum in quibus videnda est pronemietis: Nulla
pluritas enim uniformitatem impedit, maiorisq. nego-
tij est pluris officinas in officio rectitudinis conse-
uare qm unam.

Videtur et itaq. unam et communem esse in tota Prussia
officinam imperatoriam. In qua ois generis moneta
ex quo latere ministeriali sine insignis terree Pruthen
signetur. Ita ut superius coronam supereminente gubnat
et ex hoc regni superioritatem recognoscat. Ex altero vero
latere dno Pruthen insignis presessat. Corona regni
similiter insinulata.

Ad si contentu principu Pruthen fieri non possit. Et
ad proportionem officinaru haberi contenderet. Dno ad sum-
mum designentur loca dno in terree Regis Ma-
dore in ditione principis in primo videlicet moneta

die ex uno latere insignijs regalibus ex altero tereaz
 pennis signetur It secunda aut officina ex uno latere
 insignijs regijs Ex altero vero munismate principis
 signetur et utraq moneta imperio regis subest et sine
 Ma^{ris} mandato In usu totius regni sit et lapsa Que
 res ad animorum conciliatorem et negotiorum cominans
 nem non parum ponderis est habitura

adlatu

Diximus aut erit qd hec die moneta unius sint
 gram valoris, et estimationis et vigili circa penna
 tum Reip: iuxta ordinacionem nunc institucenda per
 petuo persisterent Et qd penitus utriusq. ut hucus
 ex monete cessione sentiant Sed tantum dimittat
 res administratur et ipa estimatis valorem spectat
 et impendiorum iactura prececi possit et conflandi
 monetam adinat^o occasio

Et item quibus nostri temporis confusioem quam co
 muptis novis monete cum antiqua pperit. Deinceps
 non mandamus necessariu videtur et sporta nova
 vetus aboleatur ac porsus intereat Et iuxta propor
 tionem valoris sui in officinis pro nova committatur

Quoniam manus erit renovande monete opera, et
 confusio posterior fortassis prior priore Inficit eud
 deus antiqua nove monete dignitatem. iuxta equi
 dem reddet summam a iusto pondere deficientem et
 minimum multiplicat, sequetur, que data est superer
 incommoditas Cum si quis adque obtinendam arbitret
 per hoc edelret et remanentia vetera munismata
 tanta minoris estimant^o comparatione nove monete
 quanta eorum valor deterior est aut equalior Sed hoc
 sine magno errore fieri non poterit Tanta enim
 est nunc cum pcepit et solidoz cum eorum duaroz
 multiplex diversitas et singula munismata iuxta
 ponderum valoris sui estimari et ab invicem discerni
 non possunt Quo fit et induta monete varietas con
 fusioem generat et inextimabilem ac negotiantibus
 et contrahentibus labores, molestias, atq. alia incom
 moda auget Itaq. melius semper erit veterem mo
 netam in reparacione recentis penitus abolere oportebit
 cum tantilla damna simul equanimiter pati si modo
 damnum die possit unde obreloz factus sit veltas magis
 constans nascit^o ac Reip: incrementu sumit

Monetam vero purissimam in prima illam dignitatem
 exigere difficilissimum est et post tantum casum forte non
 possibile cum quibus eius reparatio res sit non parum
 impensam pro huiusmodi tamen temporum conditionibus et modo
 reuocari posse videtur et saltem ad xx marchas libra
 argenti redere / hoc ratione. Pro Delictis sumantur tres
 librae tres argenti vero puri libra una minus una
 media vel quantum pro expensis detrahendum sit:
 Constat in massa ex qua marchae xx fiunt que in simplici
 valent libram unam. Id est duas marchas argenti.
 Eadem etiam ratione fieri possunt scilicet si grossi et oboli
 prout placuerit

De argenti ad aurum comparatione

Superius dictum est aurum et argentum esse huiusmodi in
 qua residet bonitas monete. Et que de moneta argenti
 expressa sunt possunt etiam pro maiori parte ad au-
 rum referri. Reliquum est ut ex transmissis auro
 et argenti commutata rationem exponamus. Primum
 igitur investigare oportet que sit ratio appreciationis
 auri ad argentum inter se purum. Et de genere
 in speciem et a simplicibus ad composita descendamus.
 Propter eandem est ratio auri et argenti imperium que
 signatur in eodem gradu ac eursus eadem ratio lauri
 signati ad inferum que argenti signati ad argentum
 inferum sub eodem gradu imperium et pondere puri
 sunt. Aut aurum quod apud nos signatum reperitur
 sunt florensi Hungarici hi namque imperium habent ad
 imperium et tantum forte quantum oportuerat pro ex-
 pensis dedit in monetariis. Unde ille commutat pro
 tanto auro eiusdem ponderis dignitate sigilli summate
 defectum florensi. Deinde ergo eandem esse ra-
 tionem argenti puri inferni ad aurum purum in-
 forme et eiusdem argenti ad florensi Hungaricos pon-
 deribus non mutatis. At florensi Hungarici ex iustis
 et equalis ponderis per grana videlicet lxxij implent
 libram unam (libram sumpe intelligo que continet
 marchas duas ponderis). Hoc argumentum immutatis
 commutatis apud nos gentes libram unam auri puri
 tantum valere quantum argenti puri librae xij. In-
 ueniunt tamen et viderunt libras aliam pro una auri:

Quam ob causam ab antiquis constitutum esse videtur
 et aurei ungarici .x. appendant libras parte videri
 nam: quod si sub eo pondere idem precium hodie du
 raret expediam habere omnis conformitate monete po
 lonice et Prutense secundum expositam rationem: factis
 enim xx marcis creiter ex libra una argenti pro
 venient ad unum pro aureo marce die loco xl.
 grossorum Polonicorum Sed postquam usum receptum
 sit et xij partes argenti sunt pro una auri diffidet
 pondus cum precisio et .x. aurei ungarici redi
 mant libram unam argenti et viderimus partem
 libere G. igitur ex libra argenti et eius viderimus
 parte fiant marce viginthi cum Polona et Prussiana
 monete, recta ratione coequate grossus ad grossum
 et marce die Prutense pro aureo ungaricali Sed
 precium argenti erit in solidos singulas, marce vij.
 et solidi .x. aut creiter

erunt

Verum si vna utilitas monete et patere interitus pla
 ceat ad ardua minus videbitur tantilla restitudo et
 adequatio Visum fuerit et xv grossi Polonica ma
 uentat pro marce et pro aureo ungaricali marce die
 facti xv Id quod iam dictis modis non magno nego
 cio fiet si marce xxij ex argenti libra fiant pa
 sant contigit imper quando adhuc marce xij pte
 rimum essent in singulas solidas argenti et pro tanta
 pecunia florentis ungaricalis dimittatur Per hoc
 exempli ut pro mandatione dicta sunt Nam infi
 niti sunt modi constitutionis monete nec est possibile
 explorare eos, sed communis consensus maxima delibera
 tione poterit hoc vel illud desumere prout accomoda
 tissimum videbitur reipub. Sed si moneta ad flore
 ntium ungarico recte se habuerit et creatum non
 fuerit facile etiam alij florenti iuxta contententiam
 lauri et argenti ad illorem comparationem tarabunt

Hec de reparatione monete dixisse sufficiat et dimi
 ttagat intelligatur quibus modis auderet dignitas
 eius et quomodo rediri possit quod ex supradictis
 suspicium esse spero

Epilogus reductionis monete

reparacionem et conservacionem monete hęc consi-
deranda videntur

Primum ne absq; mature processu consilio et unanimi
Decreto novetur

Secundum et vniuersi diuitiarum locis officium monete
si fieri potest deputetur, ubi non vniuersi ciuitatis nomine
sed totius terre cum ipsius insignijs fuerit, quibus sen-
tentię efficaciam moneta polonica demonstrat, quę prop-
ter hoc solum retinet estimationem suā in tanta terrarū
amplitudine

Tertium Ut in publicatione noue monete interdiciatur
et aboleatur antiqua

Quartum Ut inuolubiliter et inimitabiliter perpetuo
obseruetur qđ .xx. marcs diuitiarum et non amplius
fiant ex libra una puri argenti: dempto eo qđ pro
expensis officij deduci oportet: Ita nempe Polonica
moneta proportionabiliter Polonica et viginti grossi
Prussiani simul ac Polonica marcam Prussianam
constituant

Quintum Ut caueatur a iniuria monete multitudine

Sextum Ut in omni sua specie simul procedat moneta
hoc est, et scuti sine grossis, solidi, et oboli pariter videntur

De admixtione vero quanta esse debeat: an grossi et
solidi fiant, an etiam denarij argentei qui ferulonei
vel marcam mediam aut etiam integram valeant
in placito est eorum quorū interest: nisi ut modus
sit et ita decretatur ut in futurum perpetuo maneat

De obolis quoq; ratio habenda est, quoniam ad parium
num̄ valent. Ita et integra marca vix supra vniq;
grossi argenteum contineat

Postrema aut difficultas oritur ex contractibus et obliga-
tionibus ante et post inuentionem monete factis. In
quibus modum inuenire oportet ne contractus
iniuriam patiantur. Quemadmodum peritius tribus
factū est. Ut patet ex his quę in principio sequuntur
solis descripta sunt

Diese nachgeschriebene Verrechnung d'is
 ganzen Landes ist ausgegangen von Marien-
 burg am sonntage nach Allerheiligen tag
 Anno 1 4 1 8

Item wessen Was zinsler mit guttem alten gelde ge-
 kauft sein vor in Jahren als vor der saching die ver-
 rucht horet in der off vff Martini die sal mit guttem
 neuen gelde bezalt werden oder mit des gelde wurde

Item wessen schulde gemacht sein mit guttem alten gelde
 nach der jar zalt der obgeschriebenen anfangung sollen
 mit guttem neuen gelde oder der werde bezalt wer-

den
 Item wessen schulde mit diesem geringen gelde gemacht
 sein sollen mit geringem bezalt werden

Item wessen leibrenthe In viij jar vor Sant Martins
 tag gekauft hat Sol men In viij jar vff Sant
 Martins tag mit 5 fl geringe gelde vor 1 m
 verzinsen

Diegleich wessen leibrenthe vor dem viij jar gekauft
 hat In des 2o jar von einem Sant Martins tag
 vff den andern den sal men zinsen vor 1 m geringe
 gelde 1 m und in 3te geringe gelde

Item wessen leibrenthe nach diesem obgeschriebenen jar
 gekauft hat den sal men zinsen ein geringe m

Item wessen leibrenthe mit guttem alten gelde gekauft
 sein Sol men mit guttem neuen gelde verzinsen

Diese obgeschriebene saching der leibrenthe ist also ver-
 rucht das nach solcher wurde und gutte als das gelt
 den vor do die leibrenthe wend gekauft voret das
 nach in solcher wurde die zinsler d'is gelde aus
 geringe werden

Diegleich Was zinsler mit geringem gelde gekauft
 sein In viij jar In des viij sal men die man
 zins vor 5 fl geringe gelde vnd ab-
 lassen

Item Was zinsler In viij jar In des 2o gekauft sein
 sal men die zins mit geringem gelde verzinsen
 vnd ablassen mit einer m und in 3te geringe gelde

Item Was erbe mit guttem alten gelde gekauft sein
 sal men mit guttem neuen gelde bezalen wessen alle
 erbe In viij jar In des viij gekauft hat der sal be-

zahlen von geringen an 100 geringen geldes. Was
aber ein ein Jahr zu das erbe gekauft hat, der sol
bezahlen von 100 geringen geldes, und ein 100
geringen geldes. Darin das die tage der bezahlung
karoffs gehalten werden.

Item Was erbe gekauft hat, darinn alter Jours steht
mit solchen glubden das er des erbe von solchen Jynsten
freyen sol bey seiner angesetzten zeit und des von ubeyen
der verhandlung der minngen Jyn thun verghundert ist,
sol sich der karoff der Jynst vnder vanden, oder sol den
karoff quiet segelden. Und was geldes er off des erbe
gebell hat, sol men Jyn vnderkeren.

Item Welche Jynster verkauft sijn mit geringen geld
die darin weermal mit guttem alten geldes gekauft
sijn. Was Jemand der solche Jynster off sich gelt
haben und sie ablosen wolle mit geringen geldes
den der sel gekauft hat bey geringen geldes. Der sol
sie Jyn mit andern geldes nicht ablosen. Dan mit
guttem neuen geldes oder mit Jynst werde.

In diesen vorgeschribnen articulen und briefen sollen
Jynstere alleley bey der macht bleiben. Und was
nicht bezalt ist, sol bezalt blyben.

Item Was off solche wogwort oder bedinge gekauft
hat, was da Jynge und yabe ist, oder was vor off
gehet, oder was ein gewonliche minnge ist, sol off
bedinge geringen kan erweyrt werden. Jedan alle
der bezaler mit guttem neuen geldes oder mit der
wurde bezalen und was bezalt ist, soll bezalt blyben.

Responsio principis Brissie super decreto restituendi moneta

Antwort Meyns v. d. R. R.
Königlicher Ma. zu Solan der minng
galben geben Danczig den 17 tag May

1 5 2 6

4

Nicolaus Copernici De hypothese
motuum celestium a se constitutus
Comentariolus

Multitudine orbium celestium maiores nostros eam maxime ob
cursum posuisse video, ut apparentem in sideribus motum sub regula
ritate saluarent. Valde, n. absurdum videbatur celeste corpus in ab-
soluta rotunditate non semper eque moueri. fieri autem posse aiunt
ueriter ut et compositione atque conuersa motuum regularium diuersi,
modo ad aliquem finem moueri quippam uideretur. Id quidem Calippus
et Eudoxus per concentricos circulos deducere laborantes non potuerunt
ex his omnium in motu siderum reddere rationem non solum eorum
quae circa reuolutiones siderum uidentur, uerum etiam quod sidera
modo scindere in sublime modo descendere nobis uidentur quod coelesti-
tatis minime sustinet. Itaque potior uisa est sententia per eccentricos
et epiciclos id agi in qua demum maxima pars secretum conuenit
Attome quae a Ptolemaeo et plerisque alijs passim de his prodita
fuerit non paruum quoque uidebantur habere dubitacionem
Non enim sufferebat nisi etiam equantes quosdam circulos imaginem
quibus appareret neque in orbe suo deferretur neque in centro proprio equaliter
sepe uelocitate suos moueri. Quae non satis absolute uidebatur
huiusmodi speculatio neque rationi satis carissima. Itaque cum haec
inaduersitatem ego sepe cogitarem si forte reuocabatur modus cir-
culorum inueniri possit et quibus omnes apparentes diuersitates dependere
orbium in seipsis equaliter motis quodammodo ratio absoluti motus
posset. Rem sane difficilem aggressus ac pene inexplicabilem
obtuli id se tandem quomodo id paucioribus ac multo conuictionibus
rebus quae olim sic prodita fuerit possit si nobis aliqua peti-
tiones seu axiomatica uocet concedat quae hoc ordine
sequuntur.

Prima petitio

- 1 Omniu orbium celestium seu sphaerarum unum centrum non esse
- 2 Centrum terre non esse centrum mundi sed terrae grauitatis et orbis Diuisi
- 3 Omnes orbis ambire de terra in medio existere deoque circa O.
esse centrum mundi
- 4 Minore esse comparatione distantiarum O. et terre ad altitudinem
firmamenti quam secundum metrum terre ad distantiam O. adeo ut
sit ad firmamenti firmamenti insensibilis
- 5 Quicquid ex motu apparet in firmamento non esse ex parte ipsius
sed terra. Terra igitur cum proximis elementis motu diuerso tota
conuertatur in polis suis inuicibilibus firmamento immobili per-
manente ac ultimo caelo

6 Quicquid nobis ex motib. circa Sole^m apparet noⁿ esse occasione ipsius
sed telluris et nostri orbis cu^m quo circumvolvitur cu^m aliquo alio
fuerit. Sic terram plumb. motib. ferri

7 Quod apparet in erraticis retrocessio et progressus noⁿ esse ex
parte ipsarum sed telluris: Huius igr^e solus motus tot apparitib. in
celo diversitatib. sufficit. His igr^e se premisissis
conatur brevit^{er} ostendere qua^m ordinate equaliter motum
servari possit. Hic aut^{em} brevitatis causa^m mathematicas
demonstraciones omittendas arbitratissim^e maiori volumini destinatas
Quantitates in^{te} secundam^e orbis in circulo ipsarum experientie
hic ponitur, e quib. mathematice artis noⁿ ignarus facile
percipiet quocumque numeris et observationib. talis circulo
congruo conveniat. Proinde ne quis temere mobilitate^m telluris
absentasse cu^m Pythagoras nos arbitretur magni quoq^{ue} et
hic argumetum accipiet in circulo declarare. Etiam quib.
physiolog^{is} stabilitatem eius absentasse potissimum conatur
apparitib. plerumq^{ue} imitari. Quae oia hic in primis
corruunt cu^m et propter apparchiam versemus eandem.

De Orbe A. Orbis

Orbes celestes hoc ordine se complentur. Summus est stellarum
fixarum immobilis et oia^m continens ac Locas. Sub eo saturnus
hinc sequitur Mars. Subest hinc orbis in quo nos circumferimur
Deinde Venus. Ultimo Mercurialis Orbis aut^{em} D^e circa
terram vertitur et cu^m eo seu epicyclus definitur.

Eodem quoq^{ue} ordine alius orbis revolutionis velocitate superant
sunt meliora minorave circulo^m spacio emittuntur. Sic quide^m h^{ic}
anno 30 Juppiter 12 Mars biennio tellus omnia revolutione
restituunt Venus 9 mense Q^{uod} tertio revolutione pergit

vide fol^{io} A. De motib. apparitib. circa S^{ole}

per 4 prop. vi Eucl. ut Sumus Anomalie sine maxime ubi
elevatione a medio motu ad secundam. Epicyclus sine diffinitio O a lat^{it}
ita Sumus T. ad secundam. et cetera

Nona hypothesis ex Cap. lib 3 c 25 lib 5 c 3. 35

De motib. qui circa Solem apparent.

Terra triplici motu circumfertur. Uno quidem in orbe magno quo ☉ ambies
scdm successionē signorū anno reuoluitur in temporib. equalib. super
equales arcus describit. Cuius quidē cētū a cētū ☉ 25 parte
semidiameter sui distat. Cum igitur supponatur semidiameter huius orbis
ad altitudinē firmamenti imperceptibile habere quantitate consequēs
est ut hoc motu ☉ circumferri videatur perinde ac si terra
in cētū mūd. submerget. Cū autē id nō ☉ sed terra potius
motione cōtingit ut exph. cruxsa dū her sit sub ☉ ☉ e
directo per diametru in orō cernatur: et sic demerps. Videbitur
etiam ☉ eo motu inaequaliter moueri scdm distantiā eius a cētū orbis
ut iam dictū est ex quo maxia diuersitas duob. gradib. et sextante
cōtingit. Declinat autē ☉ ab ipso cētū ☉ ad punctū firmamenti
quod distat a stella lucida quae est in capite Gemelli Splendidior
gradib. fere 10 Versus occidentem inuariabiliter. Tunc igitur ☉ in
summa eius altitudinē cernitur quando terra in loco huius opposito
existatur, cētū orbis inter eos mediate, et per hūc quidē orbem
nō terrā solū sed quicquid simul cū orbe Lunari cōprehensū est
circūducitur. Alius est telluris motus quotidiāne reuoluti
ōnis et hic sibi maxime proprius in polis suis scdm ordinē signorū
hoc est ad orientem labis per quē totus mūdus precipiti voragine cir
cūagi videtur. Sic quidē terra cū circumflus aqua et verno aere
voluitur. Tertius est motus declinationis. Axis, n. quotidiāne
reuolutionis nō eque distat axi magno orbis sed obliquatur scdm cir
cūferentiā partem nostrā quidē sculo ☉ cū dūdo fere: Igitur cētū
terra in superficie ^{caelestis} firmamenti hoc est in circūferentiā cūuli
orbis magno poli eius circūuagitur circulos utrobique paruos describit
in cētū ab axe orbis magno aequidistantib: et hic quoq. motus annuus
fere cōplet reuolutiones et cū orbe magno fere cōparet. At vero axis
caelestis polos. Motus item declinans cū motu orbis cōplexus, polos
quotidiāne reuolutionis ad eadē recli moneta semper retinet si
partib. omnino reuolutionib. cū illo cōstaret. Nunc longo temporis
tractu deprehensū est talem telluris positionē ad faciem firmamenti
mutari, propter quod ipsū firmamentū ferri aliquib. motib. visum
est lege nodū deprehensa. posse autē haec oīa mutabilitate
telluris minus mirū est. Quib. autē poli inhaerēt ad me nō attinet
dicere: Video equidē in vltimis reb. quod virgula ferrea magneti
attrita in vniū semper mūd. situm mutatur. Potior tunc sen
tentia visa scdm orbem aliquā fieri ad cuius mūdū ipsi poli
moueatū quē procul dubio sub Luna esse oportebit.

Quod equalitas motuum non ad equinoctia
sed ad stellas fixas referatur

Cum igitur equinoctialia puncta ceterorum mundi cardines plurimum commo-
tentur falli cum necesse est quicquid ab his equalitate annua reuo-
lutions deducere conatur quae etiam sub diversis aetatibus multis expe-
rimētis observari reperta est. Hanc Hipparchus 365 dieb. cum quadrate
unus dies Albatagij vero Chaldeus regit talem annū ex 365 dieb.
5 horis 46. $\frac{1}{2}$ hinc trahit unus munit a ptolemaeo brevior
Rursus aut Hispanicus hinc Longore 25^a parte unus hora superaddit
ex 365 dieb. 5. horis 49 annū vertente consistit. Ne autem diver-
sitate ex observationum errore processisse videatur si quis signa
accuratius adverteret inueniret eam cum mutabilitate equinoctialium
punctorum semper correspondisse: dum in ipsi mundi cardines in ceteris
annis uno gradu mutabuntur quomodammodo ptolemaei quo reportū
est, erat tunc anni quantitas quae ab ipso ptolemaeo tradita est
Quando autem subsequētib. seculis potiori mutabilitate moueretur
motib. inferiorib. obuiatis tanto brevior annus factus est quanto
translato cardine esset maior. Nam velociori breviori tempore
annui exierat motu. Rectius igitur agit quicquid annua equi-
litate ad stellas fixas referat quomodammodo circa virginis spiram
fecimus inuenimus annū 365 dieb. 6 horarū et sextatis fere unus
hora fuisse qualis etiam in Aegyptiaca antiquitate reperitur,
eodem etiam modo in alijs motib. sperari habenda est quod absides
eorū et statu sub firmamento motū leges docent ac ceterū
ipsi veraci testimonio. Vide B. De D. fol. 101

Luna prater annalem ut dictu est circuitu 4 motib videtur
 perueniri Nam in orbe suo deferente circa telluris centri scdm or
 dine signoru mestrus coplet revolutione. Is vero deferit epicycli
 prima diversitatis seu argumenti Nos vero primi sine maiore et
 anni epicycli Alteru sibi inheret in superiori quide portione
 contra motu orbis reflexus paulo tardiori qua mestrus tepori
 deducit In hoc demum Luna pendes hmas in mese revolutiones
 contra motu illius profert ut quadoring centri epicycli minoris
 contingit Luna a centro orbis magni transiente per centri terra
 qua diametri magni orbis vocamus tunc D sit ad centri ma
 ioris epicycli proxima: quod quide circa noua et plena D accidit
 At contra in quadraturis mediatis esse remotissima Quantitas aut
 diametri et epicycli maioris cotinet 10 parte de semidiametro orbis
 sui deferentis cu 18ta unius particula Minoris vero epicycli semid
 ametri quinqes dempta unie ipsius parte Per hoc D modo corita
 modo tarda descendens quoq et ascendens videtur et prima quide
 diversitate dupliciter variatione motus epicycli minoris ingerit
 Luna in in circumscriptione maioris ab equalitate distat. Cuius quide
 in hoc maxima diversitas $\frac{1}{4}$ colligit De circumscriptione ipsa quati
 tatis seu diametri respondentes cu quoq centri maioris modo distat
 modo appellat scdm semidiametri magnitudinē. Cuius ipse pp hoc circa
 centri maioris epicycli magnitudines circuloꝝ ambitus D describat
 tigit prima diversitate multipliciter variari. Hinc est quod circa
 conuersiones et obiectiones ad O, maxima huiusmodi diversitas $\frac{1}{50}$
 no excedit In quadraturis aut $\frac{1}{30}$ extenditur Qui vero
 per eccentricu circuli fieri hoc arbitratuꝝ prater inceptam in ipso
 circulo motus magnitudinē in duos incidit manifeste errare. Cof
 quis in est mathematica rone cu D in quadraturis du infima parte
 epicycli dependet quadruplo fere minor appareat (si modo tota lucret)
 que noua et plena nisi augmentu et diminutione corporis sui magis
 temerarie quispia asserit Sic quoq diversitate aspectus facit propter
 notabile tunc magnitudinē ad distantia eius circa quadraturas plurimu
 augeri. Si quis aut diligentius perscrutetur parte uite utiq
 distare coperit in quadraturis ab his que interlunio plenag D co
 tingat et proude teriori hanc speculationē nostrā hanc facile du
 bitabit. His vero trib. motib. Logitudinē D circuitu punctus
 latitudinis motus, axes quide epicycloru equidistat axi orbis pp quod
 nullam ab eo expressionē facit. Sed hic orbis axe suo declinam habet
 axe magni orbis sine ecliptica. Quapp D a superficie ecliptica di
 stantia facit, declinat igit scdm quantitate anguli cui de circumscriptione circuli
 quinq gradus semper attendit cuius poli circumscribit in equidistantia
 axis eclipticæ propendit, sicut in declinam dictu est Sed hoc contra
 signoru ordinē et longe tardiore motu ut ad unā revolutionē 19 anni
 expectat, et hoc in orbe quide eminentiore fieri pleriq videtur, cui
 poli inherentes ad hunc modu ferunt. Tale igit videtur D habere motu
 fabrica

Tyrso pome
 50 Epore
 S 20

De trib superiorib vide. p. 149

h 24 et 07 simile habet motum ratione siquid orbis eorum amale
 illi magna pentus incidetis in retro eorum ipsius magni orbis ad
 ordine signorum voluntur Sed orbis quide h 30 anno redactur
 Jovianus in Martius aut 29 mense, prinde ac si tales revolutiones
 magnitudo orbis remoueretur Nam semidiameter magni orbis
 Martij 30 partes obtinet Jovis 120 et unus parte de quatuor
 h 230 et sextante unus. Dico aut semidiameter a retro ad
 eorum a epicycli distantiam habet, in quibus duos epicyclos quorum alter
 alterum desort propemodum sicut in D dictum est sed lege de
 uerba. Primus in epicyclis q motu orbis reflexus pariter facit
 cu eo revolutiones, altero vero obinas primi motu reuoluto
 mb. duplicatis circumgit sidus adeo ut quidam sit in summa
 a retro orbis distantia vel rursus in maxima vicinitate tunc sidus
 sit retro epicycli quaproxima. Ex tali motu copone orbis
 et epicyclorum et revolutionum paritate contigit ut huiusmodi
 elisiones et accessiones, maxie scilicet si sub firmamento sedes obti
 neat ac demerps certis ubiq observat motum conditiones
 Itaq absides suas inuariabiles h quide circa stella que sup
 cubiti h esse de. 24 igit 8 post stella que extrimitas
 eande h appellatur. 07 vero 8 1/2 ante ea h. Magnitu
 dines aut epicyclorum he sit In h quide primu semidiameter
 cotrat 19 41 qualis semidiameter orbis magni ex 25 opponitur
 Sed aut epicyclis h 34 semidiameter habet Sic quoy in
 4 primus 10 6 sed 3 22 semidiametros cotinerit
 In 07 aut primus h 34 Sed si Sic igit ubiq ad
 primu semidiameter triplo maior est 20. Hanc aut diversitate qua
 epicyclorum motus indicat sup motu orbis prima appellare placuit
 que ubiq sub firmamento certis ut dictum est observat limes
 Alia siquid est diversitas scdm quam sidus interdu regardi sepe etia
 subsistere cernitur que no ex motu sidaris cotigit sed telluris
 in orbe magno aspectu variatib. Hec in motu sidaris velocitate
 supra radio visuali ad firmamenti aspectu obuante motu sidaris dicit
 Quod tunc maxie fit qu proxia fuerit sidus terra In v3 inter
 0 et sidus mediat vespertinis sidaris ortus Exoturo aut circa v3
 spectum occasu ortus matutinus puentione antefert visu
 ubi vero visus contra motu equali cursu obuat hanc videtur
 aduersis motib. se se permittib. circa triquetru 0 radu cotingit
 In his aut oib. tanto maior cotingit talis diversitas quanto inferiore
 orbe sidus mouetur Unde minor in h que 7 et rursus in
 07 maxia scdm proportionem semidiametri magni orbis ad illoru
 semidiametros. fit aut tunc uniuscuiusq maxia qu sidus per
 radu aspectu circumferentia magni orbis cotingit. Ex parte 3 hec
 sidere nobis pererrant. In latitudine vero duplici digressioni
 faciunt circumferentis quide epicycloru in una superficie permittib
 cu orbe suo ab ecceptione derhant scdm axiu deflexiones, no sicut

in D circūducibiles sed in eade celi tractū sepe vergentes, hō et se
 ctiones circulorū orbis et eclipticæ quas nodos vocant æternas in fun-
 guntur sedes occupat. Sic quidē hō nodū suū habet unde ad septentr.
 orē scandere incipit $8\frac{1}{2}$ post stellam quæ in capite II orientalis
 de. $2\frac{1}{2}$ ante eam stellam 4 Mars vero vergens antecedit $8\frac{1}{2}$
 In his igitur ac e diametro. In his igitur ac e diametro hōus existēs
 nullā habet latitudinē. Maxima vero his in quadraturis latitudi-
 uerfam. Nam axiū circulorū quæ inclinare tūq; nodis illis pensis
 instar videtur: tunc equā maximā fit quā tellus sideri proxia est
 hoc est in ortu vespertino tunc in hō 2 et hō 2 et hō 2 et hō 2
 In 2 et hō 2 dempto tractū In 07 i et dextere. Est tūc autē circa
 vespertinū occasu ortu matutinu plurimū tunc absente terra hō
 quidē et 2 quæ tunc unius partis minor est huiusmodi inclina. Marti
 vero parte. i. et hō 2. Sic quidē diversitas hæc in maximis latitudi-
 nibus capprime percipitur ac tanto minor quāto minor ac nodo
 distat pariter cū latitudinē crescit et decrescit. Accidit etiā motu
 telluris in orbe magno latitudines visibiles nobis varium ita sunt
 propinquitate et distantia visibiles latitudinis angulos augere et
 minuerē sicut mathematica ratio exposcit. Siquidē hic motus
 vibrationis sicut linea recta contingit. fieri autē potest ut ex
 duob; orbib; huiusmodi motus componatur qui cū sint concen-
 trici alterius deflexos circūducit polos et inferior contra superiorē dupli-
 ter velocitate polos orbis epicycli asserens reuoluat. Et hō quæ
 poli tanta habeat deflexionē ac poli orbis mediate orbis mediate
 superioris quāto huius a poli superioris orbis. Et hæc de hō
 2 et 07 ac orbib; terrā ambiētib;.

De Venere

Reliquum est eorum speculationem aperire q̄ magni orbis ambitu includitur
 de motib. q̄ et q̄ Venus quide per se habet circuli copiam
 quales illi superiores sed alia motum observantia. Orbis quide cu suo
 epicyclo minor partes facit revolutiones nono mēse et q̄ partu est
 eorū motu copioso, minore epicyclo certa ubiq̄ habitudine forma,
 mēto restant, sumam eius absq̄ ad punctū quo O tergere diximus
 consistunt minor aut epicyclus imparis cu illis revolutionis habet motu
 orbis magni imparitate referantur, ad huius quide revolutione duos
 circulos perferit et quādoquē tellus in linea ad absq̄ de
 centro tunc tēti minor epicycli proxima fit et in transverso quadrante
 remotiss. Similiter fore modo quādoquē in D minor epicycli O re
 spectu observans Est aut proportio semidiameterū orbis q̄ et magni
 ut 10 ad 25 et minor epicycli doctate sicut unius particule
 minor vero quadrante, retrocedere quādoq̄ et hoc cernitur tūc
 maxie q̄ sidus terre proxima est simili quādoquē tūc ut in su
 periorib sed concessa in illis, ut accidet motu terre superante, his aut
 superato ac illic orbis telluris potentia, hic vero cōtinetur Quare nec
 utiq̄ O opponitur cu tellus intermediae nō possit Sed ex certis a
 O distantiis que sūt in contactu circuli terre a centro telluris procedentib.
 utrobq̄ receduntur 48 unq̄ excedit ad nostrū aspectū, et hoc est Venere
 motus summa quo in longitudine circuli. Latitudine q̄ duplici crassa
 sicut tūc septentrionalis perit in absq̄ sua habet. Digressio aut que ex tali
 inclinatione procedit quāq̄ eade in se fit duplex q̄ ostenditur Nam in ali
 vtro notari q̄ in eode terra transversa sicut et deorsū aspectū has re
 flexiones vocat, apparentes naturalis orbis obliquitates vocat declinationes
 eade vero in quadrante. Ceteris vero locis ambā latitudines per
 tūc confundit ac alia alia superantis unat, ac similitudine ac distantiā
 tūc mutuo se augent et permitt. Hec vero axis inclinatio est, habet
 in alijs quibuslibet volubilib. punctus q̄ revolutiones suas ad nodos pendit sed
 tūc quādoquē tellus extra absq̄ q̄ steterit, maxima tūc fit librationis
 inflexio et hoc in ipso sidere in quacūq̄ tūc parte sui orbis fuerit. Quāq̄
 si tūc sidus in absq̄ sit vel ei diametru opposito latitudine nō perhibet
 eandem tūc in nodis tūc versetur. Hinc vero decessit hac inflexione
 quādoq̄ tellus per quadrante circuli dato loco amoveatur et similitudine
 motu maxie illius declinationis punctus a sidere tūc declinat nullo
 profus huius declinationis vestigiū reperitur Et deinceps declinationis
 libratione cōtinuato et ille principio a septentrionalib in austrū declinat
 ac idē a sidere se elongante sicut telluris orb absq̄ remotior
 sidus ad eam perducitur parte que prius australis fuerat Nam aut
 oppositionis lege septentrionalis facta, donec rursus ad sumā librationis
 circulo parato ubi rursus maxima fit declinatio et prima sumis et
 aequalis. Sic demū pari modo per reliquū semicirculi pergit Quāq̄
 inq̄ fit meridiana hęc latitudo que plerūq̄ declinatione vocat
 et hoc duob orbib. fieri cōtinetur et axis obliquis sicut in super
 orb. dicemus hic quoq̄ cōsentaneū esse videtur Vidi fol. 163

De Mercurio

Sed omni in celo mirabilissimum est & confusus qui pene in
 uestigabiles permeat vias uti perscrutari no facile queat, ad
 et praeterea difficultate. quod sub radijs O. invisibiles plerumq me
 atas occupat et pene admodum dieb. invisibile se exhibet, atque
 reprehenditur et ipse, modo ingenio quispia mentat. Convenit
 et huc epicycli duo ut in ♀ in orbe revolubilis. Nam maior
 epicycli in orbe suo gaudet suat revolutionis ut illic absides
 eius sicut in 30 post ♄ spira constituit. Minor aut epicycli co
 traria illius lege duplii vero revolutione reflectitur ut in
 oi sicut tollens quo abside huius superaverit. Sed ex adverso re
 spicit sicut a centro maioris epicycli remotis sit atq in quadratib.
 proxima, et huius quide orbem tertio mense diximus reuerti 1/88
 dieb. cuius semidiameter partes regit $\frac{92}{3}$ quatuor semidiameter magni
 orbis 25 possumus. Ex his aut primus epicycli accipit 41
 sedus tertian eius parte 1/34, fore sed is quide circuli
 coarsus in sufficit ut in ceteris. Terra superde in superis
 dictis absidis respectib. permeate lege minori apparet ambitu
 sicut inueni qua ratio circuli iam dicta sustinet, et reus
 in quadraturis iam lege maiore. Cum vero nullam aliam
 in longitudine dimissio ex hoc fieri percipitur, consentaneu
 est per accessu quaedam centro orbis sicut linea recta cotin
 que quod quide fieri oportet duob orbibus circundata ha
 bentib axes equidistantes axi orbis de centro epicycli ma
 iori sicut totus illius absce tantu distat a centro orbiculi
 immediate cotinctis quatuor centro huius a centro epicycli id quide
 repertu est 14 et medio unius partis de 25 quib omni
 cotextu mesi sumus. quodq motus extrem orbiculi bmas in
 anno vobante revolutionis fuerat interior aut motu re
 flexo duplo recursum quater intermi reuertatur. Praesertim
 in hoc motu coposito centro maioris epicycli sicut linea
 recta quoadmodu circa latitudines libitas diximus. Sic igitur
 in memoratis, ad absidu telluris sicut centro epicycli maioris
 centro orbis proxima est. In quadraturis aut remotis.
 In locis aut mediatis 1/45 ab his centro maioris epicycli
 centro exterioris orbiculi se applicat quiboz in unum co
 currunt. Quatuor aut huius accessus et recessus constat
 25 unius predictam partem. Et haec tenus motus ♀
 longitudinalis sic se habet. utitudinis aut fuerit haud
 secus ac ♀ sed exactu semper contrario. Abi, in illa sep
 tetrionalis sicut hic australis partu. Declinat aut orbis eius
 ab eclipsatione quadrante anguli 7. Declinatio hic semper
 australis. Adhuc 1 no credit. Ceterum que circa latitudines
 ♀ dicta sicut hic commemorasse conuenit, ne eade sepe repetantur

sed quare quid orbis
 100 in 80
 38; 1/4
 1/2 1/4 2/8

Sic septem omnino circuli ꝑ currit. ꝑ quꝑ
Tellus trib. et circa eam ꝑ quatuor. Mars denū
ꝑ et ꝑ singuli quꝑ. Sic ꝑꝑ in Univerſo 34
circuli ſufficiunt quib. tota mundi fabrica totꝑ ꝑꝑ
chorca explicata ſit.

ſings. Reg. 2 Non. A. 85

Nicolai Copernicij de Hypothesibus mo-
tuum Coelestium à se constitutis Commentariolus.

Multitudinem orbium Coelestium maiores nostros eam maxime ob causam
posuisse uideo, ut apparentem in sideribus motum sub regularitate saluarent.
Valde. n. absurdum uidebatur, coeleste corpus in absolutissima rotunditate
non semper equaliter moueri. Fieri autem posse animaduenterant, in
& compositione atq; concursu motuum regularium diuersimode ad ali-
quem situm moueri quippiam uideretur. Id quidem Calypus &
Eudoxus per concentricos circulos deducere laborantes non potuerunt.
Et his omnium in motu Sydereo reddere rationem, non solum eorum
quae circa reuolutiones siderum uidentur, uerum etiam quod Lyctera mo-
do scandere in sublime, modo descendere nobis uidentur, quod Concen-
tricitas minime sustinet. Haec potior sententia uisa est per Ec-
centricos & Epicyclos id agi in qua demum maxima pars sapientia
conuenit. Attamen quae ab Ptolemaeo & plerisque alijs
passim de his praedita fuerit, quamq; ad numerum respo-
derent, non paruum quoq; uidebantur habere dubita-
tionem. Non. n. sufficiebat, nisi etiam agnantes
quosdam circulos imaginentur, quibus apparebat
neq; in orbe suo deferente, neq; in Centro proprio
aequali semper uelocitate sidus moueri.
Quapropter non satis absoluta uidebatur huiusmodi
speculatio, neq; rationi satis continua. Factum
cum haec animaduertissem ego, saepe cogitabam
si forte rationabilior modus inueniri pos-
sit, e quibus omnis apparens diuersitas dependeret,
omnibus in se ipsis aequaliter motis, quidem ratio
absoluti motu posset. Rem sane difficilius aggressus,
ac penit inexplorabilem, obtulit se tandem, quomo-
do id paucioribus & multo remuentionioribus rebus
quam olim

quam olim sit proditum, fieri possit, si nobis aliqua pe-
titiones, quas axiomata dedit, concedantur, quae
hoc ordine sequuntur. PRIMA PETITIO.

1. Omnium orbium coelestium, siue Sphaerarum unum
centrum non esse.
2. Centrum terra, non esse centrum mundi, sed tantum
gravitatis & orbis Lunaris.
3. Omnes orbis ambire Solem tamquam in medio omnium
existentem, ideoque circa Solem esse centrum mundi.
4. Minorem esse comparationem distantiarum Solis
& terra ad altitudinem firmamenti, quam semi-
diameteris terra ad distantiam Solis, adeo ut sit
ad summitatem firmamenti insensibilis.
5. Quicquid ex motu appareat in firmamento, non esse
ex parte ipsius, sed terra. Terra igitur cum proxi-
mis elementis motu diurno tota rotatur, in
polis suis invariabilibus firmamento immobili per-
manente ac ultimo Coelo.
6. Quicquid nobis ex motibus circa Solem appareat non
esse oratione ipsius, sed telluris & nostri orbis, in
quo circumvolvitur seu aliquo alio Sydere. Sicut
terram pluribus motibus ferri.
7. Quod appareat in Erratis retrocessio ac progressus
non esse ex parte ipsarum, sed telluris. Huius igitur
solius motus tot apparentibus in coelo diversitatibus
sufficit.

His igitur sic praemis conabor breviter osto-
dere, quam ordinate aequalitas motuum servari possit.
Hic autem brevitatis causa mathematicas demon-
strationes omittendas arbitratus sum, maiorij volu-
minij

minij destinatas. Quantitates tamen Semidiametronu
orbium in circulorum ipsorum explanatione hic po-
nentur, e quibus Mathematica artis non ignavis
facile percipiet, quam optime numeris & observatio-
nibus talis circulorum compositio conveniat.

Proinde ne quis temere mobilitatem telluris asene-
rasse cum Pythagoris nos arbitretur, magnum quoq;
& hic argumentum accipiet in circulorum declaratione.
Etenim quibus Physiologi stabilitatem eius asserere
potissime conantur, apparentis plerumq; imitantur.
Quae omnia hic imprimis conuincunt nam et in apparum
tamen versemus eandem. #

DE ORDINE ORBIVM.

Orbes caelestes hoc ordine sese complectuntur.
Summus est Stellarum fixarum immobilis & omnia
continens, & totans: sub eo Saturnus: ^{inter se quibus 12 annis} hunc sequitur
Martius: subest hinc orbis, in quo nos circumferimur.
Deinde Venerus: Ultimus Mercurialis. Orbis aut
Luna circa centrum terra vertitur, & non in
Epicyclo deferitur. Eodem quoq; ordine alius alium
revolutionis. Velocitate superat, secundum quod maiora
minorave circulorum spacia emetiuntur. Sic qd
Saturnus anno 30, Jupiter 12. Mars, Tellus, annua
revolutione restituuntur. Venus 9 mense. Mer-
curius 3 revolutionem peragit.

DE MOTIBUS QUI CIRCA O APPARENT.

Terra triplici motu circumfertur, Uno quidem in
orbe magno quo Solem ambiens secundum signorum
successionem anno revoluitur: temporibus aequalibus
semper

semper aequalis arcus describens. Cuius quidem centrum
a centro \odot 25 semidiametri sui distat. Cum igitur sup-
ponatur semidiametrum huius orbis ad altitudinem
firmamenti impreptibilem habere quantitatem, re-
sequens est, ut hoc motu Sol irrimferri videatur,
perinde ac si terra in centro mundi subiret. Cum
autem id non solis, sed terra potius motione contin-
git, ut exempli causa, dum haec sit sub Capricorno
Sol e directo per diametrum in caetero reuertatur, & sic
deinceps. Videbitur etiam Sol eo motu inaequali-
ter moveri, secundum distantiam eius a centro orbis
ut iam dictum est; Ex quo maxima diversitas duobus
gradibus & sextante diuis contingit. Declinat
autem ab ipso centro Sol ad primum firmamenti
quod distat a stella lucida quae est in Capite ge-
melli splendidiore gradibus fere 10 versus occiden-
tem inuariabiliter. Tunc igitur Sol in summa
eius altitudine reuertitur, quando terra in loco huic
opposito versatur, centro orbis inter eos intermediente, & per
hunc quidem orbem non terram solum sed quidquid
simul non orbe Lunae comprehensum est irrimdun-
tur. Alius telluris motus est quotidiana reuolu-
tionis & hic sibi maxime proprius in polis suis sem-
per ordinem signorum hoc est ad orientem labilis,
per quem totus mundus praecipiti voragine irrim-
at videtur. Sic quidem terra cum circumfluis
aqua & vicino aere voluitur. Tertius est motus
declinationis; Axis enim quotidiana reuolutionis
non aequo distat axi magni orbis, sed obliquatur
secundum circumferentiam partem nostro quidem
seculo

sembo 23 grad. & medio fore: Igitur centro terra in superficie
Eclipticæ semper manente, hoc est in circumferentiâ cir-
culi magni orbis, poli eius circumagantur, circulos utro-
que polos deservientes in centrâ ab axe orbis magni
æquidistantibus: Et hic quoque motus annuus fere duplet
revolutiones & cum orbe magno pene comparat. At vera
axis magni orbis ad firmamentum immutabilem ser-
vat compositionem ad eos quos vocant Eclipticæ polos.
Motus item declinationis cum motu orbis complexus
polos quotidianæ revolutionis ad eadem eali momenta
semper retineret, si paribus omnino revolutionibus
non illo constaret. Nunc longo temporis tractu
deprehensum est talem telluris positionem ad firmam
firmamentum mutari, propter quod ipsam firmamentum
aliquibus motibus fieri plerisque visum est, hec nodum
suis deprehensa. Possit autem hæc omnia mutabilitate
telluris minus mirum est. Quibus autem poli inherant
ad me non attinet dicere: Vidio equidem in vilioribus
rebus quod unguis ferrea magnetis attrita in unam super
mundi situm nitatur. Potior tamen sententia visa,
ferendum orbem aliquem fieri, ad cuius nutum
ipsi poli moveantur, quem procul dubio sub Luna esse
oportebit.

QVOD ÆQUALITAS MOTUUM
non ad Æquinoctia sed stellas
fixas referatur.

Cum igitur æquinoctialia perimta roeteriq; mundi
rardines plurimum conuertantur, falli diu necesse
est quidem ab his æqualitatem annua revolutionis de-
durre conatur, quæ & sub diversis ætatibus multis ex-
perimentis observationum reperta est: Hanc Hipparchi

365 diebus cum quadrante unius diei. Albatagii vero
Chalderus reperit talem annum ex 365 diebus, 5 horis
40 m. h. e. 13 minutis & 3 quintis sine triente unius
minuti ab Ptolemaico invenit. Rursus autem Hippo-
crates hunc longiorem vigesima parte unius hora, si-
quidem 365 diebus, 5 horis, & 49 m. in annum ver-
gentem constituit. Ne autem diversitatem ex obser-
vationum errore processisse videatur, si quis singula ac-
curatius adhaeruerit, inveniet eam cum mutabilitate
aequinoctialium purtorum semper correspondisse.
Cum enim ipsi mundi cardines in recentibus annis
uno gradu mutabantur, quidem Ptolemaei a quo reple-
tum est; erat tunc anni quantitas, quae ab ipso Ptolemaeo
tradita est. Quando autem subsequentibus seculis
potiori mutabilitate moverentur motibus inferioribus
obviantes tanto brevior annus factus est, quanto
translatio cardinum esset maior. Nam velociori
brevisiori tempore anticum exsperiebant motum.
Rectius igitur agit qui unius annum aequalitate
ad stellas fixas refert. Quomodo enim circa Vir-
ginis spicam ferimus invenimusque annum 365 die-
bus & 6 horarum, & sextantis fere unius hora
semper fuisse: qualis etiam in Aegyptiaca anti-
quitate reperitur; Eadem ratio in alijs etiam motibus
siderum habenda est, quod Absides eorum & stas
sub firmamento motuum leges docent, ac ceterum
ipsam verarij testimonio.

DE LUNA.

DE LVNA.

Luna vero præter annualem ut dictum est circuitum qua-
 tuor motibus videtur nobis peruagari: Nam in orbe suo
 deferente circa telluris centrum secundum ordinem signorum
 mensuras completit revolutiones: Et vero defert quem vocant
 Epicyclum prima diversitatis sive argumenti. Nos vero
 primam sive maiorem & alij Epicyclum alteram sibi
 inherentem in superiore quidem portione contra motum
 orbis reflexus paulo tardiore quam menstruo tempore
 deducit: In hoc demum Luna pendens binas in ungue
 revolutiones contra motum illius perficit. Et quæcumque
 centram Epicycli maioris contingit lineam a centro orbis
 magni transcendentem per centrum terra quam diametrum
 magni orbis vocantur, tunc Luna sit ad centrum maioris
 Epicycli proxima, quod quidem circa novam & plenam
 Lunam accidit: At e contra in quadraturis mequantibus
 ipsam remotissima. Quantitas autem Diametri &
 Epicycli maioris continet 10 partem de semidiametro
 orbis sui deferentis cum 18 unius particula. Minoris
 vero Epicycli semidiametrum quinquies dempta una par-
 te ipsius. Per hoc igitur Luna modo remota, modo
 tarda descendens quoque & ascendens videtur, et prima
 quidem diversitate dupliciter variationum motus Epi-
 cycli minoris ingerit. Lunam autem in circumferentia
 maioris ab aequalitate distrahit: Cuius quidem in hoc
 maxima diversitas 17 gradus & quadrante colligit.
 De circumferentia ipsa quantitatis seu diametri respon-
 dentes cum quoque centram maioris modo distrahit, modo
 appellit secundum semidiametri magnitudinem. Cum
 igitur per hoc circa centrum maioris Epicycli maguales

rioribus ambitus Luna describat, contingit primam
 diversitatem multipliciter variari. Hinc est quod circa
 omnium rationes & obiectiones ad 6 maxima similitudine
 diversitas q. 4r. et 56. n. non excedat. In quadraturis
 autem ad 6 grad. et 36. n. extenditur. Qui vero per
 Eminentiam nihilum fieri hoc arbitrantur, propter
 inoptam in ipso mundo motus inaequalitatem in duos
 meritorum manifestos errores. Consequens est enim
 mathematica res tam Luna in quadraturis cum
 infima parte Episcopi dependet, quadruplo fere maior
 appareat (si modo tota Lueret) quam novae & plena,
 nisi augmentum & diminutionem magis sui corporis
 & rationem asserit. Sic quoque diversitatem aspectus
 fuit propter notabilem rem magnitudinem ad distantiam
 eius circa quadraturis plurimum augetur. Si quis autem
 diligentius perscrutetur, parum valde struere diffare
 conueniet in quadraturis ab his quae inter lunio solmag
 Luna contingunt, et proinde veriorum hanc speculationem
 nostram haud facile dubitabit. His vero tribus motibus
 longitudo Luna simul quanta latitudinis motus
 axes quidem Episcolorum aquidistant axi orbis, propter
 quod nullam ab eo agressionem facit. Sed hic orbis
 axem suum declinatum habet axi magni orbis sive Episcopi
 re. Quasi Lunam a superfine Episcopica figuram facit
 declinat igitur secundum quantitatem anguli cuius
 circumferentia circum quing. gradus superadduntur,
 minus poli circumferuntur, in aquidistantia axis Episcopica
 prope motum sunt in declinatione declinatum est. Sed hic contra
 signorum ordinem et longe tardiore motu ut ad unam
 revolutionem 14 annis expectat et hoc in orbe quidem omni-
 mentiore fieri plene videtur cuius poli inhaerentes ad hunc
 modum ferantur. Talem igitur videtur habere Lunam
 motuum fabricam.

Saturnus γ & σ similem habuit motuum rationem, si-
 quidem orbis eorum annalem illum magnam penitus in-
 cludentes in retro tot magni assus orbis ad ordinem vol-
 untur, sed orbis quidem Saturnius 30 anno reuertitur.
 Iovianus 12, Martius autem 29 mense perit et ac si ta-
 les revolutiones magnitudine orbium remoratur. Nam
 semidiametro magni orbis Martij, 30 partes obtinebit,
 Jovis 130 et vniuersa partibus quincunq; Saturnij 230
 et sextantem vniuersa. Dico nullam semidiametrum
 a centro ad centrum & Spiritus distantiam. Habet
 quisq; duos Spiritus quorum alter alterum affert, propo-
 modum sicut in Luna dicitur est, sed lege diuersa.
 Primus enim Spiritus q. motum orbis reflexus parte
 sunt cum eo revolutiones altero vero obuians primij mo-
 dum revolutionibus duplicatis circumuagil sedus. adeo
 ut quomodo sit in summa a centro orbis distantia vel
 rursus in maxima vinitate, tunc sicut sit centro Spi-
 ritus quamproximum. Igitur ex talium motuum con-
 positione orbis & Spirituum & revolutionum partibus
 contingit ut huiusmodi elongationes & accessiones
 maximo statas si sub firmamento sedas obducant, ac
 cloniceps rortas ubiq; obseruant motuum conditiones.
 Itaq; absider suas inuariabiles, Saturnus qdcm circa
 stellam quia super cubitum esse dicitur γ . Iupiter igitur
 hinc & post stellam qua extremitas caudae & appellatur.
 Mars vero gradibus 6 & medio ante tot γ . Magnitu-
 dines autem Spirituum sua sunt. In Saturno qdcm
 primum semidiameter constat ex partibus 19 et 41 vniuersa
 qualium semidiameter orbis magni ex 25 supponatur.
 Secundus autem Spiritus part 6. & μ . 34. semidia-
 metrum habet: Sic quoq; in Jove: primus part 10 & 6.
 Secundus part. 3 & 22 semidiameter continent. In σ
 autem, primus part. 5. 34. Secundus mirant. 51.

Sic igitur ad primum ubiq; semidiameter tripla maior est
semicirculo. Hanc autem diversitatem, quam Epiclorum
motus videtur sup motum orbis primum appellare
plurim, quae ubiq; sub firmamento certos ut futuri est
obseruare limites. Altera sequens est diversitas
secundum quam sidus interdum regredi saepe etiam sub
sistere videtur, quae non ex motu sideris contingit,
sed telluris in orbe magno aspectum variantis, Her
cine motum sideris velocitate superioris ratio vi
suali ad firmamenti aspectum obuians, motum
sideris vincit: Quod tunc maxime fit qdo proxima
fuerit sideris terra. dum videlicet inter selem &
sidus mediat vespertini sideris ortus: Contrario
autem circa vespertinum ortum ortum ma
tutinum praeritione autem visum. Vbi vero
visus contra motum aequali cursu obuiat stare vi
detur, aduersis motibus inuicem se sic peruenientibus circa
triquetrum & radium contingit. In his autem omni
bus tanto maior contingit talis diversitas quanto in
feriore orbe sidus mouetur. unde minor in h quo 2.
& cursus in maxima secundum proportionem
semidiameter maioris orbis ad illorum semidiametros
Fit autem tunc diuisiua maxima qdo sidus
per radium aspicitur circumferentiam maioris orbis re
tingentem. Equidem tria haec sidera nobis permittunt.
In latitudine vero duplicem latitudinem faciunt di
gressionem, circumferentis quidem Epiclorum
in una superficie permanentibus, cum orbe suo ab
Ecliptica declinent secundum maximam deflexiones
non sicut in Luna circumducibiles, sed in eundem
caeli tractum semper vergentes: Juxta & sectiones in
ulorum orbis & Ecliptic quas nodos vocant aeternus in

firmamento sedes occupavit: Sic quidem Saturnus natus
 suorum habet unde ad septentriones se videre incipit per
 8. & media, post stellam quae in capite Geminorum ori
 entalis dicitur. Jupiter autem eam ipsam stellam part. 4.
 Mars autem deplexas antecedentem part. $6\frac{1}{2}$. In
 his igitur ac diametro positus sidus existens nullam
 habet latitudinem: Maximam vero quae in his in
 his in quadraturis contingit valde diversam.
 Nam ad eum circumlorum quae inclinare tanquam
 nodis illis pensilis instare videtur tunc equidistant
 maxima fit quando tellus syderis proxima est, hoc
 est in ortu syderis vespertino, tunc enim in Saturno
 partibus duabus & sexta axis inclinatur, in Jove
 partibus 2. decepto trivente: In Marte vero parte una
 & dextante. Contra vero inra vespertinum ortu
 ortum matutinum plurimum habent ab ista
 terra. Saturno quidem & Jove quinque vnius
 partis minor est huiusmodi inclinatio: Marti vero
 parte una & sexta. Sic quidem diversitas haec in
 maximis latitudinibus apprimè percipitur ac alij
 tanta minor, quanto minùs a nostro sidus distat:
 pariter cum latitudine crescit & deo decrescit.
 Atque etiam motu telluris in orbe magno latitu
 dines visibiles nobis variari ita sicut propinquitate
 & distantia visibiles latitudinis angulos contingere
 et mirum, sicut Mathematica ratio exposuit.
 Siquidem hic motus librationis secundum lineam
 rectam contingit. Fieri autem potest ut ex duo
 bus orbibus huiusmodi motus componatur, qui
 cum sint concentrici alter alterius deflexos circumferat
 polos & inferior contra superiorem duplici voluntate
 polos orbis Epicycli deflexis revolvat. Et hi quoque poli
 tate habeant deflexionem a polis orbis medietate super
 oris, quantum huius a polis superiorem orbis: Et haec
 de h. 4. & 5. in orbe terram ambientibus.

DE VENERE

Reliquum est eorum speculationem aperire quae
 magni orbis ambitu multidentur. hoc est de motibus
 & Venus quidem persimilem habet motibus
 & coniugium quales illi superiores sed alia motuum
 observantia: Orbes quidem non Epicyclo suo maior
 parte facit revolutiones nono mense et praefertur et
 eoq. motu composito, minorem Epicyclum circa ubi habi
 tudine firmamento resistit, summam eius absidem
 ad punctum, quo Solem vergeri diximus constitutus
 minor autem Epicyclus in parte cum illis revolutionibus
 habens motus orbis magni in partem referriat, ad
 huius solis revolutionem duos circos in circuitu per
 fert, et quorum radius in linea ad Absidem diametro
 posita fuerit et sidus tunc centrum maioris Epi-
 cycli proximum sit et in transverso quadrato dimidiat.
 Simili fere modo quidem in minor Epicyclus et
 respicit, observans. Est autem proportio semidiametrorum
 orbis magni et veneris sicut 25 ad 10 et maior Epicyclus
 ad diametrum suscipit. Vnius partem, minor vero qua-
 drantem; retrocedere quod et hoc vertitur tunc maxime
 quando sidus terra proximum est, simili quodammodo
 ratione ut in superioribus sed contraria: In illis enim
 accipit motu terra superante, hic autem superato. At
 illis orbe rotulis contento, hic vero contento. Quia
 propter nos unum et oppositur, cum tellus intermedium ad
 possit: Sed ex ceteris et de festantijs quae sunt in con-
 tactibus innumerata lineis a centro telluris pro-
 deuntibus utrobique revertitur, 48 grad. nunquam recedens
 ad nostrum aspectum. et hoc est veneris motus
 summa, quo in longitudinem circumducitur.
 Latitudinem quoque duplici causa scandit: Habet. n.
 et hoc axem orbis inclinatum quantitate anguli 3. S.
 Et nodum suum, unde septentriones petit in abside sua
 habet. Digressio autem quae ex tali inclinatione procedit
 quam ostendit.

Quam eadem in se ipsa sit duplex, non ostenditur. Nam
in altitudine nodorum Venereis incedente terra transuersis
sursum & deorsum affruntur, hinc reflexiones sunt
naturales, apparent orbis obliquitates & hinc vocant decli-
nationes, eadem vero in quadrantis. Ceteris autem
locis ambae latitudines permixtae confunduntur ac
alia aliam superans vincit et similitudine ac quasi
militudine mutuo se auget et peruenit: Hinc vero
axis inclinatio est. habet librationem mobilem, non
autem sicut in superioribus illis ad nodos pendentem,
sed in alijs quibusdam volubilibus punctis, quare
rotationes suas ad sidus annuas faciunt. Unde
quomodo sidus contra absidem Venereis steterit, maxi-
ma sunt sit librationis inflexio & hinc in ipso sidere
in quarum hinc parte sui orbis fuerit. Quasi si hinc
sidus in abside sit, vel ei diametraliter opposito, latitudines
non penitus turbat, tametsi in nodis tunc versetur.
Hinc vero descendente hinc inflexione quoad usque nullus
per quadrantem recte dicto loco amoueat, et simi-
litudinem motuum maxime illius declinationis partem
a sidere tantundem testatur nullum proorsus hinc
declinationis vestigium reperitur & quomodo declinatio
in libramento continuo & illo principio a super-
trionibus ad austrum declinante ut idem hinc a sy-
dere sese elongante, secundum telluris ab abside re-
motionem sidus ad eam perducitur partem qua
prius australis fuerat. Hinc autem oppositio-
nis loco septentrionalis facta doctus iterum ad
summam librationis articulo peracto, ubi rursus
maxima sit declinatio & prima simul & aequalis
Sic demum pari modo per reliquum semicirculum
pergit: Quasi nunquam sit meridianam hinc latitudo

quam plerumque deviationem vocant, et hae duabus
orbibus fieri, concentricis & aëribus obliquis, sicut
in superioribus dicebamus, hinc quoque consentaneum
esse videtur.

DE MERCURIO

Sed omnium in celo mirabilissimus est & mirsus,
qui pene imperuestigabiles pererrat vias, in per-
scuratorum nodi facile quærat: Addit præterea diffim-
tatem, quod sub radijs \odot invisibiles plerumque
meatus occupat, et paucis admodum lectus visibile
se exhibet, attamen comprehenditur et ipso modo
aliorum ingenio quispiam intuebat. Conuenienter
hinc Spiritus duo, ut in Venere in orbe suo revolubi-
les. Nam maior Spiritus nunc orbe suo pariter semel
revolutiones et aliter absides eius cum sextum gradum
et medium post \odot spiram constituit. Minor
autem Spiritus contraria illius lege duplici vero
revolutione reflectitur ut in omni semel totum quo
absidem huius superanem vel ex adverso respicit
sidus a centro maioris Spiritus remotiss. sit, atq. in
quadrantibus proximis et huius quidem orbem
perio mense duximus reverti hoc est. 88 diebus
minores semidivisionis partes capit $q\frac{2}{5}$ quarum semi-
diametrum magni orbis 25 posuimus: Ex his
autem primus Spiritus accipit unam et q. m.
Secundus autem tertiam etiam partem hoc est. mini-
mias 34 fore, sed is quidem circumlocum concursus
hic non sufficit ut in ceteris: Terra siquidem in
supradictis absidis respectibus pererrante longe mi-
nor apparet ambitu sidus mercurij, quam ratio circum-
locum iam dicta sustinet et rursus in quadraturis
longe etiam maiore.

Cum ven.

Cum vero nullam aliam in longitudine diversita-
tem ex hoc fieri percipiatur, consentaneum est per
arrestum quendam & reversum a centro orbis secundum
lineam rectam contingere, quod quidem fieri oportet
per duobus orbibus circumdata habentibus axes
aequidistantes axi orbis, dum centrum Epicycli ma-
ioris sine totius illius aspe tantum distat a centro
orbiculum immediate contingentes quantum
centrum huius a centro exteriori id quidem reflexum
est misit. 14 & medio unius patet de 25 gradus omni
contextum mensi sumus. quodque motus exteriori
orbiculi binas in anno vertente revolutiones faciat
interior autem motu reflexo, duplo reversu quater
interim revertatur. Praefertur autem enim hoc
motu composito centro maioris Epicycli secundum
lineam rectam quemadmodum circa latitudines
libratis diximus. Sic igitur in memoratis ad absi-
dem telluris sitibus centrum Epicycli maioris centro
orbis proximum est. In quadraturis autem remanet
in locis autem mediantibus. 45 gradus ab his
centrum maioris Epicycli centro exterioris orbi-
culi applicat, amboque in unum concurrunt. Qua-
ritas autem huiusmodi reversus & arrestus constat
minutis 29 unius praedictarum partium: Et
haec motus Mercurij Longitudinalis sic se
habet. Latitudinem vero haud senes facit
quam Venus, sed tractu semper contrario: ibi
enim illa Septentrionalis fit, hic Austros petat.

Declinat autem orbis eius ab Ecliptica qualitate
anguli partium 7. Derivatio hic quoque semper
Astralis dodrantem Unius gradus nunquam excedit
Ceterum qua circa Latitudinem Venus di-
sta sunt, hic quoque commemorasse conuenit, ne
eadem saepe repetantur.

Sic septem omnino circulis mercurius currit.
Venus quinq: Tellus tribus. & circa eam
Luna quatuor. Mars demum, Jupiter & Sa-
turnus singuli quinq. Sic igitur in
vniuersum 34 circuli sufficiunt, quibus tota
mundi fabrica, totaq; Systemi Chora explorata sit.
FINIS.

86
34

Nicolai Copernici

de Hypothesibus motuum caelestium

à se cons titutis

commentariolus.

Multitudinem orbium caelestium Maiores nostros
eam maxime ob causam posuisse uides, ut apparente
in sideribus motum sub regularitate saluarent.
Valde n. absurdum uidebatur coeleste corpus in
absolutis rotunditate non semp aequè moueri.
Fieri aut posse aduertorant, ut et compositione
atq; conuersione motuum regularium diuersimode
ad aliquem situm moueri quippiam uideretur.
Id quod Calippus & Eutychus p concentricos
circulos deducere laborantes non potuerunt.
Et his oim in motu Sydereo re ttere rationem
no solum eorum que circa reuolutiones Syderu
uidentur, uerumetiam quod Sydera modo scan
dere in sublime, modo descendere nobis uidentur,
quod concentricitas minime sustinet. Itaq; poti
or sententia uisa est p eccentricos & epicyclos
id agi, in qua demum maxima pars sapientum
conuenit, attamen que ab Ptolomeo et plerisq;
alijs passim de his prodita fuerunt, quamq; ad mi
serum responderent, non paruum quoq; uidebant
habere

MS.

PHIC.

IX.

habere, dubitationem. Non n. Sufficiebat nisi etiam
equantos quosdam circulos imaginarentur, quibus
appareret neq; in orbe suo deferente, neq; in centro
proprio equali semp. velocitate syderis moueri.

Quapp non satis absoluta videbatur huiusmodi spe-
culationis, neq; rationi satis concinna. Ergo cum hęc
animaluertissem ego, sepe cogitabam si forte ratio,
nobilior modus circuloꝝ inueniri possit, e quibus
ois apprensus fixeritas dependeret, orbis in seipsis
equaliter motis, quemadmodu ratio absoluti motus
possit. Rem sane difficilem aggressus, ac penę
inexplicabilem, obtulit se tanto quomodo id paucio-
rib. ac multo conuentiorib. reb. quę olim sit p-
ditum, fieri possit, si nobis aliquę petitiones
quas axiomata uocant concedantur: quę hoc
ordine sequuntur.

Prima petitio.

Omniũ orbium celestium siue Sphærarum
unũ centrum non esse.

II. Centrum terre non esse centru mundi,
sed tantum gravitatis et orbis Lunaris.

III. Quę orbis ambire solent, tanq; in medio
omniu axis ferentem, ideoq; circa Solem esse cen-
trum mundi.

IIII. Minorem et comparatione distantiarum Solis et terre, ad altitudinem firmamenti, quam semidiametris terre, ad distantiam Solis, adeo ut sit ad summum firmamenti insensibilis.

V. Quicquid ex motu apparet in firmamento, non esse ex parte ipsius, sed terre. Terra igitur cum proximis Elementis motu diverso tota conuertitur, in partibus suis inuariabilibus. firmamento immobili permansit ac ultimo celo.

VI. Quicquid nobis ex motibus circa \odot apparet, non esse occasione ipsius, sed telluris et nostri orbis, cum quo circa \odot uolumur, seu aliquo alio sidere. Sicque terram pluribus motibus ferri.

VII. Quod apparet in exortibus retrocessio ac progressus, non esse ex parte ipsorum sed telluris. Huius igitur solius motus tot apparentibus in celo diuersitatibus sufficit. His igitur sic premisis conabor breuiter ostendere, quam ordinate et qualitas motuum seruari possit. Hic autem breuitatis causa mathematicas demonstrationes omittendas arbitratus sum maiori uolumini destinatas. Quantitates in semidiametrorum orbium in circulum ipsorum explanatione hic ponentur, et quibus mathematica actus non ignarus facile

facile percipiet, quae optime numeris et observationibus.
talis circuloꝝ compositio conveniat.

Proinde ne quis temere mobilitatem telluris a seors,
raste cum Pythagorae nos arbitretur, magnum
quoque et hic argumentum accipiet in circuloꝝ
declinatione. Etenim quod Physiologi stabili-
tatem eius astruere potissime conantur appa-
rentijs plerumque imitantur. Quae omnia hinc in
primis corruunt, cum et per apparentiam uer-
tens eandem.

De ordine orbium.

Orbes caelestes hoc ordine sese complectuntur
Iunius est Stellarum fixarum immobilis et omnia
continens, et locans sub eo Saturnus, hunc sequitur
Martius, subest hinc orbis in quo nos circumfer-
rimus. Deinde Venus, ultimus Mercurialis.
Orbis autem Lunae circa centrum terrae uertitur
et cum ea eadem Epicyclus deferretur. Eodem quoque
ordine aliam aliam revolutionis uelocitate sequat.
Secundum quod maiora minoraue circuloꝝ
spatia empetuntur. Sic quidem Saturnus annis
.30. Iupiter .12. Mars. Tellus annua revolu-
tione restituitur. Venus 9 mense. Mercurius
.3. revolutione parit. ¶ De motu quoque circa Solem
apparent.

Terra triplici motu circumfertur, uno quidem in
orbe

orbe magno quo Sol orbem secundum signorum
 successione anno revoluitur. In tribus aequa-
 libus semper equalis arcus describens. Cuius quod
 centrum a centro Solis .25. parte semidiamet-
 ri sui distat. Cum igitur supponatur semi-
 diametrum huius orbis ad altitudinem firma-
 menti inceptibilem habere quantitatem, conse-
 quens est, ut hoc motu ☉ circumferri videat,
 persimile ac si terra in centro mundi subiaceret.
 Cum tamen id non Solis sed terrae potius motione
 contingit, ut exempli causa, dum haec sit sub
 Capricorno, Sol est directus per diametrum in
 Cancro cernatur, et sic detroceps. Videbitur
 et Sol eo motu inequaliter moveri secundum
 distantiam eius a centro orbis ut iam dictum
 est. Ex quo maxima diversitas duobus gra-
 dibus et sextante unius contingit. Declinat
 autem ab ipso centro Sol ad punctum firmamenti
 quod distat a Stella lucida, quae est in capite
 gemelli Splendidiore gradibus fere .10. versus oc-
 cidentem invariabiliter. Tunc igitur Sol in
 summa eius altitudine cernitur quando terra
 in toto huius opposito versatur centro orbis
 inter eos mediante, et per hunc eodem orbem
 non terram solum, sed quod simul cum orbe lunari
 comprehensum est, circumducitur.

Alius

Alius telluris motus est quotidiene revolutionis
et hic sibi maxime proprius in polis suis secundum
duo ordines signorum, hoc est ad orientem
labilis, per quem totus motus precipiti utraque
circumvagi videtur. Sic quidem terra cum
circumfluit aqua et vicino aere voluitur.

Tertius est motus declinationis. Axis enim quotidi-
ane revolutionis non aequidistant axi magni
orbis, sed obliquatur secundum circumferentiam
partem, non quidem circulo 23 gradibus
medio fere. Foris centro terra in superficie
Ecliptica firmamento, hoc est in circumferentia
circuli magni orbis poli eius circumvolutur,
circulos utrobique parvos describentes, in centris
ab axe orbis magni aequidistantibus. et hic quidem
motus annuos fere complectitur revolutiones, et
cum orbe magno penitus comparat. At vero
axis magni orbis ad firmamentum immutabile
servat compositionem ad eos quos vocant Ec-
clipticae polos. Motus item declinationis
cum motu orbis complexus, polos quotidianae revo-
lutionis ad eadem caeli momenta semper retin-
eret, si paribus diebus revolutionibus. cum illis
constaret. Nunc longo temporis tractu
deprehensum est, talem telluris positionem ad firmam-
entum immutabile mutari, propter quod ipsum

57.

firmamentu aliquib. motib. ferri pleriq; in sum
est, lege voluam satis deprehensa. Possit aut
hęc oia fieri mutabilitate telluris, minus mi-
rum est. Quib. aut poli inhaerant, ad me
non attinet dicere. Vileo cyclo in inferiorib. reb.
q; irregularia ferrea magnetē attrita, in unū sepe
mundi situm nitatur. Posterior tamen sententia
iusta est, secundū orbem aliquē fieri, ad cuius
motū ipsi poli mouentur, quem procul dubio
sub luna esse oportebit.

Quod equalitas motuum non ad Equi-
noctia, sed Stellar fixas referatur.
Cum igitur equinoctialia puncta, ceteriq; mundi
caulinis plurimum commutentur, falli cum
neceesse ē, quoniam ab his equalitatem annue
revolutionis deducere constat, q; et sub diversis
statib. multis experimentis observationum diversa
cepta ē. Hanc Hipparchus 365 diebus, cum
quadraginta unius diei, Albatregū vero Chaldeos
cepit tale annū ex 365 dieb. 5 horis 46 minutis
hoc 13 minutis & 3. quintis sine triciente unius
minuti ab Ptolomaeo breviorē. Rursus aut
Hispanensis huic longiorē vigesima parte unius
horę superaddidit ex 365 dieb. 5 horis & 49 minutis
annum verentem constituit.

Ne aut

Ne aut diuersitate ex observationum errore p̄cessisse
uideat, si q̄ singula accuratius animaduertat,
inueniet ea cum mutabilitate æquodiamm p̄a,
Etæum semp̄ correspondisse, tū n. ipsi mundi
cardines in centenis annis uno gradu mutabāt
quemadmodū Ptolomei quo replēt. Erat tunc
anni quantitas q̄ ab ipso Ptolomeo tradita est,
quanto aut̄ subsequentib. seculis potiori mutabilita;
te maioribus nobis. inferiorib. obuiant, tanto
breuior annus factus est, quanto translatio cardis,
tū esset maior. Nam occurru uoluciori breuiori
tempore annus excipiebant motum. Rectius igr̄
agr̄ q̄cumq̄ annua equalitatem ad stellas fixas
refert. Quemadmodū circa uirginis Spicam
fecimus, inuimusq̄ annu 365 dicitur & sex
horarū & sextantis fere annus hoc semp̄ fuisse.
Qualis etiā in Egiptiaca antiquitate reperitur eade
ratio in alijs etiam motibus siderum habenda est
quod absides eorum et state sub firmamento
motum leges docent, ac cælum ipsum ueraci testi.
monio.

De Luna.

Luna uero præter annalem, ut dictum est, circū
cūctam, quatuor motib. nobis uidetur prægari. Nam
in orbe suo deferente circa telluris centrum, secundū
ordine signorum mensuras complet̄ reuolutio;

nos

(fol. 60. dicit.)

axis qualem Epicycloru equidistant ac si orbis pp
quod nulla ab eo excessione in facit.

Sed hic orbis axem suum declinat hinc axi magni
orbis sui Ecciptice. Quapp Luna a superiore
Ecciptica directi facit. declinat igitur secundum
quantitatem anguli cui de circumferentia circuli
quinq; gradus superantur, cuius poli circum-
feruntur in equilibris tantum axis Ecciptice, prope
motum sicut in declinatione dictum est. Sed hic
signorum ordinem & longe tardiori motu, ut ad
una ~~circum~~ revolutione 19 annis expectat, et
hoc in orbe quidem eminentiori fieri pleriq; videt
cui poli inherentes ad hunc modum ferantur. Tandem
igitur videtur habere Luna motum fabrica.

De tribus Superioribus. Saturno Jove
et Marte.

Saturnus, ♄ et ♃ Jovis similes sunt motum ratione
siquidem orbis eorum amato illum magni peritus
includentes in centros communis ipsius magni orbis,
ad ordine signorum volunt. Sed orbis qualem
Saturnus 30 anno revolvit, Jovis 12. Marti
aut 29. mensis, p'inde ac si tales revolutiones
magnitudo orbium remoretur. Nam semidia,
metro magni orbis ex 25. plib. g'itudo semidia,
metro orbis Martij 30 plus obtinebit. Jovis 120.
et unig p'liculy quincuntem. Saturni 230 et
Sextantem unig. Dies aut semidia ^{metri} a centro
orbis

orbis ad centrum .i. epicycli dis tantia.
 Habet n. q̄q̄ duos Epicyclus, quorum alter alterum
 deferret p̄modum sicut in D dictu est, sed lege
 diversa. Primus n. Epicyclus q̄ motum orb
 reflexus, p̄ces facit cum eo revolutiones, alter vero
 obuians primu motum revolutionib. duplicatis circ,
 cum agit Sydlus adeo ut quandooumque sit in ~~maxima~~
 Suma a centro orb distantia, ut rursus in
 maxima uicinitate, tunc Sydlus sit centro Epi
 cikli quā proximo. In quadrantis aut medianib.
 remanet. Itaq̄ ex totum motum oppositione or
 bis & epicyclorū & revolutionum paritate contin
 get, ut huiusmodi elongationes & accossiones, ma
 xime statas sibi sub firmamento fides obtineant,
 ac Joviceps Vbiq̄ ceteras obseruant motuum q̄
 ditiones. Itaq̄ absides suas inuariabiles, Saturnus
 unus q̄da circa stellam q̄ sup cubitu esse dix sagitt
 fabris. Iuppiter q̄da post stellā q̄ extremistas
 caudę Leonis appellatur. Mars uero gradibus
 .6. et medio ante cor Leonis.
 Magnitudinis autem Epicyclorum ha sunt. in
 Saturno q̄dem primu semidiametro constat
 ex partib. 19 & 47. minut: Quatuor semidiamet
 ter orbis magni ex 25 supponatur. Secundū
 aut Epicyclus part. 6. & minut: 34 semidiamet
 rum est. Sic q̄q̄ in fine primus part: 10. &
 minut

minut. 6. Secundus part: 3. mi. 20. Semidia,
 metros continet. In aut primus part: 5.
 minut. 3 q. Secundus minut. 5. Sic igitur
 ubiq; ad primam Semidiametror triplo maior est
 facto. Hanc aut diversitatem qua epicyclor; motu
 inducit sup motu orbis, p; motu repellere placuit.
 qu; ubiq; sub firmamento cetero, ut dictu est ob;
 servant limites. Alia igitur e diversitas, scilicet
 Syderis interdum regressu, sepe etiam subsistit occ;
 nitur, q non ex motu Syderis contingit, sed soli,
 laris est in orbe magno aspectum accipientis. Hanc
 n motu Syderis velocitate superans radio visuali ad
 firmamento aspectum obviante, motum Syderis
 vincit. Quod tunc maxime fit, quando proxima
 fuerit Syderis terra, dum videlicet inter ☉ et Syderis
 mediet; in perenni Syderis ortu. Et generatio aut eis;
 ra eclipsium occasum ortuum matutinum prænou;
 tione antefest visum. Vbi vero visus ultra motu
 equali cursu obviat stare vident aduersis motib;
 inuicem se se perimentib;, quod plerumq; circa
 triquetrum ☉ radium contingit. In his aut
 orb; tanto maior contingit talis diversitas, quanto
 inferiori orbe Syderis mouetur, unde minor in Sa;
 turno qua Jove, et uersus in Marte maxima
 secundum proportionem Semidiametri magis orbis
 ad illor; Semidiametros. Est aut tunc uniuscuiusq;
 maxima, quando Syderis p; radium aspicitur, or;
 cumferon;

cumferentiam magni orbis contingente. Eadem
tria haec sidera nobis q̄ errant. In latitudine
vero duplicem discrepantiam faciunt, circumferre,
his q̄dē Epicyclorum in una superficie permanētib.
cum orbe suo ab Ecliptica declinat, secundū axem
deflexiones non sicut in Luna circumducibiles,
sed in cunctis caeli tractibus semp̄ residentes.
Sed et sectiones circuloꝝ orbis & Eclipticae
quae nodos vocant aeternas in firmamento
sedes occupant. Sic q̄dē Saturnus nodum
suum habet, unde ad Septentrionem frangere incipit,
per partē q̄ et meliora post stellam quae in
capite geminorū orientalis est. Iuppiter ante
eum ipsam stellam peribit quatuor. Mars autē
Vergitias antecedentem partē. 6. et meliora.
In his itaq̄ ac e diametris positus sidus existens
nullam habet latitudinem. Maxima vero q̄ in his
in quadraturis contingit valde diversa. Nam
axem circuloꝝ inclinare tanq̄ nodis illis
sensitū instar videtur, tunc exdem maxima
fit quando tellus sideri proxima est, hoc ē in ori-
tu sideris ut spectamus, tunc enim in Saturno
partib. duob. abesse axis inclinatur. In Jove
partib. ij. dempto totante. In Marte vero parte
una ē destante. Et contraxio autē circa v̄sij.
peritū occasū, octimum matutinū proximū tunc
absistit terra. Saturno q̄dem ut Jovi quocūq̄
annus partib. minor est huiusmodi inclinatio.

Marti

Marti uero parte una et beise. Sic y de diuox,
 Jitas hoc in maximis latitudinibus apperine
 p cipitur, ac alicui tanto minor, quanto minus
 a nodo Sydus distat pariter cum latitudine
 crescens et deficiens. Accidit et motu tollu,
 ris in orbe magno latitudines uisib. nostris
 uariari, ita sane ppingtate uel distantia
 uisibilis latitudinis angulos augente uel minu,
 ente sicut mathematica ratio exposcit. Sig:
 dem hic motus liberationis factum hincam recta
 contingit. Fieri aut potest ut ex duobus or,
 bib. huiusmodi motus componatur, q cu sint
 concentrici, alter alterius deflexos circumulu,
 cit polos, e inferiore ytra superiorem duplici
 uelocitate polos orbis Epicyclo deferentis re,
 uoluat. Et hi quoy poli tanta habent deflexi,
 xionem a poli orbis mediate superioris, quatin
 hinc a poli supremi orbis, et hoc de Saturne,
 no Jouis et Martis ac orbib. terra ambientibus.

De Venere.

Reliquum est eorum speculatione apixae, que magi
 ni orbis ambitu includunt, hoc e de motib. Venereis
 et Mercurij. Venus qde p similem ht circulos
 compaginem quales illi superiores, sed alia mo,
 tuum

tuam obseruantia. Orbis q̄dē cum Epicyclo
 suo maiori partes facit resolutiones nona motu
 se ut predictū est, eoy motu composito minore
 epicyclon certa ubiq; habitudine firmamento
 restituit summū eius absidem aut peribum quo
 solem uertere diximus constituens. Minor
 aut Epicyclus impares cum illis resolutiones
 habens, motu orbis magni imparitatem reser-
 uant, ad huius q̄dem resolutione duos omnino
 circuitus pficit, ut quando omq; tellus in linea
 ad absidem diametro porrecta fuerit, sidus
 tunc centro maioris Epicycli proximu sit & in
 transuerso quadrantum remotiss. Simili fere
 modo quemadmodum in luna minor Epicyclus
 Solem respicit obseruans. Est aut p̄posito semis
 diametrorū orbis magni et Venereis sicut. 25. ad
 minor Epicycli 18. Et maior Epicyclus desuperatē suscipit minus
 partem, minor uero quadrantum, retrocedere
 quandoq; & haec cernitur, tunc maxime quando
 sidus terre proximu ē, simili quodammodo ra-
 tione ut in superioribus sed conuersa, in illis n.
 accidit motu terre supante, hic aut supato ac illis
 orbe telluris contento, hic uero continente. Qua,
 pp nec unq; Soli opponit, cum tellus inter motu,
 axi nō possit sed ex certis ab Sole distantijs que
 sunt in contactib. circumferentia lineis a

centro

minor Epicycli
 .48.
 minor
 .36.
 qualis
 semidiam
 .60.

centro telluris p[er]duantib. utrobique reuertit. q. d.
 gradib. nunq[ue] excedens ad nostrum aspectu.
 Et h[ic] e[st] Veneris motus summa quo in longitudi-
 nem circumducitur. Latitudin[is] quoq[ue] duplici
 causa Joandit: habet. n. et h[ic] axem orbis incli-
 natum quantitate anguli $\gamma: \delta: \epsilon$ Et nodum
 suum unde Septentriones petit in abside sua ter.
 Digressio aut[em] q[ue] ex tali inclinatione procedit, quanq[ue]
 eadem in ipsa sit duplex non ostenditur. Nam
 in alterutro nodorum Veneris incidente terra
 transuersis sursum & deorsum aspiciuntur,
 has reflexiones uocant naturales apparent orbis
 obliquitates & has uocant declinationes, eadem
 uero in quadrantib. ceteris aut locis quib[us] lati-
 tudines p[er]mixti confunduntur, ac alia aliam
 superans uincit ac similitudine ad dissimilitudine
 mutuo se augent & minunt. Hac p[er] axis in-
 clinatio est habet liberationem mobilem, no[n] aut[em]
 sicut in superiorib. illis ad nodos pendentem, sed in
 alijs quibusdam uolubilibus punctis, que reuolutiones
 suas ad sidus annuas faciunt, unilo quandoq[ue]
 tellus q[ue] absidem Veneris petere maxima tunc sit
 liberationis inflexio & hoc in ipsa sidere in qua,
 cum tunc parte sui orbis fuerit. Quapp[er] si tunc
 sidus in abside sit uel si diameter opposit[is] latitudinis
 non peritus cauebit, tunc si in nodis tunc uer[us] sit.

Hinc

Hinc vero decrefcente hac inflexione quoadafq;
 tellus p̄ quadrantum circuli dicto loco amovatur
 et fimi latitudinem motuum maxime illius deivi,
 ativnis punctus a Sydere tantulum deſiderit,
 nulla perſus huiusce deviationis veſtigium ulq;
 reperitur. Et deinceps deviationum libramento
 continuata, illo principio a Septentrionibus
 ad austrum declinante, ac identidem a Sydere
 ſeſe elongante, ſedm telluris ab abſide remotiorem
 Sydes ad eam p̄ducitur partem quę prius Auſtra,
 lis fuerat. Nunc aut oppoſitionis lege Septentrio
 nalis facta, donec iterum ad ſummam p̄ncipal, libra-
 tionis circulo p̄acto, ubi rursus maxima fit deivi,
 vis & p̄ncipis ſimul & æquat. Sic deivi pars
 modo p̄ reliquum ſemicirculum p̄git. Quapp̄ nunq;
 quam ſit meridiana hac latitudo quam p̄terunq;
 deviationem vocant, & hæc duobus orbitis fieri
 concentricis & axibus obliquis ſic in ſuperiorib.
 dicebamur hic quoq; conſtantem ſe videtur.

De Mercurio.

Sedium in coelo mirabiliſſ. & Mercurij curſus, q̄
 p̄ne inſeſtigabiles p̄mittit vias uti p̄ſcrutari nō
 facile queat, addit præea difficultatem quod ſub
 radijs ſolis inviſibiles p̄terunq; meatus occupat
 et paucis admodum diebus inviſibilem ſe exhibet, at,

tamen

tamen comprehenditur et ipse, modo altiori neque
 mo ipsam incumbat. Convenient et hinc
 Epicycli duo ut in Venere in orbe suo revolubiles.
 Nam minor Epicyclus pariter cu orbe suo facit
 revolutiones, ut illic absides eius Jovem gradibus
 .14. & medium post virginis Spica constitutus.
 Minor aut Epicyclus contraria illius lege duplici
 vero revolutione reflectitur, ut in oi Jtu telluris
 quo absidem huius superacrit vel ex adverso ve
 spicit Jidus a centro maioris Epicycli remotiss.
 Sit, atq; in quadrantis. primum & huius ydem or
 bem totis mense duximus reversi, hoc e, 80. dieb.
 cuius semidiameter partes capit 9. & duas .5.
 unius partis, quart semidiametrum magni orbis
 25 posuimus. Ex his aut primus Epicyclus acci
 pit unam & 41 minuta. Secundus aut tertium
 cuius partem hoc e, minutis 34 & fere, sed is qd
 circuleum concursus hic no sufficit ut in ortis.
 Terra Jolem in Japradictis absidis respectibus
 Jucante longe minore apparat ambitu Jidus mo
 ueri, qua ratio circuleum ia dicta Justinet, ac
 rursum in quadraturis longe et maiore. Cum vero
 nullam ubiam in longitudine diversitatem ex
 hoc fieri percipiat, consentaneu est q accessu quenda
 et recessum centro orbis, Jctm lineam rectam
 contingere.

contingere, quod quidem fieri potest oportet,
duobus orbibus circumdata, habentib. axes
equidistantes axi orbis, dum centrum Epicycli
li maioris sine totius illius axe tantum distet
a centro orbiculi immediatè continentis, quàm
tum centum huius a centro externi, id quod
reperitur est minut. 12. & medio unius partis
de. 25. qb. omni contextu mensi sumus, quodq;
motus externi orbiculi binas in annis usq;
tente revolutiones faciat, interior autem mo-
tu reflexo duplo recessu quater interim re-
vertatur, progrediantur n. hoc motu composito
centro maioris Epicycli facta lineam rectam
quadrantem circa latitudines liberas diximus.
Sic ite in memoratis ad absidem telluris siti-
bus, centrum epicycli maioris centro orbis
proximum est. In quadraturis aut remotis
in locis aut mediantib. 4-5 gradus ab his cen-
trum maioris Epicycli centro exterioris orbicu-
li applicat, amboq; in annu concurrunt.
Quantitas autem huius recessus & accessus
constat minutis 29 unius proclitaxum partem,
sunt, & hactenus motus Mercurij longitudinalis
sic se habet. Latitudines vero haud seors facit
quam Venus sed tractu semper contrario, ubi
enim

66
43.
enim illa septentrionalis fit hic Austrus p̄dit.
Declinat autem orbis eius ab Eccliptica quā,
latitudo anguli partium septem. Declinatio autē
hic quoque semper australis declinante minus gra-
dus minus excedit. Ceterum quae circa latitudi-
nes Veneris dicta sunt hic quoque communi-
ter esse conveniunt, ne eadem sepe repetantur.
Sicque septem omnino circulis Mercurius currit,
Venus quinque, tellus tribus et circa eam Luna
quatuor. Mars de numeris Iovis et Saturnus
singuli quinque. Sic igitur in minore sunt 37.
circuli sufficientes quibus tota mundi fabrica
totaque Stellarum Choroa explicata sit.

nem in suo ductu asequutus erat, graduum proximè 60, ex eo tempore successiue illi propior fiebat, adeò vt xxvi Die Ianuarii, quo vltimò à nobis conspectus est, duraxat 32 partibus à medio loco Solis remotus fuerit. Ideòque hac in re nihil absconi protulit Mœstlinus.

Quòd vltimò ex Ptolemæo & Copernico insuper adfert, motus inæqualitatem constitui non posse, priusquam integram reuolutionem cognouerimus, ita vt quattuor momenta diuersitatis requirantur, sibi inuicem per Diametros opposita, videlicet extremæ velocitatis & tarditatis, quæ cum in hoc Cometa haberi non potuerint, Hypothesi Mœstlinianæ ratam certitudinero derogari; id non abs re quidem prolatum videtur. Reuerà enim perdifficile est, nisi integra Reuolutio constet, motuum particularium inæqualitates tueri. Imò apparet, quanta difficultate, Planetarum, adeòque ipsius Solis & Lunæ Apparentiæ exactè dignoscantur, licet tot reuolutiones, vel vni⁹ Hominis æuo, absoluant; Laudem nihilominus egregiam & eò maiorem admirationem meretur Mœstlini conatus, quòd ex aliquantula portione circuli, de toto eius ambitu, ratiocinationem ingeniosam & arduam instituere non animum abiecerit, quam si ita vndequaq; perfecisset, vt Apparentiis per totam durationem Cometæ abundè satisficeret, rem sanè præstitisset supra modum industriam, & approbatione dignissimã. Imò & ipse Copernic⁹ Octauæ Sphæræ motum, siue Equinoctiorum præcessionem vniuersalem extruere, licet à tot seculis, quib⁹ Mortalibus innotuit, vix quintadecimam circuli partem, vt ipsemet fateatur, peregerit, non tanquam impossibile, intractum reliquit. Itq; in Epistola quadam, quam manuscriptam habeo, ab ipso ad D. Bernhardum Vapourshy Cantorem & Canonicum Cracouiensem, Anno 1534, Die 3, Iunii datam, in qua Iohannis Vernerii opusculum de motu Octauæ Sphæræ examinat, de hac ipsa re agens, his verbis vtitur:

Nimia Octauæ Sphæræ tarditas, qua in aliquot annorum

rum

rum milibus in se se non reuersa est, vt inæqualitatis motu constet, non sinit id statim absoluerè, quod multas Hominum atates excedit. Possibile tamen est, coniectura Rationali ad id peruenire posse, adiutos etiamnum aliquibus Observationibus post Ptolemæum aduētis, quæ in eandem congruerint rationem. Nam quæ determinata sunt, infinitam rationem habere non possunt, quemadmodum si per tria puncta non secundum lineam rectam data, circumferentia ducatur, non licet aliam superinducere, quæ maior vel minor fuerit, prius transmissa. Atque hæc ille in modò citata Epistola scripsit, cuius exemplar habeo ex ipsius Autographo, post secundam vel tertiam transcriptionem mihi communicatum; ex quibus patet, ipsum Copernicum, qui Ptolemæo facit in Scientia Astronomica æquiparand⁹ veni, non prior⁹ irritum esse, iudicasse, ex aliqua portione motus diligenter explorata, de toto eius circuitu ratiocinationem probabilem instituere. Id quod Mœstlinus in huius Cometæ Hypothesi extruenda, pro viribus elaborauit, & non contemnendam in eo obtinendo nauauit operam. Sed de tota ipsius Hypothesi, qua huius Cometæ Apparentiæ exculare nititur, supra suo loco anem plenè dixi Sententiam, & quatenus ipsis Phænomenis satisfecerit, quatenus verò non, ex Observationibus certis Demonstrauit. Ideòque de his longiorem hîc commemorationem instituere non est necessarium.

Quæ de Helisæi Roeslin & Nicolai Vvinckleri Scriptis ibidem proponit Thaddæus, præcipua ex parte rectè se habent, neque ego illis quidpiam nunc addendum censeo, præsertim cum ipsemet suis locis de his ex professo satis luculenter tractem.

Postea digreditur Thaddæus in eruditam disputationem, contra eos, qui Cometas nullã peculiare significatione obtinere, itq; admirabiliores vulgarib⁹ & consuetis Meteoris esse, editis

Z Z 2

hac de

et posterius. Hinc n. annis menses dies et hora nobis constant. Men-
sura. a. et mensum vicissim se habent, relativa sunt enim. Porro canones Pto-
lemaei cum essent adhuc ex rector a se observatis coelestibus, credibile non est
errorem aliquem ab his sensu perceptibilem vel discrepantia continere, quo-
minus eius principibus quibus inambulavit non congruerent. Quae cum ita sint
Tonica Basilij. si loca. O et E cura Basilij cum organo Astrolabij inuenta
a Ptolemaeo anno 2 Antonini 9 dies. Pharmis mensis 5 horis et
 $\frac{1}{2}$ a meridie transfatus per tabulas appus inquirendo numeret, no-
minem ea post annos Christi 149 sed post 158 annos. 88. dies
et horas 5 et dimidia qui sunt Nabonassar 885 annis dies 225
et hora $5\frac{1}{2}$. Itam error iste manifestus est, qui illius in-
quisitionem de motu et Sphaera plerumque in fecit, ubi temporu facit
mentionem. Alius error est no minor precedentis in ipsa eius huius
pothesi in qua confirmat existimat 400 annis ante Ptolemaeum
aquali tantummodo motu no errantia sidera mutata fuisse: quae ut
inferius dicentur apertius quae inferius dicentur magis q. Per spi-
cua sunt animadvertendum puto, scientia stellarum eorum esse gra-
cumq. praepotere cognoscunt a nobis quam scdm naturam. Quae
admodum veru gratia. Primi natura nomina, viciniores esse terra pla-
netas quam fixa sidera, demide quod sequitur ut minus vibrantes
apparent. Nobis e contrario, antea visi sunt Planetae no scdm
lare et exinde cognitum propinquiores esse terra. Ita pariformiter
primi deprehensum est a nobis magnales videlicet stellarum motus
postea Epicychia eorum. Excentros aliosne circulos quibus ita ferate
ratiocinamur. Atq. adeo dictu id esse velim quod oportuerit praeficos
illos philosophos primu loca stellarum instrumentorum artificio notare
cum temporu intervallis, et ea tanquam manu ductu ne quata
= ne infinita

de eis certam periclitari, quam tunc visi sunt inuenisse, quando co-
sideratis visisq; stellis locis ad stipulationem quaedam omnis. conueniret
Ita et de motu octauae sphaerae leuit, quem prisci mathematici ob inimi-
am eius tarditatem nobis ad plenum tradere non potuerunt sed vesti-
gia eorum sequenda sunt inuestigare eum volentibus. et eorum considerationibus.
tamquam examelo relictis inherendum, quod si quis suo sensui inherens
pittauerit illis non cedendum in hoc, certe huius causa est iam ma-
hniuis artis, et ante ostium recubans agrotantium somnia de motu
8 sphaerae somnabit, et merito, ut pata qui per illorum calumnia
existimauerit sua hallucinationi subueniendum. Constat autem illos
summa diligentia et solertia ingenio illa omnia obseruasse, qui multo
et praecleara inuenta et admiratione digna nobis reliquerunt. Inua-
norem per suadere in hand quaquam possum in accipiens del-
laris locis eos errasse vel in quarta vel quinta sive et septa parte
unius gradus, ut autor existimat, de quo postea latius. Illud
quoque praeterea dandum non est in omni motu sideris, cui diuersitas inest
totam revolutione ante omnia de sideris in qua intelligatur omnes
motus apparentes differentias pertransiisse. Diuersitas n. apparet
in motu est, qua impedit ut per partes tota revolutio et aequantitas
motus mensurari non possit. Sed sicut in inquisitione cursus lu-
naris Ptolemaeus et ante eum Hipparchus quodam magna ingenij
sagacitate considerauerunt, oportere quattuor momenta in revo-
lutione diuersitatis opposita sibi inuicem per diametros, ut pote
extrema velocitatis et tarditatis ac utroque per transversa
amborum aequalitatem ^{mediantium} quadrifaria secantia circulum
sive ut in primo quadrante velocissimus decreseat motus, in alio
diminuat medius, et rursus crescat tardissimus in tertio quadrante

ne nisi motus
quadrato de motu
in casu remota
neret ratio
nem aliquam

æqualis in quarto quia industria scire potuerunt ex observatis 30
in spe diu & motibus in qua circuli portione quolibet tempore
verteretur, ac proinde cum similis motus redijset, intellexerunt
iam factam magnitudinis ^{revolutionem} ^{circumpositionem}. Quemadmodum hoc latius
magna Astrudionis lib 4. Ptol. explicavit. quod et in inveni-
tione motus & Sphære erat observandum. Sed nimia eius ut
dixi tarditas, qua in annos milibus non du in sese reversus, in
æqualitatis motus satis constat, non sine et statim absoluerit
quia multas hominum ætates excedit, possidit tamen est cetera
ra rationabilis ad id perveniri posse, ad viros etiamnum
aliquos observationibus Ptolemy ad iudicis quæ in eandem
congruerint ratione. Nam q̄ determinata sunt in similitam
rationem habere non possunt quemadmodum si per tria puncta
non secundum lineam rectam posita ⁱⁿ circa ferentia ducatur non licet
aliam super inducere qua maior vel minor fuerit prout tras
missa. Sed de his alias ut revertar ad id unde digressus
sum. Videntur igitur nobis nunc est an recte se habeant, quod
dicit. Non errantia sidera 400 ante Ptol. annis æquali so-
lunodo motu fuisse mutata. Porro ne verborum significatione
fallamur æqualem accipio motum quem et medio crum dicere sole-
mus qui sit inter tardissimum et ^{conspicissimum} velocissimum. medius, ne
circumveniat nos quod in corollaria primo & propositionis dicit
Tardiorum esse motum fixorum siderum, ubi Jones sua hypothese
æqualem ponit ceteram velocitatem, perinde ac si nunquam futurus
sit tardior. In quo. hanc scio an sibi ipsi condet, multo tardiore
iudicia adducens. Assertit autem æqualitatis argumentum ex unifor-
mitate qua fixa sidera tantisper a primis delectis fixis observata
rīg

ribus Aristarcho et Firmochari usque ad Ptolemaeum ac per aequalia
temporum interualla, ut puta per singulos annos centenarios
singulos proximie gradus pertransierint; ut apud Ptol. satis
apparet repetitum ab autore Prop. 7. Sed huius tantus Mathe-
maticis expertus non aduertit quod nullatenus esse potest ut
~~circa~~ ^{circa} momenta aequalitatis hoc est sectiones circuloꝝ Eclip-
ticae 10 sphaerae et erepidationis ut ille vocat, uniformior
appareat stellarum motus, quam alijs, quando contrarium eius sequi
necesse sit, ut tunc maxime varius appareat, minime vero
quando velocissimus vel tardissimus est per motum adparens
Quod vel ex sua ipsius hypothesis et constructione debebat om-
ni maduertere et tabulis in de contextis praesertim ultimo canone
quem ad reuolutionem totius inaequalitatis siue erepidatio-
nis exemplificauit, ubi a ducentis annis a natiuitate Christi
secundum praecedente computationem in primo annos centena-
rio, reperit motus apparet scrupuloꝝ primos 49. huius
taxat unius gradus; in altero centenario scrupuloꝝ primos
57. Deinde ab ipsa natiuitate Christi per priorum annos
centenarium transmutata fuissent stelle gradu .i. et decima
ferè parte unius, in secundo gradu .i. et quarta ferè ut
paullo minus sextante unius gradus se inuicem excedant
motus sub aequalibus ^{temporum} spacijs Quodsi coniungas 200
annos utrobique motum deficiat in primo inueniatur a duob.
gradibus plusquam quinta pars unius In secundo a superaddet
prope unius gradum antem, sicque rursus sub aequalibus tem-
poribus excedet motus sequens praecedentem in dimidio gradu
et parte quinta decima ferè. Cum antea centesimo quoque

anno singulos pertransisse gradus stellas fixas Ptolemaeo credes
detulisset. E contrario vero eadem lege assumptis a se curat
in velocissimo mota octava sphaera contingit ut in 400 annis
vix unius scrupuli differentia in motu apparente reperatur
quemadmodum videre licet ab annis Christi 600 usque ad 1000
in eodem Canone Similiter et in tardissimo ut a 2060 annis
in subsequentes 400. Et ratio diversitatis est, quia ut di.
cum est superius in vno hemicyclio trepidationis vel tri
delicet] tarditate ad summam velocitatem ad crescit semper
aliquid motus apparentis et in altero semicirculo, qui a su.
ma velocitate continuo decrevit motus qui antea crenc.
rat, fitque summa augmentatio et diminutio in fundis et
qualitatis e diametro oppositis adeo ut in motu appare.
te non sit reperire motus aequales in duob. continuis tem.
porum spacijs, qui alter altero maior fiat aut minor nisi
circa velocitatis aut tarditatis extremitates, ubi dim.
taxat utro citroque aequales circumferentia pertranscunt,
temporis aequalitate, atque incipientes vel desinentes angere
vel minus, mutua tunc sese compensatione coequat. Nulla
ergo ratione convenit, medium fuisse motum eum qui in 400 annis
ante Ptol. sed tardissimum potius, cum et non videam cur alius
divinere tardiozem de quo nulli omniduram hactenus habere
potuimus cum ante Timocharem nulla stellarum fixarum annotatio
facta sit qua ad nos usque pervenisset sed neque ad Ptol. cumque ve.
locissimus et motus iam praeterierit, coequus est in altero
a Ptolemaeo semicirculo cum nos esse in quo diminuitis motus
cum et non modica pars praeterierit. Itaque mirum videri non debet.

quod non potuerit hinc suis assumptionibus. Propriis alicunde ad ea quae sunt ab antiquis annotata, praeterieritque illos aberrasse in quarta vel quinta parte unius gradus sine etiam in dimidia et amplius, cum tamen in nulla parte Ptolemaeus maiorem videatur adhibuisse diligentiam, quam ut nobis non erratum stellae mota sine vitio traderet, attendens quod non nisi in modica eius particula id sibi fuisset coelestium, quae uniuersum illum circumtum coniecturam esset. Vbi error quantumlibet insensibilis interueniens in tota illa vastitate insignis mirum poterat euenire. Ideoque Timochares Alexandrino Aristarchum aduincisse videtur coetantum Et Menelaus Romano Agrippam Bythinum, ut sic etiam in tanta longae distantiae illis coexistentibus verissima haberet et in dubitata testimonia, quo minus credibile sit eos vel Ptolemaeum in tanto errore, qui multa alia et difficiliora ad extremum ut auint nunquam deprehendere potuerunt.

Nullo demum loco inestior est quam in 22 propositione et praesertim Corollario eiusdem. Dum opus hoc suum commendare volens taxat Timocharem circa duas stellas utpote Aristam γ et eam quae ex tribus in fronte scorpionis borea. hoc est, quod supputatio eius in illa deficiat in hac a. adu. det, ubi minus pueri uic hallucinat. Cum. n. sit eadem ueriusque stella distantia inter Timocharem et Ptolemaeum considerata, nempe graduum $4\frac{1}{3}$ sub aequali fere temporis differentia. Atque ^{Timochares} ~~minus~~ supputationis illius permittit idem propri. ^{Timochares} ~~minus~~ adu. nihil tamen magis aduertit quod gradus 4 scripsit adu. loco stellae quam reperit Timochares in 2 in $[\text{...}]$ merito non

merito non possent supplere 60 grad. et scrup. 20 in ubi
Ptolemaeus ipsam invenit. Et e converso idem numerus elevatus
ex 26 grad. et 40 scrup. Aristae scdm Ptolemaeu, usq; ad grad. 32
22 $\frac{1}{3}$ redire, ut par est no potuit, sed residebat in 22 gradib.
et scrup. 32. Ita existimabat illis de fecisse calculu quia eo hui
abundasset, tamquam in observationib. haec incidisset diversitas
vel quasi ex Athenis in Thebas et e Thebis in Athenas eade
via no sit. Alioq; si utrob; vel addidisset, numeru vel
subduxisset ut paritas rationis postulabat, invenisset utru-
q; eodem modo sese habere. Adde et quod reuera no erat
inter Timocharem et Ptolemaeu annj 443 sed 432 solum
ut a principio declaravi, Promde breviorj tempore minore
esse numeru oportet et no solum in scrupulis 13. sed in triente
eius gradus ab observato Stellaru motu dissidebat. Ita
errorem hunc sum misisset Timochary vbi evadete Ptole-
maeo. At dum existimat illor; adnotationib. no fidendu
quid aliud restat quam ut suis quoq; observationib. minus
credat. Et haec de in longitudine motu 3 Sphaera
e quib. et facile sit intelligi quid de motu quoq; declina-
tionis existimandu sit. Involunt n. ipsam duas. ut ait, tre-
pidationib. miserando secundam hanc supra primam sel
dissipato ipso iam fundamento necesse est ut super aedifi-
cata corruant, in firmitate sunt, ac minus sibi inuicem
coherencia. Quid deprim ipse de motu no errantiu Stellaru
Sphaera sentia, quoniam alio loco eo destinata sunt super-
fluum putant et inpertines hic amplius motary, Cum solu

Sit si modo desiderio tuo satisfecerim, ut meam quod a
me exiges de isto opusculo habeas sententiam. Valeat
V tua quam sanctissime Ex Varmia. 3 Junij Anno
M D. XXIII.

Nico Copphornius.

Et a Capiti. Reverendo Dno Bemardo ^{vagabundii}, Cantuariensi et
Canonico Ecclesie Cracoviensis, et S. R. M^{ajestatis} Polonice
Sicristaria, Dno et Fratris suo plurimum observando 173
S. D.

Cum pridem ad me mitteres, optime Bernarde, Joannes
Verneri Nuremberg: edita de motu sphaerae opusculum, quod
a multo laudari dicebas, p^{er} h^{oc} a me venerabilis
ificavit, ut ei meae quoque ^{liberalis} ^{de illo} ^{gratiam}.
Quod esse tanto liberalis fuisse, quanto honestius et
revera a me quoque comendari soluit: nisi quod stu-
dium hominis & conatus laudem; et, quod admonet, non
solum iis, qui bene locuti sunt, gratificandum esse, sed
sed etiam non ^{certi} locuti: quandoquidem non parum saepe
contulit etiam devia ^{non} ^{ita} ^{recta} ^{sequi} ^{volentibus}.
Nihil ad modum ^{ut} ^{reprehensio}, confertq^{ue} ^{paucum}.
quoniam ^{et} ^{impudens} ingenii est momentum ^{potius} ^{agere} ^{velle},
quam ^{poeta}. Proinde etiam verso, ut ^{michi} ^{suavis} ^{aliquis},
itaque volebam illa, ut ^{non} ^{proferri} ^{motum},
ut ^{mentem} ^{meam} ^{acciperet}, in ^{summa} ^{responsam} ^{fuisse}.
Nam ut ^{an} ^{advertat} ^{aliud} ^{esse} ^{morderi} [&] ^{lacerari} ^{quem}
quod, aliud ^{castigare} [&] ^{revocare} ^{probat}: quemadmodum
virescit ^{aliud} ^{est} ^{laudari}, ^{quod} ^{adulari} [&] ^{agere}
parat, non invenio, cur ^{desiderio} ^{tuo} ^{obsequium} ^{non}
deberem, quod ^{hanc} ^{rem} ^{studio} ^{et} ^{diligentia}, qua
prociq^{ue} ^{colles}, ^{drogon} ^{videres}. Ne ^{promde} ^{re}
etiam ^{temerari} ^{videar} ^{reprehendere} ^{hominem}, conabor
quam ^{apertissime} ^{offendere}, in ^{quibus} ^{ille} ^{de} ^{motu} ^{sphaerae}
skillanum ^{fixum} ^{erraverit}, neq^{ue} ^{conveniat} ^{ijus} ^{traditio},
quod ^{fortitan} ^{ad} ^{extremum} ^{ejus} ^{rei} ^{capessenda} ^{rationem}
non ^{parum} ^{abest} ^{conducat}. Primum ^{igitur}
fuit ^{ipso} ^{supputatio} ^{temporum}, quod ^{opfirmaverit}
annum ² ⁱⁿ ^{Antonini} ^{Pii} ^{Angl}: quo ^{et} ^{Stolomades}
observata a se ^{pro} ^{Lydera} ⁱⁿ ^{ordinem} ^{redegit}, ^{fuisse}

addidisset numerum, vel subduzisset ut paritas rationis postu-
 labat, inveniisset utrumq[ue] eodem modo sese habere. Adde etiam,
 quod veritas non exat inter Timotheum et Ptolomeum anni
 443. sed 432 solum, ut à principio dilaxabit. Quomodo tamen
 omni tempore minorum esse numerum oportet, et non solum in
 scrupulis 13. sed in t[er]tione unius gradus ab observato stellarum
 motu dissidabat. Ita errorem hunc suum imposuit Timotheo
 viz. erudito Ptolomeo. At dum ex ista notatio:
 nib[us] non fidendum, quid aliud restat quam ut suis quoq[ue] obser-
 vationib[us] minus credatur. Et hoc de longitudinem motu
 quoq[ue] determinationis existimandum sit. Involuit enim ipsam
 duabus, ut ait, tropidationibus, uterq[ue] fundam[en]ta hanc
 supra primam, sed dissipato ipso jam fundam[en]to notasse est
 ut super edificata corruant, infirmasq[ue] sint, ac minus sibi
 in se cohererentia. Quid demum ipse de motu non exstantie
 stellarum sphaera sentiam, quoniam alio loco destinata sunt,
 superfluum putavi et importunum hic amplius m[en]tari, cum
 satis sit, si modo desiderio tuo satisfecerim, ut meam, quod à
 me exigebas de ipso opusculo habere sententiam. Valeat V
 tua quam fastidissimè. Ex Varmia. 3 Junij Anno M. D. XXIII.

Nice Copphornic[us].

Haec Epistola invenit Cassander in
 Copernici — Desideratus Jansenius, quam
 de motu octavae sphaerae scripsisse legitur
 ad Cantorem Pracoensem, Varsaviae, usum
 publicum ad exuperibus corrigendis et
 citis, quorum superius meminimus. Tom. V.
 operum. pag. 112. a.

CLXXXII

Præterea, quæ varia edificatione per Epistolâs
 eruditâs potuit; quarum dicitur satis magna
 copia fuisse præsertim præ manibus
 præclaro viro Joanni Broscio Professore
 Astronomo in Academia Cracoviensi. Idem
 aliquas ediderit, cum mihi non constet,
 desiderarim saltem illam, quam de Motu
 Octava Sphæra scripsisse fertur ad
 Cantorem Cracoviensem Vapovium, unum
 scilicet ex veteribus condiscipulis et
 amicis quorum superius meminimus.

Capendi Vita Nic. Copernici
 Vita Copernici p. 39 Opera Val. 5. p. 512.

Epistola Copernici

Reverendo Domino Bernardo Vapovio
 Cantori & Canonico ecclesie craco-
 viensis et S. R. Majestatis poloniae secre-
 tario Domino et fautori suo plurimum
 observando S. D.

Cum pridem ad me mitteres optime
 Bernarde Joannis verneri Nuremberg:
 editum de motu Sphæra opusculum
 quod a multis laudatum laudari dicebas,
 petiit a me veneratio tua ut ei meam
 quoque sententiam de illo significarem.
 quod certe tanto libentius fecissem, quan-
 to honestius et revera à me quoque com-
 mendarî potuisset: Nisi quod studium

The Bodleian Librarian's MS. S
 94. 3. 173 This is a transcript of
 the letter. The two first pages written
 by Bernard. The was printed by the Vapovian.

What is mentioned in the MS.

73
15

duabus ut ait tropidationibus inser-
endo secundam hanc supra primam
sed dissipato ipso jam fundamento
recipere est ut super edificata corrui-
ant, infirmaque sint, ac minus sibi
invicem coherantia Quid demum ipse
de motu non errantium stellarum
sphæra sentiam quoniam alio loco
destinata sunt superfluum putavi &
impertinens hic amplius immorari.
Cum satis sit si modo desiderio tuo
satis fecerim, ut meam quod a me
exigebas de isto opusculo habeas sen-
tentiam Valeat V. tua quam fantas-
tissime Ex Ravenna. 3 Iunii Anno
MDXXIII

Nic Cophornic

R. Jo. Dno Bernardo Vapoushij Cantori et Canonico
Ecclesie Cracouien: et S. R. Mag. Polonix Sec.
cretario, Dno et fautori suo plurimum obseruando p.

Cum pridem ad me mitteres optime Bernarde Johannis
Camerari Nurembergensi: reditum de motu orbis
Sphaerae opusculum, quod a multis laudari iustas
petijt ex me V. tua, ut ei meam quoque subscriptionem de
illo significarem. Quod certe tanto libentius fecissem,
quanto honestius et reuera a me quoque commendari
potuisset, nisi quod studium hominis et conatum lau-
dem: et quod admodum Arts: Non solum ipsi q. bmo
locuti sunt, gratifrandum esse philosophis, sed etiam
non recte locuti. Quandoquidem non parum saepe
conclit, etiam de via notasse uiam rectam egij uo-
lentibus. Caeterum ad modicum utilis est reprehensio,
conferatq. parum. Quia et prudentis ingenij est,
Morum potius agere uelle, quam poetarum. Pro-
inde etiam uernor, ne mihi surrensat aliquis, si ali-
um reprehendam, quandiu ipse non profuso me hora.
Itaq. uobis illa ut sint diuittore cura a hoium

Capit. Coll. X. 97. 22

atq; sic V. tua et verbum tuum meam accipiet
in summa responsum fuisse. Verum cum animi
adversam, aliud esse mordere et laesere quemq;
aliud castigare aliud et reuocare errantem. R
Quomodo inuicem laudare aliud est quam
adulari et agere parasitum: non inuicem cum
desiderio tuo obsequij non debent: aut quod
harum rerum studio et diligentia, qua praepi
pollos, derogare uiderer. Ac proinde, ne etiam
temere uidear reprehendere hominem una bor
quam aptissime ostendere, in quibus ille de
motu sphaerae stellarum fixarum errauerit,
neq; comminat eius traditio: quod forsitan
ad certioreni eius rei capebandam rationem
non parum etiam conducere.

Primum igitur scellio ipsum supputatio tempo
porum, quod existimauerit annum dñi
Antonini Pij Aug: quo Cl. Ptolemeus ob:
seruata a se fixa sidera in ordinem consti
tuit, fuisse a natiuitate Christi anno cente

2

Secundo quinquagesimo, cum fuerit idem ueritatem
annis 139. Ptolomæus enim libro tertio
Magna constructionis cap: 1 obseruatum auctu
rum equotivum ab Alexandri M. morti an
no 463 ut fuisse Antonij anno tertio.
A morte uero Alexandri ad Chri natiuitatem
numerantur Anni ^{Ægypti} pariter 323 et 130 et
Nam a principio regni Nabonassar ad
Chri natiuitatem supputantur annos pariter
747 et dies 130, de quo non uideo dubitari
meq auctorem hunc, ut apparet propositio
ne 22, nisi quod additur dies unus idem
canones Alphonsinos. Idem ideo quod Ptolo
mæus incipit a meridie primi diei primi
mensis Thoth apud Ægyptios: annos Na
bonassariorum et Alexand: M. Alphonsus au
tem a meridie ultimi diei anni precedentis quod
nos a ultimi diei mensis Decembris, annos
Chri supputamus. A Nabonassar autem
ad ingressum Alexandri M. Ptolomæus

eadem lib: cap: 10 numerat annos 424 pa-
ritas: cui adfigūlatū Censorinus de die
natali ad C. Cerialium scribens, auctoritate
M. Varronis, relinquuntur ergo 17 annis
747 et 130 diebus; 323 anni et 130
dies, videlicet ab Alexandri morte ad Chri-
natiuitatem; atq; hinc ad Ptolomæi ob-
seruationem iam dictam anni paritas 139
et dies 303. Ergo obseruationem à Ptolomæo
æquinotium hoc autumni constat fuisse à
natiuitate Dni annorum paritatem 140
nona die mensis Athyr. Romanorum vero
annorum 130 die 25 Septembris Antoni-
ni 3°. Rursum idem Ptolomæus lib: 5 magna
constructionis cap: 3 in obseruatione O et C
anno 2do Antonini supputat annos Na-
bonasarios 105 et 203 dies, fuisse
ergo à Chri natiuitate anni transacti paritas
130 et 73 dies. Exinde post dies 14, nomi-
pe Pharmuthi nouo, quò Ptolomæus O

mensis, & horis et dimidia à meridie transactis
p tabulas ipsius inquirendo, numeret, non
inueniet ea post annos Christi 149, sed post
130 annos, 100 dies et horas 5 et dimidi-
am, qui sunt Nabonassari 005 anni,
dies 210 et hora 5½. Ita iam error
iste manifestus est, qui illius inquisitionem
de motu octavae sphaerae plerumq̃ inficit,
ubi temporum facit mentionem.
Alius error est non minor praedicti, in ipsa eius hypo-
thesi, in qua existimat 400 annis ante
Platonem, aequali tractum modo nobis, non or-
ranta sphaera mutata fuisse, quae tunc non
q̃ in firmis diambus, magisq̃ perspicua sunt,
animadmodum puto, similitudinem Stellarum
et rerum et numero, q̃ oppositum cogitatur
a nobis, quam tunc naturam. Cum admo-
dum nobis gratia. Primum na novit viciniam
res esse tunc plantas quam fixa sphaera, de
inde quod sequitur ut minus vibrans appareat.

4

ant. Nobis contrario, astra nisi sunt non san-
tillare, et exinde cognitum, proprii formae non terrae.
Ita pari formatur prius Deiphon sem est a nobis
inequales indubi stellarum motus, postea spicij
clia esse, acertos aliosque circulos, quibus ita fer-
vantur ratiocinantur. Atque ideo ductum id est
indubium, quod oportuerit priscos illos philosophos,
primam loca stellarum instrumentorum artificio
notare, cum temporum intervallis, et ea tanquam
manu ductione quadam, ut infinita questio de
motu caeli remaneret, rationem aliquam de eis
certam praestari, quam tunc nisi sunt inveniisse,
quando consideratis usque visis stellarum locis,
in speculatione quadam visis remaneret. Ita ut
de motu octavae sphaerae se habeat, quam prisci
mathematici et nimirum nris traditum nobis ad
plenum tradere non poterunt: sed vestigia
venerum sequenda sunt, inuestigare enim volumus
et vnum ^{observationis} in ^{visis} observationibus: tanquam tractamento
relatis in hermudum. Quod si quis aliquis

pūtarit illis non modicum, ni hoc conto hinc
clausa est iam huius artis, et ante ostium ve-
nians reprobantem somnia de motu octavo
sphaerae somniabit, et merito ut pote, qui per illo-
rum calumniam existimaverit suo balluina-
tionij subueniendum. Constat enim illos sum-
ma diligentia et solerti ingenio illa omnia observasse,
qui multa et p̄clara inuenta et admirationis
digna nobis reliquerunt. Quamobrem p̄suadere
mihi haud quaquam possim ne accipitudo, solita-
rum levis nos errasse, nisi in quarta vel quinta,
sive etiam sexta parte ionis gradus, sed auctor
existimat, de quo p̄ ostia p̄tius p̄.
Illud quoque p̄tendum non est, in omni motu
sphaerae cui diversitas inest, totam revolutio-
tionem autem v̄tā deservari, in qua intelligatur
omnis motus adparantis differentias p̄transi-
nisse, diversitas enim adparens in motu est,
que impedit, ut p̄ partes tota revolutio et regu-
laris motus motiri non possit. Sed sicut in

5

inquisitione cursus lunaris Ptolomæus et ante eum Hipparchus Rhodius magna ingenij sagacitate considerarunt: oportet esse quatuor momenta in revolutione diurnæ sitatis opposita sibi invicem per diametros, ut puta extreme velocitates et tarditates ac utrobique per transversum amborum equalitatum mediantium, quadrifariam sicut in circulo, fieri ut in primo quadrante velocissimus decessat motus, in altero diminuatür motus, ac rursum crescat tardissimus in 3to quadrante, equalis in quarto. Quia industria scire poterunt quod observatis insperatisque hinc motibus, in quâ circuli portione quilibet tempore ungeretur, ac proinde eum similes motus redisset, intellexerunt iam factam inæqualitatis circumventionem. Eundem hoc latius Magnæ constructionis libræ & Ptole: explicavit.

Quod ut in inquisitione motus orbis spheræ erat observandum. Sed nimis vix ut dixi tarditas qua in annorum millibus nondum in sepe reversus, inæqualitatis motus satis constat, Non sunt in statim absolute quæ multis hominum ætates

excedit. Possibile tamen est coniectura rationabili ad
ad puenire posse, adiutos etiam nim aliq: observationi-
bus post Ptolomæum aduentis, q̄ in nondum congru-
erint rationem. Nam quæ determinata sunt in
finitam rationem habere non possunt. Quomodo
dum si p̄ tria p̄mita non secundum lineam ratio-
nalem, circumferentia ducatur, non licet a hanc sup̄
inducere, q̄ maior uel minor fuerit prius trans-
missa. Sed de his alias, ut revertar ad illud
dixisse sum. p

Utrum igitur nobis nunc est, an recte se habeat
quod dicitur, non errantia sydera CCC annis
Ptolomæum annis æquali solimmodo motu fuisse
mutata. Porro in uerborum significatione falli-
mur, æqualem recipio motum, quum ut modicum
dicere solimus, q̄ sit in breu tardissimum ut comita-
tissimum modum. Ne circumueniat nos: quod
in corollario primæ septimæ propositionis dicit:
Tardiorum esse motum fixorum syderum. Ubi
p̄met suam hypothese æqualem ponit: æqualem

6
inlociorem, perinde ac si nunquam futurus sic tardior.
In quibus haud scio: an sibi ipsi constet, multo tar-
diorum postea adducens. Adsumit autem aequalita-
tis argumentum ex uniformitate qua fixa sidera
constanter a primis stellarum fixarum observationibus
Aristarcho ut Timachare usque ad Ptolemaeum,
ac per aequalia temporum intervalla, ut puta per
singulos annorum centenarios singulos proxime
gradus pertransierunt. Ut apud Ptolemaeum
libris adparat repetitum ab auctore propositione 7.
Sed hic tantus Mathematicus existens, non omnino
ignovit quod nulla tamen esse potest: Ut circa
momenta aequalitatis, hoc est sectionis circuli terrae
eclipticae decime sphaerae et trepidationis,
ut ille vocat, uniformior adpareat stellarum
motus quam alibi, quando contrarium minus sequi
moxe sit: ut tunc maxime varius adparat,
minime vero quando ubi sumus vel tardissimus
est motus adparat. Quod vel i sua ipsius hypou-
thesi et constructione debet animadvertere

et tabulis exinde contentis, p[er]sertim ultimo Canone
quom ad resolutionem totius inaequalitatis sunt tripla,
tionis exemplificavit, Ubi a duobus annis ante nati-
uitatem Christi, idem pondus supputationum in
primo annorum centenario reperitur motus asperus
scrupulorum primorum 49 duntaxat unius gradus.
In altero centenario scrupula prima 57. Deinde
ab ipsa natiuitate Christi p[er] primum annorum
centenarium transmutatae fuissent 57. ut
ut dicimus fore parte unius. In secundo grad. 1
et quarta fore, ut paulo minus sextante unius
gradus si inuicem excedant motus subaequalibus
temporibus spacis. Quod si coniungas duorum
annorum utrobq[ue] motum: defuisset in primo inter-
uallo a duobus gradibus plus quem quinta pars uni-
us. In idem autem superaddet prope unius quatuor-
tenu, siq[ue] rursus sub aequalibus temporibus excedat
motus sequens pondus in dimidio gradu et
parte quintadecima fore. Cum autem centesimo
quoq[ue] anno singulos p[er]tran, ipse gradus stellas fixas

7

Ploumas credimus debiliſſet. Contrario uero
no modum longi adſumptorum a ſe circularium
in velociſſimo motu octava ſphaera contingit
ut in CCC annis unius ſignificatiſſe diſfe-
rentia in motu apparente reperiatur. Quomodo
modum uidere licet ab annis Chri 600 usque
ad 1000 in eodem canone. Similiter et in
tardiſſimo, ut a 2060 annis in ſubſequentes
400. Et ratio diuerſitatis eſt, quia ut dictum eſt
ſuprius in uno homicyclio tropicalium: a ſum-
ma uel tardiſſimo ad ſummam uelocitatem accreſcit
ſemper aliquid motui apparenti, ac in altero ſimilitu-
dine, qui a ſumma uelocitate ad tardiſſimum con-
tinuiſſe decreſcit motus, qui ante conuerſat,
ſicut ſumma incrementatio et diminutio in
punctis equalitatis in diametro oppoſitis: admo-
ditum ut in motu apparente, non ſit reperiire motus
equalis, in diſtibus continuis temporum ſpacijs,
qui alter alteri maior fiat aut minor.

nifi

nisi circa velocitatis et tarditatis extremitates: ubi
desinant ab utroque aequalis circumferentiae per
transseunt, temporis aequalitate: atque incipientes
vel desinens, augeri vel minui, mutua tunc
sese compensatione corequant. Nulla ergo ratione
conuenit, medium fuisse motum, eum qui in
400 annis ante Ptolemaeum, sed tardissimus
potius: cum etiam non uideam cur alium si-
militudinis tardiorum, de quo nullam coniectu-
ram hactenus habere potuimus: cum ante Ti-
mocharem nulla stellarum fixarum annotatio
fuerit: quae ad nos usque peruenisset, sed neque
ante Ptolemaeum. Cuius neceffissimus etiam
nobis iam praeterierit consequens est in albero a
Ptolemaeo, semicirculo iam nos esse, in quo etiam
minuitur motus, cuius etiam non modica pars
praeterierit
Itaque mirum uideri non debet, quod non potuerit
ut hisce suis assumptionibus propius uero,

Aere

de re ad ea q̄ sunt ab antiquis annotata: pu-
 taeritq̄ illos errasse in quarta vel quinta
 parte unius gradus, sine etiam minus dimidia
 et amplius, cum tamen in nulla parte Ptole-
 mæus maiorem videtur adhibuisse diligentiam,
 quam ut nobis non errantium stellarum mo-
 tum sine uto traderet: attendimus quod non
 nisi in modica eius particula id sibi fuisset
 concessum: quæ uniuersum illum circum hinc
 circum hinc esset: ubi error quantum libet
 insensibilis intrinsecus in tota illa vastitate
 insignis poterat euenire: Idem Timochari
 Alexandrino Aristarchum adiuuasse videtur
 corinthiensem, et Mousæo Romano Aegy-
 ptum Bythinium, ut sic etiam in tanta loco-
 rum distantia, illis consuetibus, certissi-
 ma haeret et indubitata testimonia, quo-
 minus credibile sit nos vel Ptolemaeum in
 tanto errasse, qui multa alia et difficilia

ad extremum, ut aiunt, unguem de phidone potu-
erunt. Nullo demum loco melior est quam
in XXI propositione, et p^{er} hunc corollario
eiusdem. Dum opus hoc suum commendare vo-
lens taxat Timocharum, circa duas stellas: ut
puta Arctam M^o et eam que ex tribus in
fronte Scorpj formatior est, quod supputatio sua
in illa deficiat, in hac autem abundet, ubi
nimis puerilibus hallucinatur. Cum enim sit nam-
que utriusq; stelle distantia inter Timocharum
et Ptolomaeum consideraturum, nempe grad.
4° 3' sub aequali fere temporis differentia.
Atq; numerus supputationis illius prae idem
proxime: in hiis tamen magis advertit:
q^{uod} grad: 4 scrup: 7 addita loco stelle, quam
repperit Timochares in 2 grad: 0', merito
non possunt supplere 6 grad: et scrup: 20
0', ubi Ptolomaeus ipsam invenit, et e' con-
verso, idem numerus elevatur ex 26 grad:
et 40 scrupulis. ariste idem Ptolomaeum

usq ad grad: 22 1/3 radice, ut par est, non p^o,
tunc, sed residet in 22 grad: et sup: 32.

Ita existimabat illic de se esse rationem, quanto
hic abundasset, tanquam in observationibus hoc
invidisset diversitas, vel quasi ex Alhazeni in
Thobas, ut a Thobis in Alhazenas rationem via non
sit. Aliq si utrobq vel addidisset vel subduxisset
numeros, ut paritas rationis postulabat,
invenisset utrumq eodem modo se habere.

Hic etiam quod vera non erant inbu Ti^u
mocharem et Ptolomeum anni 443 sed
432 solum, ut a principio Incharani.

Proinde breviori tempore minorem esse nu-
merum oportet, et non solum in sup: 13 sed
in triente unius gradus ab observato solen-
rum motu dissidabit. Ita errorem hunc
suum imposuit Timochari iux eundem
Ptolomeo. At dum existimat Alorū
annotationibus non fidendum: quid aliud

restat, quam ut suis quoque observationibus meis
meo credatur p
Et hoc de in longitudinem motu octavae sphaerae:
e quibus etiam facile potest intelligi, quid de
motu quoque declinationis existimandum sit:
involuit enim ipsum duabus, ut ait, brevitationi
bus instruendo mundum hanc supra primam:
sed dissipato ipso iam fundamento: nec est ut
super aedificata corruant infirmas sunt, ac
minus suo inuicem coherentia. Quid demum
ipso de motu non errantium stellarum sphaerae
sentiam, quoniam a hoc loco destinata sunt,
sup^{er}fluum putantur et impertinens hic am-
plius immorari, cum satis sit, si modo
desideria tua satisfecerim: ut meam, quod a
me exiges, de isto opusculo habnat subscriptionem.
Valuat V tua faustissime. Ex Varmia
in Junij, anno M D XXIIII p

Ex primis post aucto^{re} p
libris 30 Martij 1575

Nice Copphornit

REVERENDO DOMINO BERNHARDO Vapowski Cantori & Cantu Ecclesie Cracoviensis & S. R. Majestatis Poloniae Secretario Nudans Copernicus.

Quod primum ad me mitteres, optime mi Bernharde Ioannis Wernerii Nymenbergenis eadem de motu octonae sphaerae opusculum, quod à multis laudari dicebas petijt ex me V. tua, ut ei mecum quod sententiam de illo significarem. Quod certe tanto libentius fecissem quod hoc sicut & venera à me quod commedari potisset, nisi quod studium hominis & conatum laudem: & quod admodum Aristoteles. Nō solum ijs qui bene locum suum occupant esse philosophis sed etiam ad recte vivendum. Quando quidem nō parum sapiens contulit, etiam de iis notasse etiam rectam sequi volentibus. Ceterum ad modicum vilius est respondere confertim perit, quia & impudens ingenij est suum potius agere vel, le & potestatem. Proinde etiam vercor ac mihi succedat aliquis, si aliter non respondendum. quamvis ipse nō profero nichil. Itaque volebam illa ut sunt, dimittere cura aliis atque sic V. tua ut mecum meā acciperet in summa responsi sumptu. Verum cum ammaduitero, aliud esse morde, re & lacesseri quocumque, sicut castigare, & revocare errantem quemadmodum, dū vias in laudare aliud est quod adulari & agere parasitum, nō in nō, nō cum desiderio suo obsequi nō deberem, aut quod semper vult studio & diligentiā qua praecipue polles derogare viderer. Et proinde nō, etiam temere viderer respondere bonum corabor & appropinquare ostendere mi quibus. Ille de motu sphaerae fixorum stellarum errantem nos communiat. eius gradus quod forsitan ad certitudinem eius rei capienda ratione ad parum etiam conducet. Linnam ut fecisset enim suspensio temporum quod existimaverit hinc & eorum dū. Statonij Lij, quo C. Ptolemaeus observata à se fixa sidera in ordine conspiciunt, fuisse à Nativitate Christi hinc Anno Antequimo quinquagesimo cal fuerit secundum veri

Non tam dicit
hinc quod sabbatum
sic vero & errata
Nōm per hoc quod
comitatus recitavit
per illos dicit mi
Locus. Pagine in
Dialog. in com.

463 130
323
139

T error, in
suppressionibus
Annus II Antoninae
prij, nō fuit hinc a
Christo 130. sed 139.

Veritatem Annis CXXXIX. Ptolemaeus n. libro III Magna constern.
 et hinc cap. 1. observatum Antonini Regni nocturnum ab Alexandri
 Magni morte Anno 469 ante fuisse Antonini anno tertio. Et mox,
 te vero Alexandri, ad Christi natiuitate numerantur anni pariter
 CCCXXIII & CXXX dies. Nam à principio Regni Nabonassar
 ad Christi natiuitate supputantur annos pariter DCCXLVII & dies
 CXXX. de quo non video dubitari neque autorem hunc ut apparet
 propositio ne 22 nisi quod additum dies unus scilicet Calendaris
 Iulianus, id est idcirco quod Ptolemaeus incipit à meridie primae
 mensis Iulii apud Aegyptios, Annus Nabonassaricus
 & Alexandri Magni. A principio autem à meridie ultimi diei
 anni praecedentis quemadmodum nos à meridie ultimi diei anni
 praecedentis quemadmodum nos à meridie ultimi diei mensis decem-
 bris Annus Christi supputamus. Et Nabonassarico autem ad excessum
 Alexandri Magni Ptolemaeus eodem lib. Cap. 8 numerat annos
 CCCXXIII cum ad supputatum Conserimus. de die Natali ad
 Q. Caelium scribens. Autoritate M. Verrius reliquimus
 ergo ex Annis DCCXLVII & CXXX diebus CCCXXIII
 anni & CXXX dies videlicet ab Alexandri morte ad Christi na-
 tuitate, atque hinc ad Ptolemaeus: observatum eam diuisionem anni
 pariter CXXXIX & dies CCCIII. Ergo observatum à Ptole-
 maeo aeginoctium hoc contummi constat fuisse à Natiuitate
 Iulii Augusti pariter CXL nona die mensis Iulij. Roma.
 Non vero Augusti CXXX die XXV Septembris Antonini ter-
 tii. Quis idem Ptolemaeus lib. V Magnae Constellationis
 Cap. III in observatione Dis & I Anno II Antonini suppu-
 tat annos Nabonassaricos DCCXXXV & 203 dies
 fuisse ergo à Christi Natiuitate anni transacti pa-
 riter

Supplicatio

Enchiridion lib. III
cap. 21.

Non huius diei Calendaris
sed mensis Iulii
dies in primis
Calendaris mensis Iulii
dies
Epit. lib. 3. cap. 21.

747 130 A Nab. ad Christ.
 424 0 A Nab. ad Alex.
 324 A Alex. ad Christ.
 Vnde Epitomen. lib. 3.
 Cap. 21.
 885 203
 747 130
 138 73

170
173
179
185

^{supra 54}
 riles 138 & 170 dies. Exinde post dies 14, nempe Lharmiti
 Nono, quo Ptolemaeus Leonis Basiliden observavit, erat a nati-
 mitate Christi Romanorum annis 139. 22 dies Februarij. Atq[ue]
 hic Antonini annus secundus, quem putat autor iste 150 fuisse
 fecellit ipse supra XI annos. Ad hoc aut si quis dubi-
 tet & his no currentes capiat etiam huius rei capere ex peri-
 mento, meminisse debet, Tempus esse immota sine ulla
 motu celi secundum prius & posterius. Hinc etenim anni no-
 ses, dies & hora nobis constant. Quoniam aut & mensurati vias
 se habent, relativa sunt n. Lorro Comares Ptolemaei con-
 essent a se observatis exerecentur conditi credibile no est
 errore aliquo ab his sensu perceptibile esse vel discrepantia
 eos continere, quo minus suis principijs quibus inveniunt
 do congruerent. Quia cal ita sunt, si lura Ois & D circa
 Basiliden organo Astrolabiois inventa a Ptolemaeo anno
 dicto Antonini q dieb. Lharmiti mensis, s. horis & dimi-
 dia a meridie transae eis per tabulas ipsas in quibus
 numeret, non inveniet ea post annos Christi 149: sed post
 annos 138, 88 dies, & horas $5\frac{1}{2}$ qui sunt Nabonassar
 885 annj, dies 218 & hora $5\frac{1}{2}$. Ita ita error iste mani-
 festus est, qui illius in quibus de motu octavae sphaerae
 plerumq[ue] in fecit. Vbi tempore facit mentionem.

ad huc ex
recedit

Supra 54
170
173
179
185

Et fentur de primo Errori.

Alius error est non minor precedenti in epistola eius supra,
 ubi, in qua existimat cccc annis ante Ptolemaeum aequali
 fentur modo motu no errantia Sydera fuisse mutata: quod
 est.

Philosophi
 In theologia aliis
 processibus in p[ro]p[ri]is
 quibusdam signis
 affinis, sicut in
 remota ex parte ad
 exponenda. In the
 logia dicitur quod
 affinis signis affi
 nuntia s[un]t.

Ordo et magis in
 doctrina ordinem in
 sapientia. Et dicitur
 passim. Superius
 arithmetica.

Differencia mensur
 pariter in theologia
 voluntas in.

Ut apertius, quia inferius dicuntur magis quod perspicua fiant omnia
 inadvertentibus fuit. Scientia stellarum esse ex corpore mixto quod philosophi
 cognoscuntur a nobis secundum naturam. Quomodo. Verbi gratia
 prima natura nonit vicinior esse terra planetas quam fixa sidera. Di
 cendi quod sequitur, ut minus vibrantes afferuntur. Nobis est contrarium
 Antea visi sunt non scintillari, et exinde cogitatur propinquiores esse
 terra. Ita pariformiter prima deusentia est a nobis in equales videri
 Stellarum notas postea Epicuros esse. Erratos aliosque circulos quod
 ita ferantur ratio in omni. Atque ideo datur id esse verum quod o
 portuerit fructus illos per se prima littera Stellarum postremo fore an fi
 ad notare cum tempore intervallo, et ea tamen momentaneum quod
 domine infinita quod de motu Coeli remaneret) ratione aliqua
 de eis certam permutari, quam tunc visi sunt invenisse quod consti
 derant visis quod quibus Stellarum locis a distipatione quod ad oib[us] comi
 misset. Ita etiam de Motu octavae sphaerae se habet quod primi
 mathematici omnium eius fortiditatem nobis ad plerumque erra deri
 non potuerit: se de veritate corpore sequenda sunt inuestigare est
 volentibus et corpore quali derationibus. tunc est testamento relictis in se
 rendi. Quod si scire aliquis putaverit illis non curandum in
 hoc: tunc certe clausa est ierua a hincis Arctis, et omne ostium re
 cubans agrotantia somnia de motu quod sphaera somniabit
 et merito ut pote qui per illorum calumniam existimaverit sua hel
 linationem subnemendum. Constat autem illos summa diligentia
 et solerti ingenio illa omnia observasse qui multa et pericula in
 ventura et admiratione digna nobis reliquerunt. Quomodo per se
 Inadiri mihi haud quaquam possunt in stricendis Stellarum locis eos
 errasse, vel in quarta vel quinta, sine etiam sexta parte unius
 gradus

gradus, ut hic Lentos existimat de quo supra latius.

ILLUD. quod praetermodum dicitur in omni motu siderum,
cui diversitas inest. Totam revolutionem ante oia desiderari, in qua
intelligatur omnes motus apparentes differentias pertransiisse. Dicitur,
sitas in apparet in motu eum impedire ut per totam tota revolutione
& aequalitas motus metiri non possit. Sed sicut in Inquisitione
intrae Lomaris Holimans & ante eam Hispaniensis hodiernis magna
ingenij sagacitate consideraverunt. Oportet esse 4 momenta in
revolutione diversitatis opposita sibi per diametros ut puta ex
velocitate ac tarditate, ac utriusque per transversum ambus a qua
latitudinem medietatem quadrifariam scinditur Circulus, sitque ut in tri
quadrante velocissimus deest motus: in altero diminutior
Medius: ac in tertio tardissimus in tertio quadrante, Aequalis
in quarto. Quae industria sicut observata in spe,
Etiam de motibus, in qua Circuli portione quolibet tempore vertere,
tunc: ac proinde cum simili motus redisset intellexit in facta
Inaequalitatis circuli, quemadmodum hoc latius Holimans lib.
& Magna Constantia: exponunt. Quod etiam in Inquisitione non
est octava species erat observanda: sed minima eius ut dixi fortis
ditas (qua in omni millibus roribus in serenitas Inaequalitatis
motus satis constat) non sinit id statim absolvi, quae multas
hominum aetates excedit, possibile est tamen coniectura Rationabili
ad id perveniri posse adiutos etiam in Aequalibus. Observationem,
omnes fuisse Holimans admodum, quos in eadem congruerint rati,
omnes. Quae quae determinata sunt in finita ratione haberi
non possunt, quoniam si per eam sicut non sicut linea rectam
quasi ad motum datur

Cap: fol. 89
Medius quibus quae motus
eo utroque. In
namque quae magis
sicut ab iniquitate
autem differentibus
per totum

posita,
 data circuli per se hanc ducatur non licet alia superinducere quoniam
 ior vel minor fuerit prius transmissa. Sed de his aliis, ut quæ
 tor ad id unde digressus sum. Videndum est nobis omne est. An
 recte si habeat quod dicitur antor. Non erranda sidera cccc
 ante Ptolemy ad omnis aequali solimmodo motu fuisse fuisse
 mutata. Porro ne Verborum significatione fallamur: Regra,
 Lem accipio motu que & medicum dicitur solemus, qui sit in,
 ter tardissima & contrariissima Medius. Ne circumveniat nos
 quod in Corollario primo septima propositionis dicit, Tardiorum
 esse motu fixorum siderum, ubi sententia sua Hypotesin Regnali
 ponit, a terra velociorem: peninde ac si magis fixorum sit
 tardior. In quibus resio an sibi ipse constat, Multo tardi-
 ore postea adducens. Estimant autem Regnality originem
 & uniformitate, qua fixa sidera commiseri a hinc stellis,
 long fixas observatoribus. Aristarcho & Timochari usque
 ad Ptolemy ad per aequalia tempora intervalla, ut puta
 per singulos Annorum Centenarios singulis proximis gradibus per-
 transierunt. Et apud Ptolemy satis apparet, repeti-
 tum ab antori prop: 7. Sed hic tractus Mathematicus
 existens non advenit quod nullatenus esse potest, ut circa Mo-
 menta aequalitatis, hoc est, secundum Circulorum Elliptica
 decima sparsis & inordinatis, ut ille vocal, Uniformior
 apparet Stellis motus quibus alibi, quoniam contrarium eius sequi
 accessi sit, ut tunc maxime variis apparet, Minime
 vero quoniam vicinissimus vel tardissimus est motus apparet
 Quod uti dicitur Aristarchi Hypotesi et Constructioni debet a
 mirad

Probo ut fuit an
 hinc fuit meritor
 magis & capitul.

Hinc motus Pto
 motus circulari ut
 fuit alijs in ga
 reliquis

Hinc sidera sua N.
 Uniformior variis motus
 sine opposita

nimadventori & tabulis in di. contempit q̄ serim ultimo Canonē
 quem ad resolutionē totius iniquitatis sine Trepidationis
 exempli firmit. Ubi a ducentis Annis ante Nativitatem
 Christi s̄m̄ Gredenti Sappuratom in primo anno Centenario re,
 sentur motus affonius scrupulorū primorū q̄q̄ dimittax om̄is
 gradus in altero Centenario scrupula prima 57. Detradē ab
 ipse Nativitate Ḡn̄ per primū Annorū Centenariū transm̄,
 tate f̄m̄sent stella grad. 1. & decima ferē parte om̄is,
 In secundo, grad. 1. & quarta ferē, ut paulū minis sex,
 tate om̄is gradus s̄e in m̄ā excedunt. Motus sub aqua,
 h̄b. tempore spaijs. Quod si coniungas ducentos annos
 utrobisq̄ motū, difiaet in primo intervallo à duobus gradib.
 plus q̄ quinta pars om̄is. In secundo autē superaddit pro,
 prope om̄is quadrante. Sic q̄z om̄is sub aqua h̄b. Tempore
 excedit motus sequens Gredenti in dimidio gradu & parte
 quindecima ferē, cum antea Centesimo quorū anno s̄m̄,
 gales pertransy s̄e gradus stellas fixas Ptolimaeo credens
 ditulisset. **I** contrario verū eadem lege adsumptū
 à se circaloy in velocissimo motu octave s̄p̄erat contingit
 ut in CCC annis vix om̄is scrupuli differentia in motu
 affoniat et reperiatur, qm̄ videre licet ab Annis Christi 600
 usq̄ ad 1000 in eodem Canonē. Similiter & in fortiss̄o
 ut à 2060 Annis in subsequētes 400. Iteratio d̄n̄essitat̄
 est qm̄ā ut dictū est Superius in uno Semicyclo
 Trepidationis à summa v̄z tarditate ad summa velo
 ci

Legit lege uel vigiles citatem accersit semper aliquid motu apparenti. ac in altero
 de aequatione in Latin, Galde uel Latino
 Semicirculo qui a summa velocitati ad tarditate continuo
 Et motus apparentis uel motus sine aequalitate
 de demonstrat Newton uel huiusmodi
 facti & diminutio in summa aequalitate diametro oppositis
 facti ut in motu apparente non sit reperire motus aequalis in
 duobus continuis temporibus spacijs aequalibus. quod inest alter al.
 Cop. fol. 89. r. fori maior fiat aut minor, nisi circa velocitatis & tardita-
 tem cessant diminutio in
 aequatione aequatione conij-
 cione tunc motus aequatione
 huiusmodi ut in
 huiusmodi motus uniformis
 in huiusmodi
 Insuper huiusmodi & definit
 compensatione uiciguentibus.

Nulla ergo ratione committit, Medius fuisse motus cui qui in
 400 Annis ante Ptolemaen, sed tardissimum fuisse, cum etiam
 am non uideam eum aliquid diminueris tarditatem, de quo
 nullam comitum habere hactenus potuimus. Cum ante
 tria saecula, nulla stellae fixae adnoctatio facta sit quae
 ad nos usque peruenisset, sed neque ad Ptolemaen. Quaeque ue-
 locissimus etiam motus iam praesentem consequens est in altero
 a Ptolemae: semicirculo ea non esse in quo diminuitur motus cuius
 etiam non modica pars praesentem. Itaque mirum uideri non de-
 bet, quod non potuerit huiusmodi assumptionibus. propriis accer-
 dere ad ea, quae sunt ab antiquis annotata, putaueruntque
 eos errasse in quarta uel quinta parte, uel gradus sine
 etiam non dimidia et amplius, cum tamen nulla parte Ptole-
 maen maiori adhibuisse diligentiam, quam est nobis non erran-
 tium stellae motu sine uisio traderet. Attendens quod
 non

Res non minima a pro-
 hominibus uel uel uel uel
 quod non habemus a
 Ptolemae: semicirculo qui an-
 nis 70 post alige-
 uel

non nisi in medietate eius particula id sibi fuisset concessa, qua
 vniuersum illud circulum coniectura esset, ubi error quantum li-
 bet in sensibus interueniens in tota illa capacitatis insignis nemi-
 rum poterat euenire. Ideoque Timochani Alexandrius Aristotelem
 eorum admissi. Videtur autem et puncto Romano R.
 griffal Byzitina, ut sic etiam in tanta locorum distantia illi co-
 sentientibus certissima haberet, & indubitata testimonia: quo
 minus credibile sit eos vel Ptolemy in tanto errore, qui omni-
 ta alia etiam difficultiora ad extrema (ut aiunt) vix
 deprehendere poterunt. Nullo deinde loco in ephemeris est
 Quinagesima Stella proposita: & Postquam Corollario eius
 dicitur esse in curvatura dicitur volens taxat Timochani cir-
 ca duas stellas: ut scilicet Aristotelem Virginis, & eam quae ex tribus
 in fronte Scorpii borealiter est, quod supputatio sua in illa
 deficiat, in hac autem abundet, ubi, in his praesertim Galliarum
 parte. Omnis n. sit eadem utriusque stellae distantia inter Ti-
 mochanum & Ptolemy consideratam nempe gradus $4\frac{1}{2}$ sub
 aequali fere temporis differentia, atque Numerus observationis
 illius secundi idem proximum nihil tamen magis aduenit
 quod gra: 4 Scorp: 7 addita loco stellae quae reperit Ti-
 mochanus in 2 grad. in merito ne possit supplere 6
 gr: & Scorp. 20 unq. Vbi Ptolemy ipsam invenit & e con-
 verso. Idem Numerus elevatur & 26 gr. & 40 Scorpulis
 Aristoteles secundum Ptolemy usque ad gra: $22\frac{1}{3}$ redire ut fore
 est non potuit: sed residet in 22 gr. 32 Scorp: Itaque

III. resp. Genio

Ficor
S. in
mulo

Simabat illis de frasse calenda, quanto hinc abmisset, tamq[ue]
 in observationib[us]. Sicut incidisset Diuersitas, vel quasi ex R[ati]o-
 nis in Thebas, & Thebis in Albanas eadem via de sic
 Athogmi si vobisq[ue] vel addidisset. vel subduxisset. Minusq[ue]
 ut paritas rationis sustulabat, minusq[ue] Minusq[ue] eodem modo
 sibi haberi. Adde etiam quod rursus non erant inter
 Timochari & Ptolemaei Anni 443 sed 482 solum, ut a
 principio deerrant, mox inde Bremen tempore minore esse
 minusq[ue] oportet, & non solum in Seculo 13 sed in Triente
 vni[us] grad[us] ab observato Stellae motu distat. Ita or-
 rone sine omni impetu Timochari vix excedit Ptolemaei.
 Et cum existimant illorum Annotationib[us]. non fident[er] q[uo]d
 saltem restat, q[uo]d et suis quosq[ue] observationib[us]. minus or-
 dat. Et sicut de motu ultimi Sp[eci]es in longitudine
 quid de motu quosq[ue] declinationis existimant sic in hunc
 n. ipsa duab[us]. ut ait, Tripartitionib[us]. in finem de Seculo,
 Ad hanc supra prima sed dissipata ipso iam fundamento
 accessit q[uo]d ut sup[er] adfirmata consistunt, in firmasq[ue] sunt, ac
 minus sibi inimicem coherenda.

Quod denique ipse de motu non errantibus Stellae Sp[eci]es sententia
 quoniam alio loco distincta se superflua. putant, & misce-
 rentur his amplius immutari, cum satis sit, si modo dissi-
 dio non satis fecerim, ut meum quod a me exigebat de
 isto opusculo habeat sententia. Valeat V[ost]ra famula
 sine. Ex Varmia 3. Junij Anno 1524

Nicolaus Copernicus.

Epistola Copernici contra Wernerium.

Reverendo Domino Bernhardo Vapuský Cantori & Canonico
Ecclesie Cracoviensis & S. R. Majestatis polonia
secretario, Nicolaus Copernicus.

Ms. Haec epistola
adhuc erat ad
opus Copernici de
Revolutionibus... etc.
Colasium

Cum pridem ad me mitteres optime Bernharde Johannis Werneri Nurembergensis
editionem de motu octavae sphaerae opusculum, quod à multis laudari dicebas, petiit ex me v.
tua, ut ei nostram quoque sententiam de illis significarem. Quod certe tanto libentius feci-
sem, quanto honestius et revera à me quoque commendari potuisset, nisi quod studium hominis
et conatum laudem, et quod admonuit Aristoteles, Non solum is, qui bene docuti sunt grati-
ficandum esse philosophis, sed etiam non recte locutis, quandoquidem non parum sepe contulit
etiam devia notasse viam rectam sequi volentibus. Ceterum admodum utilis est reprehensio
confertim parum, quia et impudentis inveni est, Monimò potius agere velle, quam docere. Pro-
inde etiam veretur, ne mihi succenseat aliquis, si alium reprehendam, quandoquidem ipse non pro-
fero meliora. Itaque volebam illa ut sunt dimittere cura aliorum atque sit virtus, ut libenter
nostra acciperet in summa sponsum fuisse. Verum cum animadvertam aliud esse mordere,
et lacebere quemquam, aliud castigare et revocare errantem, quemadmodum vicissim lauda-
re aliud est quam adulari & agere parasitum, non invenio cur desiderio tuo obsequi non de-
berem, aut quod harum rerum studio & diligentia, qua praecipua potes devocare viderer. Et
proinde ne etiam temere videar reprehendere hominem, conator quam aptissime offendere
in quibus ille de motu sphaerae fixarum stellarum, erraverit neque conveniat eius tractatio, quod
forsitan ad certioreni eius rei capessendam rationem non parum etiam conducet.

Primum igitur sefellit eum supputatio temporum, quod existimaverit, annum e-
cundum Antonini pij, quo Cl. Ptolemaeus observata à se fixa sidera in ordinem constituit fu-
isse à nativitate Christi anno centesimo quinquagesimo, cum fuerit secundum veritatem
anno CXXXIX. Ptolemaeus enim lib. iii. magna constructionis cap. i. observatum au-
tumni aequinoctium ab alexandri magni morte anno 463 ait fuisse Antonini anno tertio,
à morte vero alexandri ad Christi nativitatem numerantur anni pariles (Aegypti) CCC-
XXIII. & CXXX dies. Nam à principio regni Nabonassar ad Christi nativitatem sup-
putant annos pariles DCCXLVII & dies CXXX. De quo non video dubitare neque auctorem
hunc, ut apparet prop. 22. nisi quod additur dies unus secundum canones alphonsum, id est ideo
quod ptolemaeus incipit à meridie primi diei Calends non pridie Cal. prima mensis Thot ap-
egyptius annos nabonassaricos & alexandri magni, alphonsum autem à meridie ultimi diei anni
praecedentis, quemadmodum nos à meridie ultimi diei mensis Decembris annis Christi suppu-
tamus. A nabonassaro autem ad excessum alexandri magni ptole. eodem lib. cap. 8. mense
anno CCCCXXII. Cui astipulatur Censorinus de die natali ad C. Cornelium scribens, au-
toritate M. Varronis. Reliquuntur ergo et annis DCCXLII. et CXXX diebus CCCCXIII
anni & CXXX dies vs ab alexandri morte ad Christi nativitatem, atque hinc ad ptolemaei ob-
servationem jam dictam anni pariles CXXIX. dies CCCIII. Ergo observatum à ptolemaeo
aequinoctium hoc autumni constat fuisse à nativitate domini annum parilem CXL no-
na die mensis Athyr, Romanorum vero annorum CXXX (de est) die xxv septembris An-
tonini tertio.

Rursus idem ptolemaeus lib. v. magna constructionis cap. iii in observatione O

Alphonsum
Copernicus solis
revolutionibus unquam
appellandas pui-
in vit.

& Anno secundo Antonini supputat annos Nabonassaricos DCCCLXXXV & 203 dies.
 Fuissent ergo à Christi natiuitate anni transacti pariter 138 & 73 dies. Exinde post dies
 14 nempe Pharmuthi nono, quò Ptolemæus à Basilicis observavit erat à natiuitate Christi
 si Romanorum anno 139. 22 dies februarij. Atque hic Antonini formis secundus (Antea de totis
 egit) quem putat auctor iste 150 fuisse. Refellit igitur ipsum supra XI annos.

Adhuc autem si quis dubitet & his non contentus cupiat etiam huius rei capere experi-
 mentum, meminisse debet, tempus esse numerum siue mensuram motus celi secundum prius
 et posterius. Hinc etenim anni menses, dies et hora nobis conuincunt, mensura autem & men-
 sura vicissim se habent, relativa sunt enim. Porro Canones Ptolemæi cum essent adhuc ex-
 reciter à se obseruatis conditi, credibile non est eorum aliquem ab his sensu perceptibilem
 vel discrepantiam eos continere, quò minus suis principijs, quibus incumbeant, non congrueret.
 Quia cum ita sint, si loca \odot & D circa basilicis ortum astralibus inventa à Ptolemæo anno
 secundo Antonini, quibus Pharmuthi mensis, 5 horis & dimidia à meridie transactis per tabu-
 las istas inquirendo numeret, non inueniet ea post annos Christi 149. Sed post 138 annos 88
 dies & horas $5\frac{1}{2}$ quæ sunt Nabonassari 885 anni dies 218 & horas $5\frac{1}{2}$. Ita non error iste manife-
 stus est, qui illius inquisitionem de motu octavae sphaerae plerumque, infecit, ubi temporum facit
 mentionem.

Alius error non minor precedente est in ipsa eius hypothese, in qua existimat CCC
 annis ante Ptolemæum equali tantummodo motu non errantia sidera fuisse mutata, quæ,
 ut apertius & inferius dicatur magisq; perspicua fiant, animo uertenda puto.

Scientiam stellarum esse eorum numero quæ præcipuè cognoscuntur à nobis,
 quam secundum naturam. Quemadmodum uerbi gratia prius natura nouit uiciniores esse
 terrae planetas quam fixa sidera, deinde quod sequitur, ut minus uibrantes appareant. Nobis è
 contrario, fixa uisum sunt non scintillare & exinde conuincunt propinquiores esse terra, ita pri-
 formiter prius deprehensum est à nobis inaequales uideri stellarum motus, postea epicyclos esse,
 eccentricos, alios uel circulos, quibus ita ferantur, ratiocinamur. Atque ideo dictum id esse uelut
 quod oportuerit prius illos philosophos priuim loca stellarum, instrumentorum artificioso nota-
 re cum temporum intervallo, et ea tanquam nominatione quaquam, ne infinita questio de
 motu celi remaneret, rationem aliquam de eis certam peruenire, quam tunc uisum sunt in-
 uenisse, quæ consideratio uisum stellarum locis astinatione quadam omnibus conueniret. Ita
 etiam de motu octavae sphaerae se habet, quem prius Mathematici ob nimiam eius tarditatem
 nobis ad plenum tradere non potuerunt, sed uestigia eorum sequenda sunt inuestigare eorum uo-
 lentibus & eorum considerationibus tanquam testamentis inherendum. Quod si sensum
 inherens putauerit illis non credendum in hoc, certe huic clausa est iam huius artis, et
 ante osium recubans agrotantium somnia de motu octavae sphaerae somnabit, & merito, ut
 pote qui per illorum calumniam existimauerit sic hallucinationi subueniendum. Constat
 autem illos summa diligentia & solerti ingenio illa omnia obseruasse, qui multa & præclara in-
 uenta & admiratione digna nobis reliquerunt, quonobrem persistere mihi haudquaquam possum
 in accipiendis stellarum locis eos errasse, uel in quarta, uel in quinta, siue etiam sexta parte
 unius gradus, ut hic auctor existimat, de quo postea latius.

Illud quoque præmittendum non est: ut omni motu sidero cui diuersitas inest, totam
 revolutionem ante omnia desiderari, in qua intelligatur omnes motus apparentis diffe-
 rentias retrahisse. Diuersitas enim apparentis in motu est, quæ
 impedit, ut per partes tota revolutio & equalitas motus me-
 tiri non possit. Sed sicut in inquisitione cursus Lunaribus Pto-
 lemaeus & ante eum Hipparchus Rhodius magna ingenij
 sagacitate considerauerunt: Oportere esse quatuor momenta in revolutione diuersa,

cis, opposita sibi per diametros, ut puta extrema velocitatis & tarditatis, ac utrobique
 per transversam amborum equalitatum mediantium, quadrifariam secantia circulum, fit
 ut in primo quadrante velocissimus decrescat motus, in altero diminuatior medius, ac rursus
 crescat tardissimus in tertio quadrante, equalis in quarto. quia industria scire potuerunt
 ex observatis inspectis hinc motibus, in qua circuli portione quolibet tempore verteretior,
 ac proinde cum similes motus redisset, intellexerunt jam factam inequalitatis circuitio-
 nem, quoniam hoc latius Ptolemeus lib. 4. magna constructione explicavit. quod etiam in
 inquisitione motus octavae sphaera erat observandum. Sed nimia eius ut dixi tarditas,
 quae in annorum milibus, nondum in se reversus inequalitatis motus satis constat, non fuit id
 statim absolvere, quae multas hominum aetates excedit, possibile est tamen, conjectura ratio-
 nabili ad id perveniri posse adiutos etiam nunc aliquibus observationibus post Ptolemeum
 adhaerentibus, quae in eadem congruerent rationem. Non quae determinata sunt, infinitam ra-
 tionem habere non possunt, quae si per tria puncta non secundum lineam rectam (ut tres
 eclipses, tres Acronychae) data circumferentia fuerint, non licebit aliam superinducere, quae
 maior vel minor fuerit prius transmissa. Sed de his alias: Ut revertar ad id unde progressus
 sum. Videandum igitur nobis nunc est, an recte se habeat, quae dicit auctor, Non errantia sunt
 vera cccc ante Ptolemeum annis aequali solummodo motu fuisse mutata. porro ne ver-
 borum significatione fallamur, aequali accipio motum, quem et mediocre dicere solemus
 quod sit inter tardissimum & concitatissimum medius (Arithmetica medietas) Ne circa
 veniat nos, quod in corollario primo septima propositionis dicit, Tardiores esse motum fixo-
 rum siderum, ubi per se suam hypothese aequalem ponit. Ceterum velociorem proinde ac si
 nunquam futurus sit tardior. In quibus haud scio an sibi ipsi constet, multo tardiores po-
 stea adducens. Assumit autem aequalitatis argumentum ex uniformitate, quae fixa sidera ten-
 disper a primis stellarum fixarum observationibus, Aristarcho & Timochare usque ad Ptolemeum,
 ac per aequalia temporum intervalle, utpote per singulos annorum centenarios singulos 720
 Xime gradus pertinuerunt. Ut apud Ptolemeum satis apparet repetitum ab auctore prop. 7.
 Sed hic tantis Mathematicis exactis, non advertit quod millatennis esse potest, ut circa mo-
 menta aequalitatis h. e. sectiones circulorum etiam decima sphaera & trepidationis, ut ille
 notat, uniformior appareat stellarum motus quam alibi, in contrarium eius (si necesse sit,
 ut tunc maxime videtur apparet, minime vero in velocissimus vel tardissimus est motus ap-
 parens. quod vel est sua ipsius hypothese & constructione debebat animadvertere & tabulis
 inde contextis, praesertim ultimo Canone, quem ad revolutionem totius aequalitatis sive trepidationis
 exemplificavit, ubi a ducentis annis ante nativitatem Christi secundum praecedente
 supputationem in primo annorum centenario reperitur motus apparetis scrip. primorum 49
 quantaxat unius gradus. In altero centenario scripula prima 57. Deinde ad ipsam nativitate
 Christi per primum annorum centenarium transmutatae fuissent stellae grad. 1. & quarta fere ^{grad. 1.} ^{grad. 1.}
 ut paulo minus sextante unius gradus se invicem excederet motus subaequales. temporum
 spatii. quod si coniungas ducentorum annorum utrobique motum, deficiet in primo intervallo
 2 duob. gradibus plus quam quinta pars unius. In secundo autem superaret prope unius qua-
 drantem, sicque motus suo aequalibus temporibus excedet motus sequens praecedentem in dimidio
 gradum & parte quarta decima fere, cum antea centesimo quocumque anno singulos pertransivisse gra-
 dus stellas fixas Ptolemeo credens detulisset. E contrario vero eadem aequalitatum a se
 circularum in velocissimo motu octava sphaera contingit, ut in cccc fatis diximus scripsi-
 li differentia in motu apparetis reperitur. Quoniam videre licet ab annis Christi 500 usque ad 1000
 in eodem Canone. Similiter et in tardissimo, ut a 2000 annis in subsequentes 400. Et
 ratio diversitatis est, quia ut dictum est superius in uno hemicyclo trepidationis a spon-
 ma vs tarditate ad summam velocitatem accrescit semper aliquis motus apparenti, ac in al-
 tero semicirculo, quia summa velocitate ad tarditatem summam computatus contrario decre-
 scit motus, qui antea creverat, fitque summa incrementatio & diminutio (Cypodagayebis)

grad. 1. & quarta fere
 grad. 1. & quarta fere

in partibus aequalitatis e diametro oppositis (Sec in O) Adeo ut in motu apparente non
 sit reperire motus aequales in duobus continuis temporum spacijs aequalib. quorum alter al-
 tero maior sit aut minor, nisi circa veloci-
 tatis & tarditatis extremitates, ubi dicitur
 Xat alio citroq. aequales circumferentias per-
 transierint, temporis aequalitate, atq. incipien-
 tes vel desinates augeri vel minui mita-
 tunc compensatione sese coaquant. Nulla ergo ratione convenit, nequim fuisse motum eim,
 qui in 400 annis ante ptolemaem, sed tardissimum potius, cum etiam non videam, cur ali-
 um divinemus tardiorum, de quo nullam conjecturam habere hactenus potuimus, cum ante ti-
 mocharem nulla stellarum fixarum annotatio facta sit, q ad nos usq. pervenisset, sed neq. ad ptolema-
 em (Res miserrima astronomicae observationis quas nos habemus incipit a Thimocharide q. anno 30 p. p.
 Alexandrum vixit.) Cumq. velocissimus etiam motus jam praeterierit, consequens est in altero a pto-
 lemae circulo iam nos esse, in quo diminuitur motus, cuius etiam non modica pars praeterierit.
 Itaq. mirum videri non debet, quod non potuerit hinc suis assumptionib. propius accedere ad ea quae
 sunt ab antiquis annotata, putaveritq. eos eos errasse in quarta vel quinta parte unius gradus
 sive etiam non dimidia & amplius, cum tamen in multa parte ptolemaeis maiorem videlicet adhib-
 ite diligentiam, quam ut nobis non erratum stellarum motum sive vitio traderet, attendens q
 non nisi modica eius particula, id sibi fuisset concessum, qua universum illum circulum con-
 specturus esset, ubi error quantumlibet insensibilis interveniens in tota illa vastitate insignis in-
 mium poterat evenire. Idem Timochari secundum Aristarchum ad iungisse videlicet coetaneum
 & Menelaum Romano Agronomum Bithynicum, ut sic etiam in tanta locorum distantia illic conse-
 tiantibus certissima haberet & ineluctata testimonia, quos minus credibile sit, eos vel ptolema-
 em in tanto errasse, qui multa alia & difficiliora ad extremum, ut aiunt, linguam deprehender-
 potuerunt. Nullo demum loco ineptior est, q in 22 prop. & praesertim corollario eiusdem, dum
 opus hoc suum commendare vult, taceat Timocharem circa duas stellas, ut patet Aristam vix-
 erit etiam, qua est trib. in fronte Scorpi borealior e, q supputatio sua in illa deficit, in hac au-
 tem abundet, ubi minus praesertim hallucinatur. Cum in sit eadem idem stella distantia inter ti-
 mocharem & ptolemaem consideratum, nempe gradus $4\frac{1}{2}$ sub aequali tempore diffe-
 rentia, atq. numerus supputationis illius proinde idem proxime, nihilo tamen magis ad-
 vertit, quod grad. 4 Scorpi, addita loco stella quam reperit Timocharis in secundo grad.
 ne merito non posset supplere 6 q. & Scorpi. 20 ne ubi ptolemaeis ipsam invenit & e con-
 verso. Item numerus elevatus ex 20 q. & 40 scribitur Aristam secundum ptolemaem usq.
 ad gradum 22 $\frac{1}{2}$ recte, ut par est non possit, sed residet in 22 q. 32. scilicet: Ita existit
 maus illis defuisse calculum, quanto hic abundasset, tanquam observationib. hac incidisset
 diversitas, vel quasi ex Athenis in Thebas & a Thebis in Athenas eadem via non sit. Aliq.
 si utrobq. vel addidisset vel subdidisset numerum, ut paritas rationis postulabat invenisset
 utrobq. eodem modo sese habere. Adde etiam quod reuera non erant inter Timocharem
 & ptolemaem anni 443 sed 432 solum, ut a principio declaravi, proinde breviori te-
 pore minorem esse numerum oportet, ut non solum in Scorpi. 13, sed in triente unius gra-
 dus ab observato stellarum motu dissidebit. Ita errorem suum suum imposuit Timochari
 vix evadente ptolemaeo. Et dum excusat illorum annotationibus non fidendum, quod
 aliud restat, quam ut his quoq. observationibus minus credatur. Et haec de motu octavae
 sphaerae in longitudinem, quia de motu quoq. declinationis existimandum sit, invidit n-
 ipsum diab. ut ait trepidationibus in fruendo secundam hanc, supra primam, sed dissipato
 ipso jam fundamento, necesse est ut superedificata corrumpantur, in formam sicut ac minus sibi
 invicem coherentia. quia demum ipse de motu non erratum stellarum sphaera sentiam,
 quoniam alio loco deservata sunt superfluum putavi & impertinens sic amplius immemor,

Cum satis sit, si modo desiderio tuo satisfecerim, ut meam, quod à me exages, de isto
opusculo habeas sententiam. Valeat V. tua falsissime. Ex Varavia 3 Junij 1524.

10

Nicolaus Copernicus.

6
Erasmus Reinholdus Tomicus Acad. Mtblon. ab. 1553 vitam finit hoc
script, vixit, et quon doctore christa eiusum peregi.

Coll. Hjörth. H. III. 44.

Telluræ Astronom. Observatories
Nyssa.

Reverendo Dno Bernhardo Vapori hij Cantorj & Canonico
Ecclesiae Cracovienfis & S. R. Ma^{tes} & Poloniae Secre-
tario Dno & fautori suo plurimum observando S. D.

am pridem ad me mitteres, optime Bernarde, Jo. Werneri Nurembergi
editum de motu octavae Sphaerae opusculum quod a multis laudari dicebas, pe-
tisti ex me v. tua ut ei mea q^q sententia de illo significare. quod certe
tanto libentius fecisti, quanto honoris revera a me quoq^{ue} laudari potuisset,
nisi qd^o judicium horis & conatum laudem, & quod admonuit Arts, noⁿ solum
is q^o bene locuti sunt gratificandu^m & philosophis: sed et non reprobatis.
Quodq^{ue} non parva saepe contulit et denica notasse viam recta^m sig^{na} volentibus.
Ceteram ad motum vtilis & rephensio, confertq^{ue} parum. cuius & impu-
dentis ingenij & momu^m potius agere velle q^{am} poeta, promide et vereor
ne mihi succurrat alijs, si aliu^m reprehendam quamdiu ipse non offero melio-
ra. Itaq^{ue} volebam illa ut sunt dimittere cura alioru^m atq^{ue} sit ut v. tua
mentem mea^m auget in summa responsu^m fuisse. Vera cu^m aia^m ducit aliud et
mordere & laedere quonq^{ue}, alia castigare & reuocare errantē. Et
vixim laudare aliud est q^{am} adulari & agere parasitu^m: non nimio car-
desiderio suo obseq^{ue} non debuerim, quod haru^m totu^m studio & diligentia, q^{ae} sup^{er}
polles, derogare videtur. Ac proinde ne timere viduar^{um} reprehende^{re} hoie^m,
conator q^{ui} ap^{er}tissime o^{mn}ite in q^{ui}bus ille in motu sphaerae nullas fixas
errauerit, neq^{ue} conueniat eius traditio, qd^o forsitan ad certiorē e^o res capefen-
dam non non parum & conduct.

Primum igitur fertilitate supputatū impora q^{ae} ex iⁿtrauerit annu^m
J^oh^{ann} Antonij Pij Aug. quo et p^{ro}tol^{emae} observata a se fixa sidera
in ordine constituit fuisse a Nativitate Christi anno. CC. Cum fuerit
J^oh^{ann} veritate annis. 139. Ptolemaey. n. li. 3. mag. const. ca.
. 1. observata autumnū ap^{er}tū ab Alexandri Magni morte anno. 463.
dit fuisse anno Antonij 3°. A morte v^{er}o Alexandri ad Christi na-
turalitate numerantur anni pariles. 323. & 330. dies. Nam a principio
Regni Nabonassar ad Christi natalitatem supputantur annos pariles
747. & dies 330. de q^{ui} non video dubitari neq^{ue} auctore hunc, ut appa-
ret pp. 22. nisi qd^o additur dies v^{er}o J^oh^{ann} canonis Alfonso. Idē itro
q^{ui} p^{ro}tol^{emae} incipit a meridie primi J^oh^{ann} primi mensis Thoth ab Egi-
ptio annos Nabonassar & Alexandri Magni. Alphonsus aut

J. error.

Rem. pp. 4

pp. 7. Sed hic tantis Mathematicis experimentis non aduertit quod nullatenus esse potest, ut circa
 momenta aequalitatis h. e. sectionis circulois reliquia. 10. sphaerae & trepidationis ut ille vocat
 in formam apparere stellarum motus, quod alibi, quando contrarium eius sensum progressum sit ut tunc
 maxime varius appareret, minime vero quando velocissimus vel tardissimus & motus apparet.
 Sed vel ex sua ipsius hypothese & contradictione debeat aequiductere Et tab. inde contrahi
 per hunc ultimo canone quae ad resolutionem totius magnitudinis sine trepidationis exemplifica-
 uit, ubi a. 200. annis a natalitate Christi perinde supputatum in primo anno & cente-
 nario reperitur motus apparentis serup. gr. 49. Juxtapat unig gr. in altero centena-
 rio serup. gr. 57. Quae ab ipsa natalitate Christi per priorum annorum centenarium transmi-
 tatae fuerunt stella uno gr. Prima fere parte unig, in toto gradu $1\frac{1}{4}$ fere, ut paulo
 minus sequente unig gr. se invicem recedant motus sub aequalibus temporibus spacijs. Quod
 si coniungas. 200. annorum utrobique motu, deficiet in primo intervallo a duobus
 gradibus plus quam quarta pars unius. In toto autem supradicta parte unius quod videntur
 sicque versus sub aequalibus temporibus procedit motus sequens perinde in dimidio gradu
 & parte quatuordecima fere. Cum contra centesimo quibus anno singulos pertransire
 gradus, stellas fixas ptolemaei ordinis detulisset. Et contrario vero eadem lege assum-
 ptorum a se circulo in velocissimo motu 8. a sphaera contingit ut in 400. annis viz
 unius serupali differentia in motu apparente reperitur, quae videtur licet ab annis Christi. 600. usque
 ad. 1000. in eadem similiter & in tardissimo, ut a. 2000. annis in subsequenti. 400. Et non
 diversitate, quae ut dicta est superius in uno hemicyclio trepidationis videtur tarditate ad sum-
 mam velocitatem abierit semper aliquid motui apparenti, & in altero semicyclo quae a summa velocitate
 continuo decrescit motus quae antea creverat sit, summa augmentatio & diminutio in paulis aequalitatis
 e diametro oppositis sed ut in motu apparenti non sit reperire motus aequalis in duobus. Continuis tem-
 poribus spacijs quae alter altero maior fiat aut minor nisi circa velocitatis aut tarditatis extremi-
 tates ubi juxtapat altero citroque aequalis circumferentiae pertransunt, temporis aequalitate, aliquid incipi-
 entis vel desinentis augeri vel minui nulla tunc sese compressio coaequant. Nulla ergo ratio
 convenit iudicium fuisse motu cum quae in 400. annis ante ptolemaei sed tardissimo potius, cum et
 non videtur cur aliam diuentionem tarditate, de qua nulla coniectura habere habere potui-
 mus cum ante Timochari nulla stellarum fixarum amotio facta sit quae ad nos usque perue-
 nisset, sed usque ad ptolemaei. Cumque velocissimus et motus iam pertransierit, collatum est
 in altero a ptolemaei semicyclo iam nos esse in quo diminuitur motus, quod non motus
 pars dimicrit. Itaque mirum videri non debet, quod non potuerit huiusmodi assumptionis. prius
 audire ad ea quae sunt ab antiquis amotata, parauerunt illos abstrahere in quae vel quae
 parte unius gradus, sine tunc dimidia & amplius, cum huiusmodi in nulla parte ptolemaei maiorem aucto-
 ritate adhibere diligentiam, quae ut nobis non errantia stellarum motum sine vicio traderet,
 aliter quod non nisi in motus eius particula id sibi fuisset concessa quae uniuersum

illam circuitum coniecturus est. Nisi error futurum libet sensibilibus inferre videri tota illa res nuda mihi
 gnis mirum potuit currere. Idcirco Timochari Alexandrino Aristarchum adiungisse et coetaneum
 et Acuplao Romano Agrippam Bythinum. ut sit in tanta locorum distantia illis conspicientibus
 vniuersina habeat et inuicibilata harmonia, quod minus credibile sit eos vel gloriari in tanto errore quam
 alia et difficiliora ad optinendum ut aiant aliquam deprehendere potuerunt.

Quanto demum loco inestior. Et quoniam in XXII. pp. et per hunc corollario rursus, de opus
 hoc sua commendare volens laudat Timocharem circa duas stellas visum a iuxta m. et ea quae in fronte
 Scorpii et trib. borealior est: quod suppletio eo in illa deficiat, in hac abundat. tunc. Vbi nimis fac-
 riliam hallucinatur. Cum. n. sit eadem vtriusque stella distantia inter Timocharem et Ptolemaeum
 constatam, nempe grad. $4\frac{1}{3}$. sub aequi. hinc temporis differa. Atque numerus suppletiois illius
 p. inde id est quippe: nihil magis in aduertit quod gradus. 4. ser. 7. addita loco stella quae
 reperit Timochares in. 2. m. merito non potuit suppleri. 60. gr. et sc. 20. m. vbi
 Ptolemaeus ipsam inuenit. Et e conuerso idem hinc elouatus ex. 26. gr. et 40. ser. Aristarchus
 Ptolemaeum usque ad grad. 22. $\frac{2}{3}$ redire ut par est non potuit, sed residuum in. 22. gr.
 et ser. 32. Ita quae minabat illi defuisse calculum, quanto hinc abundaret, tamquam in ob-
 seruatis. haec inuidisset diuersitas, vel quasi ex Aristarchi in Thobas et e Thobis in Athe-
 nas eadem via non sit. Alioquin si vtroque vel addidisset numerum vel subdixisset, ut pari-
 tas ratio postulabat: inuenissent vtriusque eodem modo sese habere. Adde et quod reuera
 non erant inter Timocharem et Ptolemaeum anni. 443. sed. 432. solum, ut a prin-
 cipio declaravi. Quia breviori tempore minore et numero oportet ut non solum
 in sexagulis. 23. sed in hinc vni gradus ab observatis stellarum motu dividat. Haec
 errore hunc suum reposuit Timochari vix quadringentis Ptolemaeo. At dum quae ipsa
 illorum observatio non fidenda, quod aliud videtur, quoniam ut suis quae observationibus minus
 credatur. Et haec de in longitudine motu. vni. sphaera. Ego. et facile potest intelligi
 quod de motu quae declinationis quae estimanda sit. Inuoluit. n. ipsam duab. ut vocat tropi-
 cationibus inuolendo etiam hanc supra prima: sed dissipato ipso iam fundamento
 necesse est ut super edificata corruant infirmas. sint ac minus sibi inuicem cohae-
 rentia. Quod demum ipse de motu non errantem stellarum sphaera sentiam quoniam alio
 loco designata sunt super huius puluui et in hinc hic amplius morari, cum satis sit
 si modo de hinc tuo satisfecerim, ut mea, quod a me exspectas, de isto operculo ha-
 ber sententiam. Valeat v. tua quae in sanctissimo. Ex Varrina. 3. Junij Anno
 M. D. XXIII.

Nice Copphornic f.

Zbiorów Biblioteki Polskiej w Paryżu

Le Varnia^{sic} 3 Junii Anno M: D: XXIII

Epistola Copernici

Reverendo Domino Bernardo Wapowski, Cantori et Canonico
Wielebnemu Panu Bernardowi Wapowskiemu, Spiewakowi i Kanoniku

co Ecclesiae Cracoviensis et S. sac. Regiae Majestatis esse? Polakowi Koscioła Krakowskiego a jego Królewskiej Mości Króla Polakii

niac Secretario Domino et Fautori suo plurimum obsequio Sekretarzowi, Panu i Dobrodziejowi swemu najczcigodniej

vando. Salutem. D. at. szemu. Pozdrowienie zażyła.

Cum pridem ad me mitteres, optime Bernarde, Johannes
Przesyłając mi niedawno, najłaskawszy Bernardzie,

Veneri Nurembergensis editum de motu octavae sphaerae opuscu-
ruchu osmego gwiazdosregu, przez Jana Wernera Norymberczyka wydane dzieł

lum, quod a multis laudari dicebas, petiit ex me Venerabilitas
ko, które zachwalanem przez wielu mówiles, iądala Wielebnośc

tua ut ei meam quoque sententiam de illo significarem. Quod
twoja ażebym też i moje o témie zdanie objawil. Za pomar-

certo tanto libentius fecissem, quanto honestius et reverentia me
de zrobilibym to tím chętniej, jímby godniej i szczerzej przez ^{toż} mnie

et quoque comendari potuisset, nisi quod otidium hominis
(dzielnio^o) zalecac się mogło, anizeli żebym samą prace i uoilnośc

et conatum laudem, et quod admonuit Aristoteles
człowieka chwalił, jak upomina Aristoteles jik

non solum iis qui bene locuti sunt gratificandum esse phi-
nietylko dobrze rzecz wywodzącym przynależy się wdzięcznośc umo-

losophis, sed et non recte locutis quandoquidem non parum
horcom, ale nawet i błędnie wykładającym, przeto że czesto

saepe contulit etiam devia notasse viam rectam sequi volentibus.
poznanie bezdroży nie o mało pomogło prawdziwą drogę jób chcącym.

Quaeterum ad modicum utilis est reprehensio confertque parum
Ostatecznie, na wiele się przyda Donaczenie, i mało zadoczyca

Ex Varavia 3 Junii Anno MDXXIII.

Epistola Copernici

Reverendo Domino Bernardo Vapowski
Cantorii et Canonico Ecclesiae Cracovien-
sis et S. R. M^{te} etc. poloniae Secreta-
rio Domino et fautori suo plurimum
observante. S. D.

Cum pridem ad me mitteres, optime
Bernarde, Joannis Veneri Nurembergensis
editum de motu octavae sphaerae opuscu-
lum, quod a multis laudari dicebas, petiit
ex me V. tua ut ei meam quoque sen-
tentiam de illo significarem. Quod cer-
to tanto libentius fecissem, quanto hones-
tius et revera a me quoque commendari
potuisset, nisi quod studium hominis
et conatum laudem et quod admonuit
Aristoteles, Non solum iis qui bene lo-
cubi sunt gratificandum esse philosophis
sed et non recte locutis. Quandoquidem
non parum saepe contulit etiam de via
volasse viam rectam sequi volentibus. Cae-
terum ad modicum utilis est reprehensio
conferatque parum quin et impudenter in-
genii et ingenium potius agere velle quam
poetam. Proinde et vereor ne mihi
succenseat aliquis si alium reprehen-
dant quamquam ipse non profero meliora.
Itaque volebam illa ut sunt dimittere

curae aliorum atque sicut V. tua mentem
 meam accipiet, in summa responsum
 fuisse. Verum cum animadvertam aliud esse
 mordere et lacerare quemquam aliud lastigare
 et revocare precantem quemadmodum vicissim lau-
 dare alius est quam adulari et agere parasitum &
 non invenio, cur desiderio tuo obsequi non
 deberem, quum harum rerum studio et diligen-
 tia qua praecipue polles derogare viderer ac
 proinde ne etiam ^{iam} semel videar reprehendere homi-
 nem conabor, quam de motu sphaerae
 fixarum stellarum erraverit, neque conveniat
 ejus traditio quum fortissimè ad certitudinem
 huius rei capessendam rationem non parum
 etiam conducet.

Primum igitur scellis illum ^{seu} ~~appula~~,
 tio temporum, quod existimaverit annum
 secundum Antonini III Augusti, quo P.
 Ptolemaeus observata a se fixa sidera in
 ordinem instituit; fuisse a natalitate Christi
 anno centesimo^o quinquagesimo; ^{com^o} fuerit } Vernerus prop. 18.
 secundum veritatem annus 139 — Ptolemaeus
 in lib. 3 magnae constructionis capit. 1
 observatum antonin^o agnovisset ab Alexandri
 Magni morte Anno 463 & ait fuisse Antonini
 anno tertio, a morte vero Alexandri ad Christi
 natalitatem numerans annos^o pariter
 523 et 130 dies. Nam a principio regni Na-
 bonasaris ad Christi natalitatem suppu-
 tant annos pariter 747 et dies 130, de quo
 non videor dubitari & neque auctorem hunc
 ut adparet propositione 22, nisi quod
 addit^o dies unus secundum canones
 Alphonsinos, idque ideo, quod Ptolemaeus
 incipit a meridie primi diei ~~probatum~~
~~probatum~~ primi mensis thot apud Ae-
 gyptios annos Nabonasaros et Alexandri

Magni, Alphonus autem a meridie ubi,
mi diei mensis decembris annos Chri,
sti supputamus. A Nabonassaro autem
ad excessum Alexandri Magni Ptole,
maeus eodem lib. cap. 8. numerat annos
424, pariter cui adlupitatur Censori,
nus de di natali ad E. C. scribens,
auctoritate Marii Varonis relinquinus
ergo ex annis 747 et 130. diebus 323.
annos et 130 dies $1\frac{1}{2}$ (videlicet) ab Ale,
xandri morte ad Christi natiuitatem
alque hinc ad Ptolemaei observationem
iam dictam annis 139 et dies 303, ~~...~~
Ergo, observatum a Ptolemaeo aequi,
noctium hoc autumni constat fuisse
a natiuitate Christi annorum pa,
ritium 140. 9 die mensis Albit, Ro,
manorum vero annorum 139 die 25
Septembris Antonini tertio, rereum
idem Ptolemaeus lib. 5. magnae const.
cap. 3. in observatione: O et Q
anno secundo Antonini supputat
annos Nabonassaros 885 et 203 dies.
Fuisse ergo a Christi natiuitate
anni transacti pariter 138 et 73 dies.
Ex inde post dies 14 nempe Phemuti
9. quo Ptolemaeus ad Basiliscum
observavit erat a natiuitate Christi
Romanorum annis 139. 22 dies febru,
arii, alque sic Antonini annis 2,
quem putat auctor iste fuisse 150,
fefellit igitur se ipsum supra annos
undecim; adhuc autem, si quis
dubitatur et his non contentus cupiat,
et huius rei capere experientiam,
meminisse debet, tempus esse na,
merum sive mensuram coeli motus

secundum priores et posteriores: hinc vide,
licet anni menses, dies et horae nobis
constant. Mensura autem et mensum
vicissim se habent, relativa sunt enim.
Porro canones Ptolemaei cum essent
adhuc excenter a se observatis combiti,
credibile non est errorem aliquem ab ho,
minis sensu perceptibilem vel discre,
pantiam contineri quominus suis prin,
cipis quibus inueniebant non cogno,
verunt. Quae cum ita sit: si locus O
et A circa Basiliscum organis astrolabici
inuenta a Ptolemaeo anno secundo
Antonini, 9 diebus Phemuti mensis,
5 horis et $\frac{1}{2}$ a meridie transactis, per
tabulas ipsius inquirendo numeret, non
inueniet ea post annos Christi 149,
sed post 138 annos 23 dies et horas $5\frac{1}{2}$,
qui sunt Nabonassaros 885. annis dies
218 et horae $5\frac{1}{2}$. Ita cum error iste
manifestus est, qui illius inquisitio,
nem de motu & sphaerae plerumque
inferit ubi temporum facit mentionem.
Alius error est non minor praecedenti:
in ipsa eius hypothesis, in qua existi,
mat 400 annis anno Ptolemaei aequa,
li tantum modo motu non errantia
sidera mutata fuisse, quae ut aperius,
quod inferius dicemus, magisque perspi,
cua fiant amonvertendum puto, scien,
ciam stellarum earum esse quaecunque
praepostero cognoscimus a nobis quam
secundum naturam. Quemadmodum
verbi gratia: Prius natura novit
viciniores terrae planetas quam
fixa sidera, deinde quae sequuntur
ut minus vibrantes appareant.

Nobis e contrario antea visi sunt
planetae non scintillare et ex parte
cognitu propinquiores esse sphaerae.
Ita pariformiter prius deprehensum
est a nobis inaequales videri stellarum
motus postea Epicyclia esse eccentricos
aliorumve circulos, quibus ita ferra,
nunc ratiocinantes atque ideo dictum
id esse velim quod oportuerit prius
illos philosophos primum loca stella-
rum Instrumentorum artificis nota,
re tum temporum intervallis et ea
tamquam manu ductione quadam.
De infirma quaestio de motu coeli
remaneat. Rationem aliquam de his
certa percurretari quam summi visi
sunt invenisse. Quanto consideratis
visisque stellarum locis ad stipulationem
quanto omnibus conveniat itta et de
motu & sphaerae se habet quomodo prius
Mathematici ob nimiam ejus tardi-
tatem nobis ad plenum tradere non
potuerunt sed vestigia eorum sequenda
sunt investigare eum volentibus
eorum considerationibus tenus lecta,
mentis relictis inhaerentibus. Quod si
quis suo sensui inhaerens putaverit
illis non concedendum in hoc
certe homini clausa est janua huius
artis, et ante ostium recubans aegro,
languinum somnia de motu & sphaerae
somnia et merito. Ut puta qui
per illarum calumniam existima,
verit suae hallucinationi sub-
venendum. Constat autem illos
summa diligentia et solerti ingenio
illa omnia observasse quam multa

et praecela inventa et admiratione digna
nobis relinquerunt quam ob rem
persuadere mihi haud quaquam possum
in accipiendis stellarum locis eos errasse
vel in quarta, vel in quinta vel
etiam sexta parte unius gradus ut
auctor existimat, de quo postea latius.
Illud quoque praetereundum non est
in omni motu sideris cui diversitas
inest totum revolutionem ante omnia
desiderari in qua intelligemus omnes
motus apparentes differentias per-
transivisse. Diversitas non apparet
in motu est quod impedit ut per
partes tota revolutio et aequaliter
motus mensurari non possit. Sed
sicut in inquisitione cuiusque Eu-
naris Ptolemaeus et ante eum Hip-
parchus Rhodius magna ingenii
sagacitate consideraverunt oportere
quattuor momenta in revolutione
diversitatis-opposita sibi invicem
per diametros ut puta extremae
velocitates et tarditatis et utrobique
per transversum amborum aequa-
litate mediantium ambientium
quadrifariam secantia circulum
fitque ut in primo quadrante velo-
cissimus decessat motus in altero
diminuat mediis et rursus crestat
tardissimus in tertio quadrante ae-
qualis in quarto. Qua industria
scire potuerunt ex observatis inspec-
tisque & motibus in qua circuli
portione quolibet tempore vertetur,
ac posante eum similis motus
rediisset intellexerunt iam factum

inæqualitatis revolutionum ^{circulationem} ~~circulationem~~ ^{3.}
Quem admodum hoc latius magnæ con-
structionis lib: 4. Ptolemæus explica-
vit quod etiam in inquisitione motus
oculæ sphaeræ erat observandum.
Sed præmissa eius ut dixi, tarditas qua
in annorum millibus nondum in
se se reversorum inæqualitatis motus
satis constat. non sunt id statim
absolvere ^{quæ} ~~quæ~~ ^{5.} nullas hominum acta,
tas excedit. Possibile tamen est conjectura
rationali ad id perveniri posse adiu-
tos etiamnum aliquibus observationibus =
Ptolemæi adjunctis ^{3.} quæ in eandem con-
gulerint rationem. Nam quæ deter-
minata sunt infirmam rationem
habere non posse quemadmodum si
per tria puncta non secundum ^{5.} sectam
lineam posita circumferentiâ ducatur
non licet aliam superinducere quæ
maior vel minor fuerit prius trans-
missa. Sed de his alias ut revertar
ad id unde ingressus sum. Videndum
igitur nobis nunc est an recte se ha-
beat quod dicit non errantia sidera
400 ante Ptolemæum annis. æquali solum
motu motu fuisse mutata. Porro ne
verborum significatione fellamur æque-
lem accipio motum quem et mediocre
dare solemus qui sit intertardissimum
et ^{conspicibilissimum} ^{5.} velocissimum ^{5.} medius, ne circum-
veniat nos quod in corrolario prime
vii propositionis dicit tardior esse
motum fixorum siderum, ubi penes
eandem hypothèsin æqualem ponit. ¹¹¹
Cæterum velociorem ^{5.} præterea ac si
nunquam futurus sit tardior, in

quibus haud scio, an sibi ipsi constet
in nullo tardiorum postea adducens asse-
ruit autem æqualitatis argumentum ex
uniformitate quæ fixa sidera tenet
a primis stellarum fixarum observationi-
bus Aristarcho et Timochare neque Ptole-
maeum ac peræqualia temporum inter-
valla, ut puta per singulos annorum
centenarios singulos proximal gratus
pertransiverint, ut apud Ptolemæum
satis apparet, repetitum ab auctore
propositi VIII. Sed hic tantum mate-
maticus existens ^{5.} non advertit quod
nulla ternus esse potest, ut circa mo-
mente æqualitatis, hoc est sectionis
circulorum ægypticæ 10 sphaeræ et
trepidationis ut ille vere uniformior
adparet stellarum motus quam alibi
quando contrarium eius sequi necesse
est, ut tum maxime verum apparet,
minime vero quando velocissimus
vel tardissimus est motus adparens.
Quod vel ex sua ipsius hypothèsi et
constructione debebat animadvertere
et tabulis inde contextis præsertim
ultimo canone quem ad revolutionem
totius inæqualitatis sive trepidationis
exemplificavit, ubi a 200 annis a nati-
vitate Christi secundum præcedentem
supputationem in primo annorum
centenario reperitur motus adparens
scrupulorum primorum 49 dum
taxat minus gradus, in altero cente-
nario scrupulorum primorum 57.
Deinde ab ipsa natalitate Christi
per priorum annorum centenerium
presumptatae fuissent stellæ gradu
uno et decima fere parte
unius in eodem gradu

$\frac{3}{4}$ fere, ut paulo minus sextante unius
gradus se invicem excedant motus sub
aequalibus temporum spatiis. Quod si
conjugas 200 annorum utrobique motum
deficiet in primo intervallo a duobus
gradibus plus quam quinta pars unius.
In eodem autem superaddet prope
unius quadrantem sicque rursus sub
aequalibus temporibus excedet motus
sequens praecedentem in dimidio
gradu et parte quinta decima fere,
cum antea centesimo quoque anno
singulos pertransisset gradus stellas
fixas, Ptolemaeus credens detulisset.
E contrario vero eadem lege assump-
torum a se circulorum in velocissi-
mo motu octavae sphaerae contin-
get ut in 400 annis vix unius
scrupuli differentia in motu appa-
rente reperitur. Quem admodum
videre licet ab annis Christi 600 usque
ad 1000 in eodem canone similiter
et in tardissimo a 2,060 annis
in subsequentes 700 et ratio diver-
sitas est quia ut dictum est
superius in uno hemicyclio trepi-
dationis, videlicet tarditate ad
summam velocitatem adcrevit
semper aliquid motui apparenti
et in altero semicirculo qui a sum-
ma velocitate continuo decrevit
motus qui antea creverat, fitque
summa augmentatio et diminutio
in punctis deaequalitatis e diametro
oppositis, adeo ut in motu appa-
rente non sit reperisse motus aequa-
les in duobus continuis temporum

spatiis, quam alter altero maior
fiat aut minor, nisi circa velocitatis
aut tarditatis extremitates ubi
dumtaxat ultra citroque aequales cir-
cumferentiae pertranseunt, temporis
aequalitate, atque incipientes vel desi-
nentes augeri vel minui, mutua
tunc fere compensatione coaequant.
Nulla ergo ratione convenit medium
motum fuisse cum qui in 400 annis
ante Ptolemaeum, sed tardissimum
potius cum etiam non videam
cur alium divinemur tardiorum de
quo nullam conjecturam haecenus
habere potuimus cum ante Timoche-
sem nulla stellarum fixarum adnota-
tio facta sit quae ad nos usque per-
venisset, sed neque ad Ptolemaeum
cum velocissimus etiam motus iam
praeterierit, consequens est in altero a Pto-
lemaeo semicirculo, iam nos esse in
quo diminuitur motus unius etiam
non motica pars praeterverit. Neque
motum videri non debet, quod non
potuerit huius suis assumptionibus
propius accedere ad ea, quae sunt
ab antiquis annotata putaveritque
illos aberasse in quarta vel quinta
parte unius gradus sine etiam
MD³² dimidia et implens cum tamen
in sexta parte Ptolemaeus mai-
orem videatur adhibuisse diligentiam,
quam ut nobis nobis errantium
stellarum motum sine vitio tra-
deret, attendens quod non nisi
immobilia eius particula id sibi
fuisse concessum quia universum

illum circumtum conjecturus esset
Ubi error quantumlibet sensibilis
interueniens in tota illa vastitate
iniquis nimirum poterat eveni-
re. Ideoque Timochari Alexandrino
Aristarchum adiunxisse videtur co-
actaneum, et Menelao Romano
Agrippam Bithynum, ut sic etiam
in tanta locorum distantia illis
conuenientibus verissima haberet,
et indubitata testimonia, que
minus credibile sit eos vel Ptole-
maeum in tanto errasse qui multo
alia etiam difficiliore ad extremum
ut aiunt unquam deprehendere
potuerunt.

Nullo denique loco ineptior
est quam in xx^a propositione et
praesertim corollario eiusdem, dum
opus hoc suum commentare volens
secat Timocharem^s circa dua stella
ut pote arictam M et eam quae
ea tribus in fronte scorpii borealior
est, quod supputatio eius in illa
deficiat, in hac autem abundet, ubi
nimis pueriliter hallucinatur. Cum
vero sit eadem utriusque stellae
distantia inter Timocharem et
Ptolemaeum consideratarum nempe
gradui $4\frac{1}{2}$ sub aequali fere temporis
differentia. Atque numerus sup-
putationis illius ac proinde idem
proxime nihilo tamen magis
advertit quam gradus 4 Scrupul:
7 adita loco stellae quam cepit
Timochares in 2 merito non possent
supputari 60 gradus et scrup. 20^m.

ubi Ptol: ipsam inuenit, et e con-
uerso idem numerus ³⁵ ~~eratur~~ ex
26 gradibus et 40 scrupulis. Arist
eidem Ptolemaeum usque ad gradus
22⁵/₁₂, redire ut par est non potuit
sed videbat in 22 gradu et scrupulis
32. Ita exelomatur illis defecisse
calculum quanto his abundasset,
tanquam in observationibus haec rui-
disset diversas vel quasi ex Athenis
in Thebas et e Thebis in Athenas eadem
via non sit. Alioquin si utrobique
vel addidisset numerum vel sub-
traxisset ut pariter res postulabat,
inuenisset utique eodem modo sese
habere, addit etiam quod reuera non
erant inter Timocharem et Ptolemae-
um Anni 443 sed 432 ^{selum^s s.} ~~illum~~ ut a
principio declaravi - proinde bre-
uiori tempore minorem esse nume-
rum oportet ut non solum in
scrupulis 13 sed in trinte minus
gradus ab observato stellarum motu
dissidat. Haec errorum hinc suum
imposuit. Timochari vix evadente^s
Ptolemaeo at dum exelomel illo-
rum adnotationibus omnem fidem
quod aliud pestat quam ut suis
quoque observationibus minus cre-
derem. Et haec de in longilustrum
motu VIII sphaerae. Equibus etiam
facile potest intelligi quod de motu
quoque declinationis existimantur^s
sit. Immo tunc nempe ipsam du-
abus ut ait trepidationibus in
se redescendam hinc supra por-
mam, sed dissipatis ipso iam

fundamento necessari^{3.} est ut super
certificata corruant, infirmaque
sint ac minus sibi invicem cohe-
rentia quia denum ipse de motu
non errantium stellarum sphaerae
sentiam, quoniam alio loco deeti,
mata sunt super flum^{2.} putavi et
impertinens his amplius immo,
pari eum satis sit si modo deside-
rio tuo satisfecerim ut omnia
quae a me exiges de isto opusculo
habeas sententiam.

Valeat V. Inquam famelissime.

N. Copernicus.

Descripta Prage ex D. Hagelii exempl.
mense Januario MDXXXI.

Theophilacti scolasti-
ci Simocati eple morales: rurales
et amatorie interpretatione latina.

Carmen Laurétijcor

um. regie vrbis vvatisslaue no-
tarij: quo valcoicit prutenos: describitq; quantuz
sibi voluptatis attulerint sequētes Theophilacti
epistole: et q̄dulcis sit a natali solo extorri: in pa-
triam reditus.

Prussia: quāstellis fulgentibus Archades vrese:
Cūq; Boote vident lucida plaustra: vale
Que cereale solū: piscosa fluēta: sinusq;
Auriferos colles: et pecudū vber: habes
Atq; vbi hiperbozei perfunderis equozis estur:
Heliadiū lachrimas: succina chara: legis
Nec proprijs contenta: alijs tibi pluris ab oris
Per mare: per terras adcumulant opes
Inter prutenas Thorun insignisoz vrbes
Foelici auspicio terq; quaterq; vale
Tu me signiferū dum bis sol aureus arcum
Circuit: innumera cum bonitate foues
Sit tuus incolumi foelix cum plebe senatus
Focundam vitam cuius et omnis agat
Cuius pro meritis et pro bonitatis honore
Quando abs me nequeat gratia digna dari:
Actamen eternum mihi decantaberē: muros
Istula dum preter labitur amne tuos
Prosequitur te rite nepos Atlantis amico
Sydere: perlepidosq; paris alma viros:

an

Quos inter Lucas magna grauitate verendus,
 Praesul & antistes religione nitet.
 Variam cui seruit prutene portio terre.
 Magna: sub imperio rite beata suo
 Hinc vir doctus adest Enee vt fidus achates:
 Hoc opus ex greco in verba latina trabens
 Qui celere in lunc cursum alternosq; meatus
 Fratris: cum profugis tractat & astra glebis
 Mirandum omnipotentis opus: reruq; latentes
 Causas: scit miris querere principijs
 Omitto plerosq; alios: nam vector habenis
 Laxius immixtis non remozatur equos
 Hunc agitare leues: patrie predulcis amore
 Ingenti coniunx iusserat Anna rotas
 Propterea Thozun iterumq; iterumq; valet
 Sitq; tuis semper rebus adauctus bonos
 Hinc per odorati nemoris pineta: per altos
 Luces: per valles: per iuga multa vebor
 Spida per:q; tuo rex Sigismunde potenti
 Subiecta imperio regna per ampla feror
 Hec spaciota tribus dimetior arua diebus
 Sic propero patrias letus adire domos
 Ista molesta licet via sit: sed lectio graij
 Sola Simocati prebuere fecit iter
 Donec sarmatice venio ad confinia terre
 Que vagus a nostris separat amnis agris
 Amnis arenosus per scirpea saxa volutus
 Somniferum fractis murmur adauget aquis.

Hic gurgustiolit tenuissima tecta subimus
 Pauperis: & fessos rite fouemusequos
 Caseolos nobis quos nucera fiscina nondum
 Plene siccat at prodiga portat anus
 Sed postq; humoris nihil hec cerealis haberet
 Finitimo arentem gurgite pono situm
 Haurit & Anna cauis argentea flumina palmis
 Qua sunt Slesiacum lambere visa solum
 Atq; ait: hiberni rata sum me pocula musti
 Potasse: vsq; adeo est dulcis in ore latex
 Quarta vbi lux oritur: mitti nos Slesia tractu
 Aeris: & coelo dexteri ore capit.
 Hic coniunx dudum optata tellure potita
 Cum tali patriam voce salutat humum
 Salue terra salus mea: vota: & gaudia: que me
 Infantem magna sedulitate fouea
 Suscipe prutene redeuntem a limure terre
 Et solita gnate dexteritate faue
 Scilicet extorris me moxi te semper habebam:
 Pectore: dulce fuit comine mini esse tui
 Si mihi velifero seruiret prussia portu
 Et daret adductas cerula puppis opes
 Si velut indocte charus mihi sepe maritus
 Dixerat: auriferas funderet hermus aquas
 Aut mihi caucaseis flueret de montibus aurum
 Imbre quod effuso colchica regna legunt
 Tu mihi: chara parene: es longe optatio: & te
 Quod pluris faciam viuit in orbentib.

Hec postq̄ ediderat: dilectos letapenates
Promisso ad solitam munere poscit opem
Hinc ego ⁊ o superi mitissima numina dixi
Hec tellus quorum sub ditione viget
Diua quoq; hedvigis: cuius sub p̄ncipe quondā
Slesia: nunc coeli regia tota iacet.
Efficite: vt saluos rex omnipotentis olimpi
Nos seruet: patrio restituatq; lari
Sum loquor: apparent montis nymbose sequacis
Culmina ⁊ in summo turris opaca iugo.
Paulatim ostentat se ⁊ vrat i slauia celsis
Mensibus: ad p̄ebes vsq; leuata globum
Hinc gaudente: gradum magne succedimus vbi
Lux vbi in hesperias prona recessit a quas
Et postq; chari reduces gratantur amici
Posthabite petimus dulcia: tecta domus
Hic vbi septenos Olauia piscifer orbes
Versat: ⁊ illis suaue susurrat aquis
Hec mihi tecta pius multos illesa per annos
Coniuge cum chara donet habere deus
Exul in arcteis alius sibi lucraprocellis
Querat: ⁊ ad Calpen fluctuet bercule am
Hauiget ardētis post torrida brachia Cancri
Et localibrate post sitibunda plage
Pergat ad insignem stellis radiantibus aram
Spectat ⁊ australis signa sepulta poli
Ignotocq; prius iactatus in equore: nobis
Rugosum opposito ducat ab orbe piper
Multaq; possideat peregrinis iugera terras
Congreget vt multas diues ⁊ exul opes

Sit mihi lenta domi requies: ardensq; caminus
Atq; alimenta meam depositura famem
Dulcius est paruo in patria dominari er aruo
Quam centum externam vertere bobus bumfi

Atq; Simocati sapientis epistola in auras
Prodeat: impressis est patefacta modis
Pr̄im ad docet mores: rus altera: tertia amores
Sic opus alterna textitur vsq; vice
Unde velut riguo varios de germine flores
Virtutum poterit lector habere decus.

Ad reuerendissimū dñm Lucā episcopum ⁊ var
miensem Nicolai coppemici epistola.

per opte vide mibi reuerēdissime dñe ac nostre patrie pat̄ moales
rusticanas ⁊ amatozias eptas theophilactū scolasticū coordinauis
E. hic sane p̄siderās q̄ varietas p̄ cet̄ eris delectare soleat. ⁊ q̄dem
diuersa ingenia: diuersis rebus oblectent. Si q̄dēz alijs grauiā: alijs
leuiā: seuera alijs: nōnullis fabulosa placēt. ⁊ singuli singulis gaudēt
leuiā grauidus ⁊ lasciuia seueris ita cōmiscuit. vt q̄sq; lecturus i his
cāq; in orculo quodā ex flosculoz varietate: q̄d magis placet: collige
re possit. In his vero omnibus tantā vtilitatē p̄struit. vt nō epistole
Sed leges porius ⁊ p̄cepta institutionis humane vite appareant
Abanifesto breuitatis eaz argumēto q̄s ex diuersis auctozib; breuiff
simas ⁊ fecūdistimas collegit. de moralib; q̄dē ⁊ rusticanis nō facile
q̄s forte dubitabit. Amaroze aut̄ et̄si lasciuia ex titulo p̄ndere vi
deat̄. Atramē quē admodūz amaritudo farmacoꝝ dū: cib; a medicis
p̄p̄erari solet vt assument ib; gratioz fiat. Ita p̄pe modū ⁊ ip̄e casti
gate sunt vt nō minus moralij nomē sortiri debuissent. Quē cū ita
line iniquū purās. q̄ solis grecis legerēt ⁊ latinis nō essent cōmunito
res. eas p̄ virili p̄e latino sermone interpretari curauī. Tibi aut̄ reue
rendissime dñe. munusculū hoc dedico. Sed beneficentiē tue minime
pp̄arandū. Quū omnis huiusmodi ingenioz mei labor: vel fructus
esse merito censet̄. Si verū est sicut vsiq; est: q̄ etiā ouidiūz quon
dā ad cesarē germanicū d̄p̄erat Ingeniū vulgū starq; cadit q̄ tuo.

Theophilacti Scolastici Simocati epistole morales rurales. et amatorie interpretatione latina.

Moralis Critias Plotino.

Miscū animal cicada: auroza lucente cātate incipit. Sed multo resonātor: et secūda sui naturā loquātor. hora meridiana percipit. utpote solaribus inebriata rabijs. Teretisat igitur resonans. Et arborē aram: agrū theatrū faciēs viatoribus miscē representat. Cantare igitur nos quoque virtutes tuas vrgemur. his siquidem et dicamur et admodum incendimur in laudationē tuam. Dudum enim in sordida vita morientes. ex litteris tuis ad virtutes nos resuscitasti. Ita sim Critias. Plotinus vel extra corpus philosophatur in terris. vel philosophia incorporata cū hominib⁹ ut homo versatur.

Ruralis Dorcon Moschoni.

Dix gregis admirabilis mihi aries perijt. et gregali ducatu priuatus est pecus ingens suo malū et puto aliquo succensere mihi pana. Nō enim alueario rū primitijs ipsum honorari. Quapropter an ciuitates pergo infestū placaturus. Et diuibus narrabo seuticiam hanc dicens. propter melicū panem: mei gregis ducem perdidit.

Amatoria Theano Euridice.

Maturalis tibi ornatus abscessit et rugarum imminet reuercutia. Tu nō obsequare veritatem conaris: superinducto ornatus amatoris deludens. Obedi tempori vetula. Nō enim placent in autumno prata floribus: memorare et mortis: huic enim appropinquasti. Et ex ea necessitate modestiā exercere cogita. Nam et senectutē et iuuenturē iniuria afficis. hanc quidē promittēs mentita es. Illam nō acquisita adulterasti.

Moralis Enagoras Antipatro.

Mors artifex prepositus fuit marine illuioni et littoribus marinos estus refrenabat. Erat autē arena quedā interiecta cōtinenti et mari. Nō ergo processit mare iniuriando terre vicine. sed in sui ipsius furibūdom estū reuertens magnū quidē cōtineti retraxit insultū. Hō? igitur o antipatre furori tuo legē dictauit. ne manū ire ministrā facias. Igitur cōphilozophari manibus etiā linguam cōsumate virtutis est. mons altissimus. Si nō hanc seruare nō potes iurgijs ipm furore cōsolares: canibus latrantibus assimilari voles. Sic enim iratū mare vltimū spuma ac procella ire opera nō ostendit.

Ruralis Egirus Platano.

Malos amice viduos Seranos habemus: immortale bellū circa prediū habent. neque enim patrib⁹ nostris paciscebant. neque post illos bellū nobiscū dissoluerunt: at qui sepe ipos primitijs messis honorauimus. Sed etiā aliquā agelli partē quasi offenso deo ipsi

infestis dēdolis. Sed indigna ip̄is vt cōrigit dona. Quis propt̄
om̄es hinc discedimus, magis em̄ cōducit nobis saxa colere q̄
campos et colles inhabitare infestos habentibus vicinos.

Amatoria Erato Terpsithee.

Necessam tibi ymaginē pinxisse Callicratē aunt
Ipsa nō pictura nō Terpsitheam significare videt̄
sed per veraces parrasij tabulas lacenā belenam
ideoq; et arti et nature preiudicasti. Hanc quidem
reprehendens, illā nō decipiens, fallere em̄ parrasij tabulas co
egisti, et que tibi minime adfunt tabulis cōmutasti tanq̄ natu
re corrigens errores et multā eius inertā ostendens. Ego autē
et picturā laudo, nō em̄ tue deformitatis esse pictor̄ perhibuit, et
nature sapientiā admiror, pessime anime pulchritudinē corpo
ris non confidentem.

Moralis Sosipater Terpandro

Quab^o lex est et quēadmodū mibi videt̄ valde ra
tionabilis. Laudo em̄ apud eas magnā benivo
lentia. Sed que nam ip̄is lex est, pullus equinū si
nutrice carentē viderint et longe matrem abesse
quelibet pullū ip̄m fouet. Nō em̄ nature sue obliuiscunt et fo
nent vnanimiter, ne quicq̄ egrescentes quasi nepotē habētes
etq; germanū, hanc quidē ip̄is intelligentiam natura tribuit.
Nō em̄ solonis lege coacte sunt. Nunc igit̄ sem̄onē ad te con
uertā. Nepotē tuū fraternū despicias, de ianua ad ianuā circum
tuncē: miserima veste indutū: brutis sane irrationabilior tibi
sensus est. Canēs alienos nutris. Ita em̄ adulatores q̄ apud
te sunt recrius nominauerim, fidelissimū em̄ videt̄ esse donec de
tuis nutriant. O miser, Latrant asis omnino et te crapulā etiam.

ntiper eructantes. Adulatorū em̄ genus memoratiū est malū
et beneficiorū obliuiosissimū. Tandē igit̄ nepotem ip̄sum foue
Terpand^o. Sin autem penitentiam habebis hostem insuperas
bilem lachrimis nature suam exacuentem gladium.

Ruralis Daphnon Dironi

Quouisq; effodies agellū et pluuiāiem absozbas
aqua o miser, An forte etiā fame paucos mēos de
ficere propter siccitatē machinaberis. Tuus q̄
dem circūstagnat ager, meus autē aque etiā na
tura ignorat. Interrogent̄ obsecro nubes si soli Adironi dimi
tant aquas. Vir inuidus magnū malum. Si nō vicinū etiā esse
contingat inexorabile est infortunū et morte vix sopiendum.

Amatoria Euripa Dexicrati

Prima nouemb^{ris} venire ad nos promissisti, et de
fraudasti pacta Dexicrates. Abē^o nō languebat
amore animus, et lampadis instar precordia exar
serant erūpebantq; quotidie lachryme et tuū quotidie somni
abam aduentū, et ianuariū strepitus semp mibi existimatio pre
sentie tue fuit. Tu nō Dexicrates cū altera amorē participas,
et te semper noua delectant. Nam dēstinosorum animi velocissi
mo fastidio deq̄ cōsueuerunt. Est perfidū quid pecunia, dēst
deriū et amor. Tangeris et ip̄e quandoq; passorū em̄ iniuriā cala
mitates in ip̄os iniuriantes sepe redundant.

Moralis Hermogoras Sosipatro

In mis ingenere audio te paupertatem dolere et ma
ledicere diuicijs tanq̄ illegittimis existētibus apud
boles, et alijs apprehensibilem facile suarū possessionē

esse. alijs de inapprehensibile quasi inuisa in hoc hoib⁹ natura. Si enim solis splendor hoib⁹ equalis et ignis copia omnib⁹ est promississima. Cur tandem inquis natura aurum hoibus tam aditum fecit. et tam amicabile donum sub luna degentibus abstulit. pro quod maxima mala hoibus oriuntur. Ego autem lapsi risum tuis effundendo dogmatibus. Ipsi enim naturae laudem vituperij materiam fecisti. et hanc cum noctua deplorasti. Licitatis enim causam illa putat circumspectabilem solis claritatem. vtiliter aurum fame tenet humanum genus sospitare. hinc enim artes vite introductae sunt. et civitates habitatae. et contractuum facilitas. Et si summatim dicere opus est omni ornatu priuata fuisset terrena conuersatio: nisi autem hoies instruxisset sese mutuo indigere. Non enim nauis a nauis gasset. neque viator iter arripuisset. non aratorum bouem rusticus habuisset. neque saepe regalis imperij fuisset reuerentia: non principibus et propositis obedientiam prestissent. neque imperator exercitum duxisset. Si vero archana etiam sermonem vis discere virtutum et vitiorum habenas aurum praebet. et exanimat desiderium animi ipsius. et emulus est ceteris fluminibus. adulterate enim virtutis et malicie deprehensus est ceteris fluminibus.

Ruralis Callistach⁹ Lyparissoi.

Serulium ac immichium arborum genus Simichides priorem conflagrauit. talem enim sententiam murilibus decernebat arboribus. sed omniforacis ignis natura imperium habuit immodestum. et agri vicini praevium repente consumpsit. hinc vero bipennem abiciens et lignum ad cluitatem perrexit causticium accepturus patronum. et Simichidem in iugum vocavit. hoc et ego Lyparission contra te para-

bo. nisi apud te tuis mandaveris abstinere praeter mea. et dixeris alienis meatibus non habere aditum iustum.

Amatoria. Delpomena. Draximilli.

Republica via contenticula tibi cenit Lrylogona constituit: forsasse etiam delectare putat meos amatores et aut meretricula me de ea re valde molestarum. Ego autem non magnipendo factum hoc: examinae enim amatores meos quicumque sunt Lrylogone mores. Sed esto mihi obsecro infallacis responsionis apertissimus nuncius et lacene dicitur. Maximas tibi gratias Lrylogona hac causa debemus. tua enim deformitate venustiora ostendit nostra Quis etiam graculo non apparente coruus praestantibus quibus connumeret

moralis Ariston Nicie.

Cupidissimum discendi animal aium eleuantem et humanarum doctrinarum discipulum valde idoneum. non enim corporis stupenda moles in ipso. quantum discipline ornamentum celebrat. Et hec quidem pueri Indorum perhibent. Ego autem Niciam adiuratus sum brutis animantibus irrationabiliorum intellectum habentem. Existens enim doctri vili filius paternas erudiciones suppediasti. At circa cubos et palastras plurimum vite oculum contrivisti. et nobilitatis genere iactas te. Si igitur filius hermagozi vis vocari: reuertere tandem ad illam vitam. bonum enim quicumque in sentio sapientie et prudentie adert. secus dum quod etiam platonem videt. Si vero a vicis transferri renuis. et te filium hermagozi pronuncias. Scire te volo sacrilegum paterne se-

puteure factū esse. tua enim malicia virtutes illius cōrumelios
afficio.

Ruralis. mironides. Damallo.

Aliuermum gregem puer tuus deuastauit. et mul-
ctrale semp̄ implēs lacte pedester ad platanos p-
git. et eorum faciens sectire discūbit. et delicatā vi-
tam amplectit. Postea fistulā adferens suauē cā-
ricū somnū admodū inuitans adijcit. et rurales preuaricat con-
suetudines. pabula eo malo distraxit et ad circūuentionem em-
ptoris ignauus est. Quin etiā fimos leui vendidit precio miser
Etiā Mironidi iniuriari nō erubescit: epulatus heri vindemiā
splendide Latice em̄ erant. mibi et locuste obsonia. Is autē ma-
gnificus iuuenis caritas plurimas deuorauit. Et locustas mi-
ror quomodo absorbuerit. sex quoq; dehiscebat. et quandē eius
partē post sacietatē portare domū neglexit. Concedat mibi re-
sistū agroz. magis em̄ eligendū est longinqua mata tollerare q̄
occultum hostem domi nutrire.

Amatoria Etalanta Corinne.

In palestra etiā Angian vidi Corinna. Id autē specta-
culū neq; sermo effabit. neq; pictoz manū imitabunt.
Erat em̄ iuuenis robustus: erectus: circa pectoralis
pensus. Oculi eius sicut capreoli. Facies eius nō furore rubēs
neq; languidior tenerrate. Sed virilis et mansuetus simul. Co-
lor eius corporis neq; feminino albescebat. neq; nigredine ob-
scurabat ur. Casarica autē molli quandoq; tenerrate inunda-
bat et ceruleū hora tranquillitatis representabat mare. quando
ad vicinā terrā teneris vnois plicatur: missurū tempestatis bar-

barū furore. male autē neq; multū rubicundoz. muliebre em̄ hōs
neq; rur sus pallore indecentē tristitiā pre se ferebant. At hō no-
sus valde eleganter erat ornatus. et magnū artificiose nature
magisteriū arguebat. Oleū hō inuinctū solis specie radiabat. et
splendoris reuerberatione tanq; marmoreis radijs palestrā ex-
hibarabat. Suspiria ducebā animo Corinna. et acutiores nunc
sentio dolores. amatoriā enim passionem diuulgare muliebre
genus verecundatur.

moralis Borgias Aristidi

Mutuatus letabaris: requisitus tristaris. et obuiā cre-
ditozibus veniens timore obstupescis. tanq; truces
quosdā terrores incidere existimans. et circūspicis
tristitia et portus respicis. declinare cupiens creditorū iram. Quē
admodū in magna procella periclitati naufragio in portū con-
sugere anhelant. Ad hoc malo malū adijcis. mutuatus enī ab
alijs debitū alijs reddis. Ita facit qui ppter timorē mortis
seipos precipitant. In mutuando autē multuarū hoibus ma-
lū contingit: et fabulose ydore pullularionibus seuius est. secūdū
omnē cogitationē caue mutuari. Ita enim solares radios libe-
re circūspicis et patenti vbiq; aerem valde leuiter respirabis

Ruralis Lophon Ipediadi

Lreat Lencippus. malā enim nobis occupationē
nutriuit circa terminū collis. Ab e atq; Softra-
rum in ius vocauit. Lencippus autē omnium
mentes corripit. et aurēū cōcupiuit videre tribu-
nal. tantus auaricie affectus infelicē occupauit. hoc etiā So-
stratus intelligens: auro victoriam emit. et muneribus guttur

lecti ppi obtinuit. Virgo iusticia corrupta est. et aurum hoibus
victoria pensat. equilibrans iudicium perit. Duntaxat enim magis
quod ius estimantur.

Amatoria. Herocill' Ipsipyle.

Ducunt etiam palme amore naturali et femineas
mascula concupiscit. et plectitur amore masculina
coma femineam amplectens. Si vero longe femina
abest sementa femine tollentes mari applicant.
et quodam comento resuscitant eius amorem. Si igitur venire ad
nos ocius non potes. amorem meum consolare per picturam. et ca-
bula siue pictura imaginationis tue prebeat mihi speculationio-
nem. Sufficit enim etiam opinione nimium amantes fallere.

moralis Diogenes. Chrysi

Divitiarum te custode: non dominum pecuniarum esse di-
co. talem enim tibi mores tui sententiam pronun-
ciaverunt. Boni enim alicuius participes esse imple-
as non decet animas. Terram igitur defode. et aurum
condito miser. non enim tuus sed apud te divitiis esse creduntur.
Phrygium ab ydam emularis. sciens divitias. qui quasi funibus
auro strangularis.

Ruralis. Chloazon. meconi

Serba Mecon heri dilecte mihi. Illa vero tramam
abiecit. et a textura statim surrexit. recipiensque
dona porcis distribuit. Et legarum quasi indignum
nuncium dimisit. Ego autem iugeo. horribilio enim
amor infestat nos indignare puella offendens. Leci sunt et fortu-
na et cupidines. hi quidem dolores. illa autem felicitates temere et

ut contingit prebens.

Amatoria Perdicca Rodope

Diffone cantas. et contristas. non delectas amatores.
Tragediam enim immifres non carmen aliquod delecta-
bile auditoribus. et sicut amatores contristat. La-
stigant enim ipsos cantica tua adversus lasciviam. neque blandam
aliquam fecisti melodiam. Parce igitur obsecro nobis contristatis. Non
enim tybicum. sed lamentatrix spectatores esse videris. Et ce-
tera queres opulabimus omnes. Syrenarum enim potius quam lugientium
mularum auditores erimus.

moralis Antisthenes Pericli

Dhilippi filius Alexander in prosperitatibus nequam
obcecabat. sed sapienter advertebat fortune superbi-
am quod magnis honoribus inconsiderantes inescare so-
leat. Propter hoc videns in belli vicissitudine cadentem Darium
palleo hostem ipsum conterit. virtutis simul ac fortune nobilitatem
ostendens. hinc subditus ille alexandrum obiurgavit. et
erat culpa regi pietas. Igitur alexander tanquam philosophus time-
bat fortune incertitudinem. Quapropter pluribus ipsum victo-
ria salutantibus. Jupiter inquit mixtum est aliquod etiam opti-
mis rebus infortunium. Ita cauebat in summam fortune allusiones
prudentissimus alexander. Si igitur fortune convertibilis naturam
ignoravisti. cito experientiam videbis magistram. Si autem vitro ce-
cucias. seuiores tibi vitiones introduce. mulctarum et scientie
penis requisitus.

Ruralis. Estachion. Niloni

Asi cunctis expulga, meas enim lesit apes, non pre-
be obsecro negocia viro agricolae, nullum utique mi-
hi succum tribuisti. Cur ita praeter rationem vicinum
molestas pessime. Illa malicia hac cessaueris im-
modestia tua ianuis meis inscribam, et vicinis iniuriam manifestabo
ut te omnes tanquam malum quoddam ab hominibus fugiant.

Amatoria telesilla Laioi

Nec metallici venas auri inuestigantes, neque pureo
rursus fossos aquarum oculos videre querentes et abscon-
dita terra tam diligenter artem suam exercent, quam ego qui
vniuersam peruagata sum ciuitatem, si alicubi Agestium videre li-
cuisset. Conuiuium cui ipse fecisse Menadam leucippam intellexi
impetuosum flumen accessit mihi, et dolor erumpentibus turge-
scit lacrimis, propter quod tragedie ero mercenaria, non enim
orientem amplius solem videbo. Ita Medea et Phedra ero cru-
delior.

Moralis Sopater Axiucho.

Ratrem te nuper sepeluisse aiunt et in planctum inco-
solabilem valde molestari. Quomodo te sapientem
virum admirer, tam vehementer a passionibus deu-
ctum. Somnus quidem est apud nos mors vulgaris
consuetudo quidem longior, sed ad futurum diem breuissimum. In
breuem peregrinationem secesserunt a nobis mortui, non in longa
separationem. Contentus esto disiunctione, vniorem statim expe-
ctans, ne affeceris animam concupiscentia corporali. Cum etiam Plo-
tino viderem quod esset in pudendo corpore. Adeo contristabar phi-
losophum hoc mortale tegmentum. Sisteb accensus mihi lacrimis

mas. horum tristitiae legem tulit. Praeterea passiones citra o-
dicus esto tuipsum, verbum habes medicinale, sine ira atque tristi-
cia obliuionem malorum omnium. Nunquam artifex opus suum ex melio-
ri in peius refert. Abortuis mortua inquamus. Magnis enim
hic probris vita, praestantissimum animi opus afficit. Equidem
natiuitatem magis quam mortem desiderem. Illa enim sciendi princi-
pium est, haec autem lacrimarum solutio. Ignorantia trepidos nos
efficit. Et mortem cauemus: non quia mala sunt, sed quia ab mortalibus
ignoscatur. Nullus enim nobis scientiam eius retulit, hanc
protinus accusas. Non sis igitur Hiobe emulus, ne forte existimes
ris et tu lapidi humanam tribuisse naturam.

Ruralis thestron Spironi

Et nam scilicet montem discedimus, vale dicen-
tes atque. Nunquam enim infeliciores vidi terram
ad incrementa fructuum, pro prius mirtos, pro ore
deco hederarum nobis produxit, proinde primiti-
bi non cretis seminibus nunquam denique ingratis laxabo terra. Non
potest rusticis famem atque militem sustinere, re hostem, neque nauis
re possunt contra ventos ac fulmina bellare.

Amatoria Lecropis, Dexicrati

Magnetem lapidem ferrum amare aiunt, et tantomagis
villere narrant quantum magis amato contingit ut
postquam enim lapis conuulge separatur, continuo mouetur,
et actione sua destruitur, huiusmodi sane affectus Dexicrati
etiam mammatis rebus insunt, si ergo autem quid tantopere af-
fectem, praesentia terra derelicta, difficilius puto dici quam pati. Ita con-
tristem consistantes me, et hanc cupidinis iaculum, Scintilla maris

ne spumē estuosoꝝ.

Moralis Heraclides Antistheni

Nondū iracūdia mihi descendisti Antisthenes, verum etiā difficilis es nobis: ⁊ sub specie mansuetozꝝ verborū tristitiā abscondis tanq̄ in fatulla scintillam ignis condentes. Expurga residuā cordis tristitiā. Id em̄ nostri sermones iubent. alioquin maritiaz seuior eris. Sopit enim id ferozitatē. ⁊ prebet nauigantibus humanū aspectum, quando oleo placant procellis nimis seuiens.

Ruralis. Lachanon. Peganoni.

Quāni ad me cras propter oleū. Introibo enim ciuitatē contiua futurus charissime. Siquidē nymphis ⁊ panī primicias gregis dedicabo. Annuunt tandē nobis dū, mulctre mihi lacte replete sunt. Oues vbertim pepererunt. tripudiant capelle, felicitate admodū exultantes. Lessau impus contra paupertatē malivolā bestiā ac difficilē bellare, que vlcioris instar possessoribus implicat. malū est qđ valde familiariter se ingerit. secordiā faciens: contristans. ad tristitiā inexorabile. ad mestitiā repentinū. insomne erumnas amans: laboriosum: scelerū inuentiū: ingloriū: contemptibile: inuidia carens. nullus enī vult tali malo obuiare. neq; si orellis furore damnatus fuerit. Relinquentes igit paupertatē paupertati in aliā sortē constituemur. cū animo etiā audaciā commutantes.

Amatoria. Rodina. Callioppe

Amatores mihi detrahis mēq; passim cauillaris. continentia mihi relaxatā fuisse virecentiā corporis defraudanti. Tu vō facinus tuū occultū esse putas Im

mattos enim partus euellis o scelista. ⁊ aborsus scisti. vltios conceptus in vtero tuo acutis farmacia suffocans. Et afflicta medea nefandiores perpetrasti cedes. Illam enim ad pueri necem perfidū coniugii induxit laudabilem certaminū edem litonem. Tu vō ppter pulchritudinis speciem. infinitas calamitates operaris meretricula. Desine tandem inhumanitatem tuā occultare. nostrāq; pietatem defraudare. aborsu humanior apud me partus est. Te autē scire volo: terrā etiam a te offensam esse. ⁊ pueri necati penas nō segniter a te exacturam.

moralis Ephestion Thaleti

Perosa auis pauo industriarū auis spectabilitatem sortitus est. magnum quidē in pulchritudine sentiens. quo etiā pulchritudinem ipsam superare videt. Plumas igit vt comā erigit. ⁊ spectabilem aspicientiuū pulchritudinem prebet. circulares efficiens figurā celestem imitāe ornatū ⁊ pennarū ocellis stellarum texturā effugit. ⁊ hec quidem industriarū aliuū est consuetudo bona cupientiuū. Nō enim inuident. pro dentes ornamentū suū pictoribus. Tu vō tuis resdes litteris ⁊ virtutes tuas abscondis. ⁊ labores immanifestos dimittis. tanta vtilitate nos priuos despiciens. Si igit aliqua sit inuidia in contristando nos irrationabilis est covatus ⁊ promissioni tue longe alienus. Si vō pigricia causa more fuit tunc viro rustico comparatus es. qui multos sudores terre mutauit. ⁊ in estatis vigore nō colligit spicas.

Ruralis Poas Ampelio

b. ij

A Se consonantiā vetulā plangemtis. fluitus ex-
 ultauit: mala nobis petulantia luxurians. totū
 agrū diluit et nouellas vitū plantationes terri-
 biliter submersit: Sed maior i hoc infelicitas est
 q̄ nō vult infaustus hinc recedere. Desiderat em̄ in agro morari
 et de agro meo aluēū fecit: fletu dignū videt. Pro vitibus pisces
 seremus miseri. Quando fluuius voluerit venabimur. quādo
 voluerit fame afficiemur. et magnū quoddā mihi donū cōcessis-
 se videt: vtinā estate minime nubibus supplicaremus. ymbrem
 squalentibus nobis concedi. Ita em̄ que possidemus nunq̄ per-
 deremus. nam fluuius scōm sc̄psum molestus est. Si dō etiam
 pluuie abundauerint igne sunt immodestiores: et fremit⁹ nulla
 moderancia cohercet.

Amatoria Salatea thetidi.

Audo providentiam tuam. et expertissimam approbo
 quasi enim ex tripode quodam pythico futura mihi
 narraſti. Et lineē acuius profunda ac abdita consi-
 derasti. Calimachus nos derelinquit: euolauit eleuatus acu-
 tissimus fastidij pennis: fugit nos pessimus. et facieras desiderij
 dixi ipsi factus est. Tu plerumq̄ me admonuisti. Iuramētis ne
 crederis Salatea. amanti nihil iuramētis promptius est. amā-
 tes em̄ iuuenes voluptatibus inebriant et priuant recto cōsilio
 et agunt et loquunt quicquid iusserint cupidines. nō em̄ compos
 habent negotiorū suoz desiderij. incredulitas sine securio: est.
 et ad deceptionē iuramentū sophista est fidedignissimus.

Moral. themistodes Chrysippo

A quo sapientia etiā in fabulis celebrat̄ aegedū Chry-
 sippo: narrabo tibi fabulā nō inhonestā: proficiscēbā
 olim ad iouem aues: et olympū proficiebant duce m.

Contristabat em̄ aues carentia principatus. et magno quōdam
 bono prefectura carebant. propter quod multā habebant con-
 fusionem. Innuie igitur iupiter et consultum opus fuit. deditq̄
 supplicantiibus magnū donū. regalis videlicet dignitatis postu-
 larionē. Abiit autē itaq̄ auib⁹ in stagna ac fontes proficisci.
 et sordes suas abluere vt principatus approbationē aquis con-
 sideret. Erat em̄ eminentia pulchritudinis apud iouem preferē-
 da. Lauabant ergo aues. postea ad iouem denuo reuertū. et su-
 um queq̄ ornatū ostendebat. Pica dō ppriā deformitatem ca-
 uēs nature artificij deſraudauit. alieno ornatū suū exornās in-
 decentiā. Sed deprehendit turpitudinē noctua et fictū ornatū
 manifestauit. cognosceus em̄ ppriā pennā vt ppriā abstulit et
 ceteris auib⁹ exemplū dedit. vt queq̄ ppriā auferret. Et fa-
 cta est denuo pica pica. Hec fabula Chrysippe veritatē admo-
 dū proclamat. magnā nobis sapientiā differens Ita em̄ mor-
 tales nihil hic possidemus ppriū. Sed uiuentes quidē ad modi-
 cum temp⁹ ficto priuabimur ornatu. Abortui em̄ priuabimur
 his que nostra nō sunt. Contemne igit̄ diuicias et corpus. Sed
 rei immortalis curā habeto anime. hec em̄ eterna et immorta-
 lis. illa dō mortalia et ad modicū nostra sunt.

Ruralis. mironides moschioni

A rator em̄ bouem Licanie cōcessi. nō enim habe-
 bat alterū iugo comparem. promisit autē et ipse
 Licanias Taurū suū mihi daturū. Bouē em̄ ca-
 rebam et ego. Nam optimus mihi taurus perie-
 rat. dū seu a illa pestis inſset pascuis. Ille autē bonus Licanie
 as pacta fregit et donec intentio eius proficeret amare opinio-
 nes videbat. Ego autē tyrannicam illius sententiā iugo. Rē

b iij

em inquit aratores bolles habeo, sed aratroꝝ temp^o et lā num
preterijt. Tribunal igitur a: uersus Licaniā armabo, z iudices
preficiā vn̄uersum prediū, z deceptionis illius sustinebit sentē
tiam, z immodestos admonebo vt a masticia abstineant vni^o ho
minis destructione modestie p̄ceptorē habentes.

Amatoria. Erasmi^o Lysistrato.

Eludūt hoies amores: z sub luna degētes in ser
uitutē redigunt pueri atate: vt quid etiam p̄cto
ribus credimus: vt inā hostem ip̄m videre liceret
Ita em iaculār es sagittarent z ipsi cupidines, sed
hoc ip̄so maiore afficitur iniuria q̄ etiā inimicos ignoram^o qua
les secundū naturā sint. Huiusmodi sane improuisa passione im
pliciti sumus. Melanipem a Diodoro ornatam plane desidero
neq; somniū vn̄q; mulieris cōtemplatus, sed solū q̄ ab aliquo
audierim placere eā mirabiliter z vulneratus sum animo nul
lā ab oculis iniuriā passus q̄ pati cōsueuerūt Lysistrato. Nunc
aut facti sunt mihi oculi etiā aures, tanta cupidinū vis potuit.
Sine igit erimus st. sive fantasia quedā q̄ de his dicat nō scio
neq; em vnus ad veritatē fide dignus testis extat. Doleo tamē
animo: z nō amatā amo. Et repentina turbatione p̄nentiū
me esse video, amatū illud v̄sum nō fuit, z sola opinio amoris
habebat essentiam.

Moralis Enriades. Timoni

Romittis multa z pauca facis, linguam habes
em̄hentiore operibus. Si v̄o iactantia verboꝝ
apud te reputat: p̄ctois lingua tua sunt potē
tiores: talia fingentes tabulis qualia facere na
tura nō potest. Si v̄o gaudere putas auditores p̄missionibus

ad modicū quibē letificas, cōtristas autē postea tanto gratius.
Quonia etiā optima somnia nō em̄ letificant nos dormientes
quantū euigilantes cōtristant: spes em̄ tota cū somno abluir.
Cōuenientia igit lingue tue negocia adhibeto: ne amicus obio
habearis mendax, z inimicis materiā vituperij p̄beas tanq;
veritatis expers.

Ruralis. Tetigon. Orthigon

Quandē o miser vestē detraxisti z perices em̄isti
Quū tibi malū fuit, vino etiā Cyclopi oculum
em̄isse aiunt Elissem, Iudeoꝝ nisi gallinas colle
geris, tecū precipitabo me ipsum, puerū em̄ sceler
tū viuere res est difficilis. Si aut filius ante patrē sepulchrum
sibi vendicet intollerabile magis est.

Amatoria Thetis. Anaxarcho

Qu potes Thetidem simul z Salameam amare.
nō em̄ certant desideria. Nam amor nō patit, sed
neq; duplicē induces amorē. Sicut em̄ terra du
obus solibus vegetari nō potest. Ita vna anima
dhas flammas amatouras nō tollerat.

Moralis Socrates Platoni:

Iniuria quidē nullus afficit. Sed quisq; v̄ctro sibi
ip̄i iniuriā inferit. Virtutis em̄ z v̄ctioꝝ imperato
res sumus. Agrū tuū p̄bilonides abstulit, idē
dem extra te est, z animū tuū ne quicq; contrista
uit. Damniū intulit p̄lippus z annulū sibi approp̄iauit. Nul
lā ip̄e iniuriā passus es, q̄ em̄ possidemus nostrū nō est, filium
tuū abduxerunt barbari, nihil graue passus es. Nō em̄ ecep̄us

Officium habuisti. nuper tibi non habenti agnatus est. Et iterum non est tuus: cum non sit: sed suus. Itaque iniurias quod homines non fit eis iniuria. Et homericum illum Cyclopem admiratus sum. Nullum enim uolere ait iniuriam patienti. Et erat pastoris negatio affirmatio ueritatis.

Ruralis Marathoni. Paganomi.

Mulles tempestates fugiens et intollerabiles ciuitatis tumultus hunc agrum conduxi et alterationes animi inuenire sperabam. Sed maiora etiam numquam mala incidi. Hodie enim rubiginem habeo hostemque modo locustas. Interdum etiam grandinem. Primum autem fructus deum. Nam ut inexorabilis tyrannus, et aquas miser uentis permittit, heu me infelicem quo diuertat: quando ruralium laborum reminiscor ciuitatem ceteris amplector. quando ciuitatem urbem amplector ruralia amo et quod presens non est felicius esse presentibus uideat. Vna tristitiam solitudo mors est. Siue naturalis sit siue rursus conuersa. Ideo strangulationem mihi pharmaci abhorreo. Stolidum est enim ut infortunati mortem assumant.

Amatoria Pericles. Aspasia

Si dona queris non amas. Ab ueneribus enim non afficiuntur cupidines, et amantes eadem facere docent. Si quis amat dare utique magis quam recipere cogitat. Si vero pecunias stis et propter opes finxisti te amare. Sententia lingua reprehendit que uandit auro. voluptas accipienti.

Moralis Diogenes. Demonito

Artificiosa muliercula. semini nullius secundum naturam perfectionis contemnendus Lydus eunuchus. omnibus enim corporis membris linguas habere pudendas perhibet. Ego autem homericum Ulysses imitatus iacula illius non sentio. Virilis enim res est si mulieris gentis dominos percuciat. Sed quid tibi arrogantius pauca dixerim Diomedem imitatus latrare certe et furere eunuchis congruit. Destituta enim potentia manuum omnia per linguam facere conantur. Amici autem benignitatem nostram multum predicant quod coniciatorum spiritum penis non iniecerimus. Ira enim si asinus lacraisset nunquam utique in ius eius uocaremus. Quod sane modesto imperio promulgatum est.

Ruralis Pramides. Coridoni.

Cras ero conuicia. omnia ad nuptias mihi comparanda sunt: fabae, ciceres. Carice plurime dulcedines et melita et placentiae. Ipse autem porta artificiosam fistulam suauissimas melodias decantaturus. Hosti enim ruralem musicam perissime Coridon. Torum enim uenerem omnino ad voluptatem monere uolui. que tubali resonantia delectetur.

Amatoria Leander. Philadi.

Non obis insidiantur amores. Ego quidem amoris desiderata autem odit. Quis faciam miser. non equam habent cupidines lancem. Tristes hominibus ponderant fletus. Si quis iniquitatem faciunt dei minime uocent. Si autem appellationem non fallunt. iuste agunt. et mihi dolores secundum equitatem distribuant.

Moralis Diogenes Aristarcho

Erat Alexander bucephalo equi-
tas equus. Nunc autem freno minime obediunt et nar-
rant, neque manualibus blandimentis demulcenti
fuisse. Erat enim inmansuetabile animal, et furo-
re equitari non se permittebat, et erat malum quoddam inaccessibile, et
versantibus sibi valde metuendum. Quando igitur Alexandrum
ascensorem sortitus est seuitiam mansuetudini admodum commisce-
bat, commutans merore fremiculum, et correptus videbatur. Non enim
licebat Alexandro resistere. Eris igitur Aristarche et tu fortune
obediens. Non enim Alexander sed fortune bucephalus obe-
diebat.

Ruralis Poemion Arnoni

Quam uera rupturam mihi minas, et mulctis haud
scio quomodo caream. Quapropter da mihi ipse
mulctas, at ego lac tibi prebeo: pro magnis donis
paruas gratias recepturus.

Amatoria Chrysozona, Terpan- doro.

Non sperne obiurgantem simul et arguentem, Amou-
res enim dulcia quidem et oblectamenta recipiunt,
plagis autem et cicatricibus sepe deformantur. Si vero
inreparationes non tolleras, neque rosam vindemia-
bus spinam cauens.

Moralis Leonides Perianthro.

Rue ritus est etiam priamum senem Theridis filium: canicemque
ini micem, et patri filium reddidit mortuum, infelicissimo dono

priamum persecutus. Alius quidem audaciam miror, huius autem lau-
do humanitatem. Esto mihi et tu quoque aiacides, et ceteri miserere la-
chrimantis, filium mihi uiuentem reddens. Infelix enim et ego sum
ut priamus. Quum enim pueri hostis non sis mitto ad te nuncius
litteras epistole lachrimis non nigro imprensas. Si vero et tu hu-
manitatem tuam laudari desideras: petita donum preueniat. Sin au-
tem nec ratio apud te dominatur, sed furor et contristatio pollet:
paululum quidem letaberis. Tristaberis autem magis solidi furoris
magnas etiam penas pensurus.

Ruralis Calamon Spironi

Si iustus esse uoluisti: ciuilibus tumultibus absti-
ne. Si vero causidicorum fori et tribunalium occupatio-
nem habes: dimitte ligonem, calamumque summens et
chartas, perge malo omne. Non enim calumniatores

et uiri iudices assidue calamitantes rusticorum republica admittit

Amatoria Rodolea Ipsipile.

Non hesternam nocte perambulabam, amatoremque
tuum cum Chryspayidi, luminabatque puer et iuncta
amicicie anus erat abrotonium. Quum autem lenam
salutarem abhorretus es amator tuus, ut in ob-
scuro res gesta lateret. Igitur neque iuranti neque adulteri crede. Est
enim utrobique grauis lingue fallacia.

Moralis Socrates Cleoni.

Quando luppi magnam circumuenerint praedam tunc post-
saturitatem philosophant tanquam abstinentiam agnorum
habentes, et ferinos mores quamquam humanitate com-
mutant, et eximia iusticia facieras ipsa lupos docuit.

Et si ouib⁹ comunicat et pponit donec vter eoz detumescat. Tu
 do lupis etia p udetiores acqsluisti mores. et multo maiorē au-
 ricie imtēperantiā habes. quando aurū thesauris tuis superba-
 bundans secutur. quē admodū ebriofsa cōtingit. Sicut enim
 quo magis faciunt vino. et ebrietatis intensiōne ebrietate fallūt
 Nāq; per summū excessum in contrariū affectū transcendūt ex-
 hilarante vino inebriatos et exurente. pēlle in temperatā ebrie-
 tatem o immodeste. ne contrariā vicissitudinē incidas. priuatus
 fortuna etia his que ipa tibi contulit. Talibus em ingratos pe-
 nis co:ripit.

Ruralis Vintha Risoni.

Chrisippus stuuus agrī nostri partē depredat est.
 et tuo appropriauit. Stultū aliquid faciēs et teme-
 ranū. iniquū perhibet. Si dō tribunalis onus hu-
 meris tuis ferre nō potes: dona stuuioz nō admit-
 te. Si aut aliena amas: cito proprijs etia priuatus lugebis.

Amatoria Medea Jasoni.

Nihil homibus affectatius. nihil saturabilius ama-
 torio habitu constat. vbi sunt tibi lachrimarū in-
 undationes. que ad pedes nostros profuxerunt.
 quo pēruenerunt mille sermonū illoz genera et
 submissio verborū atq; humiliatio. pūro certe nec debitores qui-
 dem talibus verbis erga creditores vsos ynq; fuisse. neq; q sub-
 hostiū manibus vulneribus affligunt. Vigiliarū assiduitas tra-
 sūt: consueta dereliquisti cantica. adhibuisti infinitos nuncios.
 pacta iuramēta. que per lenocinantes mulieres pepigisti. Ad
 etiā repente virginē lapsus es. quē admodū dormitātes sine me

dio ab altera in alterū somnioz materiā transeunt. Laudo pi-
 ctiores. alatos em cupidines pingunt. et arte res ipas transfor-
 mant. et figmentis veritatē representant.

moralis Parmenides Ebriso- stheni.

Vigilare indefinenter immortalis nature pprium est.
 Dormire aut mediocriter nostrū est. vt decet et huma-
 nū. Per dormire aut vltra licitū mortuis potius q̄
 uiuentibus congruit. Plurimas Chrysothenes vite tue partes
 amisti. Semper em dormis. et hic terminū excessisti vt Ulisses
 ille homericus extra orbem terrarū errabundus. oceano tanq̄
 dormiante quodā vititur. qui neq; orientē neq; occidentū aspiciat
 solem.

Ruralis Daphnon Argiro

Frus tue ad meū agrū radices expandūt sub tua
 potestate terminari nō volentes. et iurisdictionē tu-
 am excedentes fructus mihi cedunt. nam ad mea
 transfugerunt opera. Et hec est rusticis lex. et an-
 tiquis legibus obedito vetule. Si aut cōsuetudinibus nostris
 cōtradicere vis: tanq̄ nouū te legislatore et iuuenē rusticoz col-
 legio esse icimus et nostris finibus proscribemus tanq̄ alienū.

Amatoria Pirrbias Philonidi.

Si amas: ne accuses dilecte deformitatē. non po-
 test em nō cecuciare amatricē anima. Insuperabi-
 lis em est amanti affectus. Si dō nō amas. cur
 lachrimarū et gemis et turbationē tibi ipsi vitro-

neam offeris. Iniuria, igitur utriusque afficit. modo enim ut amator concupiscis, modo ut aduersarius abominaris.

moralis Damascus. Antigono.

Socrates vite pignus non habet. pedagogus puero tuo non prohibetur. pignora autem vite pueri existimantur. quem enim patrem esse natura docuit. hunc etiam pedagogum esse maxime decet. tunc enim experientia discunt pueri naturae habitum et amoris sollicitudines.

Ruralis Lepias Corianno.

Merentarius eris mihi hora meridiana Corianne sepibus agrum concludam. malos enim viatores habemus. nec possum brutis simul animantibus ac hominibus resistere. lepus vitas: eruce olera destruit. Quid denique de talpae dica. horrendum enim rusticum malum inextinguibile bellum. Propter quod mihi cooperare et laborum particeps esto. Ego quoque in talibus tibi operibus ero morigerus. Ira enim et formices concertationibus mutuis et labore fallunt: et maximos labores perficiunt.

Amatoria. Anthia. Brioni

Omnia muliebri amori subdita sunt. Laidem Diogenes amat. Sostram Phrigius. philosophiae constantia perijt. castum morem dereliquerunt. celestem dimiserunt constantiam, et sublimem promissionem fellerunt. omnia vana sunt. que antea apud ipsos ad institutionem accuratissime fuerunt. Despectus mihi ludus videtur. virum senem barbam reuerendam habentem laudatum in castitate puellam meretriculam amare. Ego autem cachino et risum tenere non possum quo

tiens sensibus obliuiscim. multum enim venerunt omnium aetate et amatores vitio fuere dicebant. desiderium immodesti animi amorem diffinientes: omnia ferre sapiere. Id autem sperare nimis est presumptuosum. Abulta enim tempus et fortuna potest.

Moralis Sostratus. Lisistrato.

Quom te multis ac mirum modum admonuerimus. Penelopes visum sumus texisse velum. Ecce demum etiam fabulosis incipimus sermonibus. si forte tuo sensu dicta proficiant. Infrondescentibus arboribus cicada ventulata tempore caloris resonabat. et suam ipsius armoniam sentiens seipsum delectabat. formica autem messorum sectabatur. et circa aream exercitia faciebat. et terre snubus condebat suos cibos. abijt demum ex aetate sol. aberat autumnus et hyems ubique seuebat. Abijt tranquillitatis libamina soluerat. naute tanquam saluatores suos portus salutabant. et rusticus in aream suam confugit. et formica in cavernas terre. et ex laboribus opportunum habebat cibum supplicabat denique cicada patienti laboris formice ut ei de thesauro suo aliquid impartiret. Illa autem ad cantum cicadae remittebat: copiosum oculi sui effundens risum. et estiva illius cantica obiebat. Quia propter hec quidem ex cantu famem. illa autem ex laboribus delicias conquisiuit. Tibi fabula hec Lisistrato congruit. Pelle igitur oculi nature enim dona deturpabis. si robur et incultam corporis valitudinem doctrina dimissis laboribus excolere neglexeris.

Ruralis Zettigon Porphirioni

Hic vir Coridon et fortune amicus vitas est botris grauantur. piri onusti sunt et decerpi appetunt. oliuae terre in

climbunt et multitudo fructus feraces ramos frangit. prata de
 sa. verū etiā vpor: cū ceteris virū letificat. tot em̄ sunt ip̄i pueri
 vt et danaū et egyptū prolificacione superare videtur. Alius q̄
 dem adheret vberibus. alius ablactatus est. alij serpunt. qui re
 ctū gressum nodū ceperunt. alij balbuciant et ad gressum imi
 tantur. Alij robuste incedunt et bipedem sortiti sunt gressum. fo
 ramīnū instar fistule statūre series ip̄i consequit. Tu x̄o persua
 sisti ne filiola nuberet. Lo: idonī et genui vituperabas repudiā
 admodū ignobilitatē. Heu miser deceptus sum. et leuem habui
 prouidentia. inutilis est hoibus nobilitas. diuicijs em̄ apud om
 nes nihil est prestantius.

Amatoria. Erises Ephestioni

Non amas Didotam. amatorias fauillas ex inxi
 sti. nō em̄ emulationē circa ipsam curas. Lysistras
 eto cōmunicantē videns. amoribus nihil cōtentio
 sus est. quomodo demū amas si dolores huiusce
 modi tam pacifice tolles.

Moralis. Sosrat' Menalippidi

Nero:ū p̄ceptores et institutionū magistri quom
 sint pueri correctionū atq; etiā admonitionum
 susceptui: nimis immodestia eorū refrenam'. Pu
 eros em̄ verbis potius q̄ verberibus terremus.
 Ego autē impudentiā tuā miro. Neq; em̄ magistratuū suppli
 cia metuis: neq; sermones admonitorios auertis. pueris insi
 pientiozem in senectute mentē habes. Isto si vis ad barbarum.
 Quē em̄ nec verba nec verbera corrigere possunt. huius in ex
 hortando malicia ferre nimis est laboriosum ac molestius q̄ sta

buil simū expugare. vel (cotila) totū pelagus atlanticū ex
 haurire

Ruralis. Bubalion Lissibioni

Gregij puer iniuria nos afficit. transgredit enim
 equitans: et sub specie venationis astutia palleat
 pessimus. neq; enim apud nos lepus est: neq; ea
 prea versat: neq; bubalides: nō cerui. nō q̄o aliū
 venationi ydoneū. Carceres em̄ et laqueilepores abigunt. per
 quos etiā capiunt. Lepreolos autē et bubalides vicini rapiunt le
 ones. Sed quid deniq; mille tibi ferarū genera cōnumerē quib'
 nos et iā priuamur. nos em̄ ignauia. sagactas autē feras corrip
 pit. Quum igit Lissibie affinitas tibi sit ad iniuriantem abmo
 neto sodalem et quibuscūq; potēs verbis corripere. Scire enim te
 volo. Canibus ip̄m laceratū iri si in agris meis decetero versae
 bitur. Itā em̄ licisca cū catulis agellū meū custodit humanā de
 siderans ad ipem cōprehendere.

Amatoria Pito Hippolito.

Nichitudoine: nō castitatē amplectunt amatores
 Nō enim continere docent cupidines. sed pulchri
 tudine corporis immodestū oculū inuestant. Si
 igit ppter mores podocleā amas. voluptatibus
 etis amores nō dominant. Modestas enim cogitationes iactu
 lum veneris nō attingit

moralis Eracostenes Arscheni.

Tramenta tanq; olera deuoras. et abeuntiuū strepitus
 expeditus tibi videt esse. et accusatoribus contradicis
 No pessime. lingua quidē iurauit: mens autē nō iurat.

Uidesne q̄ incaſtigata lingua maiorē ſupplicij penaz expectat.
In quibus ſermonibus peccauimus: operibus penā ſuſtinebim⁹
Lingua ſuo modēſtā habet: iurare etiā ad veritatē cauens: an
forte leuis tibi res iuſiurandum videretur. immo quocūq; ponde
re impoſitabilis eſt. Hinc etiā Lantalus punitus eſt. Namq;
de numinibus immodēſtā habebat linguam.

Ruralis Genthon. Lorianno

Apprehendi tandem peſſimam vulpeculam ⁊ va
rijs eam nexibus noxiā cuſtodio. ⁊ dignum puto.
Lorianne vt omnes ruſtici in publicū vocent. ⁊ de
hoſte palā triūphem. ⁊ publice penā litat pro mul
tiplicibus iniurijs vnā paſſura punitionem.

Amatoria. Callioppe Laioi.

Quobilo ⁊ cicada Sorigas ornat ur: lanugine nodum
obumbratus: ⁊ pulchritudine antecellit. ⁊ dementia
illecebras venuſtate ſua nobis proponit. Ego autem
ſenectutē ⁊ morbu ⁊ triſticiā imprimā tabulis. ⁊ ante ianuas pſi
deſpſiſſis ponam: hec enim habebit aliquando pulchritudini ad
uerſantia.

moralis Plato Aricho

Nenis atq; flagellis equos dirigimus ⁊ nauigam⁹
aliquando velis nauem pandentes ⁊ aliquando an
choris refrenantes ſuſtinemus. Ita gubernandam
eſſe linguā. Aricho modo quidē verbis armandā
modo autē ſilentio ſopiciendam.

Ruralis Rodon Lipariſſo.

Lucanos ſterri adēſſe alunt ſalce obſciens lanceā
⁊ mucronē fabricego. ⁊ marcialem exercebo artē
nō enim ſuit nos quieſcere demon. Neſtas mihi
byeme rigentioz eſt. Quid enim eſt bello horri
dus: fiebam imminente vere: adeo pullulat ager florib⁹. adeo
rebolet mirtis agellus. tam ornate frondeſcit platanus. ⁊ virē
vbiq; fegetes. omnia mihi ad annonā feſtinant. Sed iniuria nos
baſtes afficiūt: magis em apud eos gladius q̄ aratru deſiderat.
Amatoria Sopater Teſſille.

Nſi venetia voluptatibus faceret ē natura immi
ſcuſſet ſubditus fuiſſet maſculus feminino ſexui Te
leſſilla: ne igit gloriis meretricula venens mihi ſag
refriguit. Nō em immortales cupidinis iacula dolores inferū
Moralis. Proclus Archimedi.

Ridendi aiunt polipodu morem. Deuorant em
capillamenta ſua. ⁊ tanq; oportuna obſonia me
bra eoz infelicia. Deuorant igit miſeri partiu ſu
ara comoditatē ⁊ epulari camibus ſuis vident
Anne rantiſſe omib⁹ poliptus eſſe videris. equidē id puto man
feſtiſſimū. Iniuria em affcis nimis inhumaniter patrem tuum:
neq; naturam reuerentia neq; vltionem vt barathrum cauens.
Sed ſiquidem peniteas obliuionē peccatoz maloꝝ habebis in
terceſſorem. Si ſuo auaſſam erimimū irremediabili ſuroꝝ ſo: ſi
es equa lance numerū tibi compenſabit. Et pteros habebis pa
terne malicie veras imagines ac ſimulachra. Ita enim vipere
partus matrem crudelitate ſuccedunt pregnantem ac enutrien
tam vterū dilanantes.

Ruralis Elapbon Dorconi

Fertilis ad incrementa pecudum simus est. Ideo ego da
mibi pecudū tuarū simū. & recipies ipse mercedem fer-
tilitatis sorba & olera. Et amicitia tuā clarioribus re-
munerabo gratijs.

Amatoria. Aristoxemus. Polirene.

Amatore voluptatibus nihil infirmū. Perfidia sunt
labior tuorū oscula. in complantatū enim desiderij ve-
locius marcescit. Ego deinceps continentia que apud
multos infuavis est acceptabo. Firmior enim perhibetur. & do-
nationibus nuptias emam. Fidē enim meretricaria cruerē diffici-
lima res est.

Moralis Diogenes. Socionis

Morica hec gloriuncula somniū esse sapientibus vi-
detur. & fabulosis fictionibus monstruosius & vi-
lius inconstans. Icupiens: ludū sonans & ven-
to leuius. hec quidē absentia contristat. aduentus
autē magis contristat. cito enim amatores suos decepti
nō te circumuentat fortune tumor. deludit enim homines sicut vult
vana sunt enim vanorum hominū negocia.

Ruralis. Bucolion. Bironidis.

Mepos tuus male fecit. Bironides: rubea lacerna
armenta terruit. & optimā precipitavit iuuenecam.
Coetanei autem eius calamitatem hanc ludibrio
habebant. pycro duabus pedibus vltimus non in-

20
dūlgeto. iuuenes etiā si corripiant inmodesti sunt. Et si inuul-
tis sunt inmodestissimi.

Amatoria. Pericles Callioppe.

Quod in signibus voluptatibus operam dare valde ac ni-
mis difficile est. Ego autem animo segrus quid faciam
Inexorabilis enim cupido iacu tū impulit. Ipsa mihi et
cupidini causam inoices. & da mihi decretū humanitatis. Inui-
dent enim amores amare quidē suggerentes. comprehendere autē
rem denegantes.

Moralis. Socrates. Dionisio.

Apparitores & sceptrigeri & precones & altissimorū
thronorū extructiones philosophie sunt tenebre.
& hec magna virtutū separatio produxit. num ne
cōmutasti fortuna naturam. habes utiqz sacrum
pellecū. Abortalem enim habes ab exordio consistentiam. Quis
enim hec parua gloriuncula vsqz adeo luteo vtri adhefit. Ab-
gna dementia repletus es o infelix. & naturalē perdidisti cogni-
tionem. Ita sublimes fortune mobilitates deferere te coegerūt
veterem speculationē. & per modestā insaniam aberrare olim ti-
bi eximia humilitas fuit. nunc autē viliis & terrenis fortune mons-
trissimus. Ita falsa felicitate abstine. & fugientē fortunam fuge
perfidiam enim preueniens peniten. iam nō lues repente irru-
entem.

Ruralis. Eromiton. Ampeloni.

Non est aliquid miserius rusticis. Trānide afficimur et
amventorū miseri. perdit nos auster. spicas mihi inane
fecit. vitēs deussavit & acinos corrupit. Et tū ius vge-
at.

care aduersaria ipm nō possum. Poteroq; saltem z securam deſti-
tuam, ſcutūsgaleā z enſem accepturus z miles ero. z artem per-
mutans ſortem fraudabo.

Amatoria. Leander Calliconio.

Siquid hominibus anro carius eſt oſtende quomodo
maioribus bonis fruicio comparet. Sin autē red-
de quanto ocius mihi gratias. Nō em̄ danaes pul-
chritudinē habes neq; tu venuſtiorē. Neq; Joue ego diſi-
ſum qui auro virginitatem emo.

Moralis Socrates Alcibiadi.

Quam profecto ludi poetici om̄i ſapientia pleni ſunt
Socios Ulissi atres cera obturauisse aiunt quan-
do nauibus ad lascitias syrenas ferebant. Ulissens
do vinculis alligatū fuisse tanq̄ in carcere quodā in-
ſtugabilē
Introducunt hic archana philosophie. Sirenas em̄ exiſtimo p̄
inhonestis voluptatibus finisse poeſim. Et homerū vebemen-
ter admiror comparantē rebus veritatē. Qui auditui noſtro ve-
ritatem ecu poculū nectare dulcius cōmiscuit. tanq̄ vinū poten-
tiſſimū aqua contemperando. Ita em̄ neq; ſigmetis decipimur
neq; incomprehenſibili inquisitione inebriamur. Quapropter
cetera quibē impericia, vinculo autē philosophia declarauit. hunc
ſolū Ulissem dulciſſimi cantus auditio delectauit. z affectum
eius vincula interceperunt. Vicioz em̄ conſideratio philoſophi-
ca virtus eſt. Voluptatū autē refrenatio victorioſis philoſo-
phie trophæus. Quom̄ igit̄ antimache Ulissi erroripreſentē vi-
ta ſimulez z marinis turbationibus miſer homo circumnaret.
z nos ſirenarū voluptatū resonantie negocienē. z venitorū in-

Rar modo hūc modo illuc inſent Alecebre. Penelope coniu-
gum imitabimur. indiffolubile quoddā ac diuinū virtutū vincu-
lum philoſophiam exercentes.

Ruralis Anchinus Ampelino

Quidem iam inſtant. z vna diſcis plena eſt. Cuſto-
de igitur viam publicam peroprime. z eretissem ea-
nem cooperatorem adhibeto. Viatōis enim man-
incontinentes ſunt. z ad iniuriandum ruſticanis ſudorib; prom-
ptiſſime.

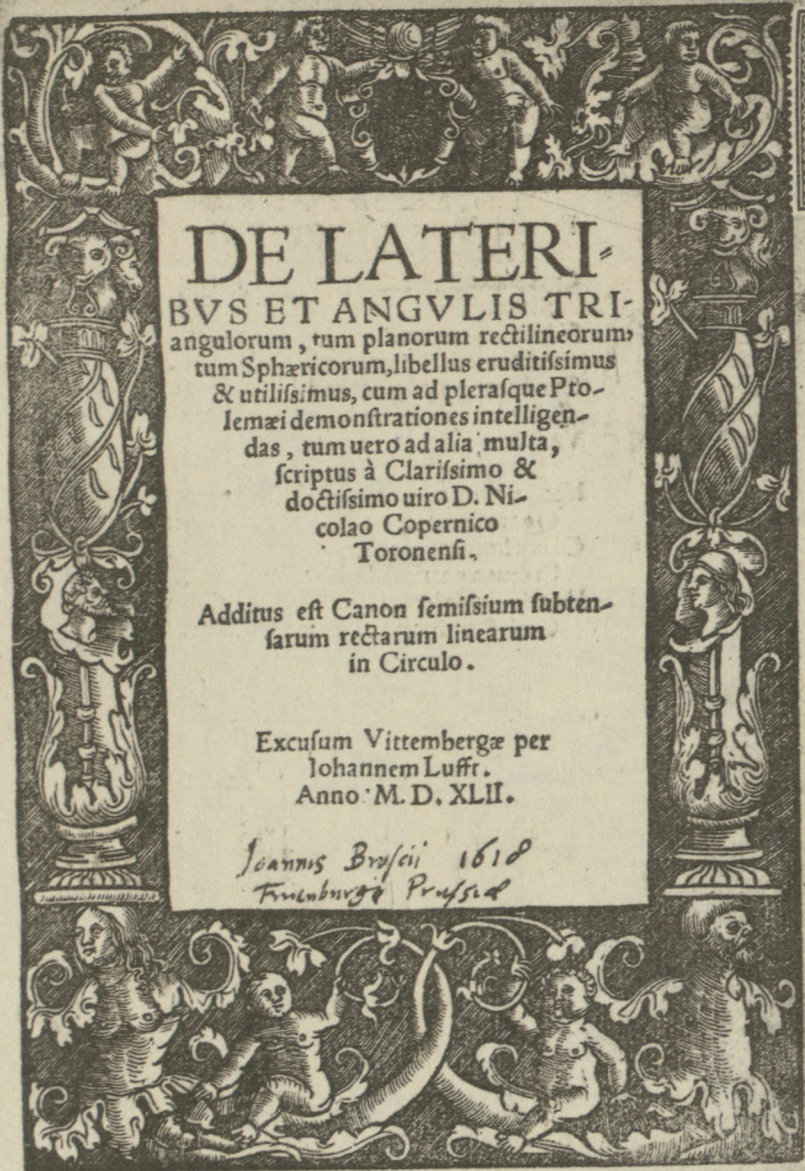
Amatoria Chriſtipa Solipatro

Amaroſis reſtibus numine captus eſt Solipa-
tre Antheſam amans. Prudentis oculi ſignū eſt
puellam amare pulchram. Nō ingemiſce pulchri-
tudine victus. A maiorē enim laborum fruicio-
nem habebis amatoriarū lachrimarum blandimentum. Volue-
prati enim dementia permixta eſt. z delectant conruſtando elu-
pidines. varijs enim paſſionibus veneris ceſtus intertus eſt.

moralis Plato Dionisio

Strifſicia vis teneri. perambula monumenta. z paſ-
ſionis habebis pharmacū. Et maximas hominū feli-
citates aſpice. pulueris tanq̄ acquirentes leuitatē

Impreſſum Cracouie in domo dñi Johannis hale-
les Anno ſalutis noſtre. M. L. L. L. L. ix.

VIII. b. 103.

DE LATERI-
BVS ET ANGLVLIS TRI-
 angulorum, tum planorum rectilineorum
 tum Sphæricorum, libellus eruditissimus
 & utilissimus, cum ad plerasque Pro-
 lemæi demonstrationes intelligen-
 das, tum vero ad alia multa,
 scriptus à Clarissimo &
 doctissimo uiro D. Ni-
 colao Copernico
 Toronensi.

Additus est Canon semisium subten-
 sarum rectorum linearum
 in Circulo.

Excusum Vittembergæ per
 Iohannem Lufft.
 Anno M. D. XLII.

*Ioannis Brycii 1610
 Truenburgæ Prussia*

Mathes. 416.

Has artes teneris annis studiosa Iuuentus
 Discito, Mensuras quæ numerosq; docent.
 Premia nanque ferēs suscepti magna laboris,
 Ad cælum monstrant hæc tibi scripta uiam.
 Qua patet immensis spacijs pulcherrimus orbis,
 Si metas horum cernere mente uoles.
 Sidera uel quam cœli regione uagentur,
 AËterni cursus quas habeantq; uices.
 Cur Luna inuoluat cæca caligine fratrem,
 Cur Lunæ usuram lucis & ille neget
 Venturos etiam casus quæ fata gubernent
 Quas populis clades astra inimica ferant
 Hęc si nosse uoles, prius est doctrina tenenda,
 Quam breuiter tradunt hæc elementa tibi.
 Cunctq; hominū mentes, quæ cœlo semina ducunt,
 Errent a patria sede domoq; procul,
 Hæc doctrina ipsas terrena mole solutas
 Cœlesti reduces rursus in arce locat.

Cim. Ge. 5443

Bibl. Jac

CANON SVBTENSARVM

	0	1	2	3	4						
1	2505	2509	177433	1608	351901	2907	526161	2505	700467		59
2	5813		180341		359309		529170		701369		58
3	8727		181250		357716		52107		706270		57
4	11556		185155		360523		514900		705172		55
5	14444		189066		363330		517384		712073		55
6	17453		191975		366437		540785		714975		54
7	20362		194981		369144		541694		717676	2501	53
8	23271		197792		372151		546596		720777		52
9	26180		200700		375158		549501	1904	723673		51
10	29088		203608		378064		552407		726579		50
11	31997		205517		380971		555312		729480		49
12	34906		209425		383878		558216		732381		48
13	37815		212333		386785		561120		735282		47
14	40724		215241		389692		564024		738183		46
15	43632		218149		392598		566928		741084		45
16	46541		221057		395505		569832		743985		44
17	49450		223965		398412		572736		746886		43
18	52359		226873		401318		575640		749787		42
19	55268		229781		404225		578544		752688	2900	41
20	58177		232689		407131		581448		755588		40
21	61086		235597		410038		584352		758489		39
22	63995		238505		412944		587256		761389		38
23	66904		241413		415851		590160		764290		37
24	69813		244321		418757		593064		767183		36
25	72721		247229		421663		595967		770090		35
26	75630		250137		424570		598871		772991		34
27	78539		253045		427476		601775		775891		33
28	81448		255953		430382		604678		778791		32
29	84357		258861		433288		607582		781691		31
30	87265		261769		436194		610485		784591		30
	89		88		87		86		85		

IN CIRCVLO RECTARVM LINEARVM.

	0	1	2	3	4						
31	90174	2909	264677	2908	439100	2906	511339		787491		29
32	93083		267585		442006		514242		790391		28
33	95992		270493		444912		517146		793291		27
34	98901		273401		447818		520099	2905	796191		26
35	101809		276308		450724		523002		799090		25
36	104718		279216		453630		525905		801990		24
37	107627		282124		456536		528808		804889		23
38	110536		285032		459442		531711		807789		22
39	113445		287940		462348		534614		810688		21
40	116353		290847		465253		537517		813587		20
41	119262		293755		468159		540420		816486	2899	19
42	122171		296663		471065		543323		819385		18
43	125079		299570		473970		546226		822284		17
44	127988		302478		476876		549129		825183		16
45	130896		305385		479781		552031		828082		15
46	133805		308293		482687		554934		830981		14
47	136714		311200		485592		557837		833880		13
48	139622		314108		488498		560739		836778		12
49	142531		317015		491403		563642		839677		11
50	145440		319922		494308		566544		842575		10
51	148348		322830		497214		569447		845474		9
52	151257		325737		500119		572349		848372		8
53	154165		328645		503024		575251	2902	851271		7
54	157074		331552		505929		578153		854169	2898	6
55	159982		334459		508834		581055		857067		5
56	162891		337367		511740		583957		859966		4
57	165800		340274		514645	2905	586859		862863		3
58	168708		343181		517550		589761		865761		2
59	171616		346088		520455		592663		868659		1
60	174525		348995		523360		595565		871557		0
	89		88		87		86		85		

D

CANON SVBTENSARVM

5	6	7	8	9			
1874455	1048178	1221580	2887	1394612	1567218	59	
2877553	1051071	1224467		1397492	1570091	58	
3880250	1053964	1227354		1400373	1572964	57	
4883148	1056857	1230231		1403253	1575837	56	
5886045	1059749	1233112		1406133	1578706	55	
6888943	1062642	1236015	2892	1409013	1581581	54	
7891840	1065534	1238900		1411893	1584453	53	
8894737	1068426	1241788		1414772	1587325	52	
9897634	1071318	1244674	2886	1417652	1590197	51	
10900531	1074210	1247560		1420531	1593069	50	
11903428	1077102	1250446		1423410	1595941	49	
12906325	1079994	1253332		1426289	1598812	48	
13909222	1082886	1256218		1429168	1601684	2871	47
14912119	1085778	1259104		1432047	1604555	46	
15915016	1088669	1261990		1434926	1607426	45	
16917913	1091561	1264876		1437805	1610297	44	
17920809	1094452	1267791		1440684	1613168	2870	43
18923706	1097344	1270647	2891	1443562	1616038	42	
19926602	1100235	1273532	2885	1446441	1618909	41	
20929498	1103126	1276417		1449319	1621779	40	
21932395	1106017	1279302		1452197	1624649	39	
22935291	1108908	1282187		1455075	1627519	38	
23938187	1111799	1285072		1457953	1630389	37	
24941083	1114690	1287957	2890	1460831	1633259	36	
25943979	1117580	1290841		1463708	1636129	35	
26946875	1118471	1293726		1466586	1638999	2877	34
27949771	1123361	1296610	2884	1469463	1641868	33	
28952667	1126252	1299494		1472340	1644738	32	
29955563	1129142	1302378		1475217	1647607	31	
30958458	1132032	1305262		1478094	1650476	2869	30
	84	83	82	81	80		

IN CIRCVLO RECTARVM LINEARVM.

5	6	7	8	9			
31961354	2895	1134922		1308146	1480971	29	
32964249		1137812		1311030	1483848	28	
33967144		1140702		1313914	1486724	2868	27
34970039		1143592		1316798	1489601	2876	26
35972934		1146482		1319681	1492477	2883	25
36975825		1149372		1322564	1495353	2890	24
37978724		1152261		1325447	1498229		23
38981619		1155151		1328330	1501105		22
39984514		1158040		1331213	1503981		21
40987408		1160929	2889	1334096	1506857		20
41990303		1163818		1336979	1509733		19
42993198		1166707		1339862	1512608	2867	18
43996092		1169596		1342744	1515484	2875	17
44998987		1172485		1345627	1518359		16
45001881	2894	1175374		1348509	1521234		15
46004775		1178263		1351392	1524109	2882	14
47007669		1181151		1354274	1526984		13
48010563		1184040		1357156	1529859		12
49013457		1186928	2888	1360038	1532734	2874	11
50016351		1189816		1362920	1535608		10
51019245		1192704		1365802	1538482	2891	9
52022139		1195592		1368683	1541356		8
53025032		1198480		1371564	1544230		7
54027926		1201368		1374446	1547104		6
55030819		1204255		1377327	1549978		5
56033713	2893	1207143		1380208	1552852	2865	4
57036606		1210031		1383089	1555725		3
58039499		1212918		1385970	1558599	2873	2
59042392		1215806		1388851	1561472		1
60045285		1218693		1391731	1564345		0
	84	83	82	81	80		

D ij

CANON SVBTENSARVM

	10	11	12	13	14	
1	1739347	2854 1910945	265 1081961	2252345	2422041	2821 59
2	7442211	1913809	2084307	2255179	2424863	58
3	745079	1916655	2087652	2258013	2427685	57
4	747915	1919510	2090497	2260847	2430507	2821 56
5	750303	1922365	2093342	2263680	2433329	55
6	753667	1925220	2096185	2266512	2436150	54
7	756531	2854 1928074	2099030	2269346	2438971	53
8	759394	1930928	2101874	2272179	2441792	52
9	762258	1933782	2104719	2275012	2444613	51
10	765121	1936636	2107562	2277844	2447434	2820 50
11	767984	1939490	2110405	2280676	2450254	49
12	770847	1942344	2113248	2283508	2453074	48
13	773710	1945197	2116091	2286340	2455894	47
14	776573	1948050	2118934	2289172	2458714	46
15	779437	1950903	2121777	2292004	2461534	2819 45
16	782298	2854 1953756	2124620	2294835	2464352	44
17	785160	1956609	2127462	2297666	2467171	43
18	788021	1959462	2130304	2300497	2469990	42
19	790884	1962314	2133146	2303328	2472809	41
20	793746	1965166	2135988	2306159	2475628	2818 40
21	796608	1968018	2138830	2308990	2478445	39
22	799469	1970870	2141671	2311821	2481264	38
23	802331	2854 1973722	2144512	2314652	2484082	37
24	805192	1976574	2147353	2317483	2486900	2817 36
25	808053	1979425	2150194	2320314	2489717	35
26	810914	2854 1982276	2153035	2323145	2492534	34
27	813774	1985127	2155876	2325976	2495351	33
28	816634	1987979	2158716	2328807	2498168	32
29	819495	2854 1990829	2161556	2331638	2500984	2816 31
30	822355	1993679	2164396	2334469	2503800	30
	79	78	77	76	75	

IN CIRCVLO RECTARVM LINEARVM.

	10	11	12	13	14	
31	825215	1996530	2167239	2337282	2506616	29
32	828075	1999380	2170076	2340118	2509432	28
33	830935	2002230	2172916	2342938	2512248	27
34	833795	2005080	2175755	2345766	2515064	2815 26
35	836654	2819 2007930	2178594	2348594	2517876	25
36	839513	2010780	2181433	2351421	2520690	24
37	842372	2013629	2849 2184272	2354248	2523509	23
38	845231	2016478	2187111	2357077	2526324	2814 22
39	848090	2019327	2189949	2359902	2529138	21
40	850949	2022176	2192787	2362729	2531953	20
41	853808	2025025	2195625	2365555	2534766	19
42	856666	2027874	2198463	2368383	2537580	18
43	859524	2030722	2848 2201300	2371207	2540393	2813 17
44	862382	2033570	2204137	2374031	2543206	16
45	865240	2036418	2206974	2376855	2546019	15
46	868098	2039266	2209811	2379684	2548832	14
47	870956	2817 2042114	2212648	2382508	2551644	13
48	873811	2044962	2215485	2385334	2554458	2812 12
49	876670	2047809	2218322	2388159	2557270	11
50	879527	2050656	2221158	2390983	2560082	10
51	882384	2053503	2223994	2393806	2562894	9
52	885241	2056350	2816 2226830	2396632	2565706	8
53	888098	2059197	2229666	2399456	2568517	2811 7
54	890954	2062043	2232502	2835 2402285	2571328	6
55	893810	2064889	2235337	2405104	2574139	5
56	896666	2067735	2238172	2407927	2576950	2810 4
57	899522	2070581	2241007	2410750	2579760	3
58	902378	2073427	2243842	2413573	2582570	2
59	905234	2076272	2845 2246677	2834 2416396	2585380	1
60	908090	2079117	2249511	2419219	2588190	0
	79	78	77	76	75	

CANON SVBTENSARVM

	15	16	17	18	19	
1	2591000	23092759165	1926499	1092936	6325842	59
2	2593809	2761965	1929280	1095702	3261182	58
3	2596618	2764761	1932067	1098468	3263931	57
4	2599427	2767556	1934842	1101234	3266681	56
5	2602236	2770351	1937623	1103999	3269430	55
6	2605045	2773146	1940403	1106764	3272179	54
7	2607853	2775941	1943183	1109529	3274927	53
8	2610661	2778735	1945963	1112294	3277675	52
9	2613465	2781529	1948743	1115058	3280423	51
10	2616277	2784323	1951523	1117822	3283171	50
11	2619084	2787117	1954302	1120586	3285918	49
12	2621891	2789911	1957081	1123349	3288665	48
13	2624698	2792704	1959860	1126112	3291412	47
14	2627505	2795497	1962638	1128875	3294159	46
15	2630312	2798290	1965416	1131638	3296906	45
16	2633118	2801082	1968194	1134400	3299652	44
17	2635924	2803874	1970972	1137162	3302398	43
18	2638730	2806666	1973750	1139924	3305144	42
19	2641536	2809458	1976527	1142686	3307889	41
20	2644342	2812250	1979305	1145448	3310634	40
21	2647147	2815041	1982081	1148209	3313379	39
22	2649952	2817832	1984857	1150970	3316125	38
23	2652757	2820623	1987633	1153731	3318867	37
24	2655562	2823414	1990409	1156491	3321611	36
25	2658366	2826204	1993185	1159251	3324355	35
26	2661170	2828994	1995960	1162011	3327098	34
27	2663974	2831784	1998735	1164770	3329841	33
28	2666777	2834574	2001510	1167529	3332585	32
29	2669580	2837364	2004284	1170288	3335327	31
30	2672383	2840153	2007058	1173047	3338069	30
	74	73	72	71	70	

IN CIRCULO RECTARVM LINEARVM.

	15	16	17	18	19	30
1	312675186	2842942	3009832	3175805	3340811	29
2	322677989	2845731	3012606	3178565	3343553	28
3	322680792	2848520	3015380	3181321	3346294	27
4	332683595	2851308	3018153	3184079	3349035	26
5	352686397	2854096	3020926	3186837	3351776	25
6	362689199	2856884	3023699	3189594	3354516	24
7	372692001	2859672	3026472	3192351	3357256	23
8	382694802	2862459	3029244	3195108	3359996	22
9	392697603	2865246	3032016	3197864	3362736	21
10	402700404	2868033	3034788	3200620	3365475	20
11	412703205	2870819	3037559	3203375	3368214	19
12	422706005	2873605	3040330	3206130	3370953	18
13	432708805	2876391	3043101	3208884	3373691	17
14	442711605	2879177	3045872	3211640	3376429	16
15	452714405	2881963	3048643	3214395	3379167	15
16	462717204	2884748	3051413	3217150	3381905	14
17	472720003	2887533	3054183	3219904	3384642	13
18	482722802	2890318	3056953	3222658	3387379	12
19	492725601	2893103	3059723	3225412	3390116	11
20	502728400	2895888	3062492	3228165	3392852	10
21	512731198	2898672	3065261	3230918	3395588	9
22	522733996	2901456	3068030	3233671	3398324	8
23	532736794	2904240	3070798	3236423	3401060	7
24	542739592	2907023	3073566	3239175	3403795	6
25	552742389	2909806	3076334	3241927	3406530	5
26	562745186	2912589	3079102	3244679	3409265	4
27	572747983	2915371	3081869	3247430	3411999	3
28	582750780	2918153	3084636	3250181	3414733	2
29	592753577	2920935	3087403	3252932	3417467	1
30	602756373	2923717	3090170	3255682	3420201	0
	74	73	72	71	70	

CANON SVBTENSARVM

	20	21	22	23	24	
13422914	2733	586395	5748763	3909589	4070023	7 59
21425667		589110	5751460	63912666	74072680	58
31428400		591825	5754156	3915343	4075337	6 57
41431133		594540	5756852	3918220	4077993	56
51433865		23597254	5759548	3920696	4080649	55
61436597		3599968	5762244	5923372	4083305	54
71439329		3602682	5764938	3926048	4085960	53
81442060		3605395	5767633	3928723	4088615	52
91444791		3608108	5770327	3931398	4091269	51
101447922		3610821	5773021	3934072	4093923	50
1114450253	2730	3615333	5775715	3936746	4096577	49
1214452983		3616245	5778409	3939420	4099231	48
1314455713		3618957	5781103	3942093	4101884	47
1414458442	2729	3621669	5783794	3944766	4104537	46
1514461171		3624380	5786486	3947439	4107189	45
1614463900		3627091	5789178	3950112	4109841	44
1714466629		3629802	5791870	3952784	4112493	43
1814469357		3632512	5794562	3955456	4115144	42
1914472085		3635222	5797253	3958128	4117795	41
2014474813		73637932	5799944	3960799	4120446	2650 40
2114477540		3640642	5802635	3963470	4123096	39
2214480267		3643351	5805345	3966140	4125746	38
2314482994		3646060	5808015	3968810	4128395	37
2414485724		3648768	5810704	3971480	4131044	36
2514488447		63651476	5813393	3974149	4133693	2549 35
2614491173		3654184	5816082	3976818	4136341	34
2714493899		53656892	5818771	3979487	4138989	33
2814496624		3659599	5821459	3982155	4141637	32
2914499349		3662106	5824147	3984821	4144284	31
3014502075		41665012	5826834	3987489	4146932	30
	69	68	67	66	65	

IN CIRCVLO RECTARVM LINEARVM.

	20	21	22	23	24	
313504799		3667718	3829521	3990159	7	4149579 29
323507523		3670424	3832208	3992826		4152226 6 28
333510247		3673130	3834895	3995493	6	4154872 27
343512971		3675835	3837581	3998157	6	4157518 5 26
353515694		3678541	3840267	4000825		4160163 25
363518417		3681246	3842953	4003491	5	4162808 24
373521140		2683951	3845638	4006156		4165453 4 23
383523862		3686655	3848323	4008821		4168097 22
393526584		3689359	3851008	4011486	4	4170741 21
403529306		3692062	3853692	4014150		4173385 3 20
413532027		3694765	3856376	4016814		4176028 19
423534748		3697468	3859060	4019478	3	4178671 18
433537469		3700170	3861743	4022141		4181313 2 17
443540190	2720	3702872	3864426	4024804		4183955 16
453542910		3705574	3867109	4027467	2	4186597 15
463545630		3708276	3869791	4030130	2	4189239 14
473548350		3710977	3872473	4032792		4191880 13
483551070		3713678	3875155	4035454	1	4194521 12
493553789	2719	3716379	3877837	4038115	1	4197162 2640 11
503556508		3719080	3880518	4040776		4199802 10
513559227	8	3721780	3883195	4043437	2660	4202442 9
523561945		3724480	3885880	4046097	2680	4205081 2619 8
533564663	7	3727179	3888560	4048757	2659	4207720 7
543567380		3729878	3891240	4051416	2679	4210359 6
553570097		3732577	3893919	4054075		4212997 5
563572814		3735275	3896598	4056734	8	4215635 4
573575531	6	3737973	3899277	4059392	8	4218273 3
583578247		3740671	3901955	4062050		4220910 2
593580963		3743369	3904633	4064708	7	4223547 6 1
603583679		3746066	3907311	4067366		4226183 0
	69	68	67	66	65	

CANON SVBTENSARVM

25	26	27	28	29	
14228419	26164386326	26144542497	25914697284	25684850640	254450
24231455	54388940	44545088	14699852	84853184	358
34234090	54391554	44547679	14702415	74855727	357
44236725	54394167	34540270	25904704986	74858270	256
54239360	54397780	34552860	04707553	74800812	255
64241994	44399392	24555450	04710179	64863354	154
74244628	44402004	24558039	25894712685	64865895	153
84247272	44404616	24560628	94715250	54868436	152
94249895	34407227	14563216	84717815	54870977	254051
104252528	34409838	14565804	84720380	54873517	050
114255161	24412449	14568392	84722944	44876057	2539
124257753	24415059	26104570979	74725508	44878596	948
134260425	14417669	04573566	74728071	34881135	947
144263056	14420278	26094576153	74730634	34883674	846
154265687	14422887	94578739	64733197	34886212	845
164268318	14425496	94581329	64735759	24888750	744
174270949	26104428104	84583911	64738321	24891287	743
184273579	04430712	84586496	54740882	14893824	742
194276209	26194433320	84589081	54743443	14896361	641
204278838	94415927	74591665	44746004	25604898897	640
214281467	94418534	74594249	44748564	04901433	539
224274096	94441140	64596833	44751124	25594503968	538
234286724	84443746	64599416	34753683	94906503	437
244289352	84446352	64601999	34756242	94909037	436
254291979	74448957	54604581	24758801	84911571	435
264294606	74451562	54607163	24761359	84914105	334
274297233	74454167	54609744	14763917	74916638	333
284299859	64456771	44612325	14766474	74919171	232
294302485	64459375	44614906	14769031	74921703	231
304305111	64461978	34617486	25804771588	64924235	230
64	63	62	61	60	

IN CIRCULO RECTARVM LINEARVM.

25	26	27	28	29	
314307736	54464581	34620066	04774144	64926767	129
324310361	54467184	34622646	04776700	54929298	128
334312986	54469786	24625225	2794779255	44931829	253027
344315610	44472388	24627804	84781810	84784365	026
354318234	44474990	24630382	84784365	54934359	025
364320858	44477591	14632960	84786919	44936889	252924
374323481	34480192	14635538	74789473	34941947	923
384326104	34482792	26004638115	74792026	34944476	822
394328726	24485392	04640692	64794579	34947004	821
404331348	24487992	04643268	64797132	24949532	720
414333970	24490591	25994645844	64799684	24952059	719
424336592	14493190	94648420	54802236	14954586	718
434339212	14495788	84650995	54804787	14957133	617
444341833	14498386	84653570	54807338	25504959639	616
454344453	26204500924	84656145	44809888	04962165	515
464347073	04503582	84658719	44812438	04964690	514
474349693	04506179	74661293	34814988	25494967215	513
484352312	26194308776	74663866	34817537	94969740	412
494354931	94511372	64666439	34820086	94972264	411
504357549	84513968	64669012	24822635	84974788	310
514360167	84516563	54671584	24825183	84977311	39
524362785	84519158	54674150	14827731	74979834	28
534365402	74521753	54676717	14830278	74982356	27
544368019	74524347	44679298	14832825	64984878	16
554370635	64526941	44681869	25704835371	64987399	15
564373251	64529535	44684439	04837917	54989920	14
574375867	64532128	34687009	04840462	54992441	25203
584378482	54534721	34689578	25694843007	54994961	02
594381097	54537313	24692147	94845552	44997481	25191
604383712	54539905	24694716	94848096	45000000	90
64	63	62	61	60	

E ij

CANON SVBTENSARVM

	30		31		32		33		34		35
1	002319	2519	112874	2491	1301659	2466	1448829	2439	1594340	2411	1759959
2	005038	8	155367	2	1304123	6	1451263	9	1596751	2410	1758338
3	007556	8	157833	2	1306591	5	1453707	8	1599161	0	1756717
4	010074	7	160311	2	1309056	5	1456149	8	1601571	0	1755106
5	012591	7	162843	1	1311521	4	1458583	7	1603981	2409	1753495
6	015108	6	165334	1	1313985	4	1461020	6	1606392	8	1751884
7	017624	6	167821	2490	1316449	4	1463456	6	1608798	8	1750273
8	020190	6	170315	0	1318913	3	1465802	6	1611206	8	1748662
9	022650	5	17280	2459	1321376	3	1468238	5	1613614	7	1747051
10	025171	5	175294	9	1323839	2	1470763	5	1616021	6	1745440
11	027686	4	177783	8	1326301	2	1473198	4	1618427	6	1743829
12	030200	4	180271	8	1328763	1	1475632	4	1620833	6	1742218
13	032714	3	182759	7	1331224	1	1478066	3	1623239	5	1740607
14	035227	3	185246	7	1333685	2450	1480499	3	1625644	4	1738996
15	037740	3	187733	7	1336145	0	1482932	2	1628049	4	1737385
16	040253	2	190220	6	1338605	0	1485364	2	1630455	4	1735774
17	042765	2	192706	6	1341065	2459	1487796	2	1632857	3	1734163
18	045277	1	195192	5	1343524	9	1490228	1	1635260	3	1732552
19	047788	1	197667	5	1345983	8	1492659	1	1637664	3	1730941
20	050299	2510	190162	4	1348441	8	1495090	2410	1640066	2	1729330
21	052809	0	192646	4	1350898	7	1497520	0	1642468	1	1727719
22	055319	0	195130	4	1353355	7	1499950	2429	1644869	1	1726108
23	057829	2509	197614	3	1355812	6	1502379	9	1647270	2400	1724497
24	060338	9	190097	3	1358268	6	1504808	8	1649670	0	1722886
25	062847	8	192580	2	1360724	5	1507236	8	1652070	2399	1721275
26	065355	8	195062	2	1363179	5	1509664	7	1654469	9	1719664
27	067863	7	197544	1	1365634	4	1512091	7	1656868	8	1718053
28	070370	7	190021	2480	1368088	4	1514518	6	1659266	8	1716442
29	072877	7	192506	2	1370542	4	1516944	6	1661664	8	1714831
30	075384	6	194986	0	1372996	3	1519370	5	1664062	7	1713220
	56		58		57		56		55		

IN CIRCVLO RECTARVM LINEARVM.

	30		31		32		33		34		35
31	077890	6	127466	0	1375449	3	1521795	5	1666459	7	17929
32	080396	5	129946	2479	1377902	2	1524220	5	1668856	6	17918
33	082901	5	132425	9	1380354	2	1526645	4	1671252	9	17907
34	085406	5	134904	8	1382806	2	1529069	4	1673648	5	17896
35	087911	4	137382	8	1385258	1	1531491	3	1676043	5	17885
36	090415	4	139860	7	1387709	2450	1533916	2	1678438	4	17874
37	092919	3	142337	7	1390159	0	1536338	2	1680832	4	17863
38	095422	3	144814	6	1392609	2449	1538760	2	1683226	3	17852
39	097925	2	147290	6	1395058	9	1541182	1	1685619	3	17841
40	100427	2	149766	5	1397507	8	1543603	1	1688012	2	17830
41	102929	1	152241	5	1399955	8	1546024	2420	1690404	2	17819
42	105430	1	154716	5	1402403	8	1548444	0	1692796	1	17808
43	107931	2500	157191	4	1404851	7	1550864	2419	1695187	1	17797
44	110431	0	159665	4	1407298	7	1553283	9	1697578	2390	17786
45	112931	0	162139	3	1409745	6	1555702	8	1699968	0	17775
46	115431	2499	164612	3	1412191	6	1558120	8	1702358	2389	17764
47	117930	9	167085	2	1415637	5	1560538	8	1704747	9	17753
48	120429	8	169557	2	1418082	5	1562956	7	1707136	8	17742
49	122927	8	172029	2	1419527	5	1565373	7	1709524	8	17731
50	125425	7	174501	1	1421972	4	1567790	6	1711912	7	17720
51	127922	7	176972	1	1424416	3	1570206	6	1714299	7	17709
52	130419	7	179443	2476	1426859	3	1572623	5	1716686	6	17698
53	132916	6	181913	6	1429302	3	1575037	5	1719072	6	17687
54	135412	6	184383	2469	1431745	2	1577452	4	1721458	6	17676
55	137908	5	186852	9	1434187	2	1579866	4	1723844	5	17665
56	140403	5	189321	9	1436629	1	1582280	3	1726229	4	17654
57	142898	5	191789	8	1439070	2440	1584693	3	1728613	4	17643
58	145393	4	194257	8	1441510	0	1587106	2	1730997	4	17632
59	147887	4	196725	8	1443950	0	1589518	1	1733381	3	17621
60	150381	3	199192	7	1446390	2419	1591929	1	1735764	3	17610
	59		58		57		56		55		

CANON SVBTENSARVM

	35	36	37	3	59		
1	738147	2182	880205	2333	5010474	2260	59
2	740529	2	882558	2	5021796	2259	58
3	742911	1	884910	2	5033118	2258	57
4	745292	2180	887262	1	5044439	2257	56
5	747672	0	889613	1	5055760	2256	55
6	750052	0	891964	2150	5067081	2255	54
7	752432	2172	894314	0	5078402	2254	53
8	754811	9	896664	2349	5089723	2253	52
9	757190	3	899013	3	5101044	2252	51
10	759568	8	901361	8	5112365	2251	50
11	761946	7	903709	7	5123686	2250	49
12	764323	7	906056	7	5135007	2249	48
13	766700	6	908403	7	5146328	2248	47
14	769076	6	910750	9	5157649	2247	46
15	771452	5	913096	5	5168970	2246	45
16	773827	5	915442	5	5180291	2245	44
17	776202	4	917787	5	5191612	2244	43
18	778576	4	920132	4	5202933	2243	42
19	780950	4	922476	4	5214254	2242	41
20	783324	3	924820	3	5225575	2241	40
21	785697	2	927163	2	5236896	2240	39
22	788069	2	929505	2	5248217	2239	38
23	790441	1	931847	2	5259538	2238	37
24	792812	1	934189	1	5270859	2237	36
25	795183	2379	936530	1	5282180	2236	35
26	797553	0	938871	2140	5293501	2235	34
27	799923	2169	941211	0	5304822	2234	33
28	802292	9	943551	319	5316143	2233	32
29	804661	9	945890	8	5327464	2232	31
30	807010	8	948228	8	5338785	2231	30
	54	53	52	51	50		

IN CIRCULO RECTARVM LINEARVM

	35	36	37	38	39						
31	5809398	8	5950566	8	6089922	7	6227422	6	6363026	4	29
32	5811766	7	5952904	7	6092229	7	6229695	5	6365270	3	28
33	5814133	6	5955241	6	6094536	6	6231973	5	6367513	3	27
34	5816499	6	5957578	6	6096842	5	6234248	4	6369756	3	26
35	5818865	5	5959914	6	6099147	5	6236522	4	6371999	2	25
36	5821230	5	5962250	5	6101452	4	6238796	3	6374241	1	24
37	5823595	4	5964585	4	6103756	4	6241069	3	6376482	2240	23
38	5825959	4	5966919	4	6106060	4	6243342	2	6378722	0	22
39	5828323	4	5969253	3	6108364	3	6245614	1	6380962	2239	21
40	5830687	3	5971586	3	6110667	3	6247885	1	6383201	9	20
41	5833050	2	5973919	2	6112970	2	6250156	2270	6385440	8	19
42	5835412	2	5976251	2	6115272	1	6252426	0	6387678	8	18
43	5837774	2	5978583	2	6117573	2300	6254696	0	6389916	7	17
44	5840136	1	5980915	1	6119873	0	6256966	2269	6392153	7	16
45	5842497	1	5983246	1	6122173	0	6259235	8	6394390	6	15
46	5844858	2360	5985577	22306	6124473	2299	6261503	8	6396626	6	14
47	5847218	0	5987907	0	6126772	9	6263771	7	6398862	5	13
48	5849578	2359	5990237	2329	6129071	8	6266038	7	6401097	5	12
49	5851937	8	5992566	8	6131369	8	6268305	7	6403332	4	11
50	5854295	8	5994894	8	6133667	7	6270572	6	6405566	3	10
51	5856653	7	5997222	7	6135964	7	6272838	5	6407795	3	9
52	5859010	7	5999549	7	6138261	6	6275103	5	6410022	2	8
53	5861367	7	6001876	6	6140557	6	6277368	4	6412264	2	7
54	5863724	6	6004202	6	6142853	5	6279632	3	6414496	2	6
55	5866080	6	6006528	5	6145148	4	6281895	3	6416728	1	5
56	5868436	5	6008853	5	6147442	4	6284158	2	6418959	2230	4
57	5870791	4	6011178	4	6149740	4	6286420	2	6421189	0	3
58	5873145	4	6013501	4	6152030	3	6288682	1	6423419	2229	2
59	5875499	3	6015826	4	6154323	2	6290943	1	6425648	8	1
60	5877852	3	6018150	3	6156615	2	6293204	0	6427876	8	0
	54	53	52	51	50						

CANON SVBTENSARVM

	45	46	47	48	49		
1	707312	2017 7195418	2010 7315521	3 7433394	5 7549004	7	59
2	707513	7 7197438	2015 7317504	2 7435335	5 7550911	7	58
3	707721	6 7199457	9 7319486	2 7437284	5 7552818	6	57
4	707929	5 7201476	8 7321469	1 7439225	4 7554724	6	56
5	708143	4 7203424	7 7323449	1980 7441173	3 7556630	5	55
6	708359	3 7205311	6 7325429	0 7443116	2 7558537	4	54
7	708572	2 7207227	6 7327409	1979 7445053	2 7560439	4	53
8	708785	2 7209143	6 7329388	9 7447000	1 7562343	3	52
9	708998	1 7211059	5 7331367	8 7448941	1 7564246	2	51
10	709210	1 7212974	4 7333345	7 7450882	1940 7566148	2	50
11	709422	2010 7214888	3 7335322	6 7452822	1939 7568050	1	49
12	709634	2049 7216801	3 7337298	6 7454761	8 7569951	1900	48
13	709846	9 7218714	3 7339274	6 7456699	8 7571851	0	47
14	709998	8 7220627	2 7341250	5 7458637	7 7573751	1899	46
15	710150	8 7222539	2 7343225	4 7460574	7 7575651	8	45
16	710302	7 7224451	1 7345199	4 7462511	6 7577548	8	44
17	710454	6 7226362	2010 7347173	3 7464447	5 7579446	7	43
18	710606	6 7228272	2009 7349146	2 7466382	5 7581343	7	42
19	710758	5 7230181	8 7351118	2 7468317	4 7583240	6	41
20	710910	5 7232089	8 7353090	1 7470251	3 7585136	5	40
21	711062	4 7233997	7 7355061	0 7472184	3 7587031	4	39
22	711214	3 7235904	7 7357031	1970 7474117	2 7588925	4	38
23	711366	3 7237811	7 7359001	1969 7476049	2 7590819	4	37
24	711518	2 7239718	6 7360970	9 7477981	1 7592713	3	36
25	711670	1 7241624	5 7362939	8 7479912	1990 7594606	2	35
26	711822	1 7243529	4 7364907	7 7481842	1929 7596498	1	34
27	711974	2040 7245433	4 7366874	7 7483771	9 7598389	1	33
28	712126	0 7247337	4 7368841	6 7485700	9 7600280	0	32
29	712278	2019 7249241	3 7370807	6 7487629	7 7602170	1890	31
30	712430	9 7251144	2 7372773	5 7489557	7 7604060	1889	30
	44	43	42	41	40		

IN CIRCVLO RECTARVM LINEARVM.

	45	46	47	48	49		
31	7134543	2031 7255746	1 7374738	4 7491484	6 7605949	8	29
32	7136581	7 7257747	1 7376702	4 7493410	6 7607837	8	28
33	7138618	7 7259748	1 7378666	3 7495336	6 7609725	7	27
34	7140655	6 7261749	2000 7380629	3 7497262	5 7611612	6	26
35	7142691	6 7263749	1999 7382592	2 7499187	4 7613498	6	25
36	7144727	5 7265745	3 7384554	1 7501111	3 7615384	5	24
37	7146762	4 7267746	8 7386515	1960 7503034	3 7617269	4	23
38	7148796	4 7269744	7 7388475	0 7504957	2 7619153	4	22
39	7150830	3 7271741	6 7390435	1959 7506879	2 7621037	3	21
40	7152863	2 7273737	6 7392394	9 7508801	1 7622920	2	20
41	7154895	2 7275733	5 7394353	8 7510722	1920 7624802	1	19
42	7156927	1 7277728	4 7396311	7 7512642	1919 7626683	1	18
43	7158958	1 7279722	4 7398268	7 7514561	9 7628564	1	17
44	7160989	0 7281716	4 7400225	6 7516480	8 7630445	1880	16
45	7163019	2030 7283710	3 7402181	6 7518398	8 7632325	1879	15
46	7165049	2029 7285703	2 7404137	5 7520313	7 7634204	8	14
47	7167078	8 7287695	2 7406092	4 7522233	6 7636082	8	13
48	7169106	8 7289687	1 7408046	4 7524149	6 7637960	8	12
49	7171134	7 7291678	1990 7410000	3 7526069	5 7639838	7	11
50	7173161	6 7293668	0 7411953	2 7527980	4 7641715	6	10
51	7175187	6 7295658	1989 7413905	1 7529894	4 7643591	5	9
52	7177213	5 7297647	8 7415856	1 7531808	3 7645466	5	8
53	7179238	5 7299635	8 7417807	1 7533721	3 7647341	4	7
54	7181263	4 7301623	7 7419758	1950 7535634	2 7649215	4	6
55	7183287	3 7303610	7 7421709	1949 7537546	1 7651088	3	5
56	7185310	3 7305597	6 7423657	8 7539457	0 7652961	2	4
57	7187333	2 7307583	5 7425605	8 7541367	0 7654833	1	3
58	7189355	2 7309568	5 7427553	8 7543277	1910 7656704	1	2
59	7191377	1 7311553	4 7429501	7 7545187	1909 7658575	1870	1
60	7193398	0 7313537	4 7431448	8 7547076	8 7660445	1869	0
	44	43	42	41	40		

F ij

CANON SVBTENSARVM

	50	51	52	53	54		
1	7662314	1850 7773290	1810 7881898	1790 7988105	1750 8091879	8	59
2	7664133	2 7775120	1820 7883688	1760 7989859	1740 8093588	8	58
3	7666011	8 7776949	8 7885477	9 7991604	8 8095298	8	57
4	7667919	7 7778777	8 7887265	8 7993352	8 8097004	7	56
5	7669736	6 7780605	7 7888954	7 7995100	7 8098711	6	55
6	7671552	5 7782432	6 7890841	6 7996847	6 8100417	5	54
7	7673357	5 7784258	6 7892627	6 7998593	6 8102122	5	53
8	7675182	4 7786084	5 7894413	5 8000339	5 8103827	4	52
9	7677046	4 7787909	4 7896198	5 8002084	4 8105531	3	51
10	7678910	3 7789733	4 7897983	4 8003828	3 8107234	2	50
11	7680773	2 7791557	3 7899767	3 8005571	3 8108936	2	49
12	7682635	2 7793380	2 7901550	2 8007314	2 8110638	1	48
13	7684487	1 7795202	2 7903332	2 8009056	1 8112339	1	47
14	7686359	1860 7797024	1 7905114	1 8010797	1 8114040	1700	46
15	7688418	0 7798845	1820 7906895	1 8012538	1740 8115740	1699	45
16	7690278	1819 7800665	0 7908676	1780 8014278	1730 8117439	8	44
17	7692137	9 7802485	1819 7910456	1770 8016017	9 8119137	8	43
18	7693995	8 7804304	9 7912235	9 8017756	8 8120835	7	42
19	7695853	8 7806123	8 7914014	8 8019494	8 8122532	7	41
20	7697710	7 7807941	7 7915792	7 8021232	7 8124229	6	40
21	7699566	6 7809758	6 7917569	6 8022969	6 8125925	5	39
22	7701422	5 7811574	6 7919345	6 8024705	5 8127620	4	38
23	7703277	5 7813390	5 7921121	5 8026440	5 8129314	4	37
24	7705132	4 7815205	5 7922896	5 8028175	4 8131008	3	36
25	7706936	3 7817020	4 7924671	4 8029909	3 8132701	2	35
26	7708839	3 7818834	3 7926445	3 8031642	3 8134393	1	34
27	7710692	2 7820647	2 7928218	2 8033375	2 8136084	1	33
28	7712544	1 7822459	2 7929990	2 8035107	1 8137775	1690	32
29	7714395	1 7824278	1 7931762	1 8036838	1 8139465	0	31
30	7716246	1850 7826082	1810 7933533	1770 8038569	1730 8141155	1689	30
	39	38	37	36	35		

IN CIRCULO RECTARVM LINEARVM

	50	51	52	53	54		
31	7718096	1849 7827892	1810 7935303	1770 8040299	1729 8142844	8	29
32	7719949	9 7829762	1809 7937073	1769 8042028	9 8144532	8	28
33	7721794	8 7831511	9 7938842	8 8043757	8 8146220	7	27
34	7723642	8 7833330	8 7940611	8 8045485	7 8147907	6	26
35	7725490	7 7835128	7 7942375	7 8047212	6 8149593	5	25
36	7727337	6 7836935	6 7944145	6 8048938	6 8151278	5	24
37	7729183	5 7838741	6 7945912	6 8050664	5 8152963	4	23
38	7731028	4 7840547	5 7947678	5 8052389	5 8154647	3	22
39	7732872	4 7842352	5 7949443	5 8054114	4 8156330	3	21
40	7734716	3 7844157	4 7951208	4 8055838	3 8158013	2	20
41	7736559	3 7845961	3 7952972	3 8057561	2 8159695	1	19
42	7738402	2 7847764	2 7954735	2 8059283	2 8161376	1	18
43	7740244	1 7849566	2 7956497	2 8061005	1 8163057	1680	17
44	7742085	1 7851368	1 7958259	1 8062726	1720 8164737	1679	16
45	7743926	1840 7853169	1 7960020	0 8064446	0 8166416	8	15
46	7745766	0 7854970	1800 7961780	1760 8066166	1719 8168094	8	14
47	7747606	1839 7856770	1799 7963540	1759 8067885	8 8169772	7	13
48	7749445	8 7858569	9 7965299	8 8069603	8 8171449	7	12
49	7751283	8 7860368	8 7967057	8 8071321	7 8173126	6	11
50	7753121	7 7862166	7 7968815	7 8073038	6 8174802	5	10
51	7754958	6 7863963	6 7970572	6 8074754	6 8176477	4	9
52	7756794	6 7865759	6 7972328	6 8076470	5 8178151	4	8
53	7758630	5 7867555	5 7974084	4 8078185	4 8179825	3	7
54	7760465	4 7869350	5 7975838	5 8079899	4 8181498	2	6
55	7762299	3 7871145	4 7977593	4 8081613	3 8183170	1	5
56	7764132	3 7872939	3 7979347	3 8083326	2 8184841	1	4
57	7765965	2 7874732	3 7981100	2 8085038	1 8186512	1670	3
58	7767797	2 7876525	2 7982852	2 8086749	1 8188182	1669	2
59	7769629	1 7878317	1 7984604	1 8088460	1710 8189851	1669	1
60	7771460	1830 7880108	1790 7986355	1750 8090170	1709 8191520	8	0
	39	38	37	36	35		

CANON SVBTENSARVM

	55	56	57	58	59		
1	8193188	16678292002	63888290	34882022	15401573171	7	59
2	8194859	78293628	58389873	3483561	0574668	6	58
3	8196522	68295253	48391456	28485102	15358576164	6	57
4	8198188	68296877	48391038	13486641	58577760	5	56
5	8199854	58299501	38394615	15801488180	88579155	4	55
6	8201519	48300127	28396199	15793489718	78580649	3	54
7	8203183	38301746	18397778	93491255	78582142	3	53
8	8204846	28303367	16208399357	38492791	58583635	2	52
9	8206508	18304987	08400919	88494326	48585127	2	51
10	8208170	18306607	16158402513	78495860	48586619	1	50
11	8209831	16208308226	88404090	68497394	38588110	1490	49
12	8211491	08309844	88405666	58498927	28589600	1489	48
13	8213151	15598311462	78407241	58500459	28591089	8	47
14	8214810	98313079	78418816	48501991	18592577	7	46
15	8216469	88314696	88410390	38503522	15308594064	7	45
16	8219127	78316312	68411963	38505052	08595551	6	44
17	8219784	68317917	48413516	28506582	15298597037	6	43
18	8221440	68319541	48415108	18508111	88598523	5	42
19	8223096	58321155	38416679	18509639	88600008	4	41
20	8224751	48322768	28418250	15708511167	78601492	3	40
21	8226405	38324380	18419820	15698512694	68602975	2	39
22	8228058	38325991	18421389	88514220	58604457	1	38
23	8229711	28327602	16108422957	88515745	58605939	1	37
24	8231363	18329212	08424525	78517270	48607420	1	36
25	8233015	18330822	16098426092	68518794	38608901	1480	35
26	8234666	16208332431	88427652	58520317	28610381	1479	34
27	8236316	16498334039	78429213	58521839	28611860	8	33
28	8237965	98335646	68430788	48523361	18613338	7	32
29	8239614	88337251	68432352	38524882	15208614815	7	31
30	8241262	78338858	58433915	38526402	15198616292	6	30
	34	33	32	31	30		

IN CIRCVLO RECTARVM LINEARVM.

	55	56	57	58	59		
31	8242909	78340463	41435477	28527921	15191617768	1475	29
32	8244556	68342067	3437039	18529440	88619243	5	28
33	8246202	58343671	3438609	18330958	88620718	4	27
34	8247847	58345274	3440161	15608532476	78622192	3	26
35	8249492	48346877	28441721	15198533993	68623665	2	25
36	8251136	38348479	18443280	88535509	58627137	1	24
37	8252779	28350080	16008444838	88537024	48626608	1	23
38	8254421	18351680	98446396	78538538	48628079	1470	22
39	8256062	18353279	15998447953	68540052	38629549	0	21
40	8257703	16408354878	88449509	58541565	28631019	1469	20
41	8259343	16398356476	78451064	48543077	18632482	8	19
42	8260982	98358073	78452618	48544588	18633956	7	18
43	8262621	88359670	68454172	38546099	08637423	6	17
44	8264259	88361266	68455725	38547609	15108636889	6	16
45	8265897	78362862	58457278	28549119	15098638355	5	15
46	8267534	68364457	48458830	18550628	88639820	4	14
47	8269170	68366051	38460381	18552116	78641284	4	13
48	8270806	58367644	28461912	15508553643	68642748	3	12
49	8272441	48369236	28463482	15498555149	68644211	2	11
50	8274075	38370829	18465031	88556655	58645673	1	10
51	8275708	28372419	15908466579	78558160	48647134	1	9
52	8277340	28374009	08468126	78559654	48648595	1460	8
53	8278972	18375599	15898469673	68561168	38650055	1459	7
54	8280603	18377185	88471219	68562671	28651514	9	6
55	8282234	15108378756	78472765	58564173	28652973	8	5
56	8283864	16298380363	78474310	48565675	18654431	7	4
57	8285493	88181950	68475854	38567176	15008655388	6	3
58	8287121	88183536	58477297	28568676	14998657344	5	2
59	8288749	78185121	58478939	28570175	88658799	5	1
60	8290376	68186706	48480481	18571673	88660254	4	0
	34	33	32	31	30		

CANON SVBTENSARVM VI

	60	61	62	63	64						
1	551708	1414	8747607	1409	8310841	4	8911385	1319	8982115	4	59
2	5661162	3	8749016	9	8321205	4	8912104	9	8990489	3	58
3	5664615	2	8750425	8	8331569	3	8914023	8	8991762	2	57
4	5668067	1	8751833	7	8341932	3	8915141	8	8993035	2	56
5	5671518	1443	8753240	6	8352295	2	8916655	7	8994307	1	55
6	5674968	1432	8754646	5	8357657	1	8917976	7	8995578	1270	54
7	5678417	9	8756051	5	8359018	1160	8919292	5	8996848	1269	53
8	5681866	8	8757456	4	8360378	1359	8920607	4	8998117	9	52
9	5685314	8	8758860	3	8361737	8	8921921	3	8999386	8	51
10	5688762	7	8760263	2	8363095	7	8923234	2	9000654	7	50
11	5692209	6	8761665	2	8364452	7	8924546	2	9001921	6	49
12	5695655	5	8763067	1	8365809	6	8925858	1	9003187	6	48
13	5699100	4	8764468	1400	8367165	6	8927169	1310	9004453	5	47
14	5702544	4	8765868	0	8368521	5	8928479	0	9005718	4	46
15	5705988	3	8767268	1359	8369876	4	8929789	1109	9006982	3	45
16	5709431	3	8768667	3	8371230	3	8931098	3	9008245	3	44
17	5712874	2	8770065	7	8372583	3	8932406	8	9009508	2	43
18	5716316	1	8771462	7	8373936	2	8933714	7	9010770	1	42
19	5719757	1440	8772859	6	8375288	1	8935021	6	9012031	1	41
20	5723197	1439	8774255	5	8376639	1350	8936327	5	9013292	1260	40
21	5726636	8	8775650	4	8377989	1349	8937632	4	9014552	1259	39
22	5730074	8	8777044	3	8379338	9	8938936	4	9015811	8	38
23	5733512	7	8778437	3	8380687	8	8940240	3	9017069	7	37
24	5736949	7	8779830	2	8382035	8	8941543	2	9018326	8	36
25	5740386	6	8781222	1	8383383	7	8942845	1	9019584	6	35
26	5743822	5	8782613	1350	8384730	6	8944146	1300	9020838	5	34
27	5747257	4	8784003	0	8386076	5	8945446	0	9022093	4	33
28	5750691	3	8785391	1349	8387421	4	8946746	1299	9023347	3	32
29	5754124	3	8786782	2	8388765	3	8948045	9	9024600	3	31
30	5757557	2	8788171	8	8390108	3	8949344	8	9025853	2	30
	29	28	27	26	25						

IN CIRCULO RECTARVM LINEARVM.

	60	61	62	63	64						
31	8704989	7	8789559	7	8871451	2	8950642	7	9027105	1	29
32	8706420	1	8790946	6	8872793	1	8951919	6	9028356	1250	28
33	8707851	1430	8792332	5	8874134	1	8953235	5	9029606	0	27
34	8709281	1435	8793717	4	8875475	1340	8954530	4	9030856	1249	26
35	8710710	8	8795102	4	8876815	1339	8955824	3	9032105	8	25
36	8712138	7	8796486	3	8878154	8	8957117	3	9033353	7	24
37	8713565	7	8797869	2	8879492	8	8958410	2	9034600	7	23
38	8714992	6	8799251	2	8880830	7	8959702	2	9035847	6	22
39	8716418	6	8800633	1	8882167	6	8960994	1	9037093	5	21
40	8717844	5	8802014	1330	8883503	5	8962285	1290	9038338	4	20
41	8719269	4	8803394	1329	8884838	4	8963575	1280	9039582	3	19
42	8720693	3	8804773	8	8886172	4	8964864	8	9040825	3	18
43	8722116	2	8806152	8	8887506	3	8966152	8	9042068	2	17
44	8723538	2	8807530	7	8888839	2	8967440	7	9043310	1	16
45	8724960	1	8808907	6	8890171	1	8968727	6	9044551	1240	15
46	8726381	1420	8810283	6	8891502	1	8969901	6	9045791	0	14
47	8727801	0	8811659	5	8892833	1330	8971299	5	9047031	1239	13
48	8729221	1419	8813034	4	8894163	1329	8972684	4	9048270	8	12
49	8730640	8	8814408	3	8895492	8	8973868	3	9049508	8	11
50	8732058	7	8815783	2	8896821	8	8975151	2	9050746	7	10
51	8733475	6	8817155	2	8898149	7	8976433	2	9051983	6	9
52	8734891	6	8818527	1	8899476	6	8977715	1	9053219	5	8
53	8736307	5	8819898	1370	8900801	5	8978996	1280	9054454	4	7
54	8737722	5	8821268	0	8902127	4	8980276	1279	9055688	4	6
55	8739137	4	8822638	1369	8903452	4	8981555	8	9056922	3	5
56	8740551	3	8824007	1368	8904776	3	8982833	7	9058155	2	4
57	8741964	2	8825375	8	8906099	3	8984111	7	9059387	1	3
58	8743376	1	8826743	7	8907422	2	8985388	6	9060618	1230	2
59	8744787	1410	8828110	6	8908744	1	8986664	6	9061848	0	1
60	8746197	0	8829476	5	8910065	1320	8987940	5	9063078	1229	0
	29	28	27	26	25						

G

CANON SVBTENSARVM

65	66	67	68	69					
19064307	12259136638	2	2106185	5	2172928	9	9336846	1	59
29065535	89137820	1	2107321	5	2174017	8	2337887	1	58
39066763	79139001	0	2108456	4	2175105	7	2338928	1040	57
49067990	69140181	1180	2109590	3	2176192	6	2339969	1039	56
59069216	59141361	1179	2110723	2	2177278	5	2341007	8	55
69070441	49142540	3	2111855	1	2178363	4	2342045	7	54
79071665	49143718	7	2112986	11	2179448	4	2343084	7	53
89072889	39144895	7	2114117	1130	2180532	3	2344119	6	52
99074112	29146072	6	2115247	1129	2181615	2	2345155	5	51
109075334	19147248	5	2116376	8	2182697	1	2346190	4	50
119076555	09148423	4	2117504	7	2183778	1	2347224	3	49
129077775	12209149597	3	2118631	7	2184859	1080	2348257	2	48
139078995	12199150770	3	2119758	6	2185939	1079	2349289	1	47
149080214	89151943	2	2120884	6	2187018	8	2350321	1	46
159081432	89153115	1	2122010	5	2188096	7	2351352	1030	45
169082649	79154286	1	2123135	4	2189173	7	2352382	1029	44
179083866	69155457	1170	2124259	3	2190250	6	2353411	9	43
189085082	59156627	1169	2125384	2	2191326	5	2354440	8	42
199086297	59157796	8	2126504	1	2192401	5	2355468	7	41
209087512	49158964	7	2127625	1	2193476	4	2356495	6	40
219088726	39160131	6	2128746	1120	2194550	3	2357521	5	39
229089939	29161297	6	2129866	1119	2195623	2	2358546	4	38
239091151	19162463	5	2130985	8	2196695	1	2359571	3	37
249092362	12109163628	4	2132103	7	2197766	1070	2360595	2	36
259093572	12099164792	3	2133220	7	2198836	1069	2361618	1	35
269094781	99165955	2	2134337	6	2199905	9	2362640	2	34
279095990	89167117	2	2135453	5	2200974	8	2363662	1	33
289097198	89168279	1	2136568	4	2202042	7	2364683	1020	32
299098405	79169440	1	2137682	3	2203109	7	2365703	1019	31
309099613	69170601	1160	2138795	3	2204176	6	2366722	8	30
	24	23	22	21	20				

IN CIRCVLO RECTARVM LINEARVM

65	66	67	68	69					
319100819	59171761	1159	2139900	2	2305242	5	2367740	8	29
329102024	49172920	8	2141020	1	2306307	4	2368758	7	28
339103228	49174078	7	2142131	1	2307371	3	2369775	6	27
349104432	39175235	6	2143242	1110	2308434	3	2370791	5	26
359105635	29176391	5	2144352	1109	2309497	2	2371806	4	25
369106837	19177547	4	2145461	8	2310559	1	2372820	4	24
379108038	09178702	4	2146569	7	2311620	1060	2373834	3	23
389109238	12009179856	3	2147676	6	2312680	1059	2374847	2	22
399110438	11999181009	2	2148782	6	2313739	9	2375859	1	21
409111637	89182161	2	2149881	5	2314798	8	2376870	1010	20
419112835	79183313	1	2150983	4	2315856	7	2377880	1009	19
429114032	79184464	1150	2152097	3	2316913	6	2378889	9	18
439115229	69185614	1149	2153200	3	2317969	5	2379898	8	17
449116425	59186763	9	2154303	2	2319024	4	2380906	7	16
459117620	49187912	8	2155405	1	2320079	4	2381913	6	15
469118814	39189060	7	2156506	0	2321133	3	2382919	6	14
479120007	39190207	6	2157606	1100	2322186	2	2383925	5	13
489121200	29191353	6	2158706	1099	2323238	2	2384930	4	12
499122392	29192499	5	2159805	8	2324290	1	2385934	3	11
509123584	19193644	4	2160903	7	2325344	1099	2386937	2	10
519124775	11909194788	3	2162000	6	2326397	1042	2387939	2	9
529125965	11899195931	2	2163096	6	2327440	8	2388941	1	8
539127154	89197073	2	2164192	5	2328488	7	2389942	1000	7
549128342	79198215	1	2165287	4	2329535	7	2390942	999	6
559129529	79199356	1140	2166381	3	2330582	6	2391941	9	5
569130716	89200496	1139	2167474	2	2331628	5	2392940	8	4
579131902	59201635	9	2168566	2	2332673	4	2393938	7	3
589133087	49202774	8	2169658	1	2333717	4	2394935	6	2
599134271	49203912	8	2170749	1090	2334761	3	2395931	5	1
609135455	39205040	5	2171839	1039	2335804	2	2396926	7	0
	24	23	22	21	20				

CANON SVBTENSARVM

70	71	72	73	74		
1 9397921	4 9456133	6 9511464	8 9563898	849 9613418	1 59	
2 9398919	3 9457079	5 9512362	7 9564747	9 9614219	800 58	
3 9399908	2 9458024	4 9513259	6 9565595	8 9615019	799 57	
4 9400900	1 9458968	3 9514155	5 9566444	7 9615818	8 56	
5 9401891	1 9459911	3 9515050	4 9567291	6 9616616	7 55	
6 9402882	990 9460854	2 9515944	4 9568137	5 9617413	6 54	
7 9403872	939 9461796	1 9516838	3 9568982	4 9618209	6 53	
8 9404861	8 9462737	940 9517731	2 9569826	4 9619005	5 52	
9 9405849	7 9463677	919 9518623	1 9570670	3 9619800	4 51	
10 9406836	6 9464616	9 9519514	0 9571513	2 9620594	3 50	
11 9407822	6 9465555	8 9520404	890 9572355	1 9621387	2 49	
12 9408808	5 9466493	7 9521294	889 9573196	840 9622179	2 48	
13 9409793	4 9467430	6 9522183	8 9574036	839 9622971	1 47	
14 9410777	3 9468366	5 9523071	7 9574875	9 9623762	790 46	
15 9411760	2 9469301	5 9523958	6 9575714	8 9624552	789 45	
16 9412742	2 9470236	4 9524844	6 9576552	7 9625341	8 44	
17 9413724	1 9471170	3 9525730	5 9577389	6 9626129	8 43	
18 9414705	0 9472103	2 9526615	4 9578225	6 9626917	7 42	
19 9415685	980 9473035	2 9527499	3 9579061	5 9627704	6 41	
20 9416665	979 9473967	1 9528382	2 9579898	4 9628490	5 40	
21 9417644	3 9474898	910 9529264	2 9580730	3 9629275	4 39	
22 9418622	7 9475828	919 9530146	1 9581563	2 9630059	4 38	
23 9419599	6 9476757	8 9531027	830 9582395	1 9630843	3 37	
24 9420575	5 9477685	7 9531907	879 9583226	1 9631626	2 36	
25 9421550	5 9478612	7 9532786	8 9584057	830 9632408	1 35	
26 9422525	4 9479539	6 9533664	7 9584887	829 9633189	780 34	
27 9423499	3 9480465	5 9534541	7 9585716	8 9633969	779 33	
28 9424472	2 9481390	4 9535418	6 9586544	7 9634748	9 32	
29 9425444	1 9482314	3 9536294	5 9587371	6 9635527	8 31	
30 9426415	1 9483237	3 9537165	4 9588197	6 9636305	7 30	
	19	18	17	16	15	

IN CIRCVLO RECTARVM LINEARVM

70	71	72	73	74		
31 9427386	970 9484160	2 9538043	4 9589023	5 9637032	6 19	
32 9428356	969 9485032	1 9538917	3 9589847	4 9637858	5 28	
33 9429325	8 94859001	920 9539790	2 9590672	3 9638683	5 27	
34 9430293	7 9486723	919 9540662	1 959149	3 9639408	4 26	
35 9431260	7 9487542	9 9541533	870 9592318	2 9640182	3 25	
36 9432227	6 9488361	8 9542403	869 9593141	1 9640955	2 24	
37 9433193	5 9489179	7 9543272	9 9593961	820 9641727	1 23	
38 9434158	4 9490056	6 9544141	8 9594781	819 9642498	0 22	
39 9435122	3 9490912	5 9545009	7 9595600	9 9643268	770 21	
40 9436085	3 9491727	4 9545876	6 9596415	8 9644038	769 20	
41 9437048	2 9492541	4 9546742	5 9597237	7 9644807	8 19	
42 9438010	1 9493355	3 9547607	5 9598054	6 9645575	7 18	
43 9438971	960 9494168	2 9548472	4 9598870	5 9646342	6 17	
44 9439931	959 9495030	1 9549336	3 9599685	4 9647108	5 16	
45 9440890	9 9495891	1 9550199	2 9600495	4 9647873	5 15	
46 9441849	8 9496750	910 9551061	1 9601313	3 9648638	4 14	
47 9442807	7 9497612	909 9551922	1 9602126	2 9649402	3 13	
48 9443764	7 9498472	899 9552783	860 9602930	1 9650165	2 12	
49 9444720	6 9499329	7 9553643	859 9603749	810 9650927	2 11	
50 9445676	5 9499186	7 9554502	8 9604559	809 9651689	1 10	
51 9446631	4 9499043	6 9555360	7 9605368	9 9652450	760 9	
52 9447585	3 9499899	5 9556217	7 9606177	8 9653210	759 8	
53 9448538	2 9499754	4 9557074	6 9606985	7 9653969	8 7	
54 9449490	1 9499609	3 9557930	5 9607792	6 9654727	7 6	
55 9450441	1 9500464	2 9558787	4 9608599	5 9655484	6 5	
56 9451392	950 9501319	1 9559643	3 9609403	4 9656240	6 4	
57 9452342	949 9502186	1 9560499	3 9610208	4 9656996	5 3	
58 9453291	8 9503049	900 9561345	2 9611012	3 9657751	4 2	
59 9454239	7 9503906	899 9562197	1 9611815	2 9658505	3 1	
60 9455186	7 9504763	9 9563048	850 9612617	1 9659258	2 0	
	19	18	17	16	15	

CANON SVBTENSARVM

75	76	77	78	79		
1 9660011	2 9703660	3 9744355	3 9782080	4 9816827	4 59	
2 9660763	1 9704163	2 9745009	2 9782684	3 9817381	3 58	
3 9661514	750 9705063	1 9745660	2 9783287	2 9817934	2 57	
4 9662264	749 9705766	700 9746312	1 9783889	1 9818486	1 56	
5 9663013	8 9706466	650 9746963	650 9784490	600 9819037	510 55	
6 9663761	7 9707165	3 9747613	645 9785090	599 9819590	0 54	
7 9664508	7 9707863	8 9748262	8 9785689	9 9820137	540 53	
8 9665255	6 9708561	7 9748910	7 9786288	8 9820686	8 52	
9 9666001	5 9709258	6 9749557	6 9786886	7 9821234	7 51	
10 9666746	4 9709954	5 9750203	6 9787483	6 9821781	6 50	
11 9667490	3 9710649	4 9750849	5 9788079	5 9822227	5 49	
12 9668233	3 9711343	3 9751494	4 9788674	4 9822772	5 48	
13 9668976	2 9712036	3 9752136	3 9789268	4 9823317	4 47	
14 9669718	1 9712729	2 9752781	2 9789862	3 9823861	3 46	
15 9670459	740 9713421	1 9753423	2 9790455	2 9824404	2 45	
16 9671199	739 9714112	690 9754065	1 9791047	1 9824946	1 44	
17 9671938	9 9714802	680 9754706	640 9791638	0 9825587	1 43	
18 9672677	8 9715491	9 9755346	639 9792228	590 9826128	549 42	
19 9673415	7 9716180	8 9755985	8 9792818	582 9826668	539 41	
20 9674152	6 9716868	7 9756623	7 9793407	8 9827207	8 40	
21 9674888	5 9717555	6 9757260	7 9793995	7 5827741	7 39	
22 9675623	4 9718241	5 9757897	6 9794582	6 9828282	6 38	
23 9676357	4 9718926	4 9758533	5 9795168	5 9828818	6 37	
24 9677091	3 9719610	4 9759168	4 9795753	4 9829354	5 36	
25 9677824	2 9720294	3 9759802	3 9796337	4 9829889	4 35	
26 9678556	1 9720977	2 9760435	2 9796921	3 9830423	3 34	
27 9679287	710 9721659	1 9761067	2 9797504	2 9830951	2 33	
28 9680017	0 9722340	680 9761699	1 9798086	1 9831488	1 32	
29 9680747	729 9723020	679 9762330	610 9798667	0 9832015	0 31	
30 9681476	8 9723699	9 9762960	620 9799247	580 9832540	510 30	
	13	12	11	10		

IN CIRCVLO RECTARVM LINEARVM.

75	76	77	78	79	F
31 9682204	7 9724378	18 9763589	8 9799827	570 9833079	52
32 9682931	6 9725056	7 9764217	8 9800400	8 9833608	8 2
33 9683657	6 9725733	6 9764845	7 9800984	7 9834136	7 2
34 9684383	5 9726400	6 9765472	6 9801561	6 9834663	6 2
35 9685108	4 9727085	5 9766090	5 9802137	5 9835189	5 2
36 9685832	3 9727760	4 9766723	4 9802712	4 9835714	4 2
37 9686555	2 9728434	3 9767347	3 9803287	4 9836239	4 2
38 9687277	1 9729107	2 9767970	3 9803861	3 9836763	3 2
39 9687998	1 9729779	1 9768593	2 9804434	2 9837286	2 2
40 9688719	720 9730450	670 9769215	1 9805006	1 9837808	1 2
41 9689439	715 9731120	669 9769836	620 9805577	570 9838329	1 15
42 9690158	8 9731789	9 9770456	612 9806147	569 9838850	520 11
43 9690876	7 9732458	8 9771075	8 9806716	9 9839370	519 17
44 9691593	6 9733126	7 9771693	8 9807285	8 9839889	8 16
45 9692309	6 9733793	6 9772311	7 9807853	7 9840407	7 15
46 9693025	5 9734459	5 9772928	6 9808420	6 9840924	6 14
47 9693740	4 9735124	4 9773547	5 9808986	5 9841440	6 13
48 9694454	3 9735789	4 9774159	4 9809551	4 9841956	5 12
49 9695167	2 9736453	3 9774773	4 9810116	4 9842471	4 11
50 9695879	1 9737116	2 9775387	3 9810680	3 9842985	3 10
51 9696590	1 9737778	1 9776000	2 9811243	2 9843498	2 9
52 9697301	710 9738419	660 9776612	1 9811805	1 9844010	1 8
53 9698011	709 9739099	0 9777223	610 9812366	0 9844521	1 7
54 9698720	8 9739759	659 9777833	609 9812926	560 9845032	510 6
55 9699428	7 9740418	8 9778442	3 9813486	559 9845542	509 5
56 9700135	7 9741076	7 9779050	8 9814045	8 9846051	8 4
57 9700842	6 9741733	6 9779658	7 9814603	7 9846559	7 3
58 9701548	5 9742389	6 9780265	6 9815160	6 9847066	6 2
59 9702253	4 9743043	5 9780871	5 9815716	5 9847572	6 1
60 9702957	3 9743700	4 9781476	4 9816272	4 9848078	5 0
	14	13	12	11	10

G iij

CANON SVBTENSARVM

	80	81	82	83	84	
1	9848883	4 877338	4 9903085	4 9925816	3 9945523	3 59
2	9849087	3 877792	3 9903489	3 9926169	2 9945826	2 58
3	9849590	2 878245	2 9903892	2 9926521	1 9946128	1 57
4	9850092	1 878697	1 9904294	1 9926873	1 9946429	300 56
5	9850593	0 879148	0 9904697	400 9927224	150 9946739	299 55
6	9851093	500 879598	450 9905092	399 9927574	349 9947028	9 54
7	9851593	499 880048	449 9905494	9 9927923	8 9947327	6 53
8	9852092	3 880497	3 9905891	8 9928271	7 9947625	8 52
9	9852590	2 880945	2 9906291	7 9928618	7 9947922	7 51
10	9853087	1 881392	1 9906688	6 9928965	6 9948218	5 50
11	9853583	0 881838	0 9907084	5 9929311	5 9948513	4 49
12	9854079	500 882283	450 9907479	4 9929656	4 9948807	3 48
13	9854574	4 882728	4 9907873	3 9930000	3 9949100	3 47
14	9855068	3 883172	3 9908266	3 9930343	2 9949393	2 46
15	9855561	2 883615	2 9908659	2 9930685	1 9949685	1 45
16	9856053	1 884057	1 9909051	1 9931028	1 9949976	190 44
17	9856544	0 884498	0 9909442	390 9931367	340 9950266	289 43
18	9857035	499 884938	449 9909832	389 9931707	339 9950555	9 42
19	9857525	499 885378	439 9910221	9 9932046	8 9950844	8 41
20	9858014	8 885817	8 9910610	8 9932384	7 9951132	7 40
21	9858502	7 886255	7 9910998	7 9932721	6 9951418	6 39
22	9858989	6 886692	6 9911385	6 9933057	6 9951705	5 38
23	9859477	5 887128	5 9911771	5 9933393	5 9951990	4 37
24	9859961	4 887564	4 9912156	4 9933728	4 9952274	3 36
25	9860446	3 888000	3 9912540	3 9934062	3 9952557	3 35
26	9860930	2 888433	2 9912923	2 9934395	2 9952840	2 34
27	9861413	1 888866	1 9913306	1 9934727	1 9953122	1 33
28	9861895	0 889296	0 9913688	1 9935058	1 9953403	280 32
29	9862376	499 889728	449 9914069	520 9935389	330 9953683	279 31
30	9862856	480 890159	429 9914449	379 9935719	329 9953962	8 30
	9	8	7	6	5	

IN CIRCULO RECTARVM LINEARVM.

	80	81	82	83	84	
31	9863336	479 9890588	9 9914328	8 9936048	8 9954240	8 29
32	9863819	8 9891017	8 9915206	8 9936376	7 9954518	7 28
33	9864293	7 9891445	7 9915584	7 9936703	6 9954795	6 27
34	9864770	6 9891872	6 9915961	6 9937029	6 9955071	5 26
35	9865246	5 9892298	5 9916337	5 9937355	5 9955346	4 25
36	9865722	4 9892723	4 9916712	4 9937680	4 9955620	3 24
37	9866197	4 9893147	4 9917086	3 9938004	3 9955893	2 23
38	9866671	3 9893571	3 9917459	3 9938327	2 9956165	2 22
39	9867144	2 9893994	2 9917832	2 9938649	1 9956437	1 21
40	9867616	1 9894416	1 9918204	1 9938970	310 9956708	270 20
41	9868087	0 9894837	0 9918575	370 9939290	319 9956978	269 19
42	9868557	470 9895257	420 9918945	369 9939609	99 9957247	8 18
43	9869027	469 9895677	419 9919314	8 9939928	8 9957515	7 17
44	9869496	8 9896096	8 9919682	7 9940246	7 9957782	7 16
45	9869964	7 9896514	7 9920049	7 9940563	6 9958049	6 15
46	9870431	6 9896931	6 9920416	6 9940879	5 9958315	5 14
47	9870897	5 9897347	5 9920782	5 9941194	5 9958580	4 13
48	9871362	5 9897762	5 9921147	4 9941509	4 9958844	3 12
49	9871827	4 9898177	4 9921511	3 9941823	3 9959107	3 11
50	9872291	3 9898591	3 9921874	2 9942136	2 9959370	2 10
51	9872754	2 9899004	2 9922236	2 9942448	1 9959632	1 9
52	9873216	1 9899416	1 9922598	1 9942759	310 9959893	260 8
53	9873677	0 9899827	410 9922959	360 9943069	0 9960153	259 7
54	9874137	460 9900237	409 9923319	359 9943379	309 9960412	8 6
55	9874597	459 9900646	9 9923678	8 9943688	8 9960670	7 5
56	9875056	8 9901055	8 9924036	7 9943996	7 9960927	6 4
57	9875514	7 9901463	7 9924393	7 9944303	6 9961183	5 3
58	9875971	6 9901870	6 9924750	6 9944609	5 9961438	5 2
59	9876427	6 9902276	5 9925106	5 9944914	5 9961693	4 1
60	9876883	5 9902681	4 9925461	5 9945219	4 9961947	3 0
	9	8	7	6	5	

CANON SVBTENSARV M

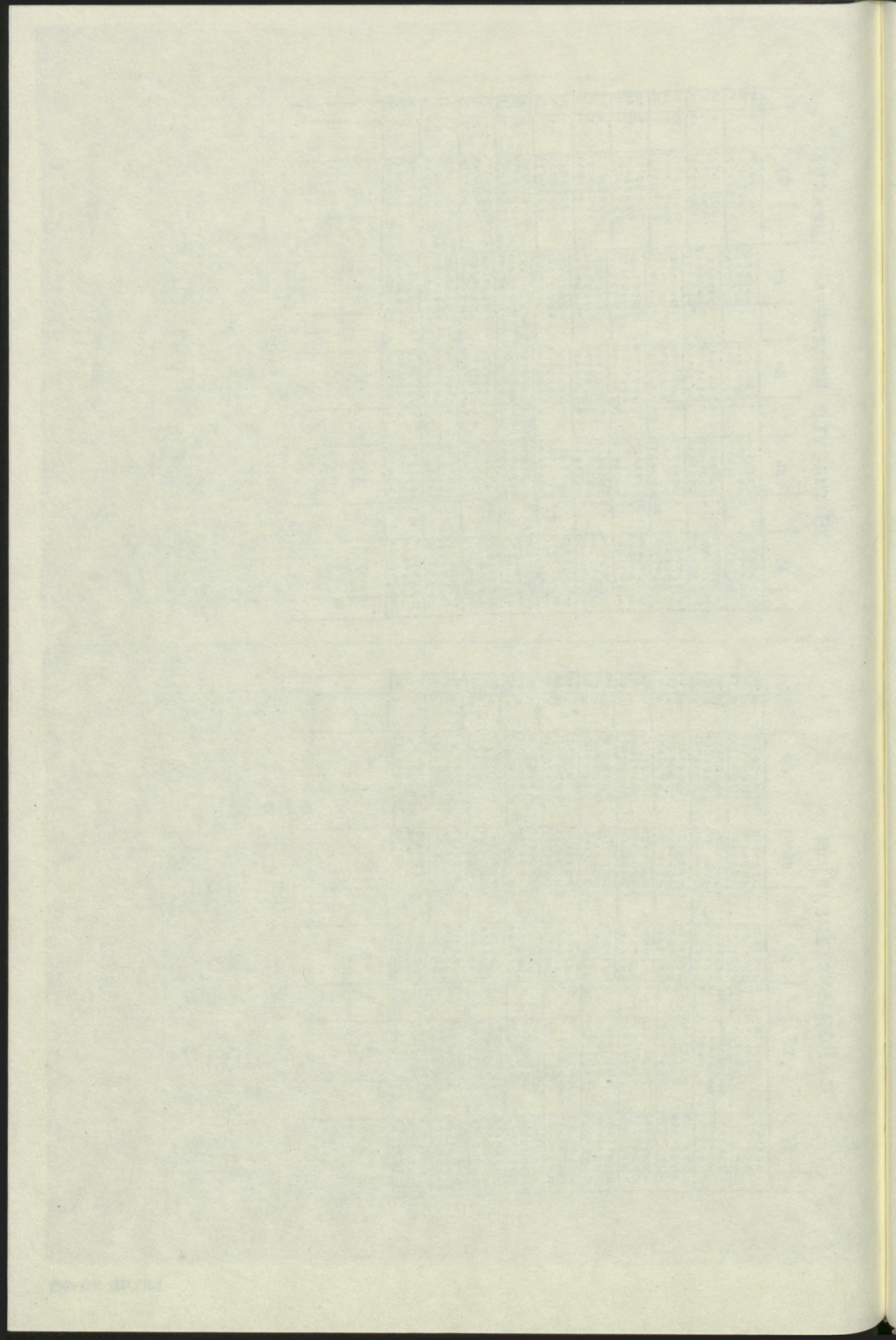
85		86		87		88		89	
1	9962200	2	9975843	2	9986447	1	9994009	100	9998527
2	9962452	1	9976045	1	9986598	150	9994109	99	9998576
3	9962703	1	9976246	100	9986748	149	9994208	9	9998625
4	9962954	230	9976449	199	9986897	8	9994307	8	9998673
5	9963204	249	9976645	8	9987045	8	9994405	7	9998720
6	9963453	3	9976843	7	9987193	7	9994502	6	9998766
7	9963701	7	9977040	7	9987340	6	9994595	5	9998811
8	9963948	6	9977237	6	9987486	5	9994693	4	9998855
9	9964194	6	9977433	5	9987631	4	9994787	4	9998899
10	9964440	5	9977628	4	9987775	3	9994881	3	9998942
11	9964685	4	9977822	3	9987918	2	9994974	2	9998984
12	9964929	3	9978015	2	9988061	1	9995066	1	9999025
13	9965172	2	9978207	1	9988203	1	9995157	90	9999065
14	9965414	1	9978398	1	9988344	140	9995247	89	9999104
15	9965655	0	9978589	190	9988484	139	9995336	8	9999141
16	9965895	240	9978779	189	9988623	8	9995424	3	9999181
17	9966135	239	9978968	8	9988761	8	9995512	7	9999218
18	9966374	8	9979156	7	9988899	7	9995599	6	9999254
19	9966612	7	9979343	7	9989036	6	9995685	5	9999289
20	9966849	6	9979530	6	9989172	5	9995770	4	9999323
21	9967085	5	9979716	5	9989307	4	9995854	3	9999356
22	9967326	5	9979901	4	9989441	3	9995937	2	9999389
23	9967559	4	9980083	3	9989574	2	9996019	1	9999421
24	9967799	3	9980268	2	9989706	1	9996101	1	9999452
25	9968022	2	9980450	1	9989831	1	9996182	80	9999482
26	9968254	1	9980631	120	9989968	110	9996262	79	9999511
27	9968495	210	9980811	0	9990056	120	9996341	8	9999549
28	9968715	229	9980991	179	9990227	8	9996419	7	9999566
29	9968944	9	9981170	3	9990355	7	9996496	7	9999591
30	9969173	8	9981348	7	9990482	6	9996573	6	9999619
	4		3		2		1		0

IN CIRCVLO RECTARVM LINEARVM.

85		86		87		88		89	
31	9969401	7	9981525	6	9991608	6	9996649	5	9999644
32	9969628	6	9981701	6	9991734	5	9996724	4	9999668
33	9969854	5	9981877	5	9991859	4	9996798	3	9999691
34	9970079	5	9982052	4	9991983	3	9996871	2	9999713
35	9970304	4	9982226	4	9992106	2	9996943	1	9999735
36	9970528	3	9982399	3	9992228	1	9997014	1	9999756
37	9970751	2	9982571	1	9992349	1	9997085	70	9999776
38	9970973	1	9982742	0	9992470	120	9997155	69	9999795
39	9971194	220	9982912	170	9992590	0	9997224	8	9999813
40	9971414	219	9983082	169	9992710	119	9997292	7	9999830
41	9971633	8	9983251	8	9992827	8	9997359	6	9999846
42	9971851	8	9983419	7	9992944	6	9997425	5	9999862
43	9972096	7	9983586	6	9993060	5	9997491	4	9999877
44	9972286	6	9983752	5	9993175	4	9997556	3	9999891
45	9972502	5	9983917	4	9993290	4	9997620	2	9999904
46	9972717	4	9984081	4	9993404	3	9997683	1	9999916
47	9972931	4	9984245	3	9993517	2	9997745	1	9999927
48	9973145	3	9984408	2	9993629	1	9997806	10	9999938
49	9973358	2	9984570	1	9993740	110	9997867	60	9999948
50	9973570	1	9984731	160	9993850	0	9997927	59	9999957
51	9973781	210	9984891	159	9993960	109	9997986	3	9999965
52	9973991	209	9985050	9	9994069	8	9998044	7	9999972
53	9974200	8	9985209	8	9994177	7	9998101	6	9999978
54	9974408	7	9985367	7	9994284	6	9998157	5	9999984
55	9974615	7	9985524	6	9994390	5	9998212	4	9999989
56	9974822	6	9985680	5	9994495	4	9998267	3	9999993
57	9975028	5	9985835	4	9994599	4	9998321	2	9999996
58	9975233	4	9985989	4	9994703	3	9998374	1	9999998
59	9975437	3	9986143	2	9994806	2	9998426	1	9999999
60	9975640	3	9986295	2	9994908	1	9998477	0	9999999
	4		3		2		1		0

FINIS.

Abi. Jaz.

DZIEŁA MIKOŁAJA KOPERNIKA WYDAWANE PRZEZ POLSKĄ AKADEMIEŃ NAUK W PIĘĆSETNĄ ROCZNICĘ URODZIN ASTRONOMA

MIKOŁAJ KOPERNIK DZIEŁA WSZYSTKIE

Tom I. *Rękopis dzieła Mikołaja Kopernika „O obrotach”*. Facsimile. Redaktor tomu Paweł Czartoryski. Wstęp Jerzy Zathej. Technika facsimile Jan Dorociński. Warszawa—Kraków 1972.

Tom II. Mikołaj Kopernik, *O obrotach*. Redaktor tomu Jerzy Dobrzycki. Przekład: Mieczysław Brożek (ks. I), Stefan Oświecimski (ks. II–VI). Komentarz: Aleksander Birkenmajer (ks. I, rozdz. 1–11), Jerzy Dobrzycki (ks. I, rozdz. 12 — ks. VI). Warszawa—Kraków 1976.

Tom III. Mikołaj Kopernik, *Pisma pomniejszych*. Redaktor tomu Paweł Czartoryski. I. Astronomia, trygonometria, medycyna: Jerzy Dobrzycki, Jerzy Drewnowski, Małgorzata Golińska-Gierych, Grażyna Rosińska. II. Przekład listów obyczajowych, sielskich, i miłosnych Teofilakta Symokaty: Paweł Czartoryski, Anna Słomczyńska. III. Pisma monetarne: Marian Biskup, Paweł Czartoryski. IV. Dokumenty działalności administracyjno-gospodarczej i archiwalnej: Marian Biskup, Paweł Czartoryski, Jerzy Drewnowski, Jan Obłąk, Marek Troszyński. V. Listy: Jerzy Drewnowski. Warszawa—Kraków (w druku).

Tom IV. *Rękopisy pism pomniejszych Mikołaja Kopernika. Facsimile źródeł*. Redaktor tomu Paweł Czartoryski. Tablice zebrała Małgorzata Golińska-Gierych, a do druku przygotował Jacek Soszyński. Technikę facsimile opracował Władysław Trojanowski. Warszawa—Kraków 1992.

NICHOLAS COPERNICUS COMPLETE WORKS

Vol. I. *The Manuscript of Nicholas Copernicus' "On the Revolutions"*. Facsimile. Edited by Paweł Czartoryski. Introduction by Jerzy Zathej, translated by Zygmunt Nierada and Erna Hilfstein. Supervised by Edward Rosen. Reproduction technique by Jan Dorociński. London—Warsaw—Cracow, 1972.

Vol. II. Nicholas Copernicus, *On the Revolutions*. Edited by Jerzy Dobrzycki. Translation and commentary by Edward Rosen. London—Warsaw—Cracow, 1978; Baltimore, 1978.

Vol. III. Nicholas Copernicus, *Minor Works*. Edited by Paweł Czartoryski. Translation and commentary by Edward Rosen with the assistance of Erna Hilfstein. London—Warsaw—Cracow, 1985.

Vol. IV. *The Manuscripts of Nicholas Copernicus' Minor Works. Facsimiles*. Edited by Paweł Czartoryski. Tables assembled by Małgorzata Golińska-Gierych and prepared for publication by Jacek Soszyński. Reproduction technique by Władysław Trojanowski. Warsaw — Cracow, 1992.

NICOLAI COPERNICI OPERA OMNIA

Vol. I. *Nicolai Copernici „De revolutionibus”*. Codicis propria auctoris manu scripti imago phototypa. Voluminis edendi tutelam gessit Paulus Czartoryski. Prolegomenis instruxit Georgius Zathy. Praefationem et prolegomena in linguam Latinam verterunt: Iulius Domański (qui et ultimam versionem admovit), Georgius Drewnowski, Andreas Kempfi, Gabriela Pianko, Georgius Wojtczak. Imaginis phototypae conficiendae curam gessit Ioannes Dorociński. Varsaviae—Cracoviae 1973.

Vol. II. *Nicolai Copernici De revolutionibus libri sex*. Edidit Ricardus Gansiniec. Opus postumum retractavit Iulius Domański, Georgio Dobrzycki adiuvante. Commentariis instruxerunt: Alexander Birkenmajer (lib. I, cap. 1–11), Georgius Dobrzycki. Commentarios in linguam Latinam verterunt: Andreas Kempfi (lib. I, cap. 1–11), Georgius Wojtczak (lib. I, cap. 12–14, lib. II), Georgius Danielewicz (lib. III–VI). Varsaviae — Cracoviae 1975.

Vol. III. *Nicolai Copernici Scripta minora* (w przygotowaniu).

Vol. IV. *Nicolai Copernici Scripta minora. Fontium imagines lucis ope depictae*. Voluminis edendi tutelam gessit Paulus Czartoryski. Textus in linguam Latinam vertit Iulius Domański. Tabulas collegit Margarita Golińska-Gierych easque ad impressionem paravit Hiacinthus Soszyński. Tabularum coincidentiarum curam gessit Ladislaus Trojanowski. Varsaviae—Cracoviae 1992.

NICOLAS COPERNIC ŒUVRES COMPLÈTES

Vol. I. *Fac-similé du manuscrit du „De revolutionibus”*. Direction du volume Paweł Czartoryski. Introduction Jerzy Zathy. Traduction française de l'introduction Yvonne Poulle-Drieux (traduction établie sur la version anglaise d'Edward Rosen). Technique de reproduction Jan Dorociński. Paris—Varsovie—Cracovie, 1973.

Vol. II (w wersji francuskiej). *Fac-similés des manuscrits des écrits mineurs*. Edité par Paweł Czartoryski. Traduction française des textes d'introduction Michel-Pierre Lerner et Alain Segonds. Planches réunies par Małgorzata Golińska-Gierych et préparées pour l'édition par Jacek Soszyński. Technique de reproduction Władysław Trojanowski. Paris — Varsovie — Cracovie, 1992.

Komentowany przekład francuski dzieła *O obrotach* w opracowaniu zespołu: Michel-Pierre Lerner, Alain Segonds i Jean-Pierre Verdet ukaże się oddzielnie w wydawnictwie Éditions des Belles Lettres w Paryżu.

НИКОЛАЙ КОПЕРНИК. ПОЛНОЕ СОБРАНИЕ СОЧИНЕНИЙ

Том I. *Рукопись произведения Николая Коперника „О вращениях”*. Факсимиле. Редактор тома Павел Чарторыски. Вводная статья Ежи Затей. Русский перевод вводной статьи Иван Николаевич Веселовский (перевод основан на текстах польском и французском). Техническое воспроизведение Ян Дороциньски. Варшава—Краков, 1973.

Том II. Николай Коперник, *О вращениях*. Перевод и комментарий Иван Николаевич Веселовский. Переработал и дополнил Стефан Осьвецимски. Редактор тома Анна Сломчынська. Варшава—Краков, 1986.

Том IV. *Рукописи небольших произведений Николая Коперника. Факсимиле источников*. Редактор тома Павел Чарторыски. Таблицы собрала Малгожата Голинська-Герых. Подготовка таблиц к печати Яцек Сошиньски. Технику факсимиле разработал Владыслав Трояновски. Перевод вступительной части Зофия Орлов-Стшижевска. Варшава—Краков, 1992.

Biblioteka Główna UMK

300043139661

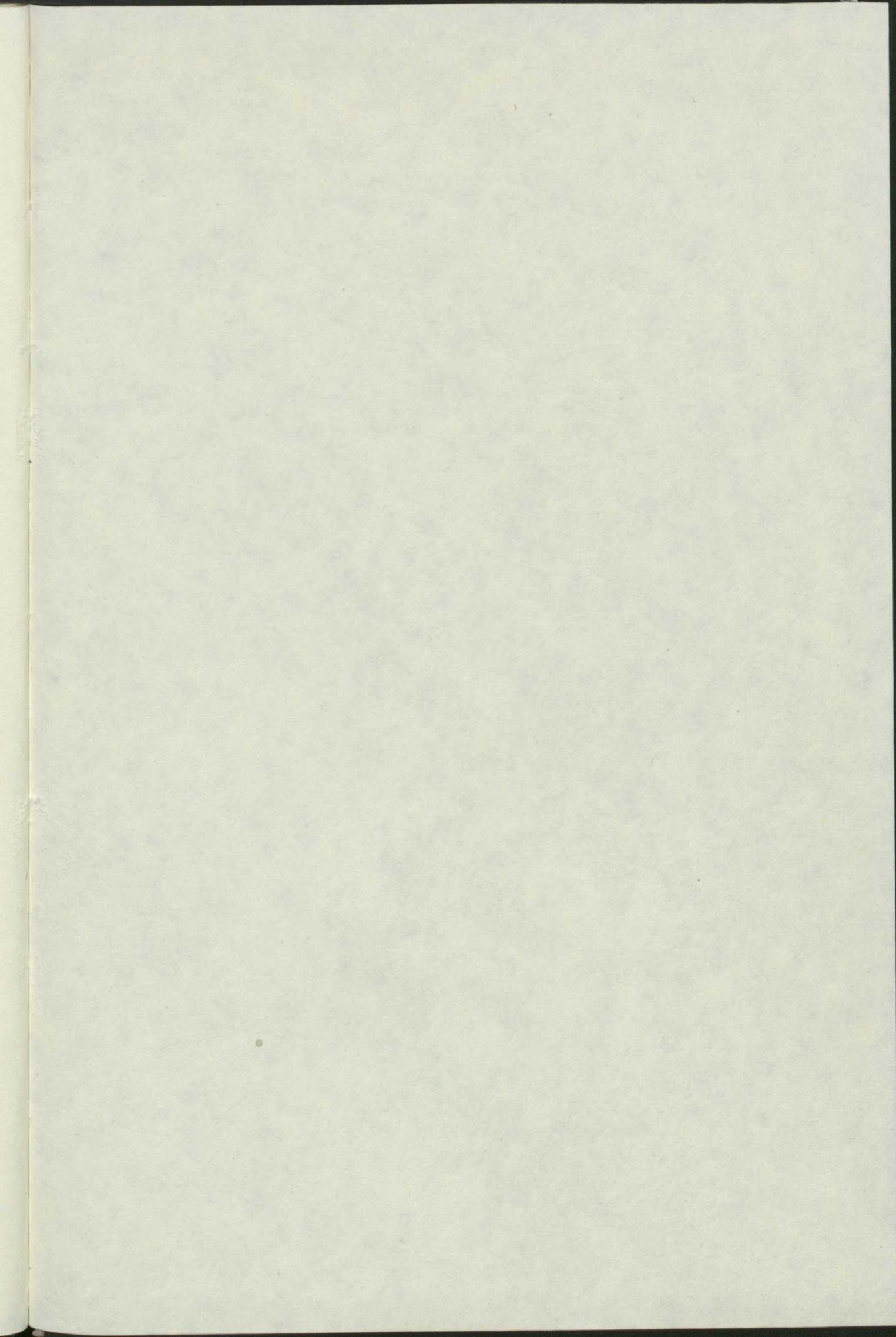
Nakładem Wydawnictwa Naukowego PWN
Warszawa—Kraków 1992

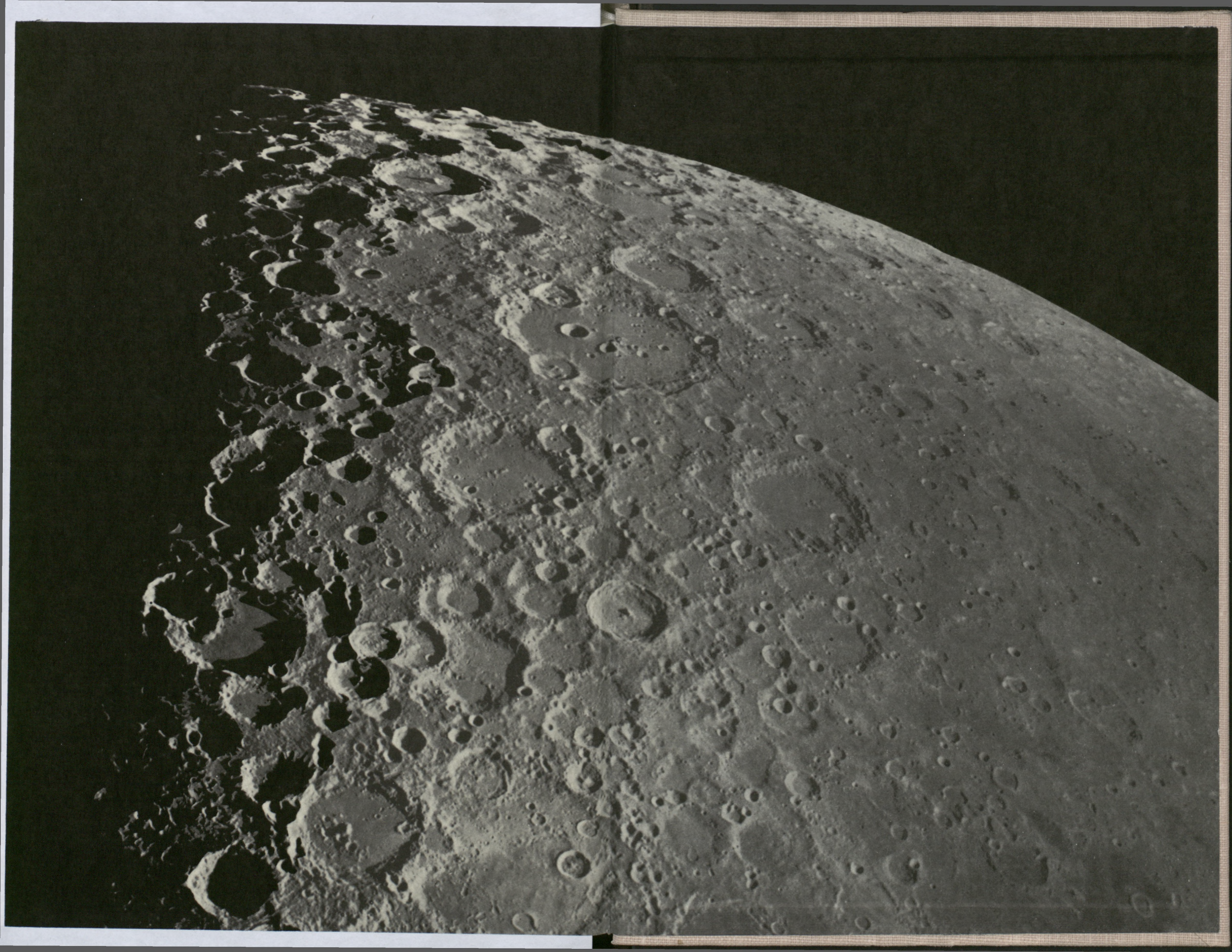
na papierze offsetowym maszynowo gładzonym chamois klasy III 110 g
z Kluczewskich Zakładów Papierniczych SA w Kluczach

Opracowanie graficzne: Stefan Nargiello
Redaktor Wydawnictwa: Maria Bujnowska
Redaktorzy techniczni: Maria Kaniowa, Maryla Czekaj
Korektę przeprowadzał zespół

Ark. wyd. 50,25. Ark. druk. 45,25.

Drukarnia Narodowa w Krakowie

Biblioteka
Główna
UMK Toruń

415802

Biblioteka Główna UMK

300043139661

Biblioteka Uniwersytecka UMK

300043139661

415802